



**Станіслав Росовецький**



УДК 821.161.2-312.5  
ББК 84(4Укр)-44  
Р75

**ISBN 978-617-95194-6-8**

**Р75 Росовецький, Станіслав Казимирович**  
Жорстокий київський романс. Роман. Київ: ФОП  
Саломатін Сергій Миколайович, 2024. 398 с.

Знімальна група другорядного каналу столичного телебачення працює над сюжетом про щотижневі чаювання відомої балерини з немолодими вже київськими інтелігентами. Тридцятилітній тележурналіст Саливон замислюється над тим, які реальні людські стосунки ховаються за цим зовнішньо гламурним чотирикутником. З'ясовується, що реальні життєві перипетії виявляються набагато цікавішими за його попередні здогадки. Поступово він уже сам занурюється в складні взаємини Маргарити та її друзів. А між тим в основну дію роману втручається політична, а згодом і міжнародна криза.

Текст, жанр якого автор визначив як любовний роман із домішкою політичного, було написано в 2012 році.

В оформленні використано графіку С. К. Росовецького.

На авантитулі розташовано фото С. К. Росовецького авторства С. М. Саломатіна.

**ISBN 978-617-95194-6-8**

УДК 821.161.2-312.5  
ББК 84(4Укр)-44

© Росовецький С. К., текст. 2024  
© Росовецький С. К., графіка. 2024  
© Саломатін С. М., фото. 2024  
© ФОП Саломатін Сергій Миколайович. 2024

Жорстокий романс у фольклорі – це ніби недоспівана балада. Якщо дівчина втопилася через нещасливе кохання, маємо справу з баладою, якщо тільки обіцяє втопитися – з жорстоким романсом.

*Вітя, магістр фольклористики*

## **Пролог**

Оператор, від окуляра не відсуваючись, кинув нагору і в бік ліву руку, склав пальцями «ОК!». «І що там тільки нашому Вованові могло сподобатись»? – промайнуло в голові у Саливона, на гладенько поголеному обличчі його відбившись малопомітною гримаскою. Телевізійники вважають, що не буває картинки нуднішої, ніж компанія, фільмована за столом. Та й на столі, як і взагалі в кімнаті, якось не по-людськи: все блищить і сяє, неначе до приходу гостей готувалися або до візиту начальства. Показуха, ось воно що. Хоч слід визнати, що чайний сервіз якраз непоганий.

Саливон легенько зітхнув і перевірив, чи на місці вузол краватки, звично намацав на лацкані мікрофон. Раптом напружився: від четвірки за столом не тхне страхом перед камерою, швидше агресія незрозуміла йде... Та хай, хоч запинатися не будуть. Час, мабуть, починати, і звичайно ж, кадрами із собою, улюбленим.

Сомко, режисер – так званий – на той момент страждав у дантиста, тому Саливон і без нагадування надав своєму обличчю ще більш розумного і значного виразу, сам промовив тихенько: «Один, два, три – мотор». А тепер чітко і весело, таким собі ярмарковим зазивалою:

– Дорогі друзі! Ви дивитесь зараз найпопуляр-р-рнішу передачу «В гостях у зі-і-ір-р-рки!»! Сьогодні нас запрошено до прими нашого Оперного, до чудової балерини, заслуженого діяча мистецтв, до чарівної жінки... А ви краще відрекомендуйтеся нашим глядачам самі, Маргарито Львівно!

– Навіщо? – махнувши довгими віями в камеру, господиня втупилася тепер у Саливона. – Хто буває в Оперному на балетах, мене вже впізнав. А решті навіщо маю рекомендуватися? Я ж не з тих кіз, що стрибають по сцені з мікрофоном на щоці! Теж мені зірки!

– Але ж і язичка маєте, Маргарито Львівно! – це він з удаваним захопленням. І порадів, що матеріал, слава Богу, у них завжди записується.

– Що ж... Прізвище моє Милинчук, справжнє моє прізвище, звучного театрального я не обирала. А чому це – «прима»? Хіба я – справжня «прима»? Після хореографічного училища було мене розподілено до тутешнього кордебалету. Згодом вибилася на характерні ролі. А ось коли війнули наші справжні «прими» туди, де ковбаса якісніша, дісталися й мені ролі Жизель із Джульєттою. Такі справи, пане ведучий.

– Взагалі-то мене звать Аркадієм, Маргарито Львівно, – усміхнувся в напівуклоні Саливон. Вирізати! Непотрібне можна буде вирізати... Ідіоте! На чашки задивився – а треба було встановити контроль над чаювальниками...

– Чому ж тоді пан оператор вас Саливоном величає? – запитала господиня ніби про щось серйозне.

– Та прізвисько це, жарт від прізвища мого. Саливоненко я, – теж серйозно відповів він. – Так воно прикольніше. Кликуха кострубата, а я, бачте, такий собі ізячний...

– Кострубата? Та в жодному разі! – пролунав тут впевнений баритон. Синхронно – Саливон усім корпусом і Вован камерою – повернулися до володаря баритона й побачили приємну посмішку на обличчі добре одягненого лисого чолов'яги років під п'ятдесят. – Це українська версія гарного латинського імені, от тільки не пригадаю, що воно у римлян значило...

Саливон посміхнувся ще приємніше:

– Пробачте, однак глядачам цікавіші ви, сьогоднішні герої нашої передачі... Отже, ось уже кілька років триває ця дружба. Дружба славнозвісної київської балерини та трьох київських інтелектуалів, відомих кожен у своїй сфері. Зараз у кадрі, – поки оператор націлювався на масивного, засмаглого не за сезоном брюнета з бридливо опущеними кутами рота, покосився Саливон у шпаргалку. – Максим Ісайович Ващенко, доктор математичних наук, професор, член-кореспондент, одне зі світил Інституту кібернетики, а тепер ще й успішний фінансист, голова правління... е-е-е... «Дзета-банку».

Похмурий мужик раптом показав бездоганні голлівудські зуби:

– Кому ж іще, коли не математику, лічити в нас гроші? Чого б іншого, а вже грошей у Києві вистачає!

– А кому, як не вам, Максиме Ісайовичу, знати, скільки в Києві грошей?

Легенько торкнувся Саливон правого плеча Вована, і той слухняно перевів камеру на гостя ліворуч від господині. Цей ерудит, який щойно бовкнув стосовно «латинського імені», Саливоніві трохи знайомий. Хоча... навряд чи цей вираз тут доречний. У студентські роки Саливона Романюк викладав в Інституті журналістики, читав тоді стилістику. Природно, студент Саливоненко його пригадав, а доцент (зараз, судячи зі шпаргалки, перебуває в тому ж званні), поставивши тоді всій групі

залік «автоматом», навряд чи запам'ятав окремо взятого студента. Якщо не мав для того особливого приводу... А такого приводу не існувало. Був тоді Романюк уже не молодим красунчиком, що помітно починав лисіти, а став тепер вродливеньким майже старпером. Цей фрунт, звикнувши в універі до публічності, вирішив відрекомендуватися самотужки:

– А я – Владислав Миколайович Романюк. Я кандидат філологічних наук, доцент Лінгвістичного університету імені Бориса Грінченка. Про гроші мало чого знаю, щоб мати їх – і того менше, а що володію двома десятками мов – це вже точно.

– Чудово, Владиславе Миколайовичу! І останній учасник нашої сьогоднішньої розмови – Олексій Петрович Істомін...

І поки вдивлявся Саливон у папірець, Істомін, немолодого, але непевного віку, чорний, як жук, і верткий, замалим не заричав, заперечуючи:

– Last, but not least! «Останній, та не з останніх», як кажуть англійці. Я теж доктор наук, професор, член кількох академій, ось тільки давненько вже живу на своїх хлібах. Мав Держпремію і Національну премію Народної Демократичної Республіки Ємен! Міг би багато чого розповісти про те, як прокладати нафтопроводи, так! Проте не для того ж ви, гайдамаки з камерою, сюди приїхали! Тож запитуйте нас, нарешті, з якого дива ми, люди поважні, в'ємося навколо Рити, як оси над... над скибкою дині?

Банкір реготнув. Оператор Вован немовби в паніці ковзнув камерою по середині столу, а препод Романюк легенько відкашлявся, показуючи, що бажає заговорити. Посміхнувся в камеру:

– Палкий, незважаючи на роки та почесні звання, наш Алексіс воліє не зважати на специфіку телевізійної...

м-м-м, поетики – якщо така взагалі існує. Адже вам, хлопці, глибоко байдуже, що таке всередині Алексіса змушує його щочетверга відриватися від післяобіднього пасьянсу і летіти сюди на Тимофіївську...

– От-от! – стукнув чашкою по блюдечку Істомін.

Швидко зиркнув Саливон на господиню, однак та знехтувала небезпекою, що загрожує парадному сервізові. Тонкими, гарними вустами блукала розсіяна напівпосмішка. Або презирлива? І чому це йому здається, що вже бачив її раніше?

– ...мабуть, допоможу вам. Отже, кожного з нас привело сюди багатолітнє захоплення балетом. На наших очах міцніла виконавська майстерність Маргарити Львівни, і ми, кожен нарізно, милувалися її мистецтвом здалека. Не знаю вже, як вам, друзі, але мені просто набридло спостерігати кожного разу, як товста астматична капельдинерша, ледь переставляючи слонові свої ножища, тягне через усю сцену мій букет.

– От-от, Владику! – підтримав його експансивний технар.

– Так-таки так! – прогудів, насупившись, банкір

Саливон не встиг пригадати, кого з київських акторів минулого він наслідує, тому що лисий красень говорив саме те, що треба було для передачі.

– ...здогадався (знаєте, таке майже прозріння), що й Маргариті Львівні приємніше було б отримати квіти з рук прихильника її таланту, а не від заздрісно всміхненої та захеканої, немов маневровий паротяг, баби Мані. І тоді я, неясно підозрюючи, що незрівнянна наша Джульєтта й Одетта-Одилія не мешкає безвилазно в надрах Оперного, ніби Привид Опері, і не полишає театр, стартуючи з його даху в кришталевій колісниці, яку тягнуть...

– ...три морські коники її тягнуть! – підхопив банкір.



– А... Ти так собі це уявляв, Максиме? А я чомусь гадав, що до колісниці впрягалася квадрига бронзових коней, що прилітала на кінець останньої дії з Москви, з фронтона Большого театру. Коротше, я зважився дочекатися Маргариту Львівну біля службового входу. Її не було досить довго тоді...

– І ти змерз. І почав сам пританцьовувати на обмерзлих плитах тротуару, – встряв раптом Істомін, коротко реготнувши. – Мовляв, не богині ж горшки ліплять.

– Змерз? Того теплого травневого вечора? Нарешті, вона з'явилася, і тим, як була одягнена, як підфарбована і своєю зачіскою...

– Підфарбована? І хто ж тобі повірить, що ти роздивився тоді, як я була підфарбована? І про яку зачіску взагалі мова? Не слухайте його, я потім сама розповім, як сталося наше знайомство насправді!

– А ви не слухайте Маргариту Львівну – вона в нас скептик і матеріаліст, ще гірший за Максима. З'явлення відбулося, так... Зрозуміло, я не відразу її впізнав, Сильфіду. І тим, як була одягнена, підфарбована і зачесана, подарувала ти мені, прекрасна ти наша Маргарет, поживу для роздумів на найближчі кілька ночей. Звичайно ж, я встиг лише впхнути тобі в руки свій віник...

– ...що встиг покритися інеєм, – знову вклинився технар.

– Та годі вже тобі, Алексісе! Хочеш – розповіси свою версію, дочекайся лишень черги. І ледве встиг я відрекомендуватися нашій диві та – в кількох словах – висловити своє захоплення...

– Ну, розсмішив! Ти – і в кількох словах? – і банкір фиркнув.

– Уяви собі! Тому що підїхало таксі, викликане Маргаритою Львівною, вона в нього негайно впурхнула

і... – розвів руками. – Довелося кілька разів повторити операцію, перш ніж Маргарита Львівна зволила зі мною розговоритися.

Якби Саливон міг собі це дозволити, він би усміхнувся зараз. А так довелося втримувати на обличчі байдужий вираз. Але ж справжній ідіотизм! Літній чоловік, напевно одружений, стирчить із букетом біля службового виходу театру, щоб познайомитися з танцівницею не перших молодощів.

– Зі мною Марго повелася так само, – кивнув банкір. – З тією лише різницею, що твій, як ти на подив точно висловився, віник не витримав би жодного порівняння з особисто відібраними мною орхідеями. І ще я запропонував доставити її додому на своєму «мерсі» з блимавкою.

– З блимавкою? – визнав за потрібне здивуватися Саливон.

– Так, з нібито урядовою блимавкою. Тоді модно було купувати їх у даїшників і пихато проскакувати на червоний. Та тільки облизня спіймав. Я міг би й на президентському білому «лінкольні» підїхати, результат був би той же самий. Марго гордовито віддала перевагу замовленій нею з грімуборної пошарпаній таксівці. Лише після третьої такої моєї на неї засідки зволила відпустити таксиста й сісти до «мерса».

– Бог Трійцю любить, – усміхнувся технар.

– Давайте я розповім сама, як все було, – махнувши на Істоміна ручкою, заторохтіла раптом хазяйка. Очі в неї при цьому дурнуватого округлилися, і Саливон негайно ж здогадався, що грає чергову роль. – Мені й уперше хотілося прокататися на «мерседесі», тому що я раніше ніколи не бувала всередині цієї автівки, довжелезної, як...

– ...олівець, – швидко вимовив банкір.

– ...робоча субота, – це вже препод обережно підказав.

– ...нафтопровід, – буркнув Істомін.

– ...довгої-предовгої, як такса. Так от, я відмовилася. А чому відмовилася? Бо сумнівалася, чи зуміє «мерседес» заїхати в двір на Червоному Хуторі, де я тоді мешкала. Та й незручно було змушувати залицяльника підвозити мене так далеко.

– Об одинадцятій годині? І з блимавкою? – пророкотав банкір і покрутив головою.

– Еге ж. Наступного ж вечора я знову зайнята в спектаклі. І знову це з'явлення Христа народу з орхідеями та «мерседесом». А я забула перевірити, чи проїде громадина в двір. І лише втретє (давали, здається, «Марну пересторогу») я дозволила цьому багатенькому Буратіно доставити мене додому. Зізнаюся тепер, що не замовляла того вечора таксівки, і залишилася б ні з чим, якби Максим не повторив свого номера.

«Та хіба? До метро два кроки, та ще під гору», – здивувався Саливон. Надто вже розбалакалися вони. Ніби за базіканням щось приховують. Гаразд, це їхні справи. Не мовчать – і те добре.

Тим часом Вован із власної ініціативи перевів об'єктив на технаря – і навіть відсахнувся від окуляра: отак визвірився назустріч Істомін.

– У цьому я вам, брехуни з камерою, не помічник! Машини не маю! А з Ритою познайомився за тією ж схемою, що і Владик.

Хазяйка хмикнула. Дивлячись убік, виголосила тоном досить напруженим:

– Ось образив хлопців, назвав брехунами, а сам щойно збрехав. І безсоромно. Навіщо ти збрехав, Алексе? Адже ми з тобою...

– Та тому, дорогенька, що правда їм не потрібна, а брехня приємніша, – рикнув Істомін. І раптом розслабився, посміхнувся. – Гаразд, пробачте, хлопці. Я більше не буду. А чому ж ви не запитаете, як це так вийшло, що познайомившись із Маргаритою Львівною порізно, ми терпимо один одного на цих четвергах?

– Вважайте, що запитав, Олексію... е-е-е. Петровичу, – вимушено посміхнувся Саливон. – І справді, як воно так вийшло, що ви були, коли я правильно зрозумів, конкурентами, а стали приятелями?

– А це вам зараз наш Владислав Златоуст пояснить, – пробурмотав Істомін.

І Вован уже налаштував об'єктив на гуманітарія, що знову набув поважного вигляду і розпрямив плечі, коли, якось по-дівчачому хихикнувши, заговорила хазяйка:

– Знаєте, пане Саливоненко, ви щойно сказали, що мої друзі були суперниками. Проте не було їм у чому змагатися. Не певна навіть, що після мого з ними знайомства... Я маю на увазі Максима Ісайовича і Владислава Миколайовича, а з Олексієм ми дуже давно знайомі, можна навіть сказати, що дружили сім'ями... Не думаю, що вони зацікавилися мною, як жінкою. Тобто, поки стирчали біля службового виходу з букетиками, якісь грайливі наміри могли з'являтися, це так. Проте незабаром я з полегшенням переконалася, що вони вбачають у мені балетну диву – щось на кшталт танцюючого автомату. Знаєте, коли лялечка-танцівниця випурхує з шухлядки, ніжку підіймає і – раз, два, три... Але ж ось який пасаж: отой балетний автомат через незбагненну для них примху напнув звичайне жіноче шмаття.

– Ні! Ні, дорога Марго, ніколи! – витріщивши очі в комічному жаху, притиснув руки до серця банкір. Істомін жовчно розсміявся і знову стукнув чашкою по блюдцю.

– Ти, прекрасна Маргарет, загнала нас трьох у глухий кут, і Алексіс це зрозумів, а от Максим потрапив у пастку, – лисий красень промовив це легко, ніби йдеться про дрібниці якісь. – Погодитися з тим, що ми не закохалися в тебе тоді, означає образити тебе як жінку вельми привабливу й бажану. Не погодитися з тобою – виходить теж незручно.

– Я потрапив у пастку? Хіба? – здивувався звисока банкір. – Моє «Ні, дорога, ніколи!» може означати що завгодно.

– Що я чую?

Саливон стрепенувся. Голос Маргарити Львівни прозвучав тоном вище, і, погляд на неї перевівши, побачив він, що прекрасна Маргарет розчервонілася, очки горять, помолоділа навіть. Стукнула кулачком по столу і повторила:

– Що я чую? Бунт на кораблі? А може ми повернулися в кам'яний вік, і мені слід чекати, поки один з моїх залицяльників не бахне мене дубиною по голові та не затягне до печери? Невже від мене так-таки нічого й не залежало? А скринька просто відкривалась, Аркадію. Ці настирливі спочатку добродії просто не мої варіанти.

– О підступна! – пробурмотів Істомін, на обличчі маючи блаженну дурнувату посмішку.

– Зрозуміло, я не про тебе, Алексе! Ти якраз мені до вподоби, і я свого часу навіть поклала око на тебе. Але тоді ти був чоловіком моєї найкращої подруги, мені здавалося, що ви щасливі в шлюбі. А потім, коли ми вже з тобою подружилися, ти та я, після вашого з Софочкою розлучення, було би безглуздо закохатися в чоловіка, якого знаєш багато років. Хіба ні?

Це вона вже в Саливона запитувала, знову очки дурнувато округлившись. Невже знову бреше? Навіщо? Що приховує? Невже вони, старі пердуни, тут з нею

оргії влаштовують? Здається, він забагато переглянув жорсткої еротики... Щойно дивилася пані йому приблизно в лацкан, а ось зараз зустрілися вони вперше очима – і Саливона ніби до стіни відкинуло. Що там за прожектори має? І цей тиск у паху... Ні, не може бути!

– А я приходжу сюди, тому що мені тут є з ким і про що поговорити, – похмуро повідомив банкір. – І ще приємно помилуватися потайки гарною білявкою, але ж не дуриною.

– Мерсі за ваш компліман, – виголосила хазяйка якимось механічно, ніби довідувалася, чи не долити кому чаю.

– А до речі, панове, ваші дружини не ремствують, коли ви проводите тут вечори?

– Посміла б тільки моя теперішня дружина ремствувати, – хижо оскалився Істомін. – Не для того я з нею одружувався, щоби ремствувала.

Маргарита Львівна ніби трохи знітилася, але відразу ж дзвінко розсміялася і заплескала в долоні.

– Я розлучений, – млосно протягнув препод. – А в сучасній сім'ї... Що ж, прояви ревності трапляються.

– І я теж розлучений, – це банкір. І, усміхнувшись, додав. – Проте, на відміну від Владика, парубкую тепер. Отже нікому ревнувати.

– Про що ж ви тут щочетверга розмовляєте? Про політику, либонь? – запитав Саливон – і знітився, тому що всі четверо поглянули на нього, як на дебіла.

– Фі! – це хазяйка, звичайно.

– Ми ніколи не розмовляємо за цим столом про політику і політиків. Табу! – вагомо виголосив лисий гуманітарій. – А чому, хай вам Максим скаже. Він з політиками щодня... Як це тепер?... Тусується, от.

– Політики нині в нас ті ж комерсанти, – банкір пояснив це неохоче, ніби малому синові вкотре вже пояснював, навіщо миють руки перед їдою. – Добро-

го про них сказати нічого, а погане про них говорити мені не дозволяє... Що там мені не дозволяє? А-а-а, професійна етика.

Саливон непомітно відсунув манжет, щоб поглянути скося на годинник – і побачив лише світлий пасок зі шкіри. Он як... Багато чого доведеться вирізувати, наднормово, тому досі неясно, чи вдасться натягнути на десятихвилинний сюжет. Утім, хай Вован познімає довкола, бо є що познімати: саму вельми престижну висотку, втиснену в тихому центрі між старовинними будинками за принципом «точкової забудови», під'їзд, сходову клітину, і як прекрасна Маргарет (яка вона мені прекрасна Маргарет?), Маргарита Львівна відчиняє двері на мій дзвінок. Узяти більше з архіву, адже фільмували ж балети з її участю. Чи потрапила в струмінь, коли вже не фільмували? Боже, як злостиво, як жовчно! Це верткий Істомін розквакався.

– ...а копійчаного пенсіонера жодна професійна етика не стримує. Цих ваших політиків терплять лише тому, що дають заробити столичній інтелігенції – журналістам, рекламістам, піарникам і навіть простим пенсіонерам і студентам. Проте ще й розмовляти нам про політиків – забагато честі! Тут наша королева має рацію. Он і Владик, здається, зі мною згоден.

– Аякже! Передусім щодо піарників, Алексісе! Ось хто горне гроші лопатою – щоправда, більше в сезон виборів. Панове, та чим ми з вами займаємося? Тільки час марнуємо! – і раптом посміхнувся препод навіть і по-хлопчачому. – «Я б в піарщики пашол – хто мене научіт»?

– Це ж Єсенін! – заплодувала хазяйка. – Молодець, Владиду! Це ж треба – Єсеніна шпарить напам'ять!

Співбесідники презирнулися, помовчали. Потім банкір похмуро зиркнув на Саливона і, пробурчавши щось невиразне, заявив:

– Тобі пізно вже вчитися на піарника, Владика. А головне, ти не всю ще совість розгубив. Ти ж не бажаєш годуватися від жертovníка святої науки, живеш на саму зарплату – чому ж сподіваєшся, що в піарниках тебе не виверне?

– А ти заганяєш нашого Владика на слизьке, Максиме, – зауважила хазяйка. – Бо це тупо – хвалитися тим, що не береш хабарів і не пишеш за гроші... як їх там тепер?... магістерських і дисертацій.

Банкір із відповіддю не забарився:

– А якщо не нахвалятися своєю чесністю, хоч і тупо воно, люде гадатимуть, що ти теж хабарник. Ось така непонятка.

– Жени п'ятірку! – заволали за столом, спершу не в лад, а потім хором і заплескали в долоні. – Же-ни п'я-ті-рку!

– Штраф за ненормативне слівце, – пояснив Саливонові Владислав Миколайович, що пожвавився разом з усіма. – Ми тут прагнемо говорити чистою українською мовою. Штраф іде на чай для цих посиденьок. Частіше попадається Максим – йому на роботі доводиться бувати в поганій компанії, ще Алексіс – через норів свій: він же, як порох. Ну, а прекрасну Маргарет, цю єхидство підводить. Я же жодного разу не поплатився п'ятіркою – бо мудрий і на язик стриманий, яко змії.

А банкір навіть і для вигляду не порився в кишенях (лише пожартував: «Картки "Shizá" приймаєте?») і раптом звернувся до Саливона:

– Знаєте, Аркадію, я зазвичай перед візитом до Маргарити Львівні розживаюся кількома п'ятірками у свого водія, він же охоронець, а сьогодні забув. Маргариті



Львівні не подобається, коли я видзвонюю сюди, до вітальні, свого бурмила, та й вам навряд чи це зараз буде зручно. Тому, Аркадію, не в службу, а в дружбу, позичте, будь ласка, мені п'ятірку. Ні, ні, покладіть її до вази. Так, до цієї.

Саливон покірно опустив кровну свою п'ятірку в розкішну вазу для каміна, поставлену чомусь на піаніно. І не стримався, бовкнув-таки:

– Маргарито Львівно! Панове! Ви здивуєтесь, як мало з вами сказаного... з доти вами сказаного піде в ефір.

– Ви хочете сказати, що марно витрачаєте на нас коштовну плівку? – примружився на Саливона препод.

Тепер не витримав уже Вован, забасив від свого штатива:

– Плівки немає тепер, знімається на електронну пам'ять, вона ніби безкоштовна. І диски копійчані, власне. Лише амортизація апаратури та час наш, знімальної групи, ось вони дорого коштують.

Гості презирнулися з хазяйкою, і Саливон зазнав незрозумілих ревнощів, зрозумівши, що перед ним дійсно злагоджена команда. Тим часом банкір відкинувся на спинку стільця і, поблажливо поглядаючи на Вована, заявив роздумливо:

– Переговорами із студією займалася Маргарита Львівна, і коли вона погодилася на цю зйомку, що нам залишалося робити? Лише притакувати. Хоча не приховую, що мене потішила можливість безкоштовного піару. Адже всяка поява на екрані корисна – кожному з нас корисна.

Саливон змушений був втрутитися:

– Прихована реклама – аж ніяк не наша парафія, панове. Маєте пропозиції – прошу з цим на канал, до менеджера з реклами.

Банкір, відмахнувшись від нього, вів далі:

– Що ж, я приймаю тезу, що ваш час грошей вартий, хлопці. Скопіюйте для нас чотири диски (не редагуючи, просто як знялося), я дізнаюся, скільки коштує така послуга й додам зверху, – він перевів погляд на Саливона, кивнув, дістав з однієї кишені візитку, з другої – «Паркера», перегорнув картку, щось недбало на ній надряпав і протягнув йому. – Ось ви, Аркадію, зв'яжіться з моїм секретарем, і домовимося про зустріч. Заразом і боржок поверну.

– Зробимо, – прогудів Вован.

Саливон машинально кивнув і запитав професійним тоном:

– Так усе-таки, Маргарито Львівно, панове, про що ви розмовляєте тут по четвергах?

Знову гості синхронно переглянулися з хазяйкою, і слово взяв Владислав Миколайович.

– Це ж усім відомо, яким темам віддають перевагу чоловіки, великі базіки – нам хліба не треба, дай лише погомоніти про роботу. Проте жорстоко було б навантажувати Маргариту Львівну, та й один одного теж, нашими професійними балачками. Тому ми розмовляємо про те, що професійно цікавить нашу пані, а водночас розширює і наш... е-е-е... виднокіл. Про мистецтво. Спочатку розмовляли, природно, більше про мистецтво балету.

– Аякже, великі знавці... – гмикнула хазяйка.

– У ХІХ столітті вживалося звучне таке слово – «конесери», – це банкір доточив слівце.

– Конесер? Це, здається мені, радше стосовно конячок. Для мене такі розмови не завжди приємні, майте це на увазі, – пробурчав Істомін. – Бо я другим шлюбом був одружений із танцівницею. І це ремесло знайоме мені не лише зовнішнім своїм боком: пекельна, виснажлива робота біля станка, вічно зайняті вечори – і в першу чергу,

само собою, коли в добрих людей вихідні. І ці розпухлі до опівночі ноги, і проблеми з серцем у зовсім молодій, юній жінки! А жах пенсії в тридцять шість років!

Саливон не врубився. Теж мені знайшов жах – півжиття прожити на державний кошт! Сам він лише пару років як почав заробляти собі на пенсію, до того отримував зарплату «в конверті» та нелегальні гонорари. Втім, йому з дитинства імпонувало, що офіцери мають ранні пенсії. Маргарита Львівна хихикнула – глузливо, слід визнати, хихикнула. Чи не над ним? Знає за собою: в моменти так званих роздумів вигядає дурнувато; ось такий парадокс.

Тут заговорив Владислав Миколайович, препод.

– Вже краще пенсія в тридцять шість років, аніж куля з дуельного пістолета в лобі. Не лише Байрон помер у цьому віці, ще Моцарт, Пушкін, художник Федотов, Леопарді, Рембо, Маяковський, Хлебніков – це лише ті, хто зараз пригадалися. Я от думаю...

– А знаєте, про що я подумала? Скажи сучасній дівчині «Рембó?», а вона тебе виправить: «Рембо».

– Рембо слід читати французькою. З перекладачів хіба що Анненський доносить уявлення про його революційний стиль... А чи знаєте ви, що Інокентій Анненський прослужив кілька років у Києві, тут, в двох кроках, директором Колегії Павла Галагана?

– Не знав! – блиснув очима банкір. – Проте такі витончені люди, як правило, не затримувались надовго в нашому благословенному місті.

– На жаль. А от стосовно танцівниць... Я так метикую, що термін виходу на пенсію для них (адже й у Вірського так) встановив хтось, що знав про критичний для геніїв вік. Чи не Луначарський часом? І чи не кепкування тут

над нещасними, змушеними використовувати своє тіло як інструмент і обмеженими передаванням фізичного руху пристрастей?

– Можна подумати, що в казенному Маріїнському театрі не було пенсій для танцівниць, – пробурчав Істомін. – Треба було пошукати в Інеті, коли вони з'явилися.

– І не треба ніде шукати! – це хазяйка. – У Маріїнці танцівниці виходили на пенсію після двадцяти років служби. Десь так воно в середньому і виходило: тридцять п'ять, тридцять шість... І не зовсім то пенсія була: до кінця життя виплачувалася остання ставка.

Слава Богу! Пішло-поїхало. Обережно відступив Саливон до камери, за якою невтомно трудився Вован, і понишпорив довкола безпорадним поглядом. Кофеїн, філіжанка натуральної, меленої арабіки з однією ложечкою цукру – ось що тепер було б саме те! Проте від цієї... від цієї дочекаєшся. Чому він не назвав про себе Маргариту «мимрою», чому посоромився? І тут Саливон збагнув раптом, кого вона йому нагадує, і ледве не застогнав уголос: відкриття зовсім не порадувало.

Вован коротко поглянув на нього і, повертаючи вже праве око до окуляра, знову показав пальцями «ОК!».





**Розділ 1. САЛИВОН: культурний феномен Сомка; чи варто було зв'язуватися з малолітражкою; зелений змії літає над Києвом**

– Я переглянув, що ви там зняли без мене, і, для першого разу, зробив «монтажку», – заявив режисер Сомко, шумно відсORBнув каву й розпочав паузу.

Пауза має на меті підкреслити значущість того, що буде сказане. Гучне присьорбування є осмисленою частиною іміджу Сомка, як, між іншим, і форма кликухи. Тридцятилітній Семен Дем'янюк, режисер одного з другорядних столичних телеканалів, одягається й виглядає, як будівельний робітник його віку з тих, що їх привозять на автобусах з далекого передмістя й провінції на будівельний майданчик чергового хмарочоса тут же за рогом. Сам він пояснює свій стиль тією обставиною, що ніколи не з'являється на екрані. Саливон, вельми ретельно одягнений – завжди, а не тільки перед камерою, підозрює тут прояв якогось болісного комплексу Сомка. Та навіщо приховувати? Обидва не в столиці народилися, ось тільки Саливон обрав шлях мімікрії, а Сомко – епатажу псевдожлобством.

Пауза тривала. Саливон і собі відпив кави. Гарячої, але на смак огидної, і не міг би навіть сказати, що очікував на кращу. У буфеті на території студії кава в автоматах набагато смачніша, проте там завжди тусується народ, тому погомоніти про серйозні справи знімальна група Сомка звикла ходити сюди, до кав'ярні. Канал переживає не найкращі дні, подіюють про чергову зміну власника, а звідти й політичної орієнтації. Тому краще не ризикувати: перебіг внутрішнього життя

каналу не обходиться без доносів і підсиджувань, та й перекривити випадково підслухане тут великі майстри. Оператора не було з ними: Вован поніс камеру на профілактику до електронників, а краще б сидів зараз отут. Ось Сомко підняв свої блакитні водянисті очі від чашки. Нарешті!

– Вийшло вельми непогано. Я вирізував лише політику, ну, ще деякі мукання й паузи. Цікаво, як оцінить шеф.

– А ти йому не кажи про стоматолога. Радий, що тобі сподобалося.

– Вельми непогано, хоч мене й не було на місці. Тож, мабуть, режисер там, для таких зйомок, і не потрібний? Либонь, мою ставку можна безболісно скоротити, га? Чи не хочеш підкинути таку корисну думку шефові?

– Упаси Боже, Сомку. Сподіваюся, ти жартуєш.

– Які нахрін жарти, дружбане?

– Почати з того, що скорочувати групу ніхто не стане. Ти ж сам казав, що за нами знову закріплюють водилу, того ж хіпаря Славика, щоб замість тебе або мене рулював і заправлявся, а то й звукооператора. Та ти поглянь хоч би, як тепер знімаються кліпи! Адже коло цього чотирихвилинного малюка клопочеться справжня маленька кіностудія!

– Не заговорюй мені зуби! Краще б ти вчора вранці мені їх заговорив-зашептав, тоді мені не довелося б тьопати до садиста, а той за мої страждання з мене ж ще й гроші бере! Мене не було на місці, а вийшло вельми непогано. Тож, може, ти кращий за мене режисер? Може, ти, Фелліні новоявлений, націлюєшся на моє місце?

Саливон застогнав і безпорадно обвів поглядом стіни кав'ярні, хоч і не сподівався побачити там чогось новенького. Кафешку названо не без гумору («Храм кави», це ж треба!), проте вона з тих, до яких приємніше

з вулиці через вікна заглядати, аніж у них сидіти. До того ж господар подбав, щоб відвідувачі не брали собі дурного в голову, як, утім, і про що-небудь добре не мали б змоги подумати: до стіни прикручено телевізора, а він на пам'яті Саливона ніколи ще не вимикався. Правда, там змінюють один одного ті ж вісім музичних кліпів, тому завсідникам, напевно, вдавалося і подумати про своє. Перекрикуючи нахабного чорношкірого репера, що якраз узявся вигукувати щось на гарлемському наріччі, Саливон задля переконливості ще й ухопив Сомка за потертий рукав шкіряної куртки.

– Та не в мені справа! Ти Вована запитай! Просто людці самі по собі цікаві зібралися – це тобі не ті, прости господи, «зірки», коло яких ми звикли крутитися.

– А я Вована запитував, ти не думай. Прикольний «піпл», ти маєш рацію. Але ж і ти здивував мене, Саливоне. Особливо наприкінці... Та я просто приголомшений був: ти із себе, вибач мене, виплигував – дотепний, іронічний!

Саливон зітхнув:

– Якщо мені щось і вдалося цього разу, зовсім це не означає, ніби я збираюся на твоє місце сісти. Ти ж знаєш, Сомку, я мрію зовсім про інше.

– Так, я пам'ятаю, дружбане, про що ти мрієш.

Вони помовчали. Репер з ящика розпинався за них обох, ось тільки невідомо про що. Саливон визнавав фатальну нездійсненність своєї мрії та здогадувався, що й приятель, він же маленький начальник, оцінює її так само. А мріяв він про власну програму, про ток-шоу. На авторську програму Саливон не замахувався. Дякувати Богові, телебізнес не вимагає геніїв, тому що нової інформації не створює, а передає далі вже відоме. Проте для того, щоб з тижня на тиждень розповідати про народні звичаї різних країн світу або там про



новини кіно, однієї яскравої (скажімо так!) зовнішності не вистачить, треба мати мінімум талановитості, але досить переконливий мінімум. А ще обширні знання, яких не в Інституті же журналістики набувають. Нічим цим Саливон не міг похвалитися. Звичайно, щоб вести ток-шоу, теж потрібні здібності. Он жінка-телезірка, особа вельми помітна (спробуй її не помітити, з такими габаритами!), сунулася було вести своє ток-шоу, та, бач, не зладилося в неї – інша справа «Шопінг із зірками». Проте в нього вийшло ж учора, і взагалі ординарність ведучого можна затушувати своерідністю запрошених, хоч і важкенько таких буде знаходити... Втім, Сомко щойно народив щось розумне.

– А?

– Там був потужний підтекст, кажу, і всі четверо один одного врівноважували. Маю таке враження, неначе ми продешевили із цим «синхроном». Ну, ніби півпляшки «Мартеля» виплеснули до пивного кухля. Як ти поглянеш, коли я запропоную шефові щотижневу передачу, на зразок колонки в газеті: ті ж персонажі, там само збираються щочетверга – і встромляють зуби в найбільш яскраву новину тижня? Новина береться політична, з області культури, бізнесу й навіть спорту – погляд з боку. Це ж прикольно: що, мовляв, за дурощі цей ваш футбольний чемпіонат Європи в порівнянні з виставкою Шагала? Стисло, хвилин на п'ятнадцять. Як воно тобі?

– Блискуче! Ось що я скажу, Сомку. Здорово, слів немає! Проте, не говорячи вже про те, що шеф таку пропозицію й обговорювати з тобою не стане... Ці люди не захочуть прикидатися шоуменами. Бо стимулу не мають втрачати свою інтимну (можливо, що й вельми інтимну!) щотижневу розвагу, продаючи себе нашій бражці. Вони ж міцно стоять на ногах, успішно реалізують себе кожен

у своїй спеціальності. Хоча... Можливо, і погодився б один.

– Хто?

– Той технар. Істомін... е-е-е... Олексій е-е... Та ти вже пригадав, про кого мова... Петрович, ось. Він без роботи, був би, напевно, зацікавлений.

– Та пригадав я його, аякже. Там є крупний план, я зупинив і добре до чолов'яги придивився. По-перше, він старий, добре за шістдесят, а волосся фарбує. Піпл такого не хаває. По-друге, мужик з червоточиною. Колотися, може, і не колеться, але нюхає. Або горілочкою балується нехило. Тому й злий такий. Ні, із-за нього одного я не став би морочитися.

– А все ж таки... Підеш із цим проектом до шефа?

– Почекаю, мабуть. Послухаю спочатку, що старий скаже про «монтажку».

Режисер Сомко кивнув, закінчуючи розмову, і знову з простонародним хлюпанням відсьорбнув захололої кави. Тобто хлюпнув він беззвучно, тому що телевізор заглушив бридкий звук. Лише Саливоніві до того огидне таке хлюпання, що він чує його й морщиться в душі навіть і зараз. Проте в житті доводиться терпіти речі й гірші, куди подітися? Без жалю відставив майже повну філіжанку купленого Сомком напою, піднявся з табурета й повідомив недбало:

– Ну, а я пішов.

Якраз пауза трапилася між кліпами, і голос Саливона прозвучав несподівано голосно. Дівчина з короткою стрижкою, що сиділа за сусіднім столиком спиною до телевізійників, обурено обернулася. Він скорчив винувату міну і злегка нахилив голову. Дівчина (а нічого собі дівчина!) повернулася до своєї кави. Ага, і до мигдалевого тістечка.

– Скільки разів я просив тебе: висловлювайся точно! Ти ж не підеш, а поїдеш. Гей, ледве не забув! Оце Вован для надутого банкіра передав, – і Сомко витяг кілька дисків з полотняної сумки, точнісінько такої, як у сліпця-жебрака на старовинній гравюрі. – Звелів тобі нагадати, щоб папиків гріш не затиснув.

– Ображає! Ну, бувай!

Вийшов Саливон на приємне травневе сонечко, вимкнув сигналізацію, відчинив дверцята, усівся, вставив ключ запалювання, повернув, озирнувся... Усміхнувся криво, пригадавши, як ще недавно ця послідовність чи не магічних дій приносила йому щире задоволення. Автівку, з імпортних малолітражок, має новеньку – і модну, як запевняли в автосалоні, а ось радість від володіння нею встигла охолонути. І справа навіть не в тому, що закінчується Саливонів місяць користування тачкою, і от-от настане черга Лади, його дружини. Купуючи «деушку» в кредит, переконував себе Саливон, що на його роботі не обійтися без машини, а ставши співволодарем цієї бляшаної коробки, переконався, що її дешевизна підкреслює його низький статус у студії. Он Сомко обходиться велосипедом, а на далекі відстані по місту їздить, коли не службовим пікапчиком, то метро й маршрутками, як виїде. Проте Сомка не можна наслідувати, у жодному разі! Сомко один такий, він вже зайняв цю нішу – студійного чудили, і рейтинг необачного, що надумався би мавпувати, неминуче понизився б. Крім того, простацька зовнішність Сомка сповна відповідає вибраному ним образу, а ось він, Саливон, нормально виглядає лише на тлі гламуру. Добре це чи погано, хтозна, але це його стиль... А взагалі-то, якщо вже щиро правду казати, обидва вони – «білі ворони» серед київських телевізійників. Ці пани їздять на кращих іномарках, ночі проводять в елітних клубах,

тримаються як свої в світській тусовці, а на зайд, на кшталт його й Сомка, дивляться з таким понтом, ніби самі в Києві опинилися проїздом із Парижа до Токіо.

Поклав уже долоню на рукоятку ручника, але не встиг стиснути пальців: густа тінь накрила вулицю, і природна цікавість відразу вигнала його назовні. Задер голову Саливон – а там, у вузькому просторі блакитного піднебесся, вже ховаються за темним дахом чотириповерхівки дві зелені жаб'ячі лапи і такий же величезний червоний хвіст. Змій! Рекламна акція, мабуть...

Промайнула ліворуч вівіска «Автомобілі напрокат», і подумалося Саливонові – і не вперше, – що треба було йому не купувати малолітражку в кредит, а орендувати тут який-небудь джип «судзукі». Напускав би туману на студійний народець протягом місяців двох або трьох, а потім заявив би недбало, що поставив на прикіл, а чому поставив, і пояснювати не треба: затори, проїхати в центрі неможливо й усе таке інше.

Не дивлячись (очі потрібні, щоб за дорогою стежити) він дістав мобілку й портмоне для візитних карток, витягнув банкірську. Занервував чомусь і, щоб не врізатися кудись, приткнув тачку до бордюру на порожній, загалом, зараз Дмитрівській. Так, адреси немає, наберемо номер мобілки, той, що на звороті. Банкір відгукнувся майже відразу.

– Це хто ще?

– Здрастуйте, Максиме Ісайовичу. Це Саливоненко вас турбує, з програми «В гостях у зірки». Маю для вас диски.

– А... Ви де?

– На Євбазі, Максиме Ісайовичу.

– Підїжджайте на... – пробурмотів адресу. – Біля воріт вас зустрінуть.

Ага. Значиться, у тій розкішній висотці, з посиленою

охороною. Саливон дописав про всяк випадок адресу на візитці, подумки проклав маршрут, взяв з місця й повернувся до своїх невеселих роздумів. Отримує він гроші непогані, як і більшість на столичному телебаченні, ось тільки кредити витягують майже все, залишаючи на прожиття... На прожиття скромне, як у чесного бухгалтера радянських часів... Як у бухгалтера Берлаги. Чому саме Берлаги? Тому що барліг свій пригадав. Так, життя в своїй квартирі – це позитивний момент. Своя квартира, навіть та, яку можуть за законом у тебе відібрати, коли не зможеш внести пару чергових внесків і заборгуєш банку, все одно на порядок краще будь-якої найманої. Там платиш чужому дядькові, і гроші твої (великі гроші!) просто ухають у провалля, а тут ти, якщо через багато років іпотека закінчиться щасливо, отримуєш квартиру у власність. Утім, до краю прірви й нині йому недалеко. Тут навіть без усесвітньої фінансової кризи обійдеться. Досить, щоб рейтинг програми «В гостях у зірки» впав нижче... ні, не «Шопінга із зірками», а хоч би й вічної «Колосівки», і він, Саливон, залишаючись при всій своїй красномовності та фотогенічності, отримає коліном під зад. І навіть не від нього одного залежить, чи втримає він квартиру й машину: досить Ладі втратити свою роботу – і капут, одних його власних заробітків просто не вистачить і на виплати банку, і на їхнє прожиття. Саливон скрипнув зубами, злобствуючи невідомо на кого. Чи, може, відомо все ж таки? Свобода, кажете, панове, свобода приватної ініціативи? Бомж, ось хто у нас вільний! Ось у кого вільний вибір, де ночувати! Ось у кого сьогодні одна брудна подружка, а на завтра вже іншу дірку собі знайде.



**Розділ 2. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: він вислуховує прожект Саливона; відразу ж сяюче видіння, а насамкінець неочікуваний дзвінок**

– Чому похмури сьогодні, е-е-е... пане Саливоненко?

– Та так, справи професійні, Максиме Ісайовичу.

– Добре, що не фінансові. Обісіли вони мені, фінансові проблеми... Ну, часу маємо не надто багато. Хвилинки три можу вам приділити. Давайте ваші диски.

– Та ось, тримайте, Максиме Ісайовичу.

– Ну і...?

– Що – ну і?

Саливон раптом усвідомив, що сидить в офісі банкіра, жирного кота, тупо на господаря витріщившись, а той вельми неласкаво до нього придивляється. Довкола суцільний функціоналізм, оку нема за що зачепитися. Вікна високі, світла і сонця багато. Банкір нарешті запитав:

– Скільки я вам заборгував, пане Саливоненко?

Саливон мобілізувався:

– Але ж це ви обіцяли довідатися... ну, стосовно ціни.

– Та хіба? Але от біда – я й забув, признатися. Та й у кого мені було запитувати? Знайомий я з парою-трійкою наших телемагнатів, проте вони, напевно, і самі не знають.

Саливон поворушив мізками і змайстрував собі розумний вираз обличчя. Або спочатку задіяв розумний вираз, а потім поворушив мізками? Заявив, прагнучи бути максимально переконливим:

– Взагалі, запис належить студії. І коли за всіма правилами, я зможу віддати вам його копії лише після того, як піде в ефір. Це протягом місяця.

– Чому ж ви мені обіцяли? І зараз уже принесли?

– Тому що в нас бардак. Якщо скрізь у країні бардак, чому на телебаченні має бути абсолютний порядок? Ми що – не люди?

Банкір зареготав. Саливон звернув увагу, що той зручно розсівся в своєму кріслі. І хіба три хвилини вже не минули?

– Ви говорили на зйомці, що будь-яка реклама корисна кожному з вас. Проте матеріал ще не переглянув шеф, а це означає, що теоретично залишається можливість... Матеріал може шефові не сподобатися, тож не піти в ефір. За що вам тоді платити, я абсолютно не розумію.

– Он як... Мені цей піар не потрібний, запевняю вас. Я погодився на зйомку лише для того, щоб догодити Маргариті Львівні. А якщо піде в ефір, наді мною подружки сміятися стануть. Знаєте, ці білявки з ногами, що ростуть просто з-під пахв...

– Та не всі ж вмикають наш канал і саме нашу передачу! – вигукнув Саливон – і прикусив язика. Півтора мільйона глядачів – це теж не хрін собачий.

– «Теоретично залишається можливість...» – протягнув банкір. – А де ви вчилися, пане Саливоненко, коли не секрет?

– Який ще там секрет... В Інституті журналістики, тут, у Києві.

– А я було подумав: свій брат з мехмату... Ну, гаразд, так скільки там з мене?

– Особисто мені нічого. Я тут подумав: може, це студія мала б вам заплатити. У мене є один знайомий, із цих, шоуменів, із довговолосих ще, так він говорить, що тримається такого принципу: на будь-яке інтерв'ю погоджується, лише якщо отримає заздалегідь двісті баксів.

– Я б його не засуджував. Людина вільної професії,

йому їсти-пити теж треба. Проте якщо ви мені в результаті винні, я вам ваш борг прощаю.

Вдивився Саливон в очі хама-господаря, побачив, що сміються, перевів погляд на абстрактну гравюру на стіні. Долічив до десяти, потім викарбував:

– Особисто мені ви нічого не винні, Максиме Ісайовичу. Проте варто, як домовлялися, заплатити за роботу хлопцям: Вовану за диски, Сомкові (це наш режисер) за монтаж. Двічі по сотні баксів вистачить. Інакше вони мене не зрозуміють.

– Хотів би я знати, чим це я вас щойно розгнівав, – легким отаким тоном промовив банкір. Узяв із стільниці конверт, підвівся з крісла, протягнув через стіл Саливонові. – Ось, уже приготовано.

– Спасибі, Максиме Ісайовичу, – заховав конверт, не заглянувши в нього, до внутрішньої кишені піджака. – Даруйте, якщо перебрал вашого дорогоцінного часу.

– Дур-ни-ці! – банкір раптом примружився. – А ви, Саливоне, хіба ви теж не працювали? Чому не хочете отримати за свою працю?

І тоді його раптом понесло. Мабуть, цей панібратський «Саливон» (тобто, що у вустах поважного банкіра прозвучала кликуха надто вже фамільярно) подіяв як останній поштовх, хто знає. Піднявся він з крісла і випростувався в увесь свій чималий зріст. Заговорив шиплячим якимсь напівшепотом, враз розгубивши напрацьовану правильність і статечність вимови:

– Та тому, що жалюгідна ваша сотня мені по барабану! Я вам не півень, щоб клювати по зернятку! Зате є у мене проект, як прославитися по-справжньому і викараскатися зі злигоднів. Щоправда, я вже зараз відоміший, аніж ваша дорогоцінна Маргарита Львівна, тому що мене бачать на екрані півтора мільйона глядачів кожного місяця, це не рахуючи повторів, а вона



промайне в «Новинах культури» хіба що півтора рази на рік. Проте мені цього мало...

– Стривайте, юначе! Значить, на вашу думку, ви відоміша постать, ніж Маргарита Львівна? Я правильно зрозумів?

– Авжеж! І я ж пояснив, чому. Але я хочу, поки не обзавівся ще черевцем і лисиною, отримати власну програму, щоб люди пам'ятали, що в четвер, скажімо, побачать певну передачу, а в ній симпатичного й розумного Саливоненка.

– Ну, і прапор вам у руки! Це ж треба, він гадає, що відоміший за Марго...

– Будьте люб'язні дослухати, пане Ващенко, коли вже поцікавилися. Я змушений заздалегідь прославитися, бути вже в обоймі, щоб отримати програму й не провалитися. Спершу «пілотну», звичайно. І давно знаю, як це зробити. Я маю написати роман, а він приверне до мене увагу. Хіба вам не доводилося чути, що кожна освічена людина спроможна на принаймні один путящий роман?

– Так, я чув... Про своє життя. Взагалі ж твердження дискусійне... Перервіться, будь ласка, – масивний брюнет, для якого і черевце, і пліщина з моторошнуватих і боязких передбачень давно вже перетворилися на факти буденного життя, неквапливо випростався в кріслі, натиснув кнопку на мініатюрному пульті та пророкотав. – Оленочко! Микола Олександрович уже в приймальні? Попроси зачекати кілька хвилин, запропонуй поки що випити. І мені принеси, як завжди. А вам, Аркадію?

– Мені? – недоречно здивувався Саливон. Він уже майже оговтався й відчував зараз незручність. Це ж треба, надумався чи не сповідатися перед цим товстопузим. – Мені доза кофеїну не завадила б. Якщо можна, з меленої та з маленькою ложкою звичайного цукру.

– Чула? Чекаємо, – і банкір знову розкинувся вільготно у своєму кріслі. – Продовжуйте викладати ваш проект, прошу.

– Проект? Хай проект, – погодився Саливон. – У мене немає звичайної проблеми для літератора-початківця – як надрукуватися...

– Пробачте, що перебиваю знову, – банкір явно зацікавився питанням, – але мені завжди здавалося, що такої проблеми тепер ніхто не має. Он в Інтернеті – усілякі «Самвидави» до ваших послуг: клацніть чи то три, чи то чотири рази мишкою – і ваш роман видано необмеженим накладом! Та й звичайним порядком. Якщо ви самі фінансуєте видання, можна надрукувати все, що завгодно – аж до матів і жорсткої порнухи.

– Якщо ви й перебили мене, Максиме Ісайовичу, то в тему. Інтернет для моєї мети не годиться. Вивісив я там колись оповіданнячко – навіщо приховувати? І потім довгенько не міг повернути собі гарний настрій, на всіх кидався. Відгукнулися на мою розповідь три користувачі. Один: «Афтар випей йаду». Другий послав мене по-російськи, а третій, як зараз пам'ятаю: «Коли таке наважуються вивішувати, пора й мені діставати свою повість із кошика для сміття». І взагалі – якщо в російськомовному просторі Інету (про український краще промовчимо) хтось і зробив собі ім'я, то лише на фантастиці. Я ж фантастики й містики не пишу, чим і...

Саливон поперхнувся – бо в кабінеті з'явилася Оленочка, і доки роздавала напої, спроможний був лише вирячуватися на неї. Де, чорт забирай, ховалася, коли охоронець проводив його через приймальню?

– Це охолоджений журавлинний сік у мене в склянці, рекомендую... А, зрозумів. Знаєте, тепер пішла мода на потворних, зате ділових секретарок. Хто обирає жінок середніх років, на обличчя жахливих, розумних

усередині, хто – щоб і страшненькі, і розумні, та ще на додаток пенсійного віку. Я ж, Саливоне, на моду не піддався – і знаєте, чому? Бо люблю, щоб мене оточували першокласні речі.

– Давно по руках не отримували, Максиме Ісайовичу? – проворкувала Оленочка і зникла з кадру.

Але ж і голосок чарівний! Саливон швидко і глибоко вдихнув, повільно випустив повітря й продовжив:

– Інша справа блоги, але їх наші використовують, щоб підтримати вже зароблену популярність. Ні, Інет не для мене. Моїх однокурсників немало у видавництвах, і швидко надрукували б мій роман – одного цілком достатньо, роману, лише щоб сенсацію зробив, і бажано, щоб за ним, коли поталанить, відразу ж – сценарій, фільм. Гонорар, звичайно ж, був би спочатку символічний... Та не в цьому річ.

– А в чому, якщо не секрет? – ліниво поцікавився господар, відірвавшись для того від склянки з журавлиним соком. – Гонорари, я чув, у нас майже не платять. Новачкам тим більше.

– Який там ще секрет, коли я вам розповідаю? Хіба я казав лише про місцеві видавництва? Мої люди є і в Харкові, і у Львові. Біда в тому, що я не можу дати їм текст. Мені фатально не поталанило, Максиме Ісайовичу. Мода на детективи змінилася модою на жіночі любовні романи, у крайньому разі, «з життя»...

– Раніше говорили – «сімейні».

– А яка різниця? Ще детектив можна було б написати зовсім без любовної лінії, проте попередньо потусоватися або в ментовському, або в злочинному середовищі. А я з ментів надивився лише на даішників, а живого карного вбивцю-злочинця і в очі не бачив. У дитинстві, правда, довелося поштовхатися серед злодюжок і дрібних шахраїв – та хіба вони кому потрібні?

– От у цьому пощастило вам, Саливоне. А що за проблема з любовною лінією? Кавалер ви імпозантний, від жінок, напевно, відбою немає.

Він помовчав. До чого ж тепер приховувати, коли сам завів розмову?

– Біда в тому, що я нездатний описувати духовний, романтичний бік любовних стосунків, а тут не нафантазуєш. Адже сам відчуваю й бачу лише їх тілесний бік. Ось так.

Банкір свиснув і з новим інтересом обнишпорив своїми темними очками відвідувача. Втішив, усміхнувшись:

– Ви не один такий. Он, дайте пригадати... Так, Ерве Базен лише й описував любов саме як сексуальну сумісність.

– Ерве Базен, говорите?

– І стільки романів накатав! Почекайте, у мене «Гугл» завжди під рукою, – банкір вправно обійшовся з клавіатурою і мишкою. – Ось – «Подружнє життя», «Анатомія одного розлучення». Президент Гонкурівської академії, бачте. І навіть нашу Ленінську премію відітнув, ніколи не змальовуючи ваші романтичні почуття!

– Не знав...

– Гарзд, там людина чекає. Серйозна людина. Я вже зміркував, що вам не пільговий кредит на видання потрібний. Давайте, народжуйте ваше прохання, Аркадію.

Він зосередився.

– Зізнаюся, мені це лише сьогодні спало на думку. Коли режисер наш, Сомко, приніс ці диски. (Це він сам себе так називає, фактично він у нас шеф-редактор і заразом сценарист). Говорить, непогано вийшло, годиться, говорить. У нього навіть ідея виникла зробити таку передачу щотижневою, на п'ятнадцять хвилин, як «Однако» в Леонтьєва, щоб ви, у цьому ж форматі, учотирьох обговорювали головну новину тижня...

– Дурниці.

– Так само і я оцінив, лише в сильніших виразах. Але водночас пробило мені, що є в цій вашій дружбі вчотирьох щось таке... ну, зараз модно говорити – енергетика, чи що... Я просив би дозволу написати про це роман, а потім сценарій.

– Стосовно роману, що він вас прославить, це дурниці в кубі. Сон рябої кобили. Навіть дивно мені...

Пролунав дзвін скла, і господар кабінету, не поглянувши на підлогу, скривив легку гримаску: щойно ліктем зніс він на підлогу склянку із залишками соку.

– Для цього взяти в кожного абсолютно неофіційні інтерв'ю, просто порозмовляти щиросердо. От таким робом. А імена в тексті замінити. Звичайно ж, я...

Легко хлопнули двері, і до кімнати влетіла Оленочка. Личко її споганіло, зібгавшись у кулачок від страху й невідомого співпереживання. Заїкаючись, запитала:

– Вікно? Знову вікно тріснуло? Як ви, Максиме Ісайовичу?

– Я? Мені що зробиться? Склянку ось ненавмисно розбив.

І тоді Оленка обернула до Саливона прекрасне обличчя, знов розквітле на очах:

– Знаєте, тут у вікнах броньовані стекла, але...

– Мовчати! – рикнув раптом банкір. І відразу ж посміхнувся, і ласкаво, – Оленочко, за хвилину впусти до мене Миколу Олександровича. Допивайте свою каву, пане Саливоненко. Знаєте, життя навчило мене не відкидати відразу найбезглуздіший, здавалося б, проект. Зробимо так. Сьогодні ж я пораджуся з нашим генералом Маргаритою Львівною, а ви ввечері дзвякніть мені на мобільний. Номер мій я вам давав, чи не так?

Насилу переварюючи все почуте, перетнув Саливон простору приймальню, коридор, вистелений дорогим

килимом, і вже в ліфті відчув, як вібрує в кишені його мобілка. Усміхнувся: здалося абсолютно неможливим, щоб банкір, ця людина-комп, щось упустив, а тепер ось навздогін уточнює. Втім, на дисплеї висвітлився абсолютно невідомий номер, і незнайомий вибагливий голосок (що належить Маргариті Львівні, здогадався лише на третьому слові) промовив:

– Чому ви не зателефонували мені, Саливоне? Адже ви обов'язково повинні були мені зателефонувати, протівний! Інакше навіщо тоді залишили свою візитку?





**Розділ 3. МАРГАРИТА: вона кокетує своїми роками та робить ненавмисні зізнання; самоприниження Саливонове – чи виправдане?**

Востаннє, ніби прощаючись, Саливон доторкнувся губами до атласного плечика Маргарити Львівни й відкинувся, задихаючись, на подушку. Вона глибоко, задоволено зітхнула, поплескала його по стегну, легко піднялася з широченного низького ліжка і, як була, не накинувши халата, помандрувала до ванної. Саливон озирнувся, тут же забув усе, що розгледів з обстановки (потрібний йому був лише годинник, а саме його не побачив), і заплющив повіки.

У голові в нього панувала блаженна порожнеча, тільки десь у куточку душі, затулена щойно пережитою насолодою й майже неусвідомлена, пульсувала маленька така образа. Його знову використали. Проте ним уже стільки разів послуговувалися чужі люди, переслідуючи кожного разу власну мету, тож чи варто ображатися тепер? Жінка, вона ж отримала, чого бажала, у тому сумнівів бути не може, і його самого неначе не обділила – так-чого-вже-там.

Донеслося їй поступово набрало гучності досить дзвінке музикання. Це Маргарита Львівна, повертаючись до спальні, наспівувала непоганим голоском – і не з опери, як здалося йому спочатку, а щось попсове. Саливон обережно розплющив очі: вона уляглася на колишнє своє місце.

– Не дивишся? Соромишся, що переспав із старою бабою? А я ось не соромлюся своїх літ. Знаєш, скільки мені стукнуло?



– Не має значення. Все було... м-м-м... чудово.

– Втім, ти міг би й сам обчислити. Досить було поглянути в довіднику, коли закінчила училище, і порахувати. Мені сорок дев'ять років, і я пишаюся кожним із них.

– Та не може того бути! – фальшиво здивувався Саливон, і сам засмутився через те, що й не подумав приховати фальші.

– Проте я мізкую, – і вона коротко реготнула, – чи не варто мені на кілька років зупинитися на сорока дев'яти.

– Якщо п'ятдесят для вас, Маргарито Львівно, це якийсь рубіж, то я б на вашому місці зупинився на сорока восьми, далі від нього. А то й на сорока п'яти. Росіяни кажуть: «А как бабе сорок пять, баба ягодка опять».

Вона розреготалася, сміялася довго, всмак, знову тьопнула Саливона по стегну. Нарешті, зуміла вимовити:

– «Вас»? «Маргарито Львівно»? Невже я мало зробила сьогодні для того, щоб ти називав мене на «ти» і Маргаритою?

– Все одно ми в різних вагових категоріях. Ви зараз як пан, я ж як кріпосна дівка. Де вже їй, хоч і приголубив її, говорити панові «ти»?

Тут Саливон відчув, що її тверда гаряча ручка (але ж не прибрала!) причаїлася на його стегні, як дитя перед витівкою, і швидко вимовив:

– Мені теж треба до ванної.

– Йди, – і стегну стало холодніше.

Не кваплячись, піднявся й побрів пухнастими килимами. Багато хто тепер живе добре, як раніше в кіно хіба що й бачили. Біс їх знає, де тільки гроші беруть. Байдуже, де беруть. Повернулося відчуття з ранньої молодості, коли, побувавши в розкішній квартирі, дозна-

вав на мить причетність до багатства й успіху господаря. Чому ж повернулося – через те, що проходиш голим між чужих стін, занурюєш босі ступні в довгий ворс чужого килима?

Ванна виявилася не настільки люксовою, як очікував Саливон, проте просторою і, як у них, у багатіїв, водиться, сяjala нікелем та іншими придумками дизайну. Обернувся було до дзеркала перевірити, чи не з'явилися тині під очима, проте передумав. Здалося жалюгідним обійтися обмиванням біля раковини, і він рішуче зробив крок на слизький піддон душу. Надворі вже темно, але все ж таки – скільки там натікало? Мобілка залишилася в спальні, а по дорозі сюди він ніде не бачив годинника. Треба нарешті полагодити свою «Славу» або купити новий наручний годинник. Якщо купувати, то тепер тільки швейцарський... Або підробку, аби лише виглядав, як справжній фірмовий. Мало того що на останню мобілку, власне кажучи, смартфон, купу грошей викинув. Добре ще, вимкнена вона, але як пояснити Ладі, навіщо вимкнув?

– Чому ти жодного разу не глянув у дзеркало?

Ледве не звалився на піддон, з якого якраз вибирався. Хто ця жінка в чомусь мереживному і прозорому, що всілася на пуфі, витягнувши перед собою і схрестивши свої не такі вже й довгі ноги? Яке право має залазити йому в душу? Проте тіло Саливона вже впізнало, вже пригадало прекрасну Маргарет і стрепенулося назустріч. Відчуття було швидше хворобливим.

– О! Як це втішно!

– Налякали ви мене, Маргарито Львівно.

– А ти мене зацікавив. Тож хіба я не маю права розглянути тебе, визначити, що ти за фрукт, Саливоне?

– Напевно, маєте... Дали б краще мені рушника, Маргарито Львівна. Або махровий халат, якщо не шкода.

– Бери сам будь-який, кинь потім на підлогу – в середу, в день прибирання, підійму. Банних халатів тут немає: у дитинстві не мала, а потім не припали до смаку. Так ти, значить, ніколи не дивишся в дзеркало?

– Близький до того. Скоро почну голитися на дотик, як давній римлянин. Мені давненько вже... неприємне моє обличчя, Маргарито Львівно.

– З чого б це? – запитала вона абсолютно вже серйозним тоном. І блудливо либитися облишила.

– Ось – хоч чимось здивував вас. Добрий рушник, м'який... Спасибі. Обличчя моє, можливо, ще й зберегло залишки юнацької привабливості...

– Еге ж.

– ...однак я бачу в дзеркалі пристосуванця. Конформіста, ось чий ганебний писок бачу. Лакейську, власне, морду. З виразом «Чого zvolите?».

Маргарита Львівна миттю підтягнула ноги, легко піднялася з пуфа – мабуть, час уже припинити йому звертати увагу на цю її дівочу легкість рухів? – опинилася поруч і поклала руку на плече Саливона. Жест був гарний, вивірений. Напевно, з балету якого-небудь.

– Нічого, це вікове. Це криза тридцяти років, про яку психологи мало пишуть. Це минеться, Саливоне. І те сказати – куди в житті подінешся від цього... від конформізму? Хочеш не хочеш, доводиться пристосовуватися, дружочку. Був такий італійський фільм, «Конформіст». Дзефіреллі... чи ні, здається, все-таки Пазоліні. Якби ти подивився, себе більше так не називав би. Просто жах, і справді огидно.

– Та не про кіно же мова... Ви запитали, я відповів. Чомусь мені не хочеться вам брехати, Маргарито Львівно.

– Ти що ж – вважаєш себе зобов'язаним говорити мені компліменти?

– Який вже тут комплімент? Я просто не встиг для себе з'ясувати, чому не хочеться вам брехати. Лінуюся, мабуть. Скажіть, ми ж роздягалися не в спальні, так?

– Ні, у вітальні. На дивані – вже забув? Ти вже мені пробач, Саливоне, але я отак, у тому, що на мені, походжу, не одягатимуся. По-перше, у квартирі тепло. По-друге, все, що мала на собі, ти пожмакав, а придумувати вбрання заново мені зараз облом... Ні, нам ось сюди.

Треба було повернути праворуч, ось воно що. Ні, з нього ніколи не вийшов би батальйонний розвідник. Саливон підібрав свої брюки з того місця на килимі, де зовсім недавно стовбичив Вованів штатив, швидко одягнувся. Вийняв із внутрішньої піджачної кишені мобілку, натиснув на клавішу, зосередився, міркуючи, що означають цифри на екранчику. Свиснув.

– Одначе!

– Так, я запізнилася б на спектакль, коли б не вихідний. Спасибі, що про мене поклопотався, – проворкувала вона. І тим же тоном. – Або? Або ти маєш бігти додому, до дружини та дітей?

Саливон приглянувся. І мізерного його досвіду як балетного глядача вистачило, щоб з'ясувати: Маргарита Львівна сидить на краєчку дивана в одній із тих вишуканих поз, які приймають артистки кордебалету й солісти, що очікують на свою чергу, під час дивертисменту в «Дон Кіхоті». Тому він не став пояснювати всіх особливостей своєї сімейної ситуації, лише кивнув:

– Навіть не в цьому річ. Я повинен був увечері подзвонити Максимові Ісайовичу. А він обіцяв ще раніше поговорити з вами, Маргарито Львівно.

– Ну, вважатимемо, що замість нього ти зі мною поговорив, Саливоне. А про що?

І Саливон, поступово обсихаючи під сорочкою і костюмом остаточно, переказав свій проект, вдень уже викладений банкірові. Тоді він був захоплений новою ідеєю, тепер уже знову, як і завжди, коли бажав сподобатися комусь, мучився необов'язковістю і стандартністю словесної оболонки. Замок, нарешті, поглянув на Маргариту Львівну запитально. Та забралася на диван з ногами, склала губи трубочкою і втупилася перед собою. Зовсім не до ладу згадалося Саливоніві, як здивували його сьогодні очі Маргарити Львівни, вперше розглянуті при денному світлі. Глибокого фіалкового кольору, як у молодій Ліз Тейлор, увечері вони темнішали, виявляється. І як приємно, що вона прийняла зараз домашню, звичну позу.

– Ви вже вибачте, Саливоне, що я не завжди говоритиму те, що вам обов'язково сподобається... Ах так, здається, ми встигли перейти на «ти». Але... коли вже говорити людині неприємно, так краще на «ви», правда? І ще тому, що я почула про ваш задум. Адже ви вирішили заробити на мені та моїх приятелях, випитуючи всілякі секрети про нас і нашу дружбу – тож хіба такі речі не віддаляють людей одне від одного?

– А мені здавалося, що, навпаки, зближують, Маргарито Львівно.

– Це типу один чоловік говорить іншому: «Пити треба менше!». А той йому: «А може, більше?». Знаєте, милий Саливоне (яке своєрідне ім'я!), хоч я і роблю себе ось уже років п'ятнадцять білявкою, але на дурненьку, слава Богу, не перетворилася. Отже, перше моє міркування: ви занадто красивої зовнішності, як на письменника. Великий режисер або справжній письменник не може бути красенем, для природи це був би перебір, щоб і талановитий, і розумний, та ще й вродливий. Ну, погляньте хоч би на Толстого (той просто потворний),

на Достоевського, на Сократа. На Фелліні, на навіть ще молодого, нарешті!

– Ну, я ж не красень, – не встигнувши образитися, здивувався Саливон. – І все-таки: Байрон, Лермонтов, Єсенін... Аполлінер, ось!

– А це поспіль поети. Та й про Лермонтова всі, хто його бачив і знав, згадують, що був непривабливий та злий. Зате на портретах...Щось на кшталт фотошопа й тоді існувало. Це раз. Якимсь неприємно здивувало мене, що ви, Саливоне, не написавши ще жодного роману, такий впевнений стосовно успіху свого опусу грандіозусу. Адже навряд чи вам відомий таємний рецепт, за яким можна зробити нашвидкуруч цей... як його? Так, бестселер. Це два.

– Ну, насправді деякі проби пера є, – скромно потупилася майбутня знаменитість. Поки що все сказане ледь одягнутою дивачкою лише розважало Саливона.

– Так? Тепер чотири.

– Три, Маргарито Львівно.

– А приємну маєте посмішку... Ось тільки як подумаєш... Гаразд, хай три. Ось вам надумалося щось там написати – добре, я розумію. А нам, кільком поважним людям, який сенс розкривати душу перед вами, нахабним журналюгою, навиворіт? Той же Олексій просто пошле вас – та й край!

Він лише руками розвів.

– А ось тепер я просто боюся образити. Та чого там, сполохати боюся... Гаразд вже, ризикну. Я впевнена, справжній письменник не мав би потреби випитувати в нас, що воно там і як, він би сів і придумав усе самотужки. Лише побачив би мене, наприклад, і придумав би все моє життя. І хіба я не маю рацію?

Крякнув Саливон, підкинувся було з фотеля, проте наразився на погляд хазяйки. Очі її сміялися. Висунула

раптом рожевого язичка, швидко прибрала, скорчила розумну міну і продовжила, мов і не було нічого:

– А головне, розказане нами до жодного роману не засунеш. Марними будуть для вас ці шпигунські відомості.

– Отак уже й шпигунські...

– А марними тому, що вам потрібні сенсації, а в нас усе скромненько. І не показуй очима мені на меблі, бо я про інше. Ти, либонь, сподівався, що я тобі розповім, як влаштувала тут афінські ночі? Чому витріщився, Саливоне? Вгадала я, це ж так?

– Проста логіка, Маргарито Львівно, – задіяв він найчарівнішу свою посмішку. – Професійна логіка нахабного журналюги.

– Так от, вимушена тебе розчарувати, Саливоне, разом Мопассане. Або волієш бути Генрі Міллером? До речі, чи не хочеш випити? – не очкуючи на відповідь, зістрибнула вона з дивана. Зробила кілька кроків, відкрила дверці солідного, під морений дуб, бару й, легко присівши навпочіпки, почала перебирати пляшки.

Саливон, скориставшись нагодою, миттю вийняв мобільник і відключив блокування. «23.12». Знову не відразу зміркував, що означають ці цифри, котра насправді година. Ховаючи іграшку, подумав, що вперше сьогодні бачить спину Маргарити Львівни. Вперше? І цю її родимку, звідки вона тільки в неї взялася... Тут пригадалося дещо, вмить його всього обпало гарячою хвилею, та хвиля і зміла, мабуть, всяку обережність.

– Ні, мені краще не пити зараз, спасибі. Запашок спиртного кепсько узгоджується з поясненням... для дружини, загалом... Бо ж я нібито затримуюся на роботі. Пробачте, Маргарито Львівно.

– Нема за що вибачатися. Я ж бачила обручку там, де носять одружені. А коли так, неминуче настає час

«Х», коли доводиться зникати й здаватися сім'ї. А ось я, мабуть...

– Здаватися сім'ї? Це ви самі придумали?

– Чула від одного мужика шалено давно. А я, мабуть, вип'ю. Закінчувати такий вечір в'язанням під мерехтливі картинки в ящику (бо я звук вирубила, щоб не заважав) було б надто прикро. Від плотських радощів є сенс переходити лише до інших плотських радощів, он як! Класно виклала, а? Я зараз із задоволенням ковтнула б текіли та пострибала б у якому-небудь напівтемному клубі, але ж тобі й цього не можна?

Він промовчав. Повідомляти, що не бачить нічого привабливого в такому марнуванні часу, не зважив за потрібне. Вона подзенькала-побрязкала недовго в барі та винирнула перед ним із двома кришталевими келихами. Червоне вино в обох. Саливон зітхнув, узяв свого келиха, принюхався:

– Бургундське?

– Якби... Каберне, непогане кримське. Бургундського я не можу собі дозволити, хоч п'ю рідко й мало. Це, до речі, додатковий мій аргумент проти твоєї задумки – написати роман про нашу четвірку. Мені доводиться непомірно викладати за цю квартиру, ось і виходить, що не пошикуєш. А тепер запитай: а як же тоді вдалося мені купити цю класну хату? Адже ти знаєш, що я жила на Червоному хуторі.

– Будемо вважати, що запитав... О, приємний смак! Трохи віддає чорною смородиною, але крихту в'язке.

– Освічений ти чувак, скажу я тобі. А квартиру влаштував мені Максим і пільгову іпотеку. Чисто подружньому, у мене з ним нічого не було більш інтимного, ніж розмови наодинці. І ось скажи мені тепер: чи можна про таке написати в романі, щоб читач потім не засумнівався: а чи не дебіл автор?



– Так, так! Тобто ні, не можна, звичайно, – відповів Саливон, розв'язав краватку, знову взяв із столика келих і зробив другий, уже впевнений ковток. – Автор же, він, правду кажучи, завжди дебіл...

Відмикаючи, коли вже повернуло добре за північ, своїм ключем замок власної квартири на Позняках, Саливон зробив важливе для себе відкриття. Далеко не вперше опинився він у такій ситуації, як ось зараз, проте вперше відчув себе винуватим перед Ладєю.



*Розділ 4. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: теж мені  
знайшла подружку-сповідницю; як шили костюми  
київські денді сімдесятих; дещо про моральне  
обличчя Істоміна*

– Здрастуйте, пане Ващенко.

– Чому не берете трубку? Оленка геть замучилася, без кінця вас набираючи. Ось-ось зашипить на мене.

– Скажете таке, Максиме Ісайовичу... І не дурепа ж я, щоб кожного разу набирати: просто тикала в «Повтор».

А приємний голосок у цієї Оленочки. Саливон прибрав гучність на своєму студійному комп'ютері та з усією можливою переконливістю відповів:

– Але ж доводиться відключати мобільник на зйомках, Максиме Ісайовичу.

– Вчора пізно увечері теж були на зйомках? Тоді заведіть собі пейджер. Чи тепер уже немає пейджерів? Гаразд, біс із ними, з пейджерами. Зі мною зв'язувалася Маргарита Львівна і все мені про вас з нею вибалакала.

«Так-таки й усе?» – трохи не злетіло з язика в Саливона, та тільки вчасно того язика прикусив. Відбувся обережним:

– І що?

– А те, що треба нам поговорити. Будьте в пів на дванадцять на парковці біля нашого офісу. Вас зустрінуть.

– Це вже якщо вдасться вивільнити час, Максиме Ісайовичу, – і Саливон окинув поглядом стіни своєї комірки, отакого собі вічка в бджолиних сотах просторого ньюсруму студії. Убого, що тут скажеш. Зате під рукою китайський електронний будильник, принесений з дому: хоч перестав дзвонити, зате час, як і раніше,

показує. Так, так... Його, часу, лише й вистачило б, щоб доїхати до Печерська.

– Чом би не порівняти вартість часу мого й вашого? Ну-ну... Я зараз пригадаю, хто саме перекупив ваш канал, і залагоджу цю проблему.

– Не треба! Вже їду, Максиме Ісайовичу.

Делікатно кашлянувши, заглянув до сусідньої комірки. Сомко, увійшовши до забороненої соцмережі, наклацував якусь нісенітницю двома пальцями. На прохання Саливона відповів, не відволікаючись від клави:

– Типу ти поїхав шукати матеріал для наступного «формату»? Згода. Нашого Вована забрали на демонстрацію, я дивом відбився. Очікується бійка з ОМОНОм та інші дарунки для душі. «Жирна картинка», загалом.

– Слухай, ти не міг би дізнатися, що це за рекламна акція була в Києві із запуском повітряних куль? Одна тут над нами у вигляді змія пролітала.

– Не проблема. Дзвякну одному чоловічкові в міськраді.

– От, ледве не забув... Шеф не дивився ще?

– Не удостоїли вони. Залишайся на зв'язку, дружбане.

Саливон кивнув. Він уже примірявся, як об'їхати демонстрацію й неминучі міліційні кордони. Поки об'їжджав, усе здавалося йому, що з Майдану і Грушевського доноситься неясне, загрозливе гудіння. На парковці зустрів його той же дужий охоронець, що й минулого разу. Допоміг поставити тачку, а потім почав промацувати кишені, ніби в нерідного.

– Наїхало тут автобусів неміряно із західних областей, навезли всякого дрантя, – пояснив.

Хотів було Саливон відповісти, що він якраз із Донбасу, та й у Києві ось уже більше десяти років, але знехтував. Охоронець відвів його цього разу не до кабінету, а

до внутрішнього двору. Розкішно там було, нема питань, от тільки неба малувато – всього лише малий квадратик високо над головою. Банкір усе не з'являвся, з часом Саливон розслабився в кріслі та навіть дозволив собі задрімати. Розбудив його звук автоматичних дверей, що відчинялися.

– Та сидіть ви вже, сидіть! – махнув товстою рукою банкір. – Чого це надумали підхоплюватися? Скажіть краще, чому запізнилися?

– Об'їжджати довелося, Максиме Ісайовичу, – доповів Саливон, намагаючись стримати позіхання. – Рух на Хрещатику заблоковано.

– Чи не почалося? – банкір навіть посмутнів, але відразу ж стрепенувся. – Нервові позіхання? Та не бійтеся ви, я зовсім не збираюся мститися вам, щасливому суперникові. Як воно там у Кукольника, мого романтичного земляка? Ех, давненько я не брав в руки шашок...

Как сон, неотступный і грозный,  
Мне снітся суперник щасливий,  
І тайно, і злобно кіпящая ревность пилаєт!

– Одначе... – і як інакше міг Саливон відгукнутися, побачивши, як солідний банкір, у позі якого-небудь солодкоголосого Александровича, вивергає з себе романс зовсім непоганим баритоном?

– Було, Саливоне, колись таке явище, називалося «художньою самодіяльністю». І зброї моя рука не стане шукати. Тому що, розповідаючи сьогодні про ваше з нею перепихування, була Марго весела, як пташка. Щебетала щасливо, немов горобець, що потягнув непомітно від своєї банди недогризок піци із смітєвого бачка. Ви їй

завдали великих радощів своїм залицанням, це ж треба...

– О! Я – залицанням? Та Маргарита Львівна сама...

– Правда? Я про це здогадувався, – і банкір усміхнувся, зручніше вмоцуючись у кріслі. – Втім, джентльменам у таких випадках слід брати провину на себе – воно й для чоловічого самолюбства приємніше.

– Гарзд, хай. Але чому вона розповіла вам?

– Тому що не має задушевної подруги, я за неї. Ха-ха! Ні, якихось приятельок має, та тільки не таких, що з ними зважилася б на таку відвертість. У них, в Оперному, що б там не виробляли всілякі московські або віденські хвойди, мораль все ж таки суворіша, ніж у шоубізі. До речі, ви насмілилися припустили, що ми вчотирьох вправлялися там, на Тимофіївській, у группенсексі.

– Ну, це сама Маргарита Львівна припустила, що я припустив... Ви вже пробачте, Максиме Ісайовичу.

– Та в чому ж пробачати? – і банкір заразливо, від душі розреготався. – Чули б ви, Саливоне, як щасливо Марго хихотіла. Я, грішним ділом, про це поміркував трошки, ніби мені більше нічим було зайнятися, і дійшов висновку: якщо кого з нас і можна інспірувати на сей експеримент, так це саме її. Марго, бачте, дуже цікава. Крім того, жінки взагалі легше погоджуються на всякі тілесні неподобства – просто тому, що спокійніше собі самим пробачають потім усілякі гріхи.

– Ну, тут є з чим посперечатися, – швидко вимовив Саливон.

– ...і є про що попліткувати двом чоловікам, вам не здається? Марго, крім того, могла б бути впевнена, що не зазнає й тіні приниження – за нашого ніжного ставлення до неї. Це в тому неймовірному разі, якби така колективна злучка раптом все-таки сталася б. Неймовір-

ним же такий поворот є просто тому, що ми, чоловіки, ніколи б на це не погодилися.

– От і розповіли б, чому, – буркнув Саливон. – Для нашої, сказати б високим стилем, богеми, розвага не така вже незвичайна.

– Чому б не розповісти, коли це для вашого сценарію?

– Ішлося про роман, Максиме Ісайовичу.

– А ви краще послухайте, що я вам скажу. Ми з Марго обговорили й ваш проект, цю серію інтерв'ю. Марго погоджується, що сама ідея гроша ламаного не варта, але вам просить посприяти. Мовляв, чим би дитя не тішилося... Говорить, що романи зараз нікому не потрібні, і знаєте, має рацію. Я дізнавався. Роман, надрукований за рахунок автора, ніби не існує для профі в цьому бізнесі, а виданий нормально, за рахунок видавництва, має шанси привернути до себе увагу лише після спеціальної «розкрутки», а вона чимало коштує. Чули? Лише має шанси! И грошики, витрачені на «розкрутку», в разі невдачі елементарно ухнуть! Надто венчурно! Зовсім інша справа – сценарій для серіалу. Я, в принципі, готовий спонсорувати. На дев'яносто п'ять відсотків вірогідності профінансую – бо Марго гарно розважиться, спостерігаючи, як її стане грати хтось із цих актрисок. А як тільки від вашого сценарію потягне грошима, продюсери та режисери, ось побачите, самі за вами бігатимуть.

– Нічого собі... Дайте оговтатися...

– Це про фінансування. Стосовно ж відвертого інтерв'ю, я спершу став дибки. Потім Марго умовила. Хай вже... Але попереджую, що щиру правду казати не обіцяю. Ви запитували про груповуху? Бачте, я сам зацікавився... Ось тільки записувати нічого не треба. Та й не запишеться, правду кажучи. Якщо у вас увімкнута

диктофона в кишені, він і бурчання з вашого шлунку не запише, Аркадію.

– А не шкідливо? Адже випромінювання яке-небудь.

– Пусте! Хіба щось отаке може бути шкідливим для людини після Чорнобиля?

– Ну, гаразд. А що ви особисто маєте проти груповухи, Максиме Ісайовичу? Ви не станете заперечувати, якщо я почну з вас?

– Якраз і стану заперечувати. Вже краще перемию кісточки Ляксієві та Владіку! Мені, бачте, якось незручно сповідуватися взагалі, а на тверезу голову – тим більше. А попереду – більша частина робочого дня, тому нічого міцнішого за чай... Як щодо вашого улюбленого наркотику, до речі?

– Кави? Так, я не проти. Тим більше, що минулого разу вийшла дуже вдалою.

Господар кивнув комусь за Саливоною спиною, виголосив голосніше:

– Оленочко, нам з Саливоном Батьковичем, як завжди. А ви, друже мій, краще б своє мерсі – особисто Оленці, їй буде приємно. Чом би це, до речі, вас так напружило моє «Батькович»?

– Та нічого, все путем. Можливо, коли-небудь розповім. А взагалі я Аркадій Олегович Саливоненко. Саливон – це моя кликуха на студії, свого роду нік...

Замок Саливон, тому що у нього відібрало мову, а мову відняло, бо побачив він Оленочку, що з'явилася в дворику з сервірувальним столиком і почала свою роботу. Коли опритомнів, бовкнув уже зовсім невлад:

– Як там в «Іліаді»? І сказали старі: «Так, заради такої кралі варто було облягати товстостінну Трою!».

– Проте міцні ж були троянські старі! Тому що мені пригадався штатівський фільмець, де така ж красуня

крокує лікарняним двором, а інфарктники на інвалідних візках і ходячі хворі тут же падають мертвими.

– Пригадав! Фільм був «Спадкоємець мафії», а яка з кінодив красуню грала... Щось не пригадаю, Максиме Ісайовичу.

– «Бос мафії», а красуня була Морган Фейрчайлд. Я коли підрахував, що їй вже сорок тоді стукнуло... Був уражений, признатися.

– Звідки у вас такі знання, Максиме Ісайовичу? – і зі здивуванням почув Саливон в своєму голосі професійні нотки.

– Та я, може, мав у середині вісімдесятих другу в Києві за якістю відеосистему, а краща тоді була лише у Валерія Лобановського! Але моя колекція фільмів на касетах уже точно одна з кращих у місті! Обсипається тепер потихеньку з них магнітний пил...

– Оцифрувати ж можна, – пожвавився Саливон, учувши запах халтурки.

– Хочете дати своїм підробити? А... Я помилився, кажете... Просто вже немає сенсу оцифрувати: тепер простіше будь-який фільм викачати з Мережі – і в кращій якості. А Оленка – це моя таємна зброя. Привезе ось так само напої, коли в мене ділові переговори – і клієнт в ауті. А мені вже простіше його охмуряти.

– Ішлося про неприйняття груповухи чоловіками вашого співтовариства, Максиме Ісайовичу.

– Теж мені співтовариство... Ну, добре. З кого ж мені почати? Та з нашого жовчного Істоміна, мабуть. Ось він ніколи на таке не погодився б, тому що страшенний власник. Він усе, завжди та скрізь хоче мати для себе коханого – і тільки! Природно, що для такого груповуха, мов ніж гострий – виключаючи хіба що таку, коли кілька пані ублажали б його одного.



– Ось куди ми з вами заїхали, Максиме Ісайовичу. Добре, проте скажіть тоді, як ваш Олексій Петрович мириться з тим, що фактично ділить з вами двома незрівнянну Маргариту – хай і не в сексуальному сенсі?

– Що означає – не в сексуальному? Вже якщо чоловіки контактують з жінкою, секс завжди присутній, нехай навіть і не трахаються з нею! Час би вам про це знати, Саливоне. Чи ви, може, смієтеся з мене? А то – провокуєте?

– Та що це ви, Максиме Ісайовичу, справді? Це просто запитання. Не хочете відповідати – так і буде.

Господар схопився, заклавав руки за спину – і почав начовгувати кола довкола гостя (той сиротливо сидів у кріслі), обходячи й кільце з карликових японських сосон, які шанобливо обступили купку білих пластикових меблів посеред двору. Зупинився, повернувся до столу, усівся й собі, повільно всміхнувся, заговорив:

– Змушений погодитися, певне протиріччя є. Проте, ревнивий до неможливості, Ляксій мириться з нашою присутністю внаслідок... У нього, у злюки, вистачає, загалом, для цього причин. Вибовкаю зараз найбільш істотні, про решту й сам вам розповість. Перш за все, у нашій компанії Ляксій має можливість поглядати на нас із Владиком зверху вниз, бо він набагато ближчий, ніж ми, до Маргарити Львівни. Вона була кращою подругою другої жінки нашого Ляксія, тоді відомого київського стиляги Алекса. Марго танцювала разом з нею в кордебалеті. Ох, ця вже мені «золота молодь» періоду застою! На обід у такого джигуна дуля з маслом, проте вечеряє неодмінно в ресторані, проте кожні три місяці – в новому наймоднішому костюмчику! Модник цього вашого покоління, генерації курток і джинсів, ніколи не повірить, як тоді вирішувалися ці проблеми.

– А ось ви й розкажіть, як, – підкинувся Саливон. Він вирішив, що таке згодиться для роману, чи то вже для сценарію: в епізоді, наприклад, де підданий старий пердун куражитья над місцевими япі.

– Мені теж розповідали, – усміхнувся господар, – я сам пізніше приїхав. Ми, математики, взагалі притримувалися іншого стилю. Носився, доки не зноситься, який-небудь готовий костюм-двійка, вимазаний крейдою й усипаний лупою. Та що там! Григорій Перельман, прославлений нині, – ось класичний зразок цього стилю. А за буйної молодості нашого Ляксія модні молодики носили випрасувані костюми-троєчки, тобто з жилеткою. Хитрість же була ось яка. Модник, що поважав себе, мав два костюми: світліший, був це, скажімо, «Сірий Джек» і темніший, наприклад, «Синій Чарлі».

– Ні, такого мені не запам'ятати! – взмолився Саливон. – «Сірий Чарлі» – це треба записати!

Банкір гидливо підняв із столу блокнот і перекинув гостеві. При цьому чашка з недопитою кавою вціліла лише дивом.

– Так от, модник носив ці костюми поперемінно, поки не помічав, що треба який-небудь із них здавати до хімчистки. Тоді в нас ще своя хімчистка була, радянська, робітничо-сілянська. Така чудово відчищала замаслену куртку електрика, а ось костюм після неї інколи вельми непривабливо зіщулювався. І модник не до хімчистки здавав свій несвіжий костюм, а в скупку. Ви комісійні магазини ще застали?

– Хіба що в дитинстві.

– У комку треба було чекати, поки річ продадуть, і лише тоді виплачувалися гроші. У скупці платили менше, зате відразу й не чіплялися, якщо річ зужита. Коротше, наш модник купляв на отримані в скупці

гроші тканину для нового костюма, додавав ще перший внесок за пошиття і ніс до кравця. А кравці в Києві тоді були чудові! Я, бачте, шив костюми та пальто в кращого закрійника, Павлюченка. Як не дивно, досі пам'ятаю прізвище. Він працював біля Євбазу, у крихітному ательє на вулиці Чкалова. Тоді це здавалося неймовірним, але в мужика лежали під рукою останні англійські часописи чоловічої моди, і він просто-таки виховував смак у своїх клієнтів. І це в ательє, уявіть собі, першого класу – а не вищого, і вже тим більше не в «люксі»! На жаль, цей великий майстер за першої нагоди виїхав до Ізраїлю, незважаючи навіть на своє тубільне прізвище.

– А ви ж говорили, Максиме Ісайовичу, що дотримувалися іншого стилю...

– Ви й самі ще не раз у житті переконаєтеся, як це правильно сказано: «Час збирати каміння, і час розкидати каміння». Чоловік має змінюватися, інакше закисне – і гріш йому тоді ціна! А наш київський модник після трьох примірок урочисто одягався в новенький костюм і починав тепер принохуватися і придивлятися до «Синього Чарлі».

– А фарцовка? Я думав, що тоді саме фарцовка...

– Одну хвилинку.

Пожвавившись було, знову втупився Максим Ісайович кудись за спину гостя (у того не вистачило нахабства обернутися), спохмурнів і зняв трубку білого плоского телефону, майже не помітного на білому столі.

– Так? Вже? Гаразд, іду, – і Саливонові, що кинувся був вставати. – Допивайте свою каву. Вас проводять. До зв'язку!

Проте банкір окликнув його вже з дверей, витіснивши своєю масою до коридору охоронця, що відступив углиб.

– Що, Максиме Ісайовичу?

– Ви ще не зв'язувалися з Істоміним?

– Та ні. Лише коли з вас витягну, даруйте, все, що зумію.

– Гм. Гаразд, про це ще встигнемо. Я лише хотів попередити... Порадити, щоб ви дзвонили Ляксієві із спеціально купленого дешевого мобільника. І з новою сім-картою, зрозуміло. Запам'ятаєте?

Зник господар, а гість, допиваючи каву, таку ж смачну, як і в минулий його прихід, придивлявся до своїх карлючок у розкішному, в палітурці білої натуральної шкіри, блокноті й задавався питанням, чи справа варта заходу. Тут завібував у грудній кишені мобільник: Сомко просив його терміново підїхати до Центрального універмагу, туди, де починається очеплення. Необхідно взяти кілька інтерв'ю в маніфестантів, які щойно поставили перші намети на Хрещатику. Бажано, щоб підсвічувалося вогнищами.





**Розділ 5. ЛАДА: негарзди шлюбного контракту; втеча нікуди; ненавмисна зрада на закуску**

І знову Саливон мимоволі затримався перед дверима своєї квартири. Можливо, саме в тому й заковика, що квартира не цілком своя, а на двох. Належало б житло лише йому – не мав би потреби терпіти нотацію, яку сьогодні увечері обов'язково прочитає йому Лада. Або: була б квартира лише її, тоді він зараз розвернувся б – і арівідерчі. Не вперше йому з'їжджати ось у такий спосіб, ні сіло ні впало. Не пропав би. Тачку б тоді собі одному залишив, а в салоні, який ні тісний, на крайній випадок і переночувати можна. Покрутив головою Саливон, повернув ключ у замку, відчинив двері та проникнув до передпокою.

– Ладо, ау!

У відповідь – мовчання. Перевзуваючись, придивився. Останнє придбання Лади, її гордість, модні громіздкі ботильони стирчать на відкритій полиці для взуття, жіничиних домашніх капців не видно.

На кухні дзвякнуло. Ось вона де... А що не відгукується, так це закономірно. Не розмовляє, мля! Виконує всі домашні обов'язки, готує сніданок, прибирає в своїй зоні відповідальності – на кухні й у спальні, проте мовчить, карає неспілкуванням. Зараз побачимо, чи має намір миритися вже сьогодні, або ще потягне... О Боже, не треба буде і приглядатися, чи вмивалася після роботи! Клацнула каблучками – означає це, що ті, старенькі капці просто прибрала з очей геть, до шухляди, а ноги засунула в нарядні домашні черевички. Розчулитися б

Саливонові, адже все це заради нього, проте безперечно підготовка до бурхливого примирення зараз лише розсердила. Вже закипаючи, вкотре вже подумав він, що всі довкола чомусь краще за нього самого знають, що робити і як поступати йому, дорослому й досить-таки успішному чоловікові. Потягнув ще трохи час: не заявився відразу на кухню, переодягнувся в спальні. Вже у футболці та в затертих до дірок джинсах, навідався ще до ванної помити руки. Тепер уже точно нікуди відступати.

– Ну, що маємо сьогодні на вечерю?

Мовчки шпурнула на стіл другу тарілку й виделку, а про ніж краще й не згадуй. Виклала на обидві тарілки овочевого рагу з каструльки, сіла перша зі свого боку столика. (Кухня в них маленька, і великого столу тут не поставиш). А на тарілці серед рудої від морквяного соусу, розвареної овочевої нарізки – шматочки м'яса, кругленькі такі... Ага, курячі сердечка. Дешево та сердито. Не гірший, загалом, варіант. Якби купили квартиру в центрі, ближче до його роботи, то й обідати міг би вдома: спокійно й сам собі готував би нашвидкуруч. Проте в центрі ціни на квартири абсолютно не підйомні, і в кращому разі їм з Ладою вистачило б лише на однокімнатну. І що б вони ось тепер робили в однокімнатній?

– Що, так і будемо всю дорогу мовчати? – і очі від тарілки на Ладу підняв. Господи! Та вона ж змила денний макіяж, з роботи додому повернувшись, і нафарбувалася знову, по-вечірньому. Тримайся, Саливоне! Лада, як і раніше, мовчить. Та хай вже, дозволяє подумати про своє. Доїв він, подякував, відніс тарілку до раковини. Сам заварив собі чаю, поніс чашку до вітальні (вона ж їдальня, спільний кабінет тощо), поставив на комп'ютерний столик. Повернувся на кухню, постояв трошки

біля дверей – чи не скаже чого? Мовчки, зосереджено доїдає. Ось підкріпить сили та й почне, красуня Кадікса. Ті, втім, заміж не хочуть, а ця ризикнула. І навіть сама зробила йому тоді пропозицію, самотійна бо занадто.

Сів біля спільного їх ноутбука, вийшов із «Твіттера» (і навіщо вона там годинами пасеться?), настукав свій пароль, як завжди швидкоплинно здивувавшись його легковажності, увійшов до своєї половини жорсткого диска. Ось і ярлик від заповітної теки «Роман». На перший погляд, набита тека файлами, але переважає всіляка нісенітниця з Інету: «Любченко оголює приставні груди», «Правила свінгу», «Психологічні витoki любовних багатокутників», «Про що говорити в ліжку?», «Брюсельські тонкощі вибору коханців і білизни», «Бесіди про пікап», «Секс без контакту». Тьху ти! Навряд чи що тепер згодиться. Цікаво, чому це він раптом образився на ці «приставні груди»? А у файлі з багатообіцяючою назвою «Роман тепер» – замітки до задуму, зараз уже з легкою душею відкладеному до грецьких календ. Та й розмахався, бач, з назвою: не для першої ж книжки таке...

Зітхнув Саливон і створив новий файл, озаглавивши: «Сценарій». Знову з назви хіба почати? «Серця чотирьох» хіба? Ні, було вже, було.... Ось можна ще так: «Любов і секс в житті пані Х.». І щоб звучало подумки, як «пані Ікс». Явно не сам придумав, пригадалося звідкись. Ах, пані Х., пані Ікс, чому так приємно стало тільки згадувати про вас? До роботи, до роботи... Занести почуте вчора від базіки-банкіра, саме так, як запам'яталося. Або навіть з підкресленою недбалістю – хтозна, чи не стане такий випадково намацаний стиль основним у діалогах? Отже, лише її, пані Ікс, потішило його припущення про групенсекс, це ж треба... Веселилася, ніби пташка, що поцупила шматочок тістечка, кажете?



– Аркадію, нам треба обговорити наші стосунки. Розставити крапки над і.

Він здригнувся. Це добре, річ ясна, що відкрила рота нарешті, але не можна ж отак лякати...

– Вибач, але ти же бачиш, що я працюю... Гаразд, давай поговоримо.

– Сядемо на диван, Аркадію.

А куди ж іще? Улюблене місце Лади для таких розмов, плаха словесної страти. Починала б уже, не тягнула б. Сів у своєму куточку, коліна стуливши, тепер головне – перетерпіти.

– Ти порушуєш мої права, Аркадію. Дозволь тобі нагадати, що ми одружилися й живемо тут разом на умовах чітко сформульованої угоди, свого роду усного шлюбного контракту.

Що ж, формулювати вона у своїй юридичній фірмі навчилася, тут нічого не скажеш. Заперечив утомлено:

– День мав сьогодні метушливий. Скажи простіше, чим саме я тебе образив.

– Перше. Ти вже три дні переїздив, Аркадію, хоча повинен був здати мені машину першого числа.

– І справді... Але хіба я не підвозив тебе на роботу і, коли вдавалося, додому? Чому ж ти не нагадала?

– Друге. Сьогодні вранці я планувала відпроситися з роботи, щоб, як завжди, третього числа кожного місяця, віднести в банк чергові внески за обидва кредити. Проте вчора ти повернувся невідомо о котрій годині, я вже спала, а вранці – про гроші ані пари з уст. Що я маю тепер думати? Що тебе звільнили з роботи, а ти боїшся мені в тому зізнатися?

Твердіючи обличчям, він пішов до спальні, обнишпорив свій робочий костюм, що висів на плічках на дверці платтяної шафи, приніс і поклав перед нею на диван ключі від автівки та тоненьку стопку банкнотів.

– Вибач, Ладо. Я зовсім забігався. Але саме на роботі, а там поки що й не думають мене звільняти. І вчора саме у справах мотався весь вечір і половину ночі. І сьогодні були зйомки. Зовсім забув, на якому я світі.

– Намагаєшся принизити мене? Я хіба винна, що на новій посаді отримую тепер менше? Я, зрозуміло, вдячна тобі за те, що ти беззаперечно, нічого не скажеш, компенсуєш. Проте пригадай, що в нашу квартиру і мій дядько гроші вклав, а ти обіцяв повернути дядькові його гроші!

Він зітхнув. Звичайно ж, Лада не винна, що в країні стався перебір з юристами-випускниками, а потім і з усілякими юридичними конторами. Вона ж є часткою офісного планктону, який рясно зеленіє, квітне й пахне в роки проспериті, але першим тяжчає та йде на дно в часи не зовсім, скажімо так, благополучні. Коли вони брали кредити, у Лади ставка була вища, ніж у нього на телестудії набігало, та й допомога її житомирського дядька, який явно соромився тоді, що майже забув про сироту, виявилася дуже до речі...

– Ти чому мовчиш, Аркадію! Хіба ти не розумієш, дорогий, що ображаєш мене своїм мовчанням?

– Я не мовчу, – тупо відповів він. – Я завжди відповідаю, не відмовчуюсь, на відміну від тебе. Ми ще здатні виплачувати кредити. Живемо в своїй квартирі, а не в найманій. Тачилу маємо свою. Нову, не замусолену якимось німцем. У чому ж порушення нашого договору? З мого боку, тобто.

Вона не стала відразу відповідати. Саливон злорадно відчув, як судомно, з перекосами, у рваному ритмі крутяться-чіпляються шестерінки в тому її арифмометрі, що носить на плечах під шоломом короткого фарбованого волосся. Тут же засоромився такого свого порівняння, хоч і зробив його лише подумки. Проте запитання він

поставив цілком закономірне, з формального боку, в усякому разі.

Адже шлюб їх не можна назвати цілком звичайним. Вони познайомилися в ресторані, де її контора продовжувала корпоратив, початий в офісі, а Саливон у чисто чоловічій компанії відзначав довгоочікуваний запуск нової програми, в якій і для нього як ведучого знайшлося місце. Була в тому своя, п'яна логіка, коли, потанцювавши, вони наприкінці вечора опинилися на дивані в його, Саливонів, кімнаті, яку наймав у самотньої старушки, на подив ліберальної до витівок молодих людей. А за два тижні, коли він майже встиг уже забути про цей досить незначний епізод, безіменна дівчиця (не запам'яталося, як звать, тільки що носик дзьобиком) знайшла його на студії та повідомила трагічно, що залетіла.

І чомусь не пригадалося ж приголомшеному Саливонів, що дівчата інколи зазнають затримки саме тому, що бояться, а чи не станеться затримки. Отакі злі жарти буркотливого Хроноса. Проте відбій тривоги прозвучав, коли договір було вже затверджено, причому інтимні стосунки в ньому не передбачалися. Нареченому тоді вконець уже обридло наймане житло, він розумів, що коли-небудь одружуватися все одно доведеться, а розсудлива й акуратна Лада сподобалася йому ще й повною протилежністю його галасливій та безалаберній матері. У ті часи банківські клерки мало не на вулицях хапали киян за лікті, пропонуючи всілякі кредити, але загартований важким дитинством, він розумів, що з жалюгідними п'ятнадцятьма тисячами баксів, отриманими від продажу материнської однушки, і з тодішньою ставкою в конверті про купівлю самотужки власної оселі він міг лише мріяти – інша річ кредит на двох.

Усе-таки додержав тоді Саливон характеру й на поліг на умові, що прередбачала свободу для обох шукати втіхи ще деінде. Коли ж і вагітність Лади розтанула, як вранішній туман, шлюбний союз між сторонами, що домовилися, набув ще більш гротескового характеру, поки не полагіднішав із часом за рахунок регулярних, майже товариських перепихувань, які частіше траплялися з ініціативи Лади. Проте Саливон і тепер переконаний, що вони зберігають свободу в своїх стосунках на стороні. У теорії Лада ще визнає таке, але зовсім не на практиці...

Вона прокашлялася. Що там у таких випадках вигукують англійці в парламенті? «Слухайте! Слухайте!».

– Тож де ти був насправді минулої ночі, Аркадію?

– На роботі, на нічних зйомках. Адже я вже казав.

– А якщо не брехати? Ти ж зовсім не вмієш прикидатися, коли накапостиш.

Як це – не брехати? Правду в таких випадках якраз і необхідно приховувати, це Саливон встиг засвоїти твердо. Інакше бозна до чого можна добалакатися, а це нікому не потрібно.

– Та не брешу я. Збирав матеріал для нового роману... Тобто сценарію. Щойно ти відірвала мене від роботи.

– Я дуже вибачаюся, звичайно, але кому потрібна твоя писанина, Аркадію? Краще знову знайшов би яку-небудь халтурку. Хіба не залишилося в Києві відеокасет, щоб їх... як це?... окільцьовувати?

Він скрипнув зубами. Образила навіть не хамська «писанина», а якими словами вибачилася. Адже багато разів поправляв, проте ось тобі навмисно: ми, юристи, і без твоїх цирліх-манірліх обходимося. Що тут, скажеш, справжні юристи-демократи... О Боже, що вона там несе?

– ...навіть не знаю, з жінкою ти був або з чоловіком, бісексуал хрінов!

Терпи, терпи, не треба було ляпати язиком без зупинки того їх першого, п'яного вечора. Сам винен, тепер терпи. Гадав тоді, що ніколи більше її не побачить, цю мовчазну тьолку, що їй можна все розповідати, немов ліхтарному стовпу. І ні, щоб про паскудне своє отроцтво, прохопився про те, що боліло тоді: розповів, з яким натяком випадковий благодійник проштовхував його на цей телеканал. Сподівався, можна й у такий спосіб зняти тягар з душі – якщо першому стрічному. Забув казочку про балакучий очерет, недоумку п'яний!

– ...і невідомо яку заразу додому занесеш.

А чому, власне, він повинен терпіти? І зовсім не повинен, мать її! Невідома сила зриває Саливона з дивана, несе до спальні, потім до передпокою. Вже знову в костюмі та перевзутий, він носить по квартирі, розшукуючи бізнес-сумку. Знаходить, нарешті.

– Аркадію! Зупинися!

За спиною клацнув англійський замок. Потім двері знову розчинилися. Дивна річ! Ліфт працює – і навіть стоїть на їх поверсі. Ухнув униз Саливон, у кишенях мобільника намацуючи: з собою, слава Богу! Перший поверх, запльоване парадне... Гримнув важкими дверима, звично подався до припаркованої під вікнами автівки, на півдорозі схаменувся. Ключі ж залишив на дивані! І від квартири на тій же в'язці. Понишпорив по кишенях: получку зопалу всю віддав, і тепер грошей ледве вистачить на таксі, щоб доїхати на Володимирську до Сомка. Це якщо в того сьогодні не ночує подруга. Теж мені знайшовся прихильник свободи, ескапіст недороблений!

Вечір теплий видався, і те хліб. А скільки можна ще кутатися? Червень як-не-як почався. Поплентався до скверика через дорогу. Автівки проскакували вже поодинці, не суцільним хижим натовпом, можна не

тягнутися на перехід і не чекати слухняно зеленого сигналу. Ось тільки ганяють, сволота... Це котра ж година? Ухилився від чергової темної маси, вискочив на узбіччя, дочвалав до лави. Дістав, не кваплячись, мобільник. «22.38». Маршрутки вже не ходять. Або тролейбус, або таксі. Звідси він почує, як підїжджає тролейбус, і встигне на зупинку. Можна посидіти, заспокоїтися. На волі та на свіжому повітрі уявити собі ті тілесні радощі, яких позбувся, зірвавшись ось так у Лади з гачка.

Адже ще трохи поскиглила б Лада, помурижила б його – і почала б миритися. Підсіла би ближче, розв'язала б на ньому краватку... Яку ще краватку, коли був у футболці? Потім, відома річ... Отримав би він свою порцію якісного, солодкого сексу, який з Ладюю лише в таких прикрих обставинах і можливий. Адже взагалі ж вона, Лада, жіночка ніяка. Позбавлена смаку вона, як не посолена зовсім юшка. Як банан, прости Господи, для нашого брата, звиклого до мочених яблучок і солоного огірка. І неважливо навіть, що не вміє трахкатись. Лише його розкаяння, жалість, ця щемка хвиля співчуття і співпереживання, що підхоплює і несе, коли він поступається, визнає жалюгідну її правоту, лише ці його відчуття і покращують справу, бурхливо забарвлюючи злягання. Виходить, що лише в собі знаходить він горезвісну солодкість? Нічого собі висновок... Тим паче, що не витримує Лада в ліжку, навіть за вигідних для себе умов, жодного тобі порівняння з прекрасною пані Ікс, яка, мабуть, і уявити не здатна, що жінка може бути такою прісною, як ця невідома їй суперниця. Ах, пані Х, яка ж це невдача, що сьогодні ви зайняті на спектаклі!

І тут побачив він, як від зупинки в його напрямку рухається тінь. Сквер – місце доволі безпечне, тільки не в нічні часи. Коли гопник якийсь, добре вже й те,

що хоч непоміченим не підійде. Ні, жінка. Молода, досить струнка, у довгому плащі, волосся коротке. Нема чого себе обманювати: Лада це, чорт забирай. А чи варто дивуватися? У всьому районі залишився один-єдиний сквер, досі не забудований висотками. Якщо не вдаватиме, що вийшла на прогулянку перед сном, а відразу ж підійде, один вихід він має – капітулювати.

Тут мобільник засмикався в кишені, загудів тихенько. Вийняв, відсмикнув блокування – там номер без імені, а кінчається на «52». Вона, пані Ікс!

– Милий Саливоне, я щойно повернулася до гримуборної...

– Сомку! Надто твій дзвінок невчасний, передзвони, прошу, вранці.

Темною кров'ю в Саливона серце обливалося, але він не став слухати, що прошепелить у відповідь, вимкнув чорну дощечку і заховав. Лада вже стояла в кількох кроках від його лави, задумливо колупаючи тупим носком ботильона в купці скошеної трави.



**Розділ 6. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: похвальба «бункером»; базікання про групенсекс; еротична математика, а зараз і про старий київський спосіб знайомства з дівчатами**

– І куди це ми тепер прямуємо, Максиме Ісайовичу? Банкір коротко розсміявся, перш ніж відповів.

– Є в мене одне містечко, де нам ніхто не перешкоджатиме. Поки доїдемо, розповім вам його історію. Один авторитетний діяч районного масштабу викупив напівпідвал, де була Станція юних техніків із різними гуртками, щоб влаштувати там цілодобове казино. Йому подобалося, що це через дорогу від його палацу, нахабно, до річч, збудованого в парку. Мужик, проте, не врахував, що жителі району, у колишні часи так уже точно пролетарського, віддають перевагу простішим і дешевшим розвагам. А там ще й гоніння на азартні ігри настало. Якщо коротко, я купив заклад доволі дешево й не для банку, а собі. Ще раз перефарбував, трохи дообладнав... І що в мене там вийшло, Льоню?

Водій розпрямив квадратні плечі, відкинувся назад, ніби так його краще почують на задньому сидінні, і пророкотав:

– Підземна атомна база НАТО, Максиме Ісайовичу! А щодо Сирця... Мені хлопці розповідали, що за старих, радянських часів сюди таксисти відмовлялися їхати. Це щоб не повертатися порожніми.

– Ось бачите, Саливоне. Навіть якщо славний київський «Беркут» надумається перервати нашу бесіду, то й ці хлопці знайдуть туди тільки за умови, що ми самі



їх запросимо. А сьогодні Льоня постереже нас зовні і, коли закінчимо, розвезе по домівках.

– Авжеж, Максиме Ісайовичу.

З вулиці володіння банкіра нагадувало декорацію до російського «перебудовного» фільму або до документального типу «Так жити не можна». Щоб увійти, треба було спуститися кількома бетонними сходами й відімкнути електронний замок сталевих дверей, замаскованих під фанерні, оббиті іржавою жерстю.

Господар спустився першим, увімкнув світло й задоволено посміхнувся, коли гість завмер на порозі.

– А ви що скажете, Саливоне?

– Фільм «Бункер». Кіно і німці, Максиме Ісайовичу.

Усередині банкір почав із легкої пробіжки просторим приміщенням – колись довгим та широким коридором, в якому влаштували спочатку спортзал, потім головний зал казино, а зараз майже порожньою витягнутою коробкою, безжалісно замазаною тьмяною зеленою фарбою. Гість, слідуючи за ним, з боязким подивом поглядав на внутрішні сталеві віконниці під самою стелею. Проте за малоприметними, тією ж казенною фарбою покритими дверима ховалися холодильники, забиті продуктами та напоями, добре обладнана кухня, комори із штабелями консервів, ящиків із крупами та іншими сухими харчами, баки з запасами води та з паливом для генераторів автономного електропостачання. Деякі двері замкнено; там «номери», як пояснив банкір. Гостру, навіть трішечки й завидуючу цікавість до чужих квартир Саливон зберіг із тих недавніх часів, коли перекантовувався в гуртаках, а потім по винайманих кутах і кімнатах. Це житло, проте, не викликало заздощів, тим більше не захоплювало, зате дивувало своєю відвертою функціональністю: тут збиралися виживати, а не насолоджуватися достатком.

Нарешті, усілися в тому самому довгому коридорі – приміщенні, що тут більш-менш відповідало вітальні звичайної великої квартири. Банкір смикнув підборіддям у бік стіни, порожньої, але з пунктиром гаків, забитих у цеглу:

– Сюди, якщо встигну, перевезу картини.

– Що – встигну, Максиме Ісайовичу?

– Гаразд, не про те в нас... Чого бажаєте випити – міцнішого, але помаленьку, чи слабкого – але досхочу?

– Мені б краще слабкого...

– Тоді сходіть, знайдіть червоне сухе. І склянки. Не в службу, як кажуть, а в дружбу, Саливоне.

– Сам не піду, – покачав головою Саливон. – Боюся, не виберу, щоб і вам за смаком. Та й не знаю, де.

Виявилось, що навіть винний льох тут є. З окремим освітленням від акумуляторної батареї. Коли банкір побачив на столі дві оповиті павутинням темні пляшки, подобрів і вже особисто сховався за склянками.

– А чому у вас тут лише жорсткі меблі? – зацікавився насамперед Саливон, він за відсутності господаря встиг додатково розглянутися. – Плетені та ще... так, металеві.

– М'які меблі всі на поролоні та іншій синтетиці. При пожежі виділяють отруйні гази. А сучасний меблевий лак душить ще гірше за фосген. Ближче до справи! Запитуйте, Саливоне.

– Ось, довелося прихопити з собою ваш блокнот, – Саливон підняв очі на господаря, побачив, як той недбало відмахнувся, продовжив. – Ви говорили про фарцовку.

– Це ви згадали про фарцовку. Я ж збирався тоді заперечити, бо у фарцівників порядні молоді люди розживалися лише взуттям і аксесуарами – сорочками, краватками та, смішно сказати, шкарпетками. Шкарпетки за традицією, що йде з середини п'ятдесятих,

вважалися вельми важливою частиною екіпіровки – обов'язково строкаті, яскравого забарвлення й неодмінно закордонні! Взагалі ж у Києві вузькі були можливості для фарцовки – іноземці не так густо до нас заїжджали, як до Москви, Пітера або портових міст... Далі!

– А раніше ви говорили про переваги, які має перед вами та Владиславом Миколайовичем цей технар, Істомін. Ішлося про те, що він давній приятель пані Ікс... Пробачте, Маргарити Львівни.

– Пані Ікс? Непогано! Впевнений, Марго б сподобалося. Не пам'ятаю, чи розповідав я вже про те, що, каюся, довідувався про давні стосунки цього чорного жука й Марго. Виявилось, що вони познайомилися, коли їй було вже розподілено до нашого Оперного. Тоді Марго товаришувала з його дівчиною, вона теж танцювала в кордебалеті. Наш стиляга навіть вагався начебто, до якої з двох реготушок йому залицятися. До речі, Ляксії та Владик – корінні кияни, і кляте квартирне питання не давило на них так тяжко, як на нас із вами, Саливоне.

Гість підняв брову – чи часом не довідувався і про нього банкір? А той, наче й не було нічого, продовжив:

– Коли цей шлюб нашого Ляксія розпався, він знайшов утіху в дружніх обіймах доброї Марго, колишнього приятеля в спідниці колишньої сім'ї. На той час вона вже розлучилася із своїм першим чоловіком і сама була не від того, щоб опертися на дружнє чоловіче плече.

– О!

– Це я так собі уявляю... Бо й у мене колись була подібна ситуація. А вони? Їй-богу, не знаю, наскільки далеко вони зайшли, втішаючи одне одного. В усякому разі, з тих пір залишилися добрими друзями, і стосунки їх, незважаючи на злостивість, властиву вдачі Ляксія, цілком безхмарні. Тут змушений я відзначити, що деякий час ми з Владиком нашої допитливій, наче кішка, Марго

були цікавіші, ніж старий приятель, – ось саме як... ну, нові експонати її особистої кунсткамери.

– А як би поставився до ідеї розваг учотирьох Владик? – обережно запитав Саливон і, пригадавши, уточнив. – Тобто Владислав Миколайович.

– Коли запитаєте про це його самого, передусім Владик, я вам присягаюся, почервоніє. Ні, сам він далеко не зразок статевої моралі, проте групенсекс аж надто брутальний для його боязкої душі.

– А ви самі, Максиме Ісайовичу, чому відкинули цей варіант марнування часу? – уважно вдивляючись у сторінку блокнота з власними карлючками, поцікавився Саливон. І, нібито схаменувшись. – Якщо вам, звичайно ж, не складно відповісти.

– Та ні, не складно! – реготнув банкір. – Жодних проблем. От тільки я дуже поважаю Марго, та й наших з нею приятелів теж, щоб уявляти собі такі з ними вправи.

– А раніше чи доводилося вам брати участь у таких ось з кимось вправах?

– Але ж і настирливий ви, Саливоне! Мабуть, у вашій професії це плюс. А я, зі свого боку, щиро кажучи, навіть не знаю, чи брав насправді участь. Ну, хіба що в гуртожитку... Бувало таке, що через бідність та тісняву нашу влаштувалися ми по дві пари на одному ліжку, це так. Ось тоді, у тісноті, якщо в ажитації вчепишся ненавмисно не в ту, що треба, руку або ногу – це рахується чи ні? Якщо до того ж і великої різниці не було, чия насправді нога – Елчина або Мілчина?

Саливон відзначив подумки, що мемуарист навіть не припускає, що міг ухопити за ногу Едіка обо Майкла, і попросив вкрадливо:

– А чи не можна детальніше?

– Детальніше не маю бажання, – засміявся знову, – а в феноменологічному, ба навіть в історичному

розрізі – завжди будь ласка! У нас це розпусна розвага більш менш поширилася на початку вісімдесятих, а я тоді добував собі в науці місце під сонцем, із бібліотек не вилазив. Почав озиратися й оглядатися, лише коли захистив дисертацію і як молодий фахівець потрапив навіть у чергу на квартиру. От тоді я й зрозумів, що дещо пропустив у своєму ще молодому житті – і почав щодуху надолужувати. Але наша компанія, хоч і гуляла на всю котушку, але такої гидоти, кажу я вам, не практикувала. Напевно, тому що наші подружки були з нашого ж кола, вчилися або працювали поряд з нами. А чутки, звичайно ж, доходили. Компанія наша розвалилася, коли деякі пари одружилися, дехто виїхав за бугор, а наш визнаний лідер, головний наш герой-трахальник виявився бісексуалом, – тоді, втім, цього слова я ще не знав. Решта в компанії була мені нецікава... це я дівчат маю на увазі. Тому потихеньку злиняв. Більш досвідчені колеги встигли мене навчити, як правильно знімати тьолок, я цим потихеньку й розважався, хоч великих успіхів не мав – так само як і особливих радощів від цих швидкоплинних романів, що дуже часто й не отримували бажаного завершення.

– Ось тоді ви й одружилися! – усміхнувся Саливон.

– Авжеж, – кивнув банкір з серйозним, як і раніше, виразом обличчя. – Саме тоді. Одружився по-дурному і втратив чергу на квартиру, бо додумався прописатися в моєї прищелепуватої. Проте ж не про моє родинне життя в нас мова, правда? Радий, що ви зі мною погодилися.

Саливон, не випускаючи з рук блокнота і щасливого свого ролера «Уотермен», нарочито низько вклонився. Банкір придивився до нього, гмикнув і відпив вина.

– Забув я попередити, до речі. Не витрачайте часу на блокнот, записуйте диктофоном. Те, що я вам зараз розповідаю, моїм ворогам і нахрін не потрібно.

– Та не прихопив я сьогодні, Максиме Ісайовичу... Як на гріх.

Щедрий господар озирнувся неспокійно, ніби вишукував якого-небудь диктофона, щоб шпурнути гостеві.

– Положення моє на любовному фронті змінилося, коли засланий у Політбюро ковбой Горбі попустив поводи, Союз розвалився і почалося судомне розграбовування горезвісного загального надбання. Я тоді вирішив, що лише дурень не спробує й собі відірвати жирний шматок і що я до таких дурнів не належу. Як славнозвісний Березовський упірнув у нетрі комерції, знехтувавши академічною кар'єрою, так і я грішний, лише спустився я з надхмарних височінь математики, а не з більш земної теорії ухвалення рішень, як він. Ось тільки Борис Абрамович так далеко пішов...

– ...і далеко поїхав. – швиденько вставив Саливон.

– ...далеко пішов, кажу, тому що мав можливість і сам забажав зайнятися політикою на вищому московському рівні, а ж тут, у нашому благословенному й провінційному Києві, літав низько, крутився виключно довкола фінансів і в політику зовсім не совався. Двічі прогорів, тричі піднявся і врешті-решт зміцнився разом із цим ось фактично вже власним моїм банком, не останнім у другому ряді. І не з кінця в другому ряді, а з початку! Взагалі ж, чи помітили ви, Саливоне, що з банками в нас у Києві явний перебір? Це ж не лише в центрі, а й у спальних районах, плюнь, не дивлячись – і обов'язково поцілиш у банк.

– Саме так.

– Тоді, на початку доленосних і диявольських дев'яностих, операції обмивалися просто в офісах горілкою і заїдалися московською ковбасою. Саме тому цирози печінки і виразки шлунку так і косять зараз

тих ділків-основоположників нашого кримінального капіталізму. Після горілки тодішні бізнесмени – поспіль, як на гріх, жлоби та скнари, розм'якали й дозволяли собі розщедритися на продовження бенкету. І нема того, щоб поїхати до пристойного ресторану, а в лазні або в сауні. Там пропонувалася й жіноча обслуга, при цьому добрим тоном вважалося, якщо в басейні плескалося вдвічі більше русалок, ніж нараховувалося клієнтів. Наслідки вам зрозумілі? Ні? Одурманений вітчизняною горілкою, я вже свідомо починав валятися з двома пані відразу, сподіваючись кількістю компенсувати погану якість. Це була вже справжня груповуха, як вважаєте?

Запитуючи, банкір дивився повз Саливона, і той насторожився. Бреше, поза сумнівом бреше! Воно ж ніяк не поєднується, розказане цим вилощеним хлюстом про себе раніше, з такими грубими розвагами... Але навіщо тоді на себе наговорює? Максим Ісайович уже свердлов його здивовано своїми темними очками, і Саливон – легким світським тоном:

– Та начебто. Науковою ж мовою це – МЖЖ, тобто мужик із двома жопастьєнькими.

– Звідки такі пізнання?

– Та з Вікіпедії. Там є стаття про груповуху, здатна відбити сон у прищавого підлітка не менш ніж на тиждень.

– Інтернет! Оце дійсно володар дум! Ще пригадую, що таке негоже спілкування викликало в мене асоціацію з інтегрально-диференціальним рівнянням, і навіть не одну. Ось пригадав, наприклад: спочатку охоче інтегруєшся, а потім скоріше диференціюєшся й тікаєш якнайдалі.

– Он як?

– Гумор порівняння навряд чи зрозумілий не математикові. Проте я тоді ще гостро переживав своє до-

бровільне відлучення від вченого Олімпа. І жив у світі її символів, математики, прикладаючи поняття цариці, а заразом прислужниці інших наук, до буденного нашого життя.

– Та хіба таке можливе?

– І ще як можливо! Чудові рівняння отримував! Хоч би таке пригадується: спосіб знайомства з дівчиною «з компанії» так само відноситься до способу найняти дівицю в сауні, як інтегральне числення до простого віднімання.

– Не пригадаю я щось того способу, який ви першим назвали...

– Невже? У Києві був прийнятий та навіть популярний на початку вісімдесятих. Ось ви їдете в метро або в трамваї. Раптом бачите дівчину, яка вам сподобалася, а вона в компанії молоді. Ваше завдання: проштовхатися ближче, прислухатися до розмови – і невимушено до неї втрутитися. Якщо вас відразу ж не відшиють, ви виходите разом із компанією й отримуєте право проводити дівчину додому. Щоб використовувати такий прийом, треба бути імпозантним і зовні тверезим чоловіком, з п'яного лисого старпера лише посміються.

– Тепер, якщо отак підвалити до компанії, запросто можуть і тверезому імпозантному чоловікові, не кажучи лихого слова, засвітити в око.

– Не знаю, давненько не спускався я в метро... Проте повернемося до рівняння. Вам або вдалося втрутитися в розмову, або ні, дівчина їхала одна або з хлопцем, вона скисла за день або ще здатна на пригоди, ви на неї справили враження або ж ні, чи погодиться вона насправді, щоб ви її проводили, чи дасть телефончик, чи дозволить поцілувати себе на прощання. Вельми складні правила гри, величезний спектр можливостей і заборон, сердечні завмирання, мрії та розчарування на кожному етапі



залицяння. І печерний примітивізм другого способу.

– Згоден. Не зрозумів лише одного: чому в сауні відбувається віднімання.

– А що ж ще? Коли до знайомства з тамтешньою дівцею або дівицями мали ви в гаманці одну суму, а як вибралися на свіже повітря – вже меншу? Ось вам і віднімання, Саливоне. Взагалі ж я тоді шалено нудьгував за математикою, і мені й тепер ще сняться формули... Ніби стою біля дошки, пишу формули крейдою, і думка начебто логічно розвивається. А потім моя рука вже самотужки, незалежно від мене, пише, і всю майже дошку покрито формулами, а я тепер починаю не все розуміти, що в них до чого. І тільки трохи я заспокоївся, а тут, це ж ви вже самі пам'ятаєте, історія з Перельманом. Не з тим Перельманом, якого всі знали, автором «Цікавої математики», а з сучасним, живим вундеркіндом і математичним генієм Григорієм Перельманом.

– Який мільйон баксів не взяв?

– Та той самий. Бізнес-рогулі дивуються, чому це він від мільйона відмовився, а ось я точно знаю, чому.



*Розділ 7.* **МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: нудна розгадка таємниці Перельмана; про чарку коньяку й теоретичне мислення; Саливон зважується на слізний мемуар**

– Так чому ж, Максиме Ісайовичу? – індиферентно довідався Саливон. Скандальний вчинок пітерського дивака все ще утримувався в обоймі найгучніших сенсацій, і роздобути нове пояснення було б почесно. Тим паче, що саме в київських математиків, здається, ніхто так і не здогадався взяти інтерв'ю про цей інцидент.

– А, забув я, з ким маю справу... – махнув рукою банкір. – Вам скажеш, а ви продасте як новину. Тим паче, що чужа душа – темний ліс, а мені зрозумілі мотиви Перельмана, виходячи з моїх особистих уявлень, не більш того. Прості припущення, тобто. Як на мене, то хлопець просто знає, що великі гроші та заняття наукою несумісні, от. Він там пояснював, ніби не впевнений щодо справедливості присудження премії саме йому, а я так вважаю, що посоромився сказати про головне: як не крути, а такі гроші неодмінно брудного походження. Адже пожертвував їх для премії якийсь добродійник, наскільки пам'ятаю, бізнесмен, а чесно й чистими руками мільйон баксів не заробиш, навіть керуючи, як цей тип, фірмою з управління інвестиціями. Ось і весь секрет. А що безкорисливі заняття теоретичними дисциплінами є вищою з доступних людині насолод, це аксіома. І я не маю сумніву, що Перельман, зачинившись у двокімнатній квартирі в компанії старої матері та попиваючи молоко з пакету, розв'язує собі на втіху

математичну загадку рангом не нижче переможеної ним гіпотези Пуанкаре.

– Чому ж тоді, – запитав Саливон з максимально доступною йому делікатністю, – ви самі не повернулися до цих чистих насолод? Ну... це... Коли вже зрозуміли, що великі гроші – брудна річ?

Максим Ісайович посміхнувся без усякої приємності, скоріше легко вискалився. Відпив зі склянки, цього разу вже точно не відчувши смаку. Пробурчав:

– Навіть заради прекрасної Марго я не дозволю вам, що флуди...трудиться в другій найдавнішій професії... Залазити до мене в душу вам не дозволю. Але собі дозволю пояснити на прикладі Бориса Березовського, як розумію цю справу. Борис Абрамович і сам, із власної доброї волі, по вуха вимазався в лайні, і ваші колеги на нього мало не щодня ллють потоки бруду. Отже, якщо ви опублікуєте те, що я зараз скажу, і до нього дійдуть мої слова, вже якось перетерпить. Утім, перша важлива обставина, що про неї маю сказати, якраз Березовського майже не торкнулася, це вдарило по нас, киянах. Якщо наша головна, академічна бібліотека багато десятиліть користувалася правом обов'язкового примірника, тобто кожна нова книжка, що виходила в СРСР, і кожен номер часопису в обов'язковому порядку надсилалися до її фондів, то на початку дев'яностих наші керівники від цього відмовилися, а книжки видавництва «Наука» перестали продаватися в Україні. Тим часом справжній учений не може працювати, не відаючи, чим зайняті й чого досягли його колеги в країні та за кордоном. Якби вже тоді мали ми, як тепер, Інтернет, він пом'якшив би ситуацію, але в ті часи всі зв'язки руйнувалися, залишалися лише особисті, дружні... А в науці воно як? Де дружба, а де й суперництво... Я знаю багатьох учених, які тоді опустили руки. Хто кинув науку взагалі,

а хто почав халтурити. Важлива ще одна обставина: для чого людина свого часу обрала науку. От Перельман – той із вундеркіндів, я в дитинстві досяг успіхів не таких блискучих, але теж перемагав на всіляких олімпіадах, а коли математика мені легше за всі інші дисципліни давалася й дипломів набрався отакий стос, куди ж мені ще було вступати після школи, як не на мехмат? А ось у Березовського з самого початку простежувався очевидний намір зробити на математиці кар'єру, добути гроші, пробитися до влади – інакше не подався б кандидатську писати не абикуди, а до Інституту проблем управління Академії наук. І докторська у нього була не така вже теоретична: про деякі тонкощі осмислення проблеми «розбірливої нареченої».

– А чи не можна детальніше? – стрепенувся Саливон, що встиг уже знудитись.

– Деталі навряд чи вас зацікавлять! Це проблема вибору з великої кількості можливостей, критеріїв зупинки вибору, якщо точніше, і там усе давно було обраховано задовго до членкора Березовського. А кремлівські управлінці та й він сам, як до влади допався, ніхто з них не користувався методикою, запропонованою в його статтях і монографіях, просто прикидали, який із варіантів дозволяє скоріше напхати гаманець.

– Ось ви все про Березовського, а я ставив конкретне запитання...

– Це чому б мені не повернутися до математики? Гаразд. По-перше, наука за пропущені роки пішла вперед. Нових публікацій з моєї вузької спеціальності з'явилося, гадаю, не так уже й багато, та й статті в нас, коли знаєте, коротенькі, на пів-аркуша, містять із звичайних, людських слів тільки «Якщо» на початку та «Отже» наприкінці. Зате, щоб осмислити нові роботи,

знадобляться кілька років – а де б я знайшов на це час, запитаю я вас?

– Осмислити... А чом би просто не прочитати, Максиме Ісайовичу?

Банкір засміявся. Відреготавшись, вперше за весь час знайомства придивився до гостя з таким виразом, ніби передумав приховувати власну над ним перевагу.

– А ви спробуйте самі, Саливоне. Подивимося, що у вас вийде. Насправді ж, щоб лише прочитати таку статейку, тобто дійсно тямущу, потрібні не лише математичні знання, треба докласти децицію теоретичного мислення, а для цього його, дорогоцінне, треба мати. Для того, щоб усвідомити зроблене автором і заглибитися в теоретичні перспективи роботи, малою децицією вже не обійдешся. А коли ще зважитись на пошуки власного, оригінального підходу до проблеми, не кажучи вже про його обґрунтування й розробку? Геніальний Ландау, наприклад, зізнавався, що після чарки коньяку позбавляється теоретичного мислення аж на два місяці. А скільки було б потрібно мені тепер місяців, щоб лише повернути колишню форму, це навіть важко уявити! І не хотілося б уявляти. Оскільки для цього необхідно було б думати лише про математику, мене тим часом зжерли б конкуренти... Гаразд, не хочу я більше про це!

Банкір зірвався з місця й почав бігати коридором, поглядаючи на його стіни з таким виглядом, ніби опинився в провінційному краєзнавчому музеї, де раніше не бував, і сумнівається, чи знайде тут щонебудь путне. Зупинившись перед Саливоном, зміряв і його таким самим поглядом – і раптом вигукнув:

– І не буду я вам розповідати про свої почуття до королеви Марго! Тому що не маю для того жодної стимулу. Я не скажу ні слова, перш ніж ви, наш невдачливий

Мефістофелю, не спровокуєте мене, не закинете переді мною наживку на гачку – яку-небудь, таку, щоби сльозу вичавлювала, розповідь із вашого любовного досвіду. Ну, про те, хоч би, для приманки повідайте, чому не вважаєте можливими для себе романтичні стосунки з жінками!

– Я? Хіба я казав таке? – здивувався Саливон. – Ах, так... Ну, знаєте, Максиме Ісайовичу... Отак відразу – і ось маєш: давай, вивертайся навиворіт...

– А чому це вам так дошкулило, коли я, не знаючи вашого по-батькові чи то просто забувши, назвав вас «Батьковичем»?

– Ось цього я зовсім не соромлюся. Ось про це завжди будь ласка. Річ у тому, що я ніколи не знав свого батька, і навіть не знаю, чому небіжка-мати надумалася записати мене до метрики Олеговичем...

Саливон справді ніколи не бачив свого батька, більш того, здогадувався, що й Олеговичем був названий цілком довільно, тому що одиначці-матері чимось сподобалося це ім'я. Ніколи не чув від неї про давнього князя Олега Віщого, ні тим більше про забутого тепер героя краснодонського підпілля Олега Кошового. Сам він до останнього літа в дитсадку не відчував своєї меншовартості, не здогадувався, що чимось гірший або бідніший за інших. За деякими дітьми приходили батьки, але й таких, як він, кого забирали лише матері, було чимало. Щоправда, дехто з хлопчаків, отримавши в ніс, погрожував поскаржитися татові, проте Аркаша був упевнений, що в разі потреби й за нього вступиться хто-небудь із маминих залицяльників. Мати свою він любив, як всі діти, і не здогадувався, що вона чимось відрізняється від сусідок. Бідності ж їхнього з матір'ю побуту не розумів, тому що так само жили, як йому

здавалося, всі довкола, а в дитячому садку хоч і чистіше було, ніж удома, проте зовсім не багатше.

Полуда в нього з очей спала лише після однієї витівки. У дитсадку працювали дві виховательки, і Аркаша заприятелював із молодшою, з Валентиною Іванною. Хлопчик він і тоді був гарненький, ласкавий і припав до душі добрій і покірливій молодиці. Йому ж усе в ній дуже подобалося – і дзвінке, красиве ім'я, і завжди білосніжний її халат, і плетені босоніжки, в яких Валентина Іванна пурхала того літа. (Запах цих її босоніжок, чистий і гіркуватий, переслідував його потім усе життя.) Взагалі ж малий Аркаша закохався у Валентину Іванну ще й тому, що від неї завжди дуже добре, солодко пахло – не так, як від мами. Не те, щоб він вважав, ніби від його мами тхне, але мама поширювала запахи звичайної людини, пітної, голодної, брудної, такої, що випила після зміни, бо втомилась, а Валентина Іванна, та пахла. З роками Саливон здогадався, що його перша любов не дуже й прислухалася до лекцій з педагогіки в своєму педучилищі – інакше не тискала б його без кінця, не пригощала б припасеними льодяниками, не цілувала б дзвінко в щічки та не намагалася б навіть секретничати з малим хлоп'ям, ніби з подружкою.

Зрозуміло, що балувала Валентина Іванна свого улюбленця і що дозволяла йому речі, іншим дітям її групи заборонені. А він обожнював крутитися на круглому залізному табуреті для піаніно, який розгвинчувався вгору й загвинчувався вниз. Табурет стояв у кімнаті для ігор, місцевою мовою – в «залі», і Валентина Іванна садовила на нього Аркашу, розкручувала, сама ойкала від радощів, а малий раював відчайдушно, уявляючи себе космонавтом і бозна ким ще.

Дуже його засмучувало, що не може крутитися на табуреті самотужки, відштовхуючись ногами, як

Валентина Іванна, проте з часом здогадався, що можна розкрутити сидіння, бігаючи довкола табурета, а потім, уже на ходу, застрибнути на нього. Тим же ранком, знайшовши час, коли обидві групи, усі виховательки й директорка зібралися у дворі, навколо пісочниці, він прокрався до «залу» і спробував втілити в життя свою задумку. Незабаром, проте, пролунали голоси, і довелося сховатися в нішу за піаніно. Це прийшла Марина Сергіївна, покурити біля відчиненого вікна, а з нею Валентина Іванна. Марина Сергіївна завжди тягала за собою слухняну Валентину Іванну, коли ховалася, щоб посмолити, і в дощатий сортир за природними потребами теж.

– Чогось мій коханчик кудись подівся, – поскаржилася Валентина Іванна.

Марина Сергіївна делікатним плювком загасила недопалок, викинула його у вікно, простукала на танкетках до піаніно й, акомпануючи собі, заспівала впівголоса, не зважаючи на дві глухі клавіші, що западали:

Мой ма-лень-кій дру-жок,  
Аркад-ській пас-ту-шок...

Добра Валентина Іванна захихикала, хоч і не вперше почула цей жарт. Аркаші ж лестило, що ось про нього вже й пісні співають, ніби з гучномовця, було лише незрозуміло, коли це він встиг побувати в пастушках.

– І дійсно гарненький, – заявила Марина Сергіївна. – Вії які довгі, га? На матусю свою так вже точно не схожий.

– Точно, – зітхнула Валентина Іванна.

– Ось уже справді: «Ні в матір, ні в отця, а в проїжджого молодця». А батька й не бачив ніхто, отже, він і був проїжджий молодець.



– Ну, навіщо ти отак, Марю?

– А як? Та ти поглянь на неї, на Варку! Товстуха, не колобок навіть, а картоплина потворна. Курдупель! Точно на перегоні понесла, просто в своєму брудному службовому купе. Незрозуміло мені лише, Валюшо, з чого б це той проїжджий красень на неї зазіхнув. Е, та що там... Невелика загадка! Напоїла, либонь, що й язиком не повертав.

А в ніші, до стіни притиснувшись, маленький Аркаша кусав собі губи, щоб не заревти. Брехнею виявилися мамчині теревені про татка-майора, що загинув у загадковому і страшному, немов згусток темряви в далекому кутку вночі, Аф-гамні-стані. І зовсім не тато, виходить, підкидав його, ще малявку, у повітря й ловив, а мама бігала довкола й кудкудакала! Виходить тепер, що всього лише один із її залицяльників. Як гірко було викидати з пам'яті спогад, що збрехав тобі, що зрадив! Тим часом зла Марина Сергіївна продовжувала лаяти маму, обзиваючи її при цьому коротким словом, забороненим Аркаші для повторювання. Проте й мама в застільній своїй бесіді з черговим кавалером, дядьком Тихоном, підслуханій малим незадовго до тієї катастрофи, так само йменувала Марину Сергіївну, та ще із засудженням обзиваючи її «освіченою». Дядько Тихон, навпаки, поважав виховательку за те, що гарна, і за те, що на святкових концертах завжди співає й танцює інколи, але теж називав Марину Сергіївну непристойним словом, пояснюючи, що такі «всі красуні, їхня це доля – не те, що в симпотних, як ти, Варко, у повненьких отаких пишок».

– Що тут ще скажеш, Максиме Ісайовичу? У маминому статусі на станції я тоді ще не розібрався, громадської думки, сусідів та іншого населення, про неї теж не відав.

Зате вже незабаром, як пішов до першого класу, настала мені пора усвідомити всю ганьбу нашої з нею бідності. Але це вже виходить за межі того, чим ви цікавилися, чи не так?

Банкір дістав відпрасовану білосніжну хустку й прикинувся, ніби промокає очі. Промовив легко:

– От і вичавили ви з мене сльозу, не очікував на таке... Я навіть присоромився, знаєте, свого відносно благополучного дитинства. Тепер, утім, і воно теж сприймалося б як бідняцьке. Видзвонити сюди, хіба, психоаналітика? Щоб утішив і вас, і мене?





**Розділ 8. СОМКО: таємниці фен-шуя; непристойний спогад, такі ж сувенір і пропозиція, а ще милий сюрприз від пані Ікс**

– Один, два, три... Вперед! – Сомко клацнув пальцями біля правого вуха та відійшов убік.

Дивлячись в об'єктив зі всією можливою чарівністю, Саливон перевірів, чи розпрямлені плечі, й накрутив свою катеринку:

– Дорогі телеглядачі! Сьогодні ваша улю-ю-юблена передача «В гостях у зі-і-ірки» перебуває в гостях не в самої зірки, всіма нами шанованої диви нашого шоубізу Влади Черняк, але в її двоюрідної сестри, юної Лайми Мир, яка приїхала до Києва з рідних для Влади Чернівців, щоб услід за родичкою зробити тут блискучу кар'єру співачки...

– ...і джазменши ще! Я на баяні дуже добре граю, – пискнуло юне дарування з кута, куди оператор Вован уже аж ніяк не встигав обернути камеру. Не довелося б перезнімати...

– Фортуна підкаже вам, Лаймо. Отже, щоб...

– Це хто? Я її знаю? – юнка тривожно. – Вона хіба була на тій вечірці в клубі?

– Стоп!

– Сомку, та поясни ж ти їй...

Режисер рушив до юного створіння, щоб викласти йому правила поведінки на телебаченні, і тут Вован із Саливоном, перезирнувшись, втупилися в Сомка. Він у таких випадках має звичку тримати зоряного персонажа за ґудзик – проте в цієї дівиці на грудях не

спостерігалось нічого навіть схожого на гудзик! Нітрохи не зніяковівши, Сомко учепився за бретельку її вельми відкритого плаття, легенько відтягнув і сказав усе, що належить говорити в такій ситуації.

Почали спочатку. Цього разу Саливон зазирнув задалегідь у папірець і висловився вправніше:

– Дорогі телеглядачі! Сьогодні ваша улю-ю-юблена передача «В гостях у зі-і-ірки» прийшла в гості не до самої зірки, до всіма нами шанованої дивни нашого шоубізу Влади Черняк, але до її двоюрідної сестри...

Коли починав, уже відчував на собі пильний погляд, а потім і видивився крадькома, звідки та чий: саме та жахлива баба на нього вирячилася, яку йому ось-ось належить представити телеглядачам:

– ...отриманий від сестри подарунок, цю квартиру, Лайма обставила й прикрасила за своїм смаком. І ось сьогодні її відвідала відомий київський знавець фен-шуя Наталі Самохвалова, щоб визначити, чи відповідає устрій житлових зон і розташування меблів принципам цієї китайської системи світопорядку. Прошу вас, Наталіє Мойсеївно.

Страшенна товста бабища, нафарбована, ніби зібралася на жердину для стриптизу (оце було б видовище!), повільно облизала свої криваво-червоні губи, відірвала жадібний погляд від Саливона й почала хрипко розповідати про благодотворний китайський вітер Ці, який має віяти, куди потрібно, і не дуги, куди не треба. Потім вона вхопила дівча, що помітно розгубилося, за руку й повела по квартирі показувати, де меблі розставлено правильно, за фен-шуєм, а де в такий спосіб, що дракон не погодився б залишити сліди свого дорогоцінного дихання. За ними, як прив'язаний, поплентався Саливон, услід, утримуючи всю трійцю в кадрі, Вован із камерою

на плечі, а за його широкою спиною – Сомко, єдиний з присутніх, хто міг дозволити собі єхидно усміхатися.

Процесія зупинилася у вітальні, де обидві пані та Саливон вишикувалися біля столу. Жриця феншуя почала патякати про те, як правильно й гарно розташовано стіл, а Саливон, понишпоривши в пам'яті, пригадав бачене ним під час шкільної поїздки до Пітера. Тоді чинний спокій залу Рембранта в Ермітажі було порушено гуртом чорновусих і червонолицих мужиків у суворих чорних костюмах. Топаючи, як коні, вони вишикувалися під «Данаєю», дружно втупившись в об'єktiv фотокамери. Блиснув спалах, і вусані зробили коротку пробіжку, щоб знову вишикуватися під «Портретом старого єврея». Аркаша подумав тоді, що вусані стануть розглядати картини вже на світлинах, вдома та зі зручностями, а дівчина-екскурсовод пояснила, кривлячи усмішку, що фотографувати, тим більше зі спалахом, тут суворо заборонено, проте оскільки це якась важлива арабська делегація...

Товстуха продовжувала віщати, і він крадькома озирнувся. Господи Боже! Подушечки, сила-силенна м'яких іграшок, великі ляльки та жива кішка, різноколірні повітряні кульки і, здається, навіть ялинкові прикраси. На стінах картини, прикуплені, певно, у неділю на самому початку Андріївського узвозу, де, під заслуженими стінами Інституту археології, купчаться витіснені з почесної бруківки пропащі халтурники. Зате заведено ці творіння в позолочені гіпсові рами, і висять вони тут впереміш із великими кольоровими фото юної хазяйки. І скрізь кустарні сувеніри... Що там?

Жахлива бабища витягла з сумки квадратний розмальований і розкреслений шматок картону з тремтячою магнітною стрілкою посередині та тицяє

туди пальцем. А ніготь на ньому який – довжелезний, квадратний, чорний!

– ...не там, ні, я ж сказала вже! Для сексу це найогидніше місце у всій квартирі!

Вони стояли вже біля ложа, застеленого квітчастим покривалом і чомусь двоспального.

– А це не для сексу зовсім, – захихотіла дівиця. – Для сексу маю столик на кухні. Застелити рушничком – і дуже мило виходить.

Сомко зробив стійку, ніби сетер, що учув куріпку.

– Не для сексу, он воно як. Для сну, значиться, – забурмотіла бабица, здійснюючи священнодіяння з китайським компасом. – Артефакти мене збентежили. Це... щодо призначення...

– Що збентежило?

Жриця промовчала, але Саливон зрозумів, що вона мала на увазі непристойний закарпатський сувенір-трансформер, отакого похабного «ваньку-встаньку».

Тим часом принишкла було бабица набралася духу або укріпила його спілкуванням із компасом, тому що заявила з колишньою переконаністю:

– На кухні за фен-шуєм немає місця жодному сексу. Це зона приготування їжі. Невже ви хочете зіпсувати собі здоров'я або направити не туди потоки благословенної Небесної Долі?

– Не, не хочу... Чого це ви? – відмахнулася від співбесідниці сміливиця, що зазіхнула на благословенні потоки. – Це не тут було, у Чернівцях ще. Секс на кухонному столі цебто.

Тут уже Сомко із Саливоном не витримали й перезирнулися. Саливон міг би присягнутися, що й у Сомка спливла перед очима кухня в общазі, а в ній безбожно розхитаний стіл, що пам'ятав незліченні нічні побачення... Проте всьому на світі приходить кінець,

завершилася й ця зйомка. Сомко, прощаючись з юною хазяйкою, усе повторював, що обов'язково заїде коли-небудь ще. Саливон, ніби йому нічого більше робити, пригадав усі розмови й переконався, що ніхто Сомка не запрошував. Йому довелося, страхуючи говірливого приятеля, перевірити разом із Вованом, чи вправно записалися зображення і звук.

Обидва ліфти висотки встигли зіпсуватися. На сходах бабища-жрець заявила раптом уже людським майже тоном:

– Мені щойно спало на думку, хлопці, що Влада могла лише винайняти квартиру для двоюрідної сестри, а заплатила за два-три місяці вперед. Як у фільмі «Карнавал» – пам'ятаєте?

– Хіба? – люб'язно протягнув Сомко.

– Коли це кіно крутили, у Москві обожнювали Ірину Муравйову, а нас трьох ще й у проекті не було, – пояснив Саливон.

– Та не слухайте їх! – це Вован устряв. – Самого початку вісімдесятих, розкішний фільмець, покійна Ліознова знімала, та, що про Штірліца. А з квартирою там було якраз життєво: з меблів один плейєр, і той на підлозі, а дівчата скачуть довкола своїх сумочок, ніби на танцмайданчику. А що Влада так само найняла на пару місяців, мені не віриться: повно меблів, ведмедиків усяких і дівочого непотребу.

– Не аргумент! – вела своє товстуха. – Ведмедиків та рушнички можна було в двох кравчучках привезти. А квартири тепер здають із меблями і з усім іншим, із телеками товщиною в долоню і з видом на Оболонь. Видно, уже розв'язали ви, хлопці, свої квартирні питання. А то взяла б я на квартиру вас, Аркадію. Оплата секс-послугами, як нині модно.



– Далися вам ці секс-послуги. – відмахнувся Сомко. – А питання і справді цікаве... Дзвякну-но я в БТІ, дізнаюся, на кого записано цю квартиру.

– Можна подумати, що з вами в БТІ захочуть розмовляти!

– Зі мною – захочуть, Наталіє Мойсеївно.

На стоянці з'ясували, що майстрині фен-шуя не по дорозі з командою, тож вона видобула з сумочки мобілку й почала видзвонювати таксі. Сомко зітхнув полегшено, попросив Саливона сісти поряд із ним на задньому сидінні.

– А камеру мені куди? – заскиглив Вован.

– Не до камери твоєї зараз! Або ось Саливонові дай на коліна. Тобі, до речі, теж буде корисно послухати.

Ось і водій Славик приплентався, нарешті. Один із піонерів приватного телебачення, сивобородий привітний хіпар, підробляє зараз, щоб було до пенсії. Заурчав движок, рушили, благополучно проминули будку охорони.

– Я весь увага, Сомку, – збрехав навіщось Саливон. Насправді ж, як тільки зйомці настав кінець, він занурився в думки, з роботою зовсім не зв'язані. Про пані Ікс, про кого ж іще...

– Шеф зважився, нарешті, ознайомитися з нашим навколобалетним шедевром. Зволили помукати й заявити, що зроблено не кволо, навіть і майстеровито в чомусь, проте якось воно невчасно. Не варто, мовляв, зараз дратувати народ картинами такого розкішного, безтурботного життя. Та й політики можуть образитися, послухавши розкутих, культурних людей, які до того ж вільно володіють літературною мовою.

– Маєте проблеми, хлопці? – здивувався водій Славик, зняв з руля правицю й розчесав п'ятірнею свою кокетливу сиву бороду.

Саливон крякнув. Переварив почуте і видав:

– Знаєте, мужики, але ж шеф має рацію.

– Начальство ніколи не помиляється, за визначенням, – кивнув Сомко. – А «формат» нам зарахують, і не те, щоб зовсім його не прийняли: триматимуть у «консервах», щоб заткнути ним дірку, якщо станеться накладка. Ну, ви ж знаєте... Після опівночі або трохи раніше, коли й дивитися нікому.

– Благотворне дихання дракона струмувало, виявляється, повз нас, – безтурботно підсумував Саливон. – А до речі, Сомку....

Сомко перервав його:

– Ось про що я хотів тебе попередити, дружбане. У тому, що попередній матеріал не пішов, нашої з тобою, так само як і Вована, провини немає. А ось сьогодні ти брав «синхрон» з таким знущенням, з таким...

– Скажи краще, з іронією, – швидко підказав Саливон. О, тепер уже не жарти пішли!

– ...з іронією, хай. Ти тримався так, дружбане, ніби вже знайшов роботу трохи кращу за нашу. Невже знайшов, а? Кому ж тоді зізнатися в цьому, як не нам, старим, вірним кадрам? А? Колися, дружбане!

– Та де там! Он і Вован знімав з іронією, а ти... хіба ти сам не усміхався?

– Бо й справді прикольно! – це Вован підтримав Саливона. – Треба було ще піти на кухню і попросити тьолку накрити столик рушничком.

– Якщо вже не виходить покрити тьолку, так, Сомку?

– Гарзд, що вже тепер зробиш, – зітхнув режисер. – Дотепники, ти ж розумієш! Нам не за підначки гроші платять. Сьогодні ж, як тільки обідня перерва закінчиться, я телефоную в БТІ. Якщо квартира винаймана, доведеться мені дописати в сценарії, а ти, Воване, знайди «Карнавал» у фільмотеці та будь го-

товий підібрати кадри. Ми ж із тобою, квартиранте за секс-послуги, помудруємо разом, як би обіграти новий матеріал. І не вимикай більше мобілку, прошу тебе як людину. Зрозумів, дружбане?

– Яволь, гер групенфюрер! Ледве не забув... Ти дізнався що-небудь про рекламних надувних зміїв? Пам'ятаєш, я просив?

– Не запускалися в місті цими днями жодні великі повітряні кулі. Це точно.

– Он як... Спасибі. Славко, зупини, будь другом.

Коли Сомко каже, що «точно», так воно і є. Приверзився зелений змій у небесах, виходить... Хто сьогодні згадував про психоаналітика? Бігме, маленька приватна консультація у психолога не завадила б...

Десантувався Саливон перед перехрестям, проте залишався на місці, прикидаючись, ніби вивчає афіші на стіні, поки студійний пікапчик не щез із очей. Згодом, обдумуючи події того дня, він дійшов висновку, що треба було тоді не прикидатися, а насправді прочитати афіші. В усякому разі, афішу з репертуаром Оперного на червень.

Бо план його не спрацював. Розраховував він, що як тільки, не зателефонувавши та інакше ніяк не попередивши, немов Пилип з конопель, з'явиться перед пані Ікс, вона негайно ж, у чому буде, кинеться в його обійми. Те, що має статися між ними, як тільки вона опиниться в його обіймах, Саливон із трепетом душевним і завмиранням сердечним уже передчував, коли, демонструючи повну зневагу до правил вуличного руху, перебігав спершу Хмельницького, потім Тимофіївську. Чому ж не пригадав він тоді, що ніколи не можна розписувати в уяві своїй майбутні прекрасні звершення і щасливі події, бо в такому разі плачевно не збуваються найнадійніші, здавалося б, обіцянки долі?

Так, йому вдалося проникнути до під'їзду, не задіявши домофону. Прослизнув за місцевим, мабуть, мешканцем, що увійшов законним порядком, і вимріяна пані Ікс дізналася про його прихід, лише безтурботно відчинивши на дзвінок двері. Спершу вона йому явно зраділа. Саливон так подумав, бо обличчя Маргарити Львівни втратило той дещо відсторонений та розсіяний вираз, з яким відчинила йому, і навіть просяяло. Вона, така струнка в цьому їх балетному тренувальному одянні, впустила нежданого візитера до передпокою, але майже відразу ж дала прочуханки.

– Теж мені явлення Христа народові, – промовила крізь зуби. – Боже, як ти невчасно зараз, Саливоне! Теж мені ненавмисна радість!

Що ж не так? Квітів не прикупив, ідіот – а торгують же квіткарки тут недалеко біля метро, ще й у переході. Але ж хіба не звик він думати, що сам, своєю власною персоною, дорожчий при такій okazji за будь-які квіти?

– Ти міг би подзвонити – і дізнався б, що сьогодні «Лебедине озеро», і я танцюю...

– ...Одетту-Одилію. – прошепотів він перше ж, що спало йому зараз на думку разом із трагічною темою (Ту! Труру-ру, руру, руру...), і поцілів в яблучко.

– Саме так! Головну партію! Та я з ранку сиджу на дієті, прохожу партитуру, згадую... Ось тільки тобі це байдуже! Давай вирушай, поки не перебив мені всю підготовку, – і трагічним напівшепотом. – Доки не зірвав мені спектакль.

І тут обличчя її скривилося, як скривилося б у кожного, хто от вибрав же час для улюбленого, собі на втіху, заняття – розкласти в клясері куплені на виставці марки, наприклад, а йому докучають якоюсь нудною домашньою неприємністю. І коли тільки ви навчитеся

вкручувати лампочки самотужки? Ні, в цієї пані Ікс любов і секс зовсім не головне в житті...

Ось так і опинився він за дверима, не встигнувши навіть образитися – лише сторопілий. Не відразу зміркував, що це мобільник сіпається й гуде у внутрішній кишені.

Коротка низка цифр. Напівзнайома. Саливон задіяв «Відповідь» і почув:

– Це Ващенко, банкір котрий. Ви щось багато часу в мене віднімаєте, тому бажано скоріше закінчити нашу справу. Ви де зараз?



*Розділ 9. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: банкір про спорідненість православ'я і балету, а Саливон про бабу Лілю, Жульку і Полкана*

– Ви де зараз?

– На Тимофіївській, Максиме Ісайовичу.

– Гм. І що ж ви там робите, дозвольте запитати? Давайте зустрінемося біля мого володіння на Сирці.

– Іду на своїх власних на бульвар, до маршруток, ось що я роблю. Я не на колесах тепер.

– Гаразд, мені по дорозі. Далеко встигли втекти від обителі Марго? Повертайтеся краще до письменницького будинку, на розі з Хмельницького. Чекайте біля бровки.

Повернувся Саливон до перехрестя, перейшов Хмельницького, озирнувся. Ні, дива не сталося, не підкочує до бровки довгий чорний «мерс». Повернувся спиною до інших тачок, що гарчали, долаючи підйом, почав розглядати пам'ятні дошки, якими обліплено всю стіну будівлі. Імена увічнених на них мешканців-письменників, здебільшого, нічого йому не говорили. Подумав Саливон, що таке нещасття було б тривожним сигналом для того, хто намагається розпочати письменницьку кар'єру, якби... Якби з бронзових дошок посміхалися або мудро хмурилися не метри радянської доби, викинуті з пам'яті читачів старших поколінь, та й зі шкільної програми, здається, теж. А чому ж такого не відбувається, наприклад, з Лесею Українкою або Валеріаном Підмогильним? І невже він, Аркадій Саливоненко, творитиме ту ж літературу, що й Валеріан Підмогильний? І що воно за думки...

– Гей, пане Саливоненко! Валіть до салону, а то тут, у принципі, зупинятися не можна. Спуск дуже крутий!

«Це ти, золотий мішок, строїш із себе крутого!», – залізаючи на заднє сидіння, лайнувся про себе майбутній суперник Підмогільного, втім, цілком беззлобно. М'яко клацнули дверці, і «мерс» відразу же ухнув униз. Плечистий водій, не озираючись, похвалився:

– Нашому звірові все дарма, Максиме Ісайовичу. Таких класних гальм я ніде не бачив! Моє шануваннячко, Аркадію Олеговичу.

– Здрасьте.

Банкір зневажливо скривив губи. Саливон промовив швидко:

– Ось у цій величезній доміні праворуч жив поет-неокласик Микола Зеров, розстріляний в концтаборі на Соловках.

– Звідки вам це відомо?

– Та був такий проект, Максиме Ісайовичу.

– Ще вище з цього ж боку, ми щойно проїхали, зараз зелений газон. А колись стояла там одноповерхова комунальна розвалюха, і в ній однією з кімнат володіла Томка, отака безтурботна холостячка. Наша компанія вельми цінувала її хату, тому що в Томки був блат в «Молочарні» навпроти, і вона не чинилася збігати туди за бухлом.

– Тоді там, мабуть, ще кафешка була, ось тільки не пригадаю, як називалася, – солідно втрутився квадратний водій. – А-а-а! «Таллін», от... «Молочарню» з нього зробили вже при клятому Горбачові.

Банкір із Саливоном переглянулися. Максим Ісайович продовжив, наче й не було нічого:

– Бувало в Томки дуже весело, поки мій приятель не заgrimів у відділення. Удосвіта вони вдвох із подругою залізли на дерево, спробували злягтися просто на гілках.

По п'яному в них не вийшло, тоді почали махати руками-ногами та вигукувати: «Мипташки! Мипташки!». А дерево стояло під вікном у сусіда, гебіста на пенсії, він і дзвякнув до ментовки. Мене ще тоді здивувало, чому це гілка не тріснула, і вони не гепнулися. Дівиця була з товстою дупою і грудастенька, а мій приятель високий на зріст, накачаний культурист – як ти, Льоню, тільки вищий.

– Це дивлячись, яке дерево, Максиме Ісайовичу. Береза так вже точно б зламалася, а ось, приміром, акація – вона жилава.

– Чи можу я вважати, що ви вже почали давати інтерв'ю, Максиме Ісайовичу?

– Це лише квіточки, – усміхнувся банкір, – ягідки очікують на вас попереду. Ви ще здивуєтеся, якими одкровеннями я вас сьогодні обдарую. Дайте лишень доїхати.

І вони доїхали швидко, у чому дуже допомогло чудове вміння Льоні об'їжджати провулками затори, для інших водил непереборні. Усередині «бункера» Саливон, не дочекавшись від хазяїна запитання, попросив:

– Сьогодні мені краще чого-небудь міцного – і чимало. Спершу з півсклянки.

– Валяйте. Це через те, що вас Марго відшила? А моє червоне так і залишилося на столі. Мені б лише чисту посудину.

Нарешті, всілися.

– Що це вас понесло до Марго в день спектаклю? Адже кидається на всіх, як кішка.

– По-перше, я не знав. Що сьогодні увечері вона танцює, тобто... Гарний коньяк, до речі.

– Вірменський «три зірочки»? Ще б пак. Треба лише дивитися, щоб не спійматися на підробку.



– По-друге, ось ми теж готуємося до своєї роботи, а на людей чомусь не кидаємося.

Банкір відставив склянку.

– Ви пийте, пийте, Саливоне, а я, мабуть, зовсім утримаюся. Ви мені нагадали. Туди, ближче до вечора, маю ще одну зустріч. А Марго якраз розумію. Їй зараз доведеться в думках пройти всю свою партію, а це тобі не жарт! А над дечим і біля станка, рухами вже поміркувати. Та й пригадати все. Адже в балеті не передбачено суфлера, коли не помиляюся. Так, це точно, музика там суфлер.

– А чом би не використовувати підказку через «вухо»? Ну, через мікродинамік який-небудь у вушній раковині?

– Певно, оркестр надто близько грає. Проте ви порадьте їй, – тут банкір недобре посміхнувся, – і послухайте, що Марго вам відповість. А я б на її місці нагадав, що балет у цьому аспекті нічим не відрізняється від православної церкви.

– Чи немає ересі в такому ототожненні? – з комічною серйозністю запитав Саливон.

– Про ересь ви теж мали проект? От бачите, відгадав... Єресь мене не колише, адже я, просто як бравий солдат Швейк, поза віросповіданням. А ототожнення, як це ви назвали, повне. Я переконаний, що православна церква загине, як тільки зважиться на модернізацію своїх ритуалів і звичаїв, але ж так само й класичний балет. Як там відмова від незрозумілої народіві церковної мови є першим кроком до загибелі, так ваша цацка у витонченому вушку балерини може виявитися рукою, що виймає ту цеглинку з фундаменту, без якої завалиться оперний театр. Для православ'я, а втім, як і для будь-якої іншої релігії теж, ідеальною позицією залишається старообрядницьке кредо: «Віруємо і молимося, як отці та діди наші молилися, і з цим готові померти!». Але ж і

в балеті, класичному балеті, ситуація та ж. До речі, хіба вас не дивує, що й до складу симфонічних оркестрів, хоч за останні півстоліття було винайдено силу електронних інструментів, не потрапив жоден із них?

– Ні, якось ні, – і Саливон втягнув голову в плечі. Його перший досвід меломана, це коли не згадувати нудних вправ на акордеоні в училищі культури, обмежився давнім походом до філармонії (або до консерваторії все-таки?), де він ганебно заснув у кріслі. Тоді перед культурним заходом ґрунтовно, з пивком, пообідав, але головне, був оглушений і збитий з пантелику звуками інструментів – аж надто різкими та чистими, як на смак неуважного слухача зразків класичної музики, що струмували в старі часи з радіоточки в їхньому з мамою флігелі. Щоправда згодом він цю прикру прогалину надолужив, переважно в Оперному.

– Гарзд, – змилювався над ним мучитель. – я в цих справах теж повний профан. Нахапався лише трохи на четвергових застільних бесідах у Марго. А на концерти симфонічних оркестрів швендяв, щоб зрозуміти, чим же захоплюється в них наша вишукана двійця – Марго з Владиком. Утім, ми віддали вже достатню дань культурці, хі-хі. Перейдемо ж до теми, для мужиків більш звичної та зрозумілої – про баб-с! Тож повідайте мені, нарешті, чому стали нездатні до романтичних стосунків із жінками?

– А хіба...? – заїкнувся був Саливон. Зітхнув, кивнув, забрав знову до внутрішньої кишені викладений було на стіл крихтний диктофон. – Якщо вам це так вже необхідно для заохочення...

Пішов Аркаша до школи, і відкрилася перед ним уся прірва їхньої з матір'ю бідності. Ні, мати заробляла не менше інших провідників робочих поїздів, що вже перейшли тоді з паровозної на дизельну тягу, мала й деякий додатковий приварок, опікаючи «своїх»

пасажирів, що платили їй в лапу половину вартість проїзду, але занадто витрачалася вона на квартплату й на горілку для себе та залицяльників. Адже виявилось, коли почав Аркаша розуміти такі речі, що живуть вони на приватній квартирі, і мама відриває приблизно третину своєї зарплатні «чистими», щоб щомісячно після невеличкого, звичного скандалу ублажити нею «хазяйку». Звичайно ж, як мати-одиначка вона стояла в квартирній черзі місцевого залізничного управління й могла б, не очікуючи на повноцінну житлоплощу, отримати кімнату в гуртожитку. Проте мама навідріз відмовлялася переселятися до гуртаку зі свого винайманого житла. Бо звикла до крихітного, але свого, окремого будиночка. Флігель той вже трохи покосився, але мав кімнату на три малі віконця, грубу, на якій взимку й у холоди мама варила свій незабутній, найсмачніший у світі борщ із кислій капусти, і передпокій у прибудові, де серед різних необхідних у господарстві речей довго стояв і Аркашин дитячий горщик.

Мамин і Аркашин флігель, як і весь двір, належав «хазяйці», бабі Лілі. Там був і звичайний, великий будинок з двома пічними трубами, одну половину його баба Ліля здавала сім'ї інженера, за якого платив вагоноремонтний завод, другу займала сама. Ще у дворі притулилися три сарайчики для вугілля, що стояли поряд і, разом із хистким парканом, відокремлювали двір від сусіднього, а перед ними стирчали дві собачі будки, для хазяйської Жульки і для Полкана, пса, якого привів інженер Василь Якович. За флігелем тіснилася купка запущених яблунь, літня кухня і, в найдальшому куті – скособочена, сіра, з прогнилою підлогою, будка вбиральні. Туди, судячи з усього, страшно й неприємно було заходити не одному маленькому Аркаші: дорослі теж вважали за краще, і особливо темними, безмісячними вечорами, справляти

свої справи недалеко, біля помийної ями. Цій їхній звичці був зобов'язаний маленький Аркаша й першими спостереженнями з жіночої анатомії: одного разу вдень п'яна баба Ліля знехтувала будкою, задерла спідницю і присіла біля смітника, спиною до непоміченого нею Аркаші: той порпався біля калюжки під яблуною. Зі страху і від сорому здалося малому, що сокровений жіночий пристрій такий же, як і в хлопчиків, і з цією науковою помилкою він прожив ще кілька років.

Баба Ліля, «хазяйка», злою, по суті, не була, хоч і щомісячно лаялася з Аркашиною мамою в день сплати за квартиру, а також кожного разу, коли до мами приходила скандалити чергова ревнива дружина. У містечку, яке його жителі називали просто «станцією», домашні телефони були лише в начальства та в машиністів, щоб викликати на позачерговий рейс, тому зниклого чоловіка дружина шукала насамперед у Варки, а вже потім бігла до лікарні та в міліцію. Ось жінка і стукала у віконце флігеля, що дивилося на вулицю, по склу якого і благовірний її крадькома скрібся напередодні вночі. Далі події розвивалися по-різному, проте траплялося й таке, що розлючена дружина підхоплювала з землі камінь або шматок жужелиці, залишок згорілого вугілля, щоб поважче, і кидала у вікно. Збиток швидко відшкодовувався: про такий випадок один із залицяльників «дістав» на будівництві пів-ящика шибки, розрізав за розмірами, а маму Аркашину навчив худо-бідно вставляти. Проте на брязкіт розбитого вікна вискакувала «хазяйка», якщо траплялася вдома, і влаштовувала квартирантці прочуханку, особливо напіраючи на те, що сама вона жінка чесна-благородна і не бажає, щоб у ній бачили якусь бандершу.

До Аркаші баба Ліля ставилася нормально, лаяла лише за витівки у дворі, не без того. А одного разу, в

особливо важкі часи, навіть нагодувала малого. Було це теплого весняного дня. Аркаша після уроків грав у дворі з Жулькою, а баба Ліля, лінуючись, мабуть, розтоплювати пічку на літній кухні, витягнула на свій ґанок старосвітський керогаз і почала відрізати круглі шматки від палиці позеленілої ковбаси та кидати на сковорідку. Двором поплив дивний, чарівний аромат. Аркаша з Жулькою кинули гру і втупилися в сковорідку. Жульці підбігти ближче не дозволяв ланцюг, Аркаша ж, той підійшов, немов зачарований.

– Хочеш ковбаски? – запитала баба Ліля і, не очікуючи на відповідь, збігала до кімнат за тарілкою й виделкою.

Подякувавши, Аркаша всівся на сходинку інженерового ґанку і взявся за свою частку ласощів, не звертаючи уваги на Полкана, який за дверима то гарчав, то стукав хвостом, всупереч очевидності перешкод випрошуючи й собі ковбасну подачку. Вирушаючи з дому, сусіди замикали Полкана в квартирі, і він негайно ж укладався на хазяйське ліжко. За що й отримував прочухана, хоч і зустрічав хазяїв біля дверей, сосискою хвоста помахуючи, наче й не було нічого. Товстий недотепа, у порівнянні зі своєю пронирливою подружкою Жулькою справжній тупар, він не розумів, що з вулиці його, лежачого на ліжку, можна побачити через вікно, у проміжок між завісками.

Мама розповідала Аркаші, що життя бабі Лілі назавжди зіпсувала проклятуща війна, а надто суворі мати. Молоденькою дівчиною її було мобілізовано, і запасний полк, де вона служила санітаркою, мав вирушати на фронт. В ешелоні вона написала листа матері, поплакалася на долю, а та у відповідь наказала їй терміново, усе одно від кого, завести дитинку. Тому що вагітних на фронті не тримали. Ліля демобілізувалася

з великим уже черевом і вдома, на станції, народила, а покійна її мати відвезла онучка на робочому поїзді до найближчого міста, де залишила в Будинку немовляти – або як там вони тоді, ці притулки для грудних дітей, називалися. Так баба Ліля, слухняна дочка, втратила і дівочу честь, і свою рідну дитину.

– А ось я тебе, кровиночко моя, ніколи б не покинула! – отак завжди закінчувала мама цю розповідь і дзвінко цілувала Аркашу.

Баба Ліля ще на пам'яті Аркаші не бажала капітулювати перед віком, фарбувалася, завивала волосся й ходила завжди в короткій спідниці, тому що пишалася своїми ногами, і насправді завидно довгими та стрункими. Сусідка, єхидна бабка Настя, у присутності Аркаші розповідала його мамі, ніби ще років двадцять тому баба Ліля робила фурор у світському житті станції, користуючись у чоловіків майже таким же успіхом, як тепер Варвара, ось тільки кавалерів мала культурніших, інженерів і техніків із залізничного управління й вагоноремонтного заводу. І теж, ніби на біду, геть усі одружені. Останнього залицяльника баба Ліля зберегла дотепер. Лисий, як коліно, круглий, як колобок, він приходив до неї раз на місяць під покривом темряви з пляшкою якого-небудь лікеру, що давно вийшов із моди. Тоді вони весь вечір кричать один на одного, кидаються тарілками, а в перервах затихають або слухають на радіолі заїжджену пластинку, де з одного боку «Тиха вода», а з другого «Утомльонное сонце».

– «Утомльонное сонце»? – підхопився з металевого крісла банкір. Випростався, відставив ногу, притиснув руку до серця, промукав кілька тактів вступу і приємним своїм баритоном промуркотів приспів:

То остатня недзела,  
Джішай шен розстанеми,  
Джішай шен розейдеми  
На вечни час.

Вклонився, задоволений приголомшеним виглядом співбесідника, усівся знову й зазначив недбало:

– Пробачення просимо за поганеньку польську вимову. Але ваше «Утомльонное сонце» є лише російською переробкою славнозвісного танго Ежі Петербурзького «То ostatnia niedziela». Цього ж не збагнути, скільки нещасливих коханців у тридцяті роки слухали цю пластинку з револьвером біля скроні, щоб після останнього такту спустити курок! Скажіть мені, Саливоне, чому в наш час ніхто не стріляється через нещасливе кохання?

– Самовбивць і тепер вистачає, – пробурчав Саливон, – ось тільки приводи знаходять серйозніші. А мені мода на самогубство здається потворною. Підкреслюю: саме мода.

– Згоден, але хотів би нагадати, що Оскар Уайльд потворною вважав будь-яку моду й порятунок бачив у тому, щоб змінювати моди якнайчастіше. Гаразд, повернімося до вашого вбогого дитинства. Чи правильно я здогадався, що це баба Ліля заманила вас своєю зеленою ковбасою, польською пластинкою і стрункими довгими ніжками, аби саме в її обіймах ви втратили свою цнотливість?



**Розділ 10. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: як він картає довгоногих блондинок; сенсаційні звірення про Оленочку, Морган Фейрчайлд і про київський балет**

– Боронь Боже! – не на жарт сполохався Саливон. – Та їй було не менше шістдесяти! Бачили б ви це зморщене яблуко! Та ще й нафарбоване! І що ноги у неї класні були, про це я набагато пізніше допетрав. Тоді на станції мало було довгоногих дівчат, та вони й не цінувалися зовсім. Що ж, ви правильно здогадалися, моє падіння сталося в ганебно ранньому віці і, звичайно ж, згубно відбилося на моєму духовному розвитку, але ж, слава Богу, не з бабою Лілею. Шкода, що не встиг розповісти про тамтешню школу, про синка головного інженера Валерку Калюжного, чиє скромне багатство змусило мене усвідомити нашу з мамою убогість... О, забув ще сказати, що двору, про який згадував, уже немає. На його місці стирчить дев'ятиповерхівка з універсамом унизу. А моя мама померла в сорок п'ять від серцевого нападу, проте у власній однокімнатній квартирі.

Максим Ісайович схилив голову.

– Мир праху її! Гаразд, не буду вас більше мучити сьогодні. Можете діставати свою записувалку. А щоб самому зрозуміти наші з Марго стосунки, а також вам скільки-небудь виразно про них розповісти, мені теж доведеться повернутися на кілька років у минуле.

Саливон виклав на стіл диктофончик, пересунув тумблер живлення, створив новий файл і задіяв червону кнопку запису. Банкір гмикнув, відвів погляд від



іграшки, зосередився і заговорив повільно, ніби справді пригадуючи:

– На той мент я вже відмовився від покупних песто-щів у саунах і був би, щодо цього ви стовідсотково маєте рацію, смішний, якби спробував, пригадавши відносну молодість, знімати дівчат на вулиці або в метро. Проте якось сам собою поряд із чоловічим колом спілкування (про нього, Саливоне, і згадувати нема бажання) навколо мене утворився жіночий. Складається він із тих самих білявок з ногами, що ростуть просто з-під пахв, про них я вже згадував. Поділяються вони (а можна й не розділяти їх зовсім) на люксових повій, що дуже подібні до вельми забезпечених дам середнього класу, і цих самих дам середнього класу, яких не відрізниш від найдорожчих повій. Перші, вони молодші, ці добрі та ласкаві зі мною, тому що такі мають професійні обов'язки, а з другими складніше, точніше, з кожною було трішечки по-різному...

– Ну, слава Богу, – усміхнувся Саливон. – А то ваша вчена звичка до узагальнень почала вже мене лякати.

– Ще й не таке почуєте! Лише прошу вас більше мене не перебивати... Проте і стосовно забезпечених блондинок зважуся все ж таки на узагальнення. Їм зі мною легко і добре, тому що їм від мене нічого не треба.

– Ви хотіли сказати: вам від них?

– Ні, я сказав саме те, що намірявся сказати. З чоловіком, якому від них нічого не треба, такі лялечки не стали би марнувати час. Кожна з цих білявок колись вийшла заміж за великі гроші, багато хто змінив чоловіка-багача на чоловіка-мільйонера, і всі вони дивляться на мужиків саме такими очима, з таких міркувань, щоб, поки ще не пізно, продатися заміж ще дорожче. Я ж для цих їхніх ігор не підходжу, тому що після розлучення зарекомендував себе твердокамінним...

– ...старим парубком? – підказав Саливон.

– ... з юридичного погляду, радше ні. Краще сказати, що я твердокамінно тримаю оборону від нового шлюбу. Тому вони зі мною відчувають себе абсолютно вільно, адже можуть обійтися й без того мінімуму удавання чеснот і святенництва, які необхідні в спілкуванні з кандидатом у наступні чоловіки. У ліжку сміливо експериментують, зовсім не боячись шокувати своєю, сказати б, розгнузданістю. Сміються, жартують, приколюються... Такі доглянуті ляльки і в сорок ще дівчата. Мене спілкування з ними чимало розважало, особливо, поки не зустрів я двох жінок абсолютно іншого ґтибу – спершу Марго, а потім Оленочку.

– Оленочку? – ахнув Саливон.

– А що ж тут дивного? – неприємно здивувався банкір. – Адже вона секретарка саме такого типу – вищої кваліфікації, не дурепа та ще й з офігенною зовнішністю. Було б дивно, якби до неї не чіплялися шефи, а серед них попадалися дуже брутальні, огидні самці. В офісі одного такого, ба-а-альшого начальника, я й натрапив на Оленку. Поки очікував у передбаннику, придивився: а в красунечки очки заплакані. Як її шеф з жінками поводить, мені було відомо. Або підім'яти встиг бідну, або висловив уже свої мерзенні вимоги. А в мене якраз вакансія відкрилася. Я подумав-подумав, та й вирвав із блокнота аркушик, черкнув: «Якщо хочете змінити роботу, дзвякніть. У мене Вас не образять». І телефон свій. Підійшов, ніби новий і-мейл організації хочу уточнити, а сам непомітно перед нею аркушика поклав. Вона ж недаремно розумниця, зателефонувала.

– І в чому ж тоді, пробачте, різниця? – довідався Саливон саркастично. – Маю на увазі, різниця в її статусі – в колишнього шефа та у вас?

– А ви що ж – приревнували? Перш за все, наша Оле-

ночка не Мерелін Монро або... або навіть та сама Морган Фейрчайлд.

– А, либонь, вона схожа на цю Морган, щойно спало на думку!

– Та хіба? А якщо навіть і подібні вони, то й це має свій сенс. Та шалена була красуня, а успіх... Так, дрібнички більше. Оленочка ж просто дуже вродлива секретарка. І на момент закінчення свого коледжу вже була підготовлена психологічно до тих атак, яких слід було чекати від начальника. У нас, до речі, навряд чи можна говорити про існування правової бази для захисту від сексуальних домагань, та й звички немає в наших офісних дівиць бігти до суду, як тільки тебе тьопнуть по дупці. Але Оленочку той її попередній начальник аж надто дістав або налякав, не знаю... І вона дівчинка скоріше скритна, а я не захотів дізнаватись, що там насправді трапилося. З тим депутатом мені ще працювати, між іншим... А щодо того, ніби між мною і цим тупим бидлом немає жодної різниці, то це ви даремно, їй-Богу. І якщо між мною й Оленкою щось там було та є, то це лише після довгого й цілком делікатного залицяння з мого боку, а вперше чи не з її ініціативи, не з моєї однієї тільки. Вона спокійно могла відмовити, знаєте. Згоден, Оленка зобов'язана мені дуже високою, вищою, ніж у того бурбона, платнею і стабільністю становища, це так. Але водночас вона – дуже чуйна, скромна, порядна людинка. Останнім часом сильно турбується про мене, що ви, можливо, і самі помітили, так... Вона дещо віктимна за характером, жертвенна тобто, а така натура починає ідеалізувати рятівника. Єдине, що мене бентежить, Саливоне, це її надія, що я з нею коли-небудь одружуся. Погодьтеся, що мені, з моїм животом і моєю пліщиною, вельми незатишно відчувати себе якоюсь карикатурою на прекрасного принца. Хоча...

Якщо вже знову одружуватися, так краще з Оленкою, ніж з однією з того безсоромного кода.

– А у мене виникла літературна аналогія, – не піднімаючи очей від столу, заявив Саливон. – Ви з Оленкою, як у Рекса Стаута адвокат Перрі Мейсон і його вірна секретарка Делла Стріт.

– Ач куди занесло вас, ерудите! Перрі Мейсон був красень, а Делла Стріт зовсім не подібна до Оленки, отакій собі зброєносець у спідниці.

Саливон не став наполягати. Він бовкнув щодо Делли Стріт лише для того, щоб приховати своє обурення. Ну, аж ніяк йому не вірилося, що прекрасна Оленочка може відчувати скільки-небудь ніжні почуття до цього немолодого й непривабливого мужика, та будь у нього хоч премудра голова! І щось надто хитро банкір почав пояснювати, коли йшлося про їх з Оленочкою зближення (це ж треба!). Гаразд, якщо записалося, можна буде опісля, не кваплячись, розібратися. Що він там патякає?

– ...просувається, кажу, над романом?

– Але ж ішлося вже про сценарій, Максиме Ісайовичу...

– Хіба є різниця?

– А-а-а... Стадія збирання матеріалу, вона ще продовжується. Як бачите...

– А хоч назву вже придумали?

– Заголовок? Це потім вже придумується, коли текст готовий, Максиме Ісайовичу. Хоч робочі заготовки вже спадали на думку, не без того. Ось, наприклад: «Серця чотирьох і тельбух п'ятого».

– Це кого ж з нас ви нагородили тельбухом замість осередку пристрастей? – вкрадливо поцікавився банкір.

– Себе, себе, Максиме Ісайовичу! Тобто персонажа, якому я себе призначив прототипом. Адже передати весь негатив саме автобіографічному персонажеві – це ж етично, чи не так?

– Біс його знає, що воно тепер етично, а що ні. І чи немає тут якогось «самоунічиження, іже паче гордості», як висловлювалася моя покійна бабуся? А ви такий ревнивий, ревнуєте навіть тих, на кого зовсім жодних прав не маєте, так що вже казати про Марго, з якою вам, щасливцеві, поталанило переспати... Я до того, чи мені щадити, коли про неї зайде, нарешті, мова, ваші почуття?

– Теж мені придумали... Які там маю почуття, коли тельбух на місці серця? Давайте, вивалюйте все, як є, Максиме Ісайовичу.

А сам нахилився на диктофончиком і кашлянув, перевіряючи, чи записується. Робе...

– Тільки спочатку я хотів би, Саливоне... Аркадію Олеговичу, власне. Я хотів би викласти одне своє до вас прохання. Якщо зі мною що-небудь трапиться, подбайте про Оленку, гаразд? Ось її реквізити. Гроші вона має, але потребує твердого чоловічого керівництва. У неї мати в Бердянську, і вона в разі чого намагатиметься туди виїхати, проте це з її зовнішністю буде дуже небезпечно.

– У разі чого? І що може статися з вами?!

– І зі мною, і з вами... Невже не бачите, що робиться? Настільки в захваті від інтрижки з Марго? І ось візьміть, – банкір дістав із шухляди письмового столу й посунув до Саливона, ледве не скинувши на підлогу його іграшку, масивний телефон, на зразок старого стільникового. – Це радіостанція з довготривалим ізотопним живленням. Ми всі четверо, і Оленка з нами, на одній хвилі. А ось тепер і ви. Тримайте завжди при собі, як мобілку зараз тримаєте. І ось що. Забув я попередити вас: адреса цього нашого укриття має залишатися таємницею.

– Та я навіть не знаю її зовсім, адреси...

– А її ніхто не знає, окрім Льоні. Так, Ляксія і Влади-

ка я привозив сюди, але адреси не називав. Який чоловік піде розшукувати номер будинку, якщо зороро запам'ятав місцевість?

– А ви не перебільшуєте ступінь небезпеки? Президент заявив, що ситуація повністю під контролем.

– Привчено мене не довіряти офіційним запевненням. Та Бог з ними, може, ще обійдеться. Але вважаю за краще все-таки убезпечитися за можливості. Отже, Марго...

Гаразд, бувають і такі дивацтва. Саливон постарався зосередитися.

– Отже, Марго... – здавалося, він уже готовий, банкір, уже зважився. Та де там... Зітхнув, знову помовчав.

– Що вам заважає? – пожвавився Саливон.

– Коли тобі добре з людиною – хіба станеш аналізувати, чому саме тобі добре? А ось коли погано, скільки завгодно. Я щойно намагався пригадати, чому зацікавився Марго, коли вперше збагнув, що вона є на сцені. Було колись у мене таке, ще років отак п'ятнадцять тому, що переживав справжній запій стосовно класичної музики, балету й опери, хоч, як і тепер, нічого в них не тямив. Коли захистив кандидатську й у київській математичній тусовці, як мені здавалося тоді, затвердився, вирішив я підвищити власний культурний рівень. Бачте, мене завжди дратували благополучні кияни, які мають усі можливості відвідувати Оперний, драматичні театри й студії, філармонію, десятки музеїв, а сидять собі вдома перед зомбоящиком, задоволені й тим, що їм, на відміну від мешканця села Пурдовки Курської губернії, усі ті духовні блага доступні. Для нас, студентів (а в мої роки ми ще намагалися жити на стипендію), квитки в Оперний були захмарно дорогі, але все одно – з галерки, або із-за стовпа намагаючись виглядати, – слухали й дивилися. Ось і я, у той свій висо-о-ококультурний період, бачив, звичайно ж, в Оперному й нашу Марго у

складі кордебалету, але тоді дивився повз неї. Адже на кого з танцівниць звертаєш увагу, коли придивляєшся до кордебалету? Я, профан, помічав ту, що не встигає за колегами, або надто високу за балетними мірками, приглядався, чи не довгенький в якої-небудь носик – подобалися мені тоді ще довгоносенькі... А ви?

– Аналогічно, ось тільки окрім довгоносиків, – кивнув Саливон. І збрехав. Тому що він, дотримуючи пушкінської традиції, з дитинства, у телеку або ще в кіно, придивлявся більше до ніжок, але ніяк не міг зрозуміти, чому в танцівниць такі довгі ступні. Поки не просвітили його в училищі культури стосовно пуантів. А ось хто? Тепер і не пригадати...

– Довгоносиків? Звучить якось образливо. Я, втім, теж розчарувався в таких дівчатах після розлучення: дружина мала саме довгенького, як у Буратіно, чарівного носика. Вона, втім, вважала, що схожа на Джину Лоллобриджиду.

– На кого, на кого?

– От, не знаєте її... Втім, і тоді була вже старенька, боролася за права тварин. Чи це Бріджит Бардо боролася за права тварин? А останніми роками не видно вже їх, довгоносеньких красунь: навряд чи геть-чисто всі зробили пластичні операції, проте зникли ж кудись... А що Марго танцює краще за інших, цього я не міг визначити. Та й не дуже мені було цікаво, як саме вони там стрибають і з'єднують ручки над головами. Я на балет приходив більше музику слухати, на Чайковського й Хачатуряна приходив. – Саливон із розумінням кивнув.

– І що змінилося з часом, Максиме Ісайовичу?

– Я вже не був завсідником Оперного й філармонії. Навідувався ще до Театру драми імені Франка, що в приміщенні театру Соловцова. Давненько це було, ще на початку дев'яностих, потім взагалі прохолонув до

театру. Ось гарні записи західних оперних постановок слухав. Або коли якісна російська трупа приїжджала на гастролі, наприклад, Малого театру, не пропускав. Пам'ятаю, якось у партері розкланявся з покійним Чорномирдіним, тоді російським послом. А того доленосного вечора я привіз до Оперного важливого гостя, голову правління великого паризького банку, з яким зав'язувалися справи. Француз виявився меломаном і не міг пропустити нагоду побувати на «російському балеті», а що балетна трупа київського Оперного є свого роду пасинком Маріїнки та Большого театру, тоді це здавалося ще само собою зрозумілим і ні для кого не образливим.

– А хіба зараз хто-небудь ображається?

– Та не хочу я про це! – скривився Максим Ісайович. – Я знаю тільки, що тепер київський балет не може вже присусідитися – навіть якби хто-небудь того й забажав – до великого російського балету, який колись був «впереді планети всей». І мені, правду кажучи, зараз, тобто в даний історичний момент, просто наплювати на київський балет! Я ж хотів сказати про те, чим вразила мене того вечора Маргарита Львівна.

– Уважно слухаю, Максиме Ісайовичу.

– Так от, вона вразила мене бездоганною й навіть якоюсь радісною ретельністю своєї роботи. У країні рідкісний бардак; із тих, хто при владі, не краде лише тупий ідіот чи патологічний боягуз; у культурі панує вірнопіддана халтура; Маргарита Львівна, разом з іншими порядними людьми, отримує копійки, але за ці копійки танцює так, ніби вона на сцені паризької Гранд-опера! І мені страх закортіло дізнатися, що ж вона за людина така. Я б не сказав, що мої тодішні подружки були повні нероби. Перша категорія (пам'ятаєте?) по-своєму важко працює, а багаті міщанки



підкоряються моді, згідно з якою світська пані повинна мати заняття: засідати в добродійному фонді або в якій-небудь пустопорожній раді, рулювати нікому не потрібною галереєю або драматургічним центром, шефувати над чоловіковим антикварним магазином, бутіком тощо. Яка колосальна різниця з Марго! Я тоді був зайнятий з французом, проте запасся програмою спектаклів на місяць і вже після наступного балету, в якому Маргарита Львівна танцювала, очікував на неї з букетом біля службового входу. Ось ви в мене все й випитали, Саливоне.



*Розділ 11. ІСТОМІН: проблеми з таксофоном; хаосософія і хаосологія; про новий науковий спосіб стимуляції спогадів*

– Все? – видихнув Саливон. – Як це – все?

– А так, що все. По-перше, на сьогодні все, тому що мені вже час їхати на зустріч. По-друге, більше я нічого не готовий вам розповісти. По-третє, що ж це ви на мене одного навалилися, Саливоне? Ви ж так і не дзвонили професорові Істоміну. А окремих мобільників для цього купили? Та й наш симпатяга Владик, мабуть, весь уже перевівся, очікуючи, коли ви з ним зв'яжетеся.

Саливонові здалося, що банкір почне тепер нишпорити очима по кімнаті, підшукуючи для нього завалящий мобільник. Не дочекався, відповів:

– Ось про мобільник забув, правду кажучи... А навіть що мобільник, Максиме Ісайовичу?

– Він, Ляксей, вже з десяток років як на пенсії, а натуру має діяльну. Зараз пише, ось як ви, книжку, в якій викладає свою філософську систему, й обожнює читати готові її уривки по телефону знайомим. При цьому вимагає негайного одобрямса й, мало того, бурхливого захвату потребує. Люди купують нові телефони з визначником номерів і автовідповідачем, щоб його позбутися. Парадокс: він же наймиліша людина!

– Пробачте, щось я не зрозумів... Коли Істомін безробітний, то на що він живе?

– Докторові наук, професорові сьогодні можна прожити, і пальцем не киваючи. Провінційний вишам для акредитації хоч кров з носа необхідні професори, і вони платять чверть ставки лише за те, що відомий у вузь-

ких колах професор Істомін числиться в їхньому штаті. Та й... Хіба ж я вам не говорив? Старший син у нього подався у бізнес, заробляє дещицю. Мужик ніжно любить тата й не шкодує грошей на його чудасії. Наймає Ляксеєві зовсім не потрібний йому офіс, купив членство у всіх самопальних академіях, де лише продавалося, виконує всі його забаганки, загалом. Гаразд, заговорився я з вами. Поїхали. А якщо поскупилися на спецмобільник, тоді Льоня висадить вас біля першого ж автомата.

Ось так і опинився Саливон у напівзнайомому, колись пролетарському районі біля абсолютно непотрібного йому таксофона. Банкір, той пригадав, напевно, далекі, тепер уже часи, коли біля кожного телефону-автомата стояла черга, а в апараті була щілина, куди треба було кидати спершу дві копійки, а з часом уже п'ятнадцять. Можливо, йому невідомо навіть, що давненько вже подзвонити по таксофону можна, лише засунувши картку. Телефонної картки Саливон не має. Кому вони тепер потрібні, ці картки? Він озирнувся: був час, коли телефонні картки продавалися в кіосках «Преса», проте єдиний такий кіоск, що маячив у полі зору, виявився зачиненим. Саливон гмикнув і почав прикидати, чим справді ризикне, якщо зв'яжеться з Істоміним із власної своєї мобілки. Адже був уже випадок, коли почав тероризувати його божевільний, бозна звідки роздобувши номер. Якийсь із депутатів, тепер не хотілося згадувати, хто саме, безумцеві активно не подобався, а ось вподобаний ним ведучий мав зобов'язатися, що зганьбить негідника на весь Київ. Тоді довелося нову СІМ-карту купувати. Ще пригадалося йому, як їхав у маршрутці, стояв, а якраз навпроти сиділа дівчина. Вона на його очах змінила СІМ-карту в своєму телефоні, побазарила – і повернула на місце стару. Ні, навряд чи

він здатний на такий технічний подвиг, та й тимчасову СІМ-карту теж треба десь купити...

Залишалися дві можливості. Перша: поїхати на студію і зв'язатися з корпоративного телефону. Телефоністка там зуміє відшити будь-якого настиру. Друга: розшукати тут, на місці, пошту й дзвякнути все-таки з автомата. Теж мені проблема...

І ось, нарешті, з трубки таксофона пролунало:

– Академік Істомін біля телефону.

Саливон шанобливо представився і нагадав, з якого приводу телефонує.

– Чи не багато Риточка на себе бере? Гаразд, поклади трубку, хлопче. Я зараз тобі передзвоню... Та що це в тебе за номер такий нелюдський?

Чекаючи біля таксофона, пригадав Саливон знічев'я, як у шпигунському романі російського дисидента американський цереушник у радянські часи дзвонить із Штатів своєму інформаторові до Києва на номер телефону-автомата. Довгенько би містер тоді надзвонював...

Ось і задеренчало. Голос Істоміна:

– Що за жарти? Чому це ти надумався дзвонити з автомата? Хто там із них на мене бочку котить? Максим?

Саливон пояснив, що мобілка замовкла: акумулятор, напевно, скис.

– Дивно. Приїжджай негайно до мене в офіс. Адреса: вулиця Львівська...

Жіночий голос недалеко від слухавки:

– Не їхати б тобі, Льошо, зараз до офісу...

– Відставити, Саливоне. Приїжджай до мене додому. Адреса: Оболонь, метро «Мінська», вулиця...

Повісив трубку, подивився на годинник. Початок п'ятої. Лада досиджує ще в своєму офісі, тому за всього бажання не зможе підскочити на Сирець і закинути

його на Оболонь. Утім і час пік ще не почався. Значить, метро. Слава Богу, тепер і тут, на глухому колись масиві, є станція. Він спустився в метро, готовий до безглузлого повернення під землею до центру, щоб пересісти на потрібну лінію. Про кільцеві лінії, як у Токіо або в Нью-Йорку, киянам доводиться лише мріяти.

До «Золотих воріт» Саливон доїхав спокійно, навіть сидів. А ось перейшовши на Оболонську лінію, на платформі опинився в щільному натовпі, що очікував на потяг, і цим же натовпом, виключно з чоловіків, був занесений до вагона. Запахи, одяг, обличчя, нервові оклики, якими перекидалися ці мужики, уривки розмов – усе було не місцеве, все тут різко відрізнялося від звичайного київського натовпу. Якщо це екскурсія, чому в робочий день? І де тоді їхні жінки? За плечима рюкзаки, деякі з важкими наплічними сумками... Саливон усміхнувся. Насправді він чіпляється до цих приїжджих, відволікаючись від раптового, але дуже сильного небажання їхати до нахаби Істоміна, о п'ятій годині дня вже нетверезого. Навіщо взагалі йому ця поїздка? Хіба не мала рацію пані Ікс, коли твердила, що справжній письменник давно б сам усе придумав? Тут у спину йому врізалася тверда, напевно, залізна штуковина, і Саливон заледве подавив у собі бажання ойкнути. Поїзд якраз відчалив від «Петрівки», довкола заметушилися, та ж бугриста залізняка проїхалася його поперек... Та на «Оболоні» чужий натовп викотився у розчинені двері, вагон спорожнів, і Саливон сторопіло брякнувся на сидіння. Він міг присягнутися, що в тій сумці, яка його так дістала, був АКМ з укороченим стволом. Утім, йому й самому виходити на наступній...

Домофон на дверях під'їзду зламаний, ліфт не працює. Зате на дверях квартири Істоміна – відразу дві сяючі жовтим металом таблички: «Академік

Олексій Петрович Істомін» і «Станьте, будь ласка, перед камерою». Якщо перша має зацікавити грабіжників, то друга покликана їх же налякати. Саливон встав перед камерою й натиснув кнопку дзвоника. Довелося двічі пояснювати, хто він такий, перш ніж клацнув замок, і двері трішки подалися всередину. У дверях стояла приємна пані невиразного віку. Вона явно підфарбовувала волосся, доглядала за своїм обличчям і з рівною ймовірністю могла бути як вчителькою на пенсії, так і дрібним міністерським чиновником у відставці.

Саливон поклонився, відрекомендувався ще раз, удостоївся напруженої посмішки й через передпокій і прохідну кімнату, очевидно, вітальню, припроваджений був до кабінету. Меблі він оцінив як дорогі, картини – як позбавлені смаку, затишок – як душнуватий, а квартира виявилася трикімнатною панелькою не найкращого проекту.

Істомін помахав йому вітально рукою, стоячи за своїм письмовим столом і поспішно дожовуючи жуйку. Хімічний запах її зміщувався з ароматом нещодавно випитої дорогої горілки. Господар вийшов із-за столу, потиснув гостеві руку й підвів його до глухої стіни, суспіль покритої, праворуч – дипломами в однакових пластикових рамках і під склом, ліворуч – одноманітними фотографіями трубопроводів.

– Тут, юначе, документовано мої досягнення в науці. Раджу ознайомитися детальніше.

Хочеш не хочеш, довелося ознайомитися. Вивішені за американською модою атестати про освіту, про ступені та звання, в яких Саливон зазвичай плутається, перемежались дипломами підозріло яскравих кольорів: «Член Президії Національної Технічної Еліти», «Академік Академії Вищої школи», «Дійсний член Академії ліфтобудування». Зрозуміло.

– А там, на тій книжковій полиці, видані мною монографії. Вважаю, проте, що вони для тебе надто вже спеціальні. Зате останніми роками я працюю над філософською працею. Ось так! От вона, я сподіваюся, прославить моє ім'я вже не лише серед технарів.

«Де вони, твої технарі? – усміхнувся Саливон. – Ті, що трохи кращі, давно заробляють на особняки в Америці».

– А ось нема над чим тут сміятися, юначе! Ти перестанеш усміхатися, коли вислухаєш основні ідеї моєї книги.

«Як би мені потім назавжди не перестати посміхатися», – подумав мимовільний слухач, усаджуючись без запрошення на стілець. Проте ідеї майбутньої книжки, викладені автором за рукописними чернетками, із затримками та муканням, виявилися цікавими, хоч далеко не новими. Щось подібне доводилося Саливоніві зустрічати в Мережі, у переглянутих нашвидкуруч популярних статтях. Єдине, що «теорія хаосу» не називалася в тих відштампованих електронним перекладачем дописах «хаосологією», як у Істоміна, і не було там нічого про її використання для впорядкування людських взаємин. Нібито від політики та навіть до інтимних, це ж треба.

– Отже, якщо «теорія хаосу» має настільки солідну наукову... е-е-е... математичну базу і з успіхом застосовується не лише в прогнозуванні погоди, але й у політиці, то що заважає нам... Так, побудувати загальну філософську теорію, назвавши її, як я пропоную, «хаосософією». Отже, у такому разі...

– Даруйте, Олексію Петровичу, – наважився вклинитися слухач. – Мабуть, мені це здалося, проте хіба не йшлося раніше про цю, як її? Про «хаосологію», от.

Розсміявся філософ і звисока глянув на неука:

– Є «хаосософія» і є «хаосологія», правильно. Перша є теоретичним осмисленням світових процесів, розсікаєш? Друга містить методи аналізу й навіть виходи до практичних рекомендацій. Ще простіше: «хаосософія» відповідає методології, а «хаосологія» – методиці якої-небудь науки.

– А...

– Знущатися надумав наді мною? – підхопився раптом господар, і гість злякався, як би не забризкав його слиною. – Коли вже прийшов до моєї оселі, будь ласкавий уважно слухати! Двічі повторювати не маю коли!

Горілчаний запах у кімнаті не давав про себе забути Саливоніві, і він вирішив піти ва-банк. Вижене зарозумілий нахаба – ну і хрін із ним, без нього обійдемося. Проте все-таки слід ввічливо з ним поводитися, дбайливо...

– Олексію Петровичу, я обов'язково знайду вашу книжку, коли вона вийде, простудіюю і звернуся до вас із запитаннями, якщо чогось не зрозумію. Але маю зараз іншу мету. Ось ви пригадали в розмові зі мною, що вам дзвонила Маргарита Львівна, просила відповісти мені на мої запитання про вашу... про вашу дружбу з нею.

– «Знайду книжку», «знайду книжку»... Пізно тоді буде висловлювати свою думку і робити зауваження. Книга тоді вже стане фактом світової культури. Хіба що для наступного видання... Чому ніхто зрозуміти не може, як важливе для мене попереднє усне обговорення? Ясна річ, видаватиму я за свій рахунок. Це означає, що отримаю за свої гроші лише мовне редагування. Платні рецензенти-філософи одбуваються нічого не вартими компліментами.

– А що, Олексій Петрович, у нас хіба є філософи? – безневинно довідався Саливон. Він давно вже увімк-



нув у кишені диктофон. Що-небудь із цього базікання обов'язково згодиться. Адже навіть сценарій серіалу про кохання й секс не може складатися лише з постільних сцен і виявлень почуттів. Ну, з постільними сценами він ще якось впорається, хоча – що тут можна нового придумати? А описам почуттів хіба знайдеш заміну?

– Ти лише прикидаєшся неуком, хитруне! – на-сварився на нього пальцем Істомін, раптово роз-веселившись. – Справжні неуки приймають бала-куна, що викладає філософію студентам або числиться головним науковим співробітником нашого Інституту філософії, за справжнього філософа. Тим часом ми з тобою живемо не в давній Греції! Наших базік вчені німці назвали б катедер-філософами. Тобто базіками, які наблатикалися переспівувати з кафедри чужі вчення. На продукування власних філософських систем такі нездатні. Знай же, першим і останнім вітчизняним фі-лософом був Григорій Сковорода! Я міг би стати другим, якби катедер-базіки не встромляли мені палиці в колеса!

Терпляче й наполегливо підводив Саливон дивака до визнання необхідності все ж таки виконати обіцянку, дану Маргариті Львівні. Нарешті, Істомін погодився. Але з несподіваною умовою.

– Май на увазі, – заявив він, дивлячись убік і пи-хато, – мені важко буде перейти від абстрактних роз-думів на ґрунт особистих, буденних і, просто скажу, хворобливих спогадів. Мені необхідний для цього емоційний поштовх. Кермо треба перекласти, хай йому грець!

Саливон насторожився: що це воно таке? Чи не побоксувати попередньо запропонує? Запитав повільно:

– Тобто?

– Тобто вихилити чарчину. Чирикнути – або як там тепер ви це називаєте, молоді? Коли я обдумав у

загальних контурах свою філософську працю, і настав час сісти за стіл, щоб заносити свої думки на папір, я зазнав колосальних труднощів. Чи легко: все життя писати про технічні проблеми – і раптом перейти до абстрактних гуманітарних? Не відразу, ні, не відразу я тоді здогадався, що слід вихилити чарку. А як лишень здогадався, промочив ґрунтовно горлянку, перші рядки самі полилися! Зараз переді мною постала подібна проблема, і рішення її має бути ідентичним.

Продовжуючи наукове обґрунтування пропонованого діяння, Істомін розпочав і практичні дії: замкнув двері кабінету зсередини, меблевим ключем на тій же в'язці відімкнув дверцята шафки з карельської берези, виставив на стіл почату пляшку «Абсолюту» й захватану пальцями кришталеву склянку.

– Тобі не пропоную. Об'єм пального істотно обмежений, ось чому, – діловито пояснив. – Моя Нуся, тобто Ганна Володимирівна, принципово не бажає поповнювати запаси спиртного. Мені ж, після деяких неприємностей із здоров'ям, лікарі забороняють піднімати більш, ніж два кілограми. От і кручуся. З усіма, хто мене відвідує, маю домовленість: кожний приносить приховано від Нусі пляшку ось цієї горілки. Тебе не міг попередити: Нуся стояла поряд.

Акомпанементом булькнуло. Приблизно на півсклянки. Істомін прийняв рідину всередину, його всього перекрутило, а на виразному обличчі намалювалося таке страждання, що Саливон відвів очі.





**Розділ 12. ІСТОМІН: стиляга під крилом у сталінської соколихи; кому було дозволено жити в прекрасному Києві; поневіряння ніжної Софочки**

– Ну й отрута... – пробурчав Істомін, промокнувши рота білосніжним носовичком. – Диявольська рідина... Якщо вже вживати, втім, то алкоголь у найбільш чистому й безпечному вигляді.

– А спирт? – пожвавився Саливон. – Ось де чистий алкоголь!

– Тут теж spiritus, розбавлений наполовину водою, – страждальник з відразою показав на пляшку пальцем. – Відмінності в способі виробництва. Ось її нібито виробляють методом безперервної дистиляції.

– А це що?

– Сам достеменно не знаю, я ж не хімік. Проте уявляю собі, ніби щось хороше. Це заспокоює. Послухай, ти хіба про водяру приїхав брати в мене інтерв'ю?

– Та ви прекрасно пам'ятаєте, про що, Олексію Петровичу.

Зморшки на обличчі в господаря коли не розгладилися, то начебто розплилися. Він сам неначе розм'як, проте, як виявилось, язик в нього не плутався.

– Твоє щастя, що я трохи піддав. Тверезий, я тобі про наші з Риточкою справи – ані пари з уст. От не бажаю – і все. А тепер, мабуть, за те, що натиснула вона на мене, раптом наважусь – та й видам тобі всі наші з нею таємниці! Хе-хе, жартую, жартую...

– Прошу вас, Олексію Петровичу...

– Гаразд. Хіба я не казав уже, що давно знаю Риточку? Аякже, подруга моєї другої дружини... Ясна річ, спочат-

ку не звертав я на неї особливої уваги. Який закоханий чоловік стане приглядатися до подружки своєї молодій дружини-красуні? Я, в усякому разі, не приглядався. Приходять до нас якісь дівчата з широченними за тодішньою модою плечима, щебечуть вони з Софочкою чортзна про що. Хоча... Був все-таки такий момент. Це коли вона сіла на край столу в тому своєму просторому шовковому платті. Плаття тоді обтягнуло її зовсім подомашньому. І я раптом зрозумів, що вона врешті-решт теж буде моєю.

– Щось я не пригадую такої моди... – буркнув Саливон.

– Як тобі таке пригадати? Ти тоді ще пішки під стіл ходив... Ось тоді в мене виникло абсолютно ідіотське відчуття, що як Софоччин чоловік я отримав певні права на її ровесниць. Безглуздо, хіба ні?

– Авжеж.

– Я одружився з Софочкою вже другим шлюбом, старший був від неї на шістнадцять років. Або на п'ятнадцять? Перша дружина в мене була одногодок мій, однокурсниця. Зла, як чортівка. У мене теж характер не з медом. От і жили ми, як кіт із псом. Але я б не розлучався, ні. Це вона сама, Зоя, подала на розлучення – і тим жорстоко мене в той момент підвела. Ледве встиг я повернутися з Африки у відпустку, а на мене вже очікує повістка до суду! А тоді не можна було працювати за кордоном неодруженому. В усякому разі, безпартійному таке не дозволялося. Що тут поробиш? Гавкнулося оте моє хлібне відрядження. Та що відрядження? Зруйнувалася моя кар'єра в потужній союзній галузі, і довелося йти викладати до нашого політеху.

– А мені здавалося, що ви відразу почали... як це?.. академічну кар'єру.

– От-от, завжди здається, коли немає надійної інформації, молодий чоловіче! Після політеху я закінчив

аспірантуру, захистив дисертацію, і вже тоді мене було запрошено до союзної фірми типу теперішнього російського «Газпрому». Моя дисертація мала важливе практичне значення для прокладки трубопроводів, а тоді це цінувалося. Шкода мені було втратити цю роботу... Тобі вже набрехав, либонь, Максим, що я був київським плейбоєм? Дурниці, звичайно. Але любив я добре одягнутися, красиво після африканської пустельної спеки відпочити. А в «Зарубіжбуді» й зарплата була пристойна, робота хоч і в глушині, але все ж таки в закордонній глушині. Повернувся я на кафедру політеху, де вчився в аспірантурі, на найнижчу посаду, асистента. Але, маючи вже науковий ступінь, відразу став заробляти непогані як на той час гроші. Залишалися й невикористані чеки для «Берізки». Та й колишній добробут ще позначався: в мого шефа, завкафедри, наприклад, не було відака, а я встиг привезти з Багдада і відак, і відеокамеру. Це сьогодні цим нікого не здивуєш... Мабуть, є бажання запитати, навіщо я про це розповідаю? Та я і сам не дуже розумію, навіщо... Ба ні, хотів показати, чому після першого розлучення я досить довго не відчував бажання одружуватися знову. Досить ще молодий, елегантний, як на ті часи. Живемо з матір'ю в комуналці, це так. Але ж тоді майже всі в комуналках микалися, зате наша в самому центрі, відразу за Бессарабським ринком, вікна виходили на нічліжку Морозова. Його вже немає тепер, цього похмурого куба з темної цегли, знесли. З маленьким сином мав прекрасні стосунки, гуляли разом щотижня, намагався його не балувати, а по-своєму виховувати. Дівчата, ті ж студентки, самі на шию чіпляються мені, елегантному й дотепному Алексові. Ну, а тепер запитай себе: навіщо мені було знову влізати в отой хомут?

– І справді. – посміхнувся Саливон. – Навіщо? Ви забули ще похвалитися, що корінний киянин.

– Це тобі теж Максим розповів? Він має, я давно це помітив, застарілий комплекс приїжджого.

– Він сказав... – Саливон вступився в стелю, пригадуючи. – Так, він сказав, що ви не мали квартирних проблем. Та ви й самі щойно...

– Але сказане тобі ще не означає, що я корінний киянин. Моя мати зі мною, точніше, мною вагітна, приїхала до Києва вже після війни, демобілізувавшись. Батька я ніколи не бачив. Він був майор, льотчик... Чого це тебе так перекосило?

– Все гаразд, Олексію Петровичу. Продовжуйте, будь ласка.

– Вони одружилися ще до війни. Мати теж служила у військовій авіації. Батько пройшов усю війну. Загинув уже в серпні сорок п'ятого на Далекому Сході: був збитий японцями в кількох кілометрах від матері. Вона готувала винищувачі до вильоту на польовому аеродромі. І то добре, не бачила своїми очима, як батько загинув. Мама була член партії, фронтовичка, людина заслужена. Такі люди мали право на кімнату в прекрасному Києві. А коли я підріс, то й на розширення житлоплощі.

Саливон приглянувся: Істомін говорив про права своєї героїчної матері цілком серйозно. Ну, гаразд. Коли він зберігає переконання, що Київ після війни заселявся в такий спосіб, кому це заважає?

– Загалом, було мені де жити. І дружини мої жодного разу житлоплощу в мене не відсуджували. Щоправда, одна з сусідок, грім-баба, загарбала собі нашу спільну ванну кімнату. Поклала там на ліжку паралізованого чоловіка. Ванну ж поставили посеред кухні. Чи зустрічалося тобі таке, молодий ти чоловіче?

– Так, не без того. Бував в одній комуналці на... Ну, на тій вуличці коротенькій, що в метро «Університет» упирається. Там теж, коли я на кухню зазирнув, стояла ванна, а у ванні, як зараз бачу, сиділа старенька з обв'язаною дірявим рушником головою. Проте в мене склалося враження, що там воно отак і було задумано. Бо ж і в штатівському фільмі бачив ванну посеред кухні, коли овдовіла жінка винаймає дешеву квартиру. Здається, «Заміжня за мафіозі» – або «Заміжня за мафією»? Ще там молода Мішель Пфайфер стоїть і дивиться на цю чудасію, а дитина їй скаржиться, що на кухні смердить.

– І тобі не сором згадувати всілякий голлівудський непотріб? Чи сам ще мрієш зніматися в кіно?

– Та начебто не про мене мова, Олексію Петровичу.

– Правильно. Я ж про все це розповідаю, щоб ти був у курсі діла про мій майновий стан та про мої настрої тоді. Це коли закохався в свою другу дружину, у Софочку.

Саливон зітхнув полегшено. Слава Богу, хай і не пані Ікс, так хоч Софочка нарешті виринула... Запитав заклопотано, ніби насправді стурбований:

– Вона була набагато молодша від вас, правда?

– А ти звідки знаєш? – визвірився Істомін. – Хто тобі вибовкнув про Софочку?

– Та ви ж і... Просто порахував, Олексію Петровичу, просто прикинув на пальцях. Якщо вона була подружкою Маргарити Львівни...

– Зрозумів. Хай вже... Софочка була молодша від мене на шістнадцять років, коли ми одружилися. Їй ішов двадцять другий рік, мені виповнилося тридцять вісім. Я розум втрачав через неї, мене й ця різниця у віці теж п'янила. Ми дуже швидко, блискавично зійшлися, і майже відразу ж одружилися. Я змушений дещо пояснити: я



не можу закохатися в жінку, якщо відразу ж, у перший день знайомства, не пересплю з нею.

– Зупиніться! Дайте мені зрозуміти! – попрохав Саливон. – А навіщо тоді закохуватися? Чи є в тому сенс? Якщо вас, як це?... вже підпустили до ложа.

– Ось! Іншого від тебе й не чекав, – гірко посміхнувся Істомін. – Яка все ж таки бездушна, порожня, хтива ви генерація! І справді, навіщо взагалі закохуватися, коли перед тобою вже відчинено браму до саду насолод? Але я, дурень, закохувався. Бо завжди хотів мати найкращу в світі жінку для себе одного, зрозумів?

Саливон посміхнувся примирливо:

– Це можна розглядати і як підсвідоме бажання побудувати цілком традиційну сім'ю. Хіба я не маю рацію, Олексію Петровичу?

– Не думаю, щоби побудоване нами з Софочкою подружнє співтовариство хоч яким-небудь кінцем було подібне до традиційної сім'ї. От уже де був хаос, справжній хаос! Моя мудра мама, вона ще жива була тоді, просто за голову хапалася. Я в Софочку закохався воістину шалено, поведився, як останній ідіот. Страшенно ревнував її та навіть сам дивувався, що здатний на таку дурість. Мені вже не подобалося, що між нами отак швидко все сталося – значить, і з іншими в неї так само було. А що я не перший чоловік у неї, щодо цього, на жаль, жодних сумнівів і бути не могло...

– Але ж ви сказали, що їй, вашій Софії, вже на двадцять третій рік пішло, коли ви одружилися. Пробачте, але на що ж ви ще могли сподіватися, коли йшлося про гарненьку дівчину з кордебалету?

– Так, звичайно, – пирхнув Істомін. – Хто ж сперечається? І навіть я сам змайстрував колись теорію. Пояснював собі, чому саме дівчата тодішнього її віку, двадцяти двох років, мені так подобаються й чому саме

з ними я прагнув знатися. Вони, мовляв, зберігають ще всю чарівність молодості – і духовну, і фізичну, проте не обійшов їх уже й негативний сексуальний досвід. Тобто дівчина вже здатна оцінити справжнього мужика! Може, навіть і мріє про такого!

– Bravo! Хоча... А що тоді скажете про якнайпрекрасніших тридцятирічних дівчін? Ну, у «Вині з кульбаб» Рея Бредбері?

– «Вино з кульбаб»? Я читав колись Бредбері, фантастику, але такого не пам'ятаю. Не має значення. Ішлося про те, що я шалено її ревнував. Бувало, вона вже відрубиться, розкинеться на тахті, сопе собі тихесенько, мало не по-дитячому, а я не можу заснути. Притулюся собі на краєчку і скрегочу зубами. Бо уявляю, як цих милих її плічок, що смутно біліють у нічному сутінку, до мене вже владно торкалася інша чоловіча рука. І речі ще гірші ніби перед собою бачив. Вранці за сніданком дивишся на неї, на таку безневинну, чисту, і запитуєш подумки: «А з ким із своїх хахалів ти сьогодні зустрінешся в Оперному?». Я ж тоді намагався обчислити колишніх коханців Софійчиних, навіть такий дур на мене найшов.

– А хто вас просвітив? Чи не пані... чи не Маргарита Львівна часом?

– Попав ти пальцем у небо! Риточка завжди була ідеальною подругою, справжньою опорою для друзів. Але краще б вона мені розповіла, чесно, по-дружньому. Хай навіть посміялася б – м'яко, як вона вміє, – над моїм божевіллям. А ще б краще, якби це зробила сама Софочка. Вигадала б щось! Ніби не знала, мовляв, що зустріну тебе, і що для тебе це матиме таке значення, а тепер вони, ці мої колишні, і зовсім мені не потрібні. І щоб прибрехала ще такого, що ми, мужики, ох як полюбляємо: з тобою, мовляв, ніколи нікому не зрівнятися, ти, Алексе, єдиний, ти й тільки ти – чоловік

моєї мрії. Ось я за неї навіть монолог придумав. Сміх і гріх... Але подібне її визнання розвіяло б мої підозри. Хоч і гірко мені було б таке від Софочки вислухати.

– Отже, ви так і не спробували порозумітися, як можна здогадатися...

– Ні. До розриву тобто, а потім уже наговорили одне одному всякого. Не знаю, чи помітив ти, але я людина гордовита. Як, напевно, і належить синові сталінського сокола. І сталінської соколихи, так... Або ж ні? Я першим ніколи не почав би цю розмову, а Софочка так і не здогадалася. Сама пурхала життям, як метелик, і не зміркувала, що я мучуся через такий ось, у її розумінні, дріб'язок.

– А чому...? Якщо вам не важко, звісно, чому ви розлучилися?

– Що ж... Причини були несерйозні, нема питань. Смішно, але кінець кінцем через те, що я її занадто сильно любив. Можеш собі таке уявити? Коли ми згодом обговорювали моє фіаско з Ритою, вона процитувала іспанського поета Лорку. Там приблизно такі були рядки: «Я любив її надто палко, і ось, вона мене залишила».

– Хіба Маргарита Львівна знає іспанську?!

– До біса тут іспанська? Ніби немає перекладів! Моя ж пристрасть мала два боки, обидва їй, Софочці, як виявилось, неприємні. Про перший мені не дуже зручно говорити. Знаєш, жінки запросто обговорюють між собою такі слизькі речі... А між нами, мужиками, якимось не прийнято.

– Тоді висловлюйтесь обхідно, Олексію Петровичу. Сміливіше!

– Я надто часто прагнув доводити їй свою любов, скажімо так. І не те, щоб по спинці там погладити, поцілувати, а з усією серйозністю. Мені це було необхідно, вкрай необхідно, я ж від неї з розуму спливав.

Ось знову мені незручно... Не знаю, як в інших, але я, коли доводиться переспати з гладкою жінкою, якось майже відразу насичуюся. Але Софочка, ця витончена порцелянова статуетка, вона заводила мене, незважаючи навіть на її професійну мускулістність, заводила знову і знову... Чому це ти усміхаєшся? Якого біса ти дозволяєш собі наді мною сміятися?

– Та вам здалося, Олексію Петровичу! – зробив чесні очі Саливон. Насправді, його розсмішила неочікувана відвертість цього фарбованого старпера. Бач, який був прудкий! А може, це тепер старенькому увижається?

– Хіба? Не брешеш? Ну, тоді скорочу за можливості. Якщо мені вона була необхідна, така дикунська, тваринна активність, як сказали б зараз, то Софочці – ні. Дивно, але я поступав з нею так, ніби не знав тоді, що жінкам в її віці, більшості жінок, в усякому разі, фізична любов не дуже їй потрібна ще. Це потім, років через п'ятнадцять, вони дозрівають для солодкої справи. А я її ночами будив, спати не давав. Софочка бідкалася Риті, що вона ніби під дорожній каток потрапила. Вона навіть мамі моїй скаржилася, а та говорила про ці тонкі матерії зі мною, що їй було непросто. І правильні, звичайно ж, давала поради. Але я їй мамині слова повз вуха пропускав. Думав: коли не хоче Софочка зі мною, коли важко це для неї, значить, завела собі голубчика, з яким їй це робити приємно. І мучився ревностями ще більше. І не лише подумки намагався тепер вирахувати суперників, але й шпигунські, дурень, подвиги почав здійснювати.

– Пробачте, Олексію Петровичу, а як щодо другого боку вашого запалу?

– Про що це ти? Тільки з думки збиваєш...

– Ви говорили, що обидва боки вашого любовного захвату були не до душі вашій молодій дружині.

– А... Оті ревності кляті – це і є другий бік того самого захоплення. Невже так важко зрозуміти? У мене був звичай виходити зустрічати її після спектаклів до службового виходу Оперного. Але я докумекав зупинитися на протилежній стороні вулиці, за деревом. Це щоб підглядати, з ким вона виходить, чи не з'явилося в неї бажання скористатися тим, що я не спромігся зустріти, і собі податися на гульки. Софочка або сама помітила мене, коли ховався в тіні, або їй сказав хтось із знайомих, коли знайшов мене – мене, Алекса Істоміна! – у безглуздій і ганебній позиції. Не знаю... Могла б і запишатися: якщо сильно ревнує, значить, любить мене чоловік.

– У народі говорять ще: якщо б'є, значить, любить, – швидко вставив Саливон.

– Як тобі таке спало на думку? Я не зміг би Софочку й пальцем торкнути. Проте вистачило й моїх дурних ревностей. Вона почала уникати мене, і приблизно за два тижні сталося жахливе. Поки я був на лекціях, Софочка зібрала свої речі та пішла.

Останні слова Істомін вимовляв уже із зусиллям, ніби йому хотілося чхнути, а він щосили себе стримував. Потім склав руки на стільниці, впустив на них голову і мовчав деякий час. І коли Саливон дозрів уже для того, щоб яким-небудь робом викликати на допомогу дружину страждальника, той випростався і, дивлячись убік, абсолютно тверезим, спокійним голосом вимовив:

– Ось так я втратив улюблену дружину, юну свою дружину, ні в чому переді мною не винну. Майже ні в чому.



**Розділ 13. ІСТОМІН: Саливон як дисидент; відкритий фінал історії ніжної Софочки; Ганна Володимирівна перехоплює ініціативу**

– «Майже ні в чому», ви сказали, Олексію Петровичу? – обережно вточнив Саливон.

Істомін відповів не відразу – і з таким виглядом, ніби все, про що розповідає, стало раптом йому абсолютно байдужим:

– Ну, так... Вона, вже після того, як пішла від мене (пфе, мене навіть зараз перекручує, як пригадаю), зустрічалася з одним хлопчиною, теж із балетних. Я на нього якраз не думав, бо він мав репутацію «голубого». Можливо, вона вже потім з ним потоваришувала, не знаю. Згодом я намагався дізнатися про їх стосунки в Рити, але та стійко відмовчувалася. Можливо, Риточка й сама не орієнтувалася в тому, що там у них відбувалося. В усякому разі, вони одружилися, і відразу якось після весілля (тобто справжнього весілля не було, розписалися лише й посиділи в ресторані зі свідками) звільнилися обидва з Оперного. І зникли. Що з ними трапилося, розповів за пару місяців Риті його дружок, такий же «голубий» балерун. Я бачив його, як і так званого чоловіка. Той хоч тримався пристойно, а цей білявчик вважав за потрібне кривлятися, підкреслюючи, мати його, свою винятковість. Тоді виявилось, що той хлопчина давно вже подав документи на виїзд до Ізраїлю, він мав матір-єврейку. А Софочка вийшла заміж за нього нібито для того тільки, щоб виїхати з Союзу. Чи повіриш, що мені вона і словом не натякнула на таке своє бажання? Втім, можливо, тому промовчала, що побоювалася мене й

моєї матері, своєї свекрухи. Мати моя була переконаною комуністкою, а я, хоч і безпартійний за певних причин, завжди твердокамінно співчував більшовикам. Недоліки обидва критикували, не без того.

– А хіба...? – почав був Саливон і поперхнувся. – Даруйте, забув.

Господар мовчки визвірився на гостя. Дивно було Саливоніві, що той вимовляє, як і раніше, чисто: очі Істоміна почервоніли, а плечі, гордо розправлені на початку інтерв'ю, тепер згорбилися. Нарешті той викарбував, ти диви, із загрозою:

– А ти в нас, значить, був дисидентом? А? Відповісти, коли запитую.

Саливон посміхнувся, відмахнувся – і легко, немов про дурниці:

– Який із мене дисидент? Смішно, Олексію Петровичу. Я за радянської влади ходив до дитячого садка. Та й звідки взялися б у нас на станції дисиденти? Був, правда, один бешкетник-слюсар, він на вагоноремонтному працював. Я на кар'єрі якимось з радісним жахом спостерігав його акцію.

– На кар'єрі? Ти ж сказав, що він на вагоноремонтному!

– Я так сказав? Запам'яталося ж! Ось як осідає в довбешці всіляка нісенітниця... Біля нашої станції не було річки, щоб купатися. Для цього ходили «на кар'єр»: не пам'ятаю, що там добували, але докопалися до джерел, і весь кар'єр затопило. Із-за ключів вода жахливо там холодна, навіть у літню спеку. Зануритись було чоловічим вчинком, а потім належало відігріватись на сонечку.

– Так ти говориш, ніхто не наважувався заплисти на середину або перепливти озеро? – раптом зацікавився Істомін.

– Я ж сказав, Олексію Петровичу, що вода була страшенно холодною, а ще боялися потопельників. Нібито в кар'єрі, коли вода стала заливати, захлинулися копачі. Вони прилягли відпочити після обіду, заснули, та так із дна й не бували. І ось тепер крижаними руками хапають за ноги і тягнуть у глибину кожного, хто наслідиться заплисти на середину.

– Ага, – відгукнувся Істомін і знову поклав голову на руки.

– А я згадував про місцевого «дисидента», втім, це вже на початку дев'яностих було. Той парубок випив на бережку з товаришами, потім підвівся, випростався, взявся в боки й висмоктав з горла пляшку портвейну. Таким чином надихнувшись, прокричав частівки про голову міськвиконкому, який за хабарі роздавав у приватну власність рундуки... і баню, теж, здається, продав. Покінчивши з політикою, він розбігся і стрибнув в озеро. Герой повернувся на берег під мат... Ну, під матюкальну дискусію купальників, вони сперечалися, чи приїде сьогодні за ним наряд міліції. На моє глибоке розчарування, менти на березі кар'єру так і не з'явилися.

– Виходить, ти йому не співчував? – довідався Істомін, голови з рук не піднімаючи.

– Можливо, що й співчував, – стелював плечима Салівон. – Пам'ятаю отакий собі солодкий жах. Тепер я сказав би, що мене охоплювало жадання сенсації.

– Не співчував, отже. А я ось Софочці сильно співчував, особливо потім, коли зникла вже вона з мого життя. Певно, не подобалася їй наша з мамою радянська влада, але вона боялася слово нам наперекір мовити. Недаремно ж я, коли уявляв собі свою ніжну Софочку з колишніми її коханцями, завжди вбачав у ній жертву, що не може відбитися від сильного, наполегливого мужика. І так уже її тоді жалів, і себе, звичайно...



Саливон мовчав. Просто не знав, що тут сказати. Господар кабінету тим часом, допомагаючи собі руками, звівся на ноги. Дивлячись крізь гостя, промовив:

– Сьогоднішня норма... Мідним тазом накрилася моя сьогоднішня норма. І проте... Слід додати, щоб перемкнутися на позитив.

Порився в кишенях, дістав ключі, зробив невірний крок у напрямку шафки – і раптом безмовно звалився на підлогу. Ахнув Саливон, підбіг. Поспішно витер підкладкою піджака екранчик свого смартфона, підніс до губ Істоміна. Полірована поверхня затуманилася. Втім, водночас раптовий шум у вухах Саливона припинився, і він відчув полегкість, усвідомивши, що Істомін тихенько стогне. Тоді Саливон обережно вивільнив із його пальців ключі. Прагнучи не стукати каблуками, підійшов до дверей, повернув ключ у замку і повільно потягнув двері на себе.

Перед ним стояла, схрестивши руки на грудях і стиснувши свої повні губи в ниточку, хазяйка дому.

– Ваш чоловік упав там, Ганно Володимирівно. Між столом і шафкою.

Вона мовчки прийохалася, зробила крок вперед, обійшла Саливона, що відступив, і попрямувала до чоловіка. Довго не приглядалася, заявила:

– Ви самі не пили, юначе, а Льошу напоїли. Маєте допомогти мені. Не бійтеся, він легкий, шкіра та кістки тепер.

Не зволікаючи ні хвилини, Ганна Володимирівна посадила чоловіка й підхопила ззаду під руки. Саливонів нічого не залишалося, як притримувати ноги в домашніх капцях з натуральної шкіри.

– Та не частував я його зовсім, Ганно Володимирівно...

– Потім, потім розбиратимемося... Ось сюди, на диван.

Поклали. Тепер Істомін легенько похропував. Саливон зважився:

– А що це з ним? З Олексієм Петровичем.

– У вас, мабуть, алкоголіків у сім'ї не було? Ну, щасливець ви, знаєте...

– Мати моя покійна пила, – поспішно пояснив Саливон. – Але вона сама роздягалася й лягала спати, навіть якщо сильно була п'яна.

– Зрозуміло. А тут ось таким чином... Гаразд, ходімо звідси, а то інколи буває, що Льоша в цьому стані запам'ятовує, що над ним скажеш.

Ганна Володимирівна відвела його до вітальні, усидила на диван, а сама вийшла. Повернулася так швидко, що Саливон не встиг зібратися з думками. Цього разу виглядала вона трішки люб'язнішою. Заявила рішуче:

– Ви не збрехали, юначе. У шафці лише та пляшка, що й учора була. Та й самі ви не пили, це вас характеризує з кращого боку. І чому це мені весь час здається, що я вас десь уже бачила?

– Я працюю на ТБ, – з гордістю, що насмішила його самого, пояснив Саливон. Від'єднав на мить мадам Сиджу від дивана, нахилив голову. – Саливоненко Аркадій. Ведучий програми «В гостях у зірки». Схоже, що ви, Ганно Володимирівно, інколи заглядаєте на наш канал.

– А я мадам Істоміна, і змушена просити у вас вибачення за поведінку мого чоловіка. Відносно вашої програми, так точно, що заглядала – та й на інший канал утікала негайно. Скажіть, навіщо ви плазуєте перед цими вашими так званими «зірками»? Смішно й сумно, їй-богу. Якби ви викривали їхню, як в моїй молодості говорили, міщанську суть, була б хоч якась користь. А то мій Льоша твердить, що перед телебаченням і

ЗМІ поставлено завдання, щоб прискорили культурну деградацію народу.

– Важко з ним сперечатися, з вашим чоловіком, – легко погодився Саливон. Він багато з чим зараз погодився б, тому що гарячково міркував, як йому бути. Адже, судячи з усього, Істомін не розповідав дружині про передачу, яка знімалася на квартирі в пані Ікс. Значить, і йому слід тримати язика на зашморзі: якщо вибовкне, то доконче викличе гнів алкоголіка, і про продовження інтерв'ю доведеться тоді забути. Як легко назвав він про себе Істоміна алкоголіком! Значить, не в одного Сомка тільки цей тип викликає неприязнь...

– Ах, пробачте! Ви могли подумати про мене, ніби я, пронирлива баба, підроблювала ключі, щоб контролювати чоловіка. Господи, та я ж закінчила університет, до самої пенсії викладала мову та літературу! А насправді, як тільки я переїхала сюди, Льоша замовив для мене копії всіх ключів, і дверних, і меблевих. Правда, він міг забути про це, так що про всяк випадок ви йому не кажіть... А що, Аркадію, ви хотіли зробити передачу про мого чоловіка? Хіба він, за вашою міркою, тягне на «зірку»?

– Мова не про нього, – промукав Саливон і, нарешті, зважився. – Передача про його добру знайому, про приму-балерину Оперного Маргариту Львівну Милинчук.

– Таку передачу і я б радо подивилася! Ось де справжня «зірка», без підробки! І людина чудова, справжній добрий ангел мого Льоші. Рита ж його підтримала, як могла, після того другого, злочасного розлучення. І тепер єдиний день на тиждні, коли я спокійна за Льошу, це четвер. З ранку він – ані краплі, весь день теж, до обіду сидить, пише й усі справи вирішує саме в четвер. А в Рити він п'є з нею та з її гостями лише чай, а повертається додому настільки пізно, що відразу лягає спати. Вночі

він у мене не може пити, тому що жахливі кошмари тоді його переслідують, не дають спати зовсім. Таким чином, Аркадію, щочетверга я спокійна й щаслива. А в п'ятницю розпочинається знов моя повсякчасна війна з його горілкою.

– Тож ви знайомі з Маргаритою Львівною? – обережно довідався Саливон.

– Аякже! Ми познайомилися після другого розлучення Льоші, тоді для мене ще блискучого Алекса, мого на той час уже колишнього, як тепер прийнято це називати, бойфренда. Вона сама мене розшукала, тому що, за її словами, обдзвонювала всіх колишніх його подруг – шукала допомоги. Алекс тоді вперше запив, бо через свою нелюдську пиху не міг такого перенести, щоб дівчина його першою залишила. Зі мною, наприклад, він розійшовся дуже витончено, з букетом квітів та із зворушливим за формою, проте хамським по суті, якщо вдуматися, поясненням. Я вже потім, коли він удруге одружився, обурилася. Та що це, мовляв, за дурощі, справді? Зі мною він, розумієте, ще не готовий був встановити тривалі, серйозні стосунки, тому що, бачте, не відповідають вони його бунтівній, вільній натурі. Ну, що поробиш, коли вже натура така бунтівна... І раптом зі цією балетною вертухою негайно ж мчить до «Палацу одруження»! А коли ця фіфочка раптом втекла від Олексія, Риточка розшукала мене, дозвонилася, приїхала до мене на Русанівку, і ми просиділи на лавці під висоткою до останнього автобуса. Вона пляшку білого сухого привезла, ми пили з горла і смолили сигарету за сигаретою, поки не закінчилися. Прекрасний наддніпровський краєвид відкривався перед нами, за зеленим островом над Печерськом горіли дивні пурпурові хмарки, і небо поступово темнішало. До хати я не могла її запросити...

– Пробачте, але ви хочете сказати, що Маргарита Львівна тоді палила? – здивувався Саливон. Не наважився він усміхнутися, почувши такий поетичний пасаж... Чи то пейзаж.

– Звичайно! Модно було палити, і кожна продвинута дівчина мала в сумочці пачку сигарет і сірники. Тепер я не палю, бережу здоров'я, але... Якби лікарі мені сказали, що в мене неоперабельний канцер, я негайно би знову купила пуделко улюблених сигарет, запальничку та й задиміла б. Молодість би пригадала, от.

Мило примружившись, Ганна Володимирівна придивилася до Саливона – і раптом сплеснула пухкими доглянутими ручками.

– Що ж це я про себе та про себе? Вам воно, само собою, нецікаво, Аркадію...

– Навпаки, дуже цікаво, дорога Ганно Володимирівно! Тим паче, що ви не лише про себе розповідаєте, про Маргариту Львівну теж, а тут для мене кожна деталь дорогоцінна.

– З чого б оце дорогоцінна, скажіть на милість? – пирхнула Ганна Володимирівна. – Знаю я вас, журналюг: ваш принцип – відписатися й забути. Чи, може, закохалися в Риточку? Я давненько її не бачила, проте впевнена, що вона дотепер зберегла свій «секс-еппіл». У нас це смішно перекладали – як «сексуальна притягливість». На мотузці вона вас, чоловіків, притягує, чи що?

– Скажете таке, Ганно Володимирівно... Тож ви не проти розповісти мені детальніше ту давню історію?

Вона знову примружилася, цього разу задумливо. І раптом розвеселилася.

– А чом би й не розповісти? Вас же Аркадієм звать? Ось, бачите, до склерозу поки що не дожила. То чом би й не розповісти вам, Аркадію? Адже все одно це буде занадто життєво, не для вашої гламурної передачі.

– Дозвольте з вами не погодитися! – сам не розуміючи, навіщо воно йому, запротестував Саливон. – По-перше, ви немов ніколи не вмикали деяких московських каналів. У вас тарілка або кабель? Тарілка, я так і думав. По-друге, якщо наша передача й гламурна – то хіба що на зразок тієї крамнички, господар якої повісив оголошення: «У зв'язку з фінансовою кризою наш бутік повертається на речовий ринок».

Хазяйка розсміялася, але неохоче, ніби із ввічливості. Тут же заявила:

– Ви це з Інтернету? Так, бачила і я світлину цього оголошення. Господи, до чого довелося дожити? Люди не розповідають один одному анекдотів, а вичитують їх у програмах телепередач! А я ще пам'ятаю дівчат, які спеціально зазубрювали анекдоти, щоб розповісти в компанії та робити ними свій внесок до спільної розмови. А то сидить така мовчки, прикурює сигарету за сигаретою, і все. Хіба що чарку ще хлопне, коли не забудуть налити.

Саливон здогадався, що Ганна Володимирівна себе не вважає такою дівцею, і про всякий випадок посміхнувся. Тим часом обличчя хазяйки злегка захмарилося.

– О цій порі зазвичай дозволяю собі останню чашку кави. Якщо вип'ю хоч півгодиною пізніше, заснути вже не зможу. А як ви ставитеся до кави, Аркадію?

– Я б теж не проти. Мені з меленої, якщо це можливо. І з маленькою ложечкою звичайного цукру-піску.

– Тоді пропоную перебазуватися до моїх володінь, на кухню. Я займуся кавою, а паралельно почну розповідати.





*Розділ 14.* **ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА: парадоксальна самовідданість Риточки; чи були Риточка й Алекс коханцями; чому почав попивати денді Алекс; Київ як рай земний**

Кухня виявилася просторою. Обставлена вона, обладнана й прибрана в такий спосіб, щоб приємно було сісти та поспідати по-родинному. Хазяйка усадила Саливона на зручну кутову канапку, а сама почала чаклувати біля кавоварки. Спочатку Ганна Володимирівна надто захопилася цим заняттям, щоб ще й розмовляти. Потім, коли каву було розлито в чашки, а гість додатково отримав цукорницю й ложечку, вона повернулася до своєї розповіді.

– Я, здається, зупинилася на тому, що Риточка приїхала до мене додому прохати допомоги й поради. Зателефонувала мені та приїхала. Раніше ми не були знайомі, а мій телефон вона знайшла в записнику п'яного Олексія. Напередодні Риточка провела з ним дуже непростий вечір. Олексій видзвонив її, будучи підшофе, і вже на її очах швидко й огидно набухався. Балакучий сп'яну, він тоді вивернувся перед нею буквально навиворіт, а наша розумниця Риточка лише прикидалася, ніби кляче з ним, а сама все сказане мотала собі на вус... Ой, мені самій смішно стало! Уявила собі на місці Риточки літню єврейську пані з вусами, треба ж... Риточка тоді з'ясувала для себе дуже важливу річ: наш запаморочливий погубитель дівиць насправді вельми закомплексований і, зокрема, чомусь боїться знайомитися з жінками. Не все вона, Риточка, тоді зрозуміла, а я, признатися, де в чому розібралася,



лише вийшовши за це диво дивне заміж... Скажімо так, у нього в інтимній сфері дуже складно влаштовано, і не мені, дружині, таке про свого чоловіка відкривати сторонній людині...

– Та чого вже там, – пробурмотів Саливон, на нудний бляклий захід сонця за вікном примружившись. – Нових жінок боїться, проте й закохатися не може, поки з кандидаткою не переспить. Утім, усе це, напевно, залишилося в далекому минулому.

– І слава Богу! А ви звідки знаєте? Невже сам мій гордйй у такому признався? Ну, гаразд. Є такий старий польський фільм, комедія «Ліки від кохання». У ті роки для нас кіно не такою було дрібницею, як зараз. Зараз влаштуєшся в залі подалі від цінителів попкорна, поглянеш-послухаєш черговий американський або російський шедевр і на півдорозі додому вже й забудеш, чим там тобі забивали баки. А ось тоді у фільмах, особливо в зарубіжних, ми ще знаходили модні фасончики, свіженькі, останні, ба навіть, не побоюся вченого слова, моделі поведінки для себе, от! А в тому фільмі головний герой, його ще дуже симпатичний актор грав, лапочка такий, видав, як зараз пам'ятаю, карколомний афоризм: «Кращі ліки від любові – нова любов».

– Сумнівна премудрість, скажу я вам.

– На колір і смак, знаєте... Пригадала фільм Риточка й погодилася, що клин і справді клином виганяють. Алекс, як виявилось, їй давно подобався, проте це ж був чоловік, хай і не такої вже близької, а подруги. Стоп, полювання заборонено! А тоді, після його розлучення, вона із задоволенням спокусила б нашого красеня, та ось біда: мужик у такому поганому стані, та ще й із цим своїм комплексом... Отже, втішити його здатна лише одна з колишніх подруг. Ось вона мені й зателефонувала. Я, здається, про це вже починала розповідати...

– А нічого собі мораль у молодій радянській танцівниці! – прохопилася в Саливона. Самому стало незручно, тому підбавив іронії. – І як її тільки за кордон випускали?

– Щодо моралі, юначе, не вашій безсоромній генерації нас із Риточкою вчити! – огризнулася Ганна Володимирівна й раптом розпливлася в посмішці, чи не співчутливій, змовницькій. – Та що це з вами? Невже Риточку ревнуєте? Рада за неї, чесно. А вона тоді була вже розлученою. Не без гумору пояснила мені тим вечором, що кожній дівчині корисно сходити заміж, щоб переконатися, чи варта ця гра свічок. А щодо моралі... Якщо серйозно, то тоді до нас докотилися чи то третя, чи то четверта хвиля сексуальної революції, яка в Америці почалася десь незадовго до корейської війни.

– Знаєте, а в мене склалося враження, що стосовно Америки йдеться про шістдесяті.

– Та заради Бога! Хоч особисто я на «Лоліту» Набокова орієнтуюся. Взагалі ж не про Америку мова, а про свободу любовних стосунків у нашій дивній з усіх боків, і спереду, і ззаду, країні. У нас тут свої власні традиції, чого вже там, і двадцять роки, коли комуністи не були ще такими ханжами, як за літнього Сталіна, свободи теж здорово додали. Але наприкінці сімдесятих наша вітчизняна розпуста поєдналася із західною модою – і пішло-поїхало! І що мене досі дивує, так це тодішня сміливість наших жінок, які, зав'язавши очі, кинулися насолоджуватися коханням поза шлюбом. Адже аборти залишалися фактично під забороною. Читала я, на Заході саме протизаплідні пігулки спровокували прекрасних дам на розвеселі пригоди. А тут ми їх ще дуже довго й на очі не бачили. Пам'ятаю, одній знайомій привезли кілька упаковок із відрядження, так побоялася приймати: ніхто не зміг прочитати бідненькій, що воно там на папірці – зовсім іншою англійською було надруковано.

– Отакої...

– Вам що до того? Адже проблеми не ваші, чоловіків, були. У країні, між іншим, відносно статевого стосунку діяли ще сталінські закони, вони спрямовані були на поповнення людських втрат після війни. Пригадати хоч би судову процедуру встановлення батьківства! Якось ходила я з подругою до суду, морально її підтримувати, залишилося враження таке, ніби в Давньому Римі побувала. А Риточка була не гіршою з нас, а навпаки, кращою, моральнішою за інших. Адже в справі страждальця Алекса вона відмовилася від власного амурного інтересу, а ось приїхала до мене. Тільки що могла я зробити, запитаю я вас?

– Тож ви тоді відмовилися від можливості відновити стосунки з Олексієм Петровичем? Але чому ж зараз...? – пожвавився Саливон.

У Ганни Володимирівни очки заблищали.

– Я б, хтозна, і не проти була тоді. От тільки як ви собі це уявляєте? Заміжня, вагітна, вже на п'ятому місяці, живу в квартирі батьків чоловіка, свекруха на мене шипить, а чоловік мій виявився шалено, по-міщанському тупо ревним. Навіть тоді, коли ми з Ритою сиділи на лавці біля під'їзду, він разів десять, не менше, спускався переконатися, що я там не з мужиком. І ви, либонь, не розумієте, що на п'ятому місяці моя вагітність була вже дуже помітною, так що... А зараз, так це вже зовсім інша історія. Ми одружилися з Льошою років через п'ятнадцять після тих подій. Тоді в мене і чоловік уже помер порівняно молодим, і сина, на жаль, довелося віддати в інтернат для нервовохворих, а Льоша мав пік неприємностей на роботі. Можна сказати, що одружившись, ми підтримали один одного. Повторюю, це вже зовсім інша історія, з іншими, вже зовсім не молодими людьми.

– Добре, а після вас Маргарита Львівна зв'язувалася з іншими... ну, колишніми подругами Олексія Петровича?

– Так, зв'язувалася, звичайно ж. Вона видзвонювала тих, кого їй вдалося встановити за записником. Вона мені зізналася, регочучи на все горло, що натрапила ненавмисно на стареньку секретарку кафедри, де працював тоді доцентом Олексій Петрович (або вже був там професором, не пам'ятаю), і та на словах обурилася, проте в душі явно була потішена і схвильована несподіваною пропозицією. У цілому ж Риточці було не до жартів. Усі пані, мов на біду, перебували, як і я, у стадії заміжжя, і коли б яка-небудь із них і захотіла повернутися до колишнього коханця, то зовсім не для того, щоб його втішати після розлучення з улюбленою молодого дружиною. Риточка передзвонила тоді мені спеціально, щоб запитати, чи не заперечую я, щоб вона самотужки цим зайнялася. Пам'ятаю досі, як вона висловилася... «Доведеться мені взяти на себе цю партію». Звичайно ж, я не заперечувала. І якого біса раптом стала б заперечувати? Ми тоді, пам'ятається, мало не весь вечір проговорили, а мій чоловік бігав довкола телефону й нервував. Мені товкмачив, що йому мали зателефонувати у важливій справі, проте я прекрасно розуміла, що ревнує.

– У них тоді був роман, виходить! – підхопився Саливон. – Не зрозумію я ніяк, чому ви так спокійно про це згадуєте?

– А я не розумію, чому ви так кип'ятитеся? Що було, те сплигло... Мені тепер навіть не зовсім і віриться, що колись я жила в тій висотці над Дніпром, де влітку можна було у себе в кімнаті переодягнутися в купальник, спуститися ліфтом, перейти вулицю – і ось тобі пляж. А

Риточка й Алекс... Щось між ними було тоді, у цьому я впевнена. Попри те, що Олексій Петрович, через свої нещастя тепер злий і жовчний, до Риточки ставиться з незмінною ніжністю, він і говорить про неї з тими ж самими інтонаціями... Ну, з'являються в нього особливі такі інтонації, коли заходить у нас мова про яку-небудь із колишніх його коханок. Типу, ви знаєте: ось я з нею переспав, а тепер вона в чомусь назавжди моя людина. Психологія, ви вже пробачте мені, півня без курника. Повірте, Аркадію, жінки такі речі сприймають набагато розумніше.

«Це вже як сказати!» – хотів було він заперечити, але промовчав. Адже пригадав, що й мати його покійна завжди прагнула своїх залицяльників пристосувати для чоловічої роботи в господарстві, немов поширюючи на них свою родинну владу. Та й навіщо далеко ходити? Була й у нього така подруга, як пригадаєш, так точно вже здригнешся. Не встигли вони навіть і поцілуватися до пуття, почала ним командувати: піди туди, купи ось це, змушувала возити себе на таксі... Тут Саливон помітив, що Ганна Володимирівна дивиться на нього запитально.

– Даруйте, Бога ради! Пригадалося дещо... – й обережно. – Ви говорили про якісь службові неприємності, навіть, як ви висловилися, «нещастя» Олексія Петровича. Не могли б ви про них розповісти докладніше?

Хазяйка явно спохмурніла. Видно було й неозброєним оком, що ця тема менше її цікавить, ніж спогади про любовні перипетії колишніх років. Заявила зі змученою міною:

– Доведеться мені вам розповісти. Вже краще, щоб я... Бо ж інші, хто пам'ятає, прибрешуть немилосердно, а сам Льоша не стане з вами взагалі говорити про це –

або справжнє фантастичне оповідання вигидає. Я ж і з лікарями спілкувалася, а вони зі мною були відвертіші, ніж із ним.

– Тобто й Олексій Петрович може про ці справи трохи прибрехати? – зацікавився раптом Саливон.

– Авжеж! Після того, як засів мій Льоша над своєю філософською системою, почав безбожно фантазувати. Немов не філософський трактат пише, а роман. Та що з нього візьмеш, з технаря.

– Щось він говорив і мені про перемикання, начебто з технічного реєстра думки на філософський.

– І скільки йому для такого розумового перемикання потрібно випити горілки, – гірко посміхнулася Ганна Володимирівна, – цим розрахунком теж поділився? А я розповім, як воно все в нього починалося, це перемикання з шановного професора на сором'язливого алкоголіка, чорти б його, перемикання це, забрали. З чого б почати?

– Мабуть, із спадковості?

З таким розумним виглядом запитав Саливон, що сам присоромився. Проте хазяйка, анітрохи не здивувавшись, з готовністю підхопила:

– Звичайно, спадковість! Мільйони чоловіків і жінок випивають зрідка – на свята, на корпоративах, на пікніках, на барбекю, проте залежність від алкоголю виникає лише в сотень. Проте тут про спадковість нічого не відомо. Мати Льоші, моя покійна свекруха Сталіна Петрівна, не пила, ну, хіба пригубить фронтіві сто грам на День Перемоги, а про батька його, що на війні загинув, вона згадувала, ніби випити любив. Однак про те, чи були серед його предків гіркі п'яниці, нічого не відомо: Льошин батько – сирота, у дитячому притулку

виховувався. Сталіна Петрівна познайомилася з ним, коли він уже був досвідченим військовим льотчиком, відвоював в Іспанії, щойно повернувся з фінської війни. Якщо бойовий офіцер у вільний час любить посидіти за столом у компанії, ніхто його п'яницею не назве. Знаєте, мені зараз пригадався фільм, ще радянський, проте багато в чому дивовижно правдивий, «Вокзал для двох». Там красень Басилашвілі, коли потрапляє за ґрати, починає курити, хоч раніше за ним у фільмі таке не спостерігалось. Так само, я думаю, було і з випивкою на війні: і непитущі раді були перемкнутися... Ось, знову! Власне, і в мого Льоші з чогось подібного починалося. Адже він, після захисту дисертації, довго прокладав трубопроводи за кордоном. Уже розповідав вам, напевно?

– Лише згадував, Ганно Володимирівно.

– Так от, потрапив він до арабської країни, яка після довгої війни звільнилася від колонізаторів-французів. І там правителі передали куті меду щодо ісламізації. Радянський інженер або там офіцер не лише був позбавлений права познайомитися з вільною незаміжньою жінкою, але й повіям, як розповідав Льоша, було заборонено обслуговувати іноземців. Ви здивовані, що він таке мені розповідав? Ну, не те, щоб мені особисто, а в компанії та напідпитку. А що стосується алкоголю, то скільки привіз із собою, то твоє. І ще змушували підписати на митниці розписку, що ввозиш спиртне лише для особистого вжитку. Це притому, що самі місцеві донесхочу палили гашиш і нишком потягували місцеве вино. А тепер уявіть, що з такої добродійної країни ви приїжджаєте у відпустку додому. Та Київ вам здасться раєм земним, з добрими

гуріями, що фланірують по бульварах під прославленими каштанами, і з морем заливним горілки та вина!

– З райськими гуріями?

– Ну, тут ніде правди діти, з тих пір чимало красунь було з Києва вивезено і до Росії, і на Захід, і на Близький Схід, у чому нічого доброго якраз не бачу. Але тоді вважалося, що киянки – це найгарніші в Союзі дівчата. Мене запевняли навіть, одна вертихвістка, ніби грузини спеціально приїжджають влітку на київські пляжі. Вони мають своє Чорне море, а до нас їдуть, щоб знайомитися з дівчатами! От саме гурії!

Саливон заплодував. Розчервоніла Ганна Володимирівна зібралася з думками та продовжила:

– Ось так і вчився мій Льоша перебирати лишку щодо горілочки. Про дівчат уже йшлося, так що до цієї радості його життя я повертатися не буду. Перше розлучення на нього аж ніяк не вплинуло, якщо не рахувати того, що довелося звільнитися з тієї організації, де займався спорудженням нафтопроводів у арабів. Мало того, що безпартійний, та ще й розлучений – це був для кадровиків уже перебір. Перший запій у нього стався, коли він із дурості одружився з тією своєю незрівнянною Софочкою, а вона його несподівано кинула.

– Чому ж Олексій Петрович не вступав до партії, він же за радянськими мірками був з хорошої сім'ї?

– У нас, Аркадію, про це мова не заходила. Ми одружилися, коли членство в партії стало неактуальним, та й не одна тут уже й партія була... А насправді, чому? Мені самій стало цікаво... Про що це я говорила? Про миттєвий роман із Софочкою і про не менш скороспішне одруження з цим створінням без клепки в голові, ось про що...



– Прошу вибачення, Ганно Володимирівно, знову вас перебиваю. А що потім трапилося з цією загадковою Софочкою? Ну, після від'їзду до Ізраїлю?

– Не знаю, та й знати не хочу! – пирхнула хазяйка. – Ніби не могла розійтися з чоловіком по-людськи, от же фря, прости господи! Наскільки мені відомо, і мій Олексій Петрович подальшою долею Софоччиною не цікавився. Але ж ви, здається, хотіли почути про неприємності, які скоїлися з Олексієм Петровичем?



*Розділ 15. ІСТОМІН: погляд Ганни Володимирівни на Софочку; перші запої Істоміна; сповідь безпартійного більшовика*

– Ну, так, авжеж, – промимрив Саливон. Хотів було він непомітно дістати мобілку й подивитися, котра година, але не було потреби: на стіні цокає кухонний годинник. Так-так, година ще не пізня, час не підтискує, проте зовсім не цікавлять його пригоди Істоміна, не пов'язані з пані Ікс, а загадкова Софочка інтригує хіба що як її подруга – та й чи подругою вона була насправді?

– Бачу я, юначе, – заявила рішуче Ганна Володимирівна, – що вас більше турбує доля Софочки. Тепер я вже не ревную до неї, хоч у перші місяці нашого з Олексієм Петровичем шлюбу він мені вуха продзижчав про Софочку та про свої через неї страждання. Я зла на це гарненьку, але бездушну істоту, а чому зла, давно для себе сформулювала. І ось яким чином: ця скромненька пустунка своїм дурним вчинком... Сформулювала, називається! Ну, ніби в горах зіштовхнула вниз своєю балетною ніжкою камінець, що викликав на схилі лавину, смертельний каменепад.

– Або потягнула за спуск зарядженого і зведеного револьвера, – підхопив Саливон. – Недоумкуватий господар не лише набив барабан патронами, але й звів курок. І ось спадковість, яка за благополучного, розміреного, без особливих стресів життя, могла й не проявити себе, спрацювала і... І зіпсувала Олексієві Петровичу вчену кар'єру.

– З якою іронією ви сказали про кар’єру! – неприємно здивувалася хазяйка. – Очевидно, вам самому не загрожує жодна спадковість.

– Слухаю вас, Ганно Володимирівна.

– А я запитувала вас, Аркадію, чи не маєте ви подібної спадковості?

«Настирлива яка! А я починав був їй симпатизувати», – подумав Саливон, зітхнув і посміхнувся з усію можливою приємністю.

– Невже так важко, Аркадію, виконати прохання літньої жінки та відповісти?

Проігнорувавши ледь замасковану спробу під’юдити на комплімент, він викарбував:

– Батька я не мав. А ось мати моя, вже покійна, була сильно питуща. Проте я вдався в діда, у батька маминого, кочегара. Степан Якович не пив і не палив, помер своєю смертю в шістдесят.

– А ким працювала ваша мати, Аркадію?

– Провідником робочих поїздів. Тепер їх називають приміськими дизель-поїздами.

– Проте не станете ж ви стверджувати, що погана звичка напиватися однаково впливає на кар’єру професора, завкафедри й провідника?

– Ні, не стану, – буркнув Саливон. Щойно до нього застосовано спосіб принизити, ввічливо й ніби не навмисно. Гаразд, ось тобі ще кусень печінки, схавай – і можеш гавкати далі. – Якби матір звільнили, вона завжди знайшла б роботу прибиральниці.

– Гм. А ось Олексій Петрович завідував кафедрою. І було на ній ще кілька докторів наук, два з них уже професори, вони теж не проти були посісти цю посаду. Окрім можливості керувати, завідування кафедрою означало ще й солідну добавку до зарплатні. На чому найлегше піймати молодого, елегантного професора? Зрозу-

міло, на студенточках. Проте, незважаючи на зовнішню легковажність, Олексій Петрович був у цій сфері вельми обережний. Наслідуючи персонажеві анекдоту, він міг би в такий спосіб викласти своє кредо: «Дівчата – окремо, заліки – окремо». А ось якщо своя студентка або аспірантка познайомить із подругою з медичного, тоді вже інша справа... Загалом, тут мій майбутній чоловік забезпечився. Зате перший справжній запій Олексія Петровича негайно ж роздав його ворогам усі козири. Адже ознаки запою приховати важко, навіть якщо людина не змушена відсиджувати на роботі повний день.

– Тут багато що залежить від секретаря кафедри, напевно. Адже з нею шеф зазвичай спілкується по телефону, коли сидить удома над своїми геніальними працями. Або вдає, що сидить.

– Ваша правда. До того ж, на відміну від викладачів кафедри, яких часто проштовхує на кафедру декан, а інколи й ректор, секретаря як дрібноту завідувач кафедрою зазвичай підбирає собі сам.

– Це вам чоловік розповідав, Ганно Володимирівно?

– І чоловік розповідав, і сама я не лише ж у школі поневірялася з цими недорозвиненими, а кілька років перед пенсією викладала в педінституті. Надивилася там... Знаєте, виключно жіночий колектив, наукові ступені в тамтешніх дам велика рідкість, отже, у всіх інших, не кандидатів наук, кар'єра залежить виключно від ставлення начальства. Так, ви маєте рацію щодо лаборантки. Я ще застала цю стареньку, Ліонеллу Іванівну. Саме їй, якщо пам'ятаєте, знайшовши її телефон серед телефончиків подружок Олексія, подзвонила Риточка, запропонувавши зігріти його за старої пам'яті в своїх обіймах. Ліонелла Іванівна, та стояла за Льошчу стіною. Проте самотужки славна старушенція мало що

могла зробити, і чутки поповзли факультетом. Тут ще слід врахувати, що Олексій Петрович рано, у тридцять із чимось, захистив докторську дисертацію, а таким людям завжди заздять.

– Так? Але ж вони самі дають для цього привід, хіба ні? Знаєте, в Одесі говорять: «Висувайтесь, висувайтесь, матимете той вигляд!».

– Звісно, юначе! Крім того, тридцятилітні доктори, як правило, вельми самовпевнені, і життя ще не встигло навчити їх дипломатії. А в Олексія Петровича до того ж вистачало сміливості називати нікчем у науці нікчемами.

– Сміливості? Можна було вжити й інше слово, Ганно Володимирівно.

– Можна. Проте погодьтеся, що сміливість для цього теж необхідна. Сам Олексій Петрович пояснює таку свою поведінку своєрідно. В усякому разі, несподівано для мене. Говорить, сміючись, що талановитим людям часто здається, передусім у молодості, ніби всі довкола мають рівні з ними здібності, ось тільки не бажають чомусь їх використовувати. А чому саме не бажають? Та лінуються, ось чому. Звідси й завищені вимоги до співробітників. І як тільки мій Олексій Петрович вперше серйозно проштрафився, так усе йому всі й пригадали.

– Проштрафився?

– Він ніколи не розповідав про той свій афронт у подробицях. Лише пробурчав якимось, що опритомнів уранці на койці у витверезнику, відкупився всіма грошима, знайденими в кишенях, проте з міліції все одно послали донос ректорові політеху.

– «Телігу» вони, менти, послали. Такий папірець називається «телігою», Ганно Володимирівно.

– Хіба? Цікаво мені, чому... У радянських вишах делікатні справи щодо відповідності моральним

критеріям розглядала трійка: керівництво, партія і профспілка. Викликали Олексія Петровича на засідання партбюро факультету, а він їм: «Я безпартійний, ви мою поведінку можете обговорювати скільки завгодно, проте стягнення накладати не маєте права. Ось хіба що профспілка...». І справді, його могла покарати лише профспілка, але що могла вона з ним зробити? Виключити? Такому покаранню він лише зрадів би, тому що профспілка у вищі нічого вже тоді не вирішувала і для людей нічого доброго не робила, лише внески збирала. Вже на що безхарактерний та нікчемний був того часу на факультеті голова парткому, в усьому погоджувався з деканом, проте й він розлютився. Говорить: «Ми з керівництвом факультету поклопочемося про те, щоб безпартійні більше не обиралися завідувачами кафедри». Керівництво ж, тобто декан, опинилося в скрутному становищі. Пішов декан до ректора, який за тодішнім статутом керував не лише факультетами, але й безпосередньо кафедрами. Тогочасний ректор був людина різка, самодур такий, згодом він і міністром освіти побував. Ректор викликав Олексія Петровича, показав йому, не даючи в руки, течку з доносами від викладачів кафедри. Потім сказав нібито: «З ким не буває... Ви б здивувалися, якби я вам розповів, які поважні професори попадалися на пияцтві. А ось роботу з викладачами на кафедрі слід налагодити. І якщо на вас ще раз прийде папір з міліції, я вас просто звільню за невідповідність моральним вимогам». Олексій Петрович образився на ректора й тепер пиячив, уже запиваючи образу. Ось тоді й з'явиться б знову на його горизонті нашій Риточці... Що?

А це Саливон намагався привернути увагу хазяйки, очима їй показуючи на те, що відбувається за її спиною. Там же кількома хвилинами раніше нечутно розчинили-

ся двері, а в них виник і застиг, притулившись плечем до бічного бруса, зовсім тверезий на вигляд Істомін. Тепер він стрепенувся й відповів дружині за Саливона:

– А те, любове моя, що насправді Іван Трохимович розповів мені про такі негідні справи інших завідувачів кафедр, у порівнянні з якими моя ночівля у витверезнику виглядала дитячою забавою. І Риточка, справді, здорово мені допомогла, у цьому ти не схибила. Ось тільки не зрозумію я ніяк, навіщо ти пліткуєш про мої справи з цим пронирливим молодиком?

Істомін говорив спокійно, м'яким тоном, проте Ганна Володимирівна раптом густо почервоніла. Вона нічого не встигла відповісти, тому що втрутився Саливон:

– Олексію Петровичу, ви якраз розповідали мені про свою колишню дружбу з Маргаритою Львівною, коли вам стало погано. Я викликав Ганну Володимирівну, ми перенесли вас...

– Та пригадав я вже! Думаю, нам з тобою краще повернутися до кабінету. А моя найдорожча дружина ще знайде можливість поплескати своїм язичком.

Ганна Володимирівна, встигнувши вже оговтатися, отруйно усміхнулася:

– І розповів би ти, Льошо, молодому чоловікові, чому ти не вступив до КПРС. Якщо вже мені не розповідаєш.

Уклонившись хазяйці, Саливон услід за Істоміним перейшов до його кабінету. Тут ледве чутно пахло горілкою. Судячи з усього, опритомнівши, господар додав.

– Сідай, де раніше сидів, – наказав тим часом Істомін. – Отже, на чому ми, говориш, зупинилися?

– Я розповідав вам про своє дитинство, щоб довести, що не був дисидентом. Ось на чому. А й справді, Олексію Петровичу, пояснили б ви, чому не вступали до партії?

– Ось ви, нинішні, називаєте Радянський Союз тоталітарною державою, багато хто прирівнює тепер його до фашистської Німеччини. Дурниці! Тоталітаризм і фашизм передбачають залізну організованість суспільства, моя ж безпартійність – лише одна з прикмет хаосу, який насправді панував у нас.

– Хаосу?

– Ось саме, хаосу. У справжньому тоталітарному суспільстві студент-відмінник зразкового соціального походження, син загиблого на фронті льотчика, переможець у Всесоюзному конкурсі наукових студентських робіт обов'язково став би членом єдиної в державі, правлячої партії. Мене ж і до комсомолу насилу прийняли. У школі, правда, приймали формально, але в райкомі комсомолу, на співбесіді, там мені перепало – і за індивідуалізм, і за піжонство, і за модну тоді стрижку «канадку». Проте видали мені комсомольський квиток в обмін на обіцянку виправитися. Якого душевного підйому я тоді зазнав! Прибіг до школи, дострибнув до пожежних сходів, підтягнувся і заліз на самий дах.

– А як щодо обіцянки? Чи виправилися ви, Олексію Петровичу? – посміхнувся Саливон.

У відповідь Істомін розцвів збентеженою, доброю, дитячою якоюсь посмішкою.

– Та вже! Виправишся тут... Як в одній пісні мого сталінського дитинства співалося: «Яким ти бил, таким ти і остался...». Безпартійність моя не мала серйозного значення, поки не вийшов з комсомольського віку. А потім... Я залишався, зрозуміло, таким же піжоном та індивідуалістом, як і раніше. Та в гру вступили інші вже чинники, наслідок апаратних спроб упорядкувати реальний радянський хаос. У «Зарубіжбуді» мене запрошували до партії, щоб поліпшити статистику. Я ж відмовлявся тим, що ще не дозрів для такої честі.



Спробуй заперечити отаке! А в політехнічному була зовсім інша ситуація: у першу чергу піклувалися про соціальний склад партії, де повинні були переважати робітники та колгоспне селянство, а ось інтелігенцію приймали з великим перебором. Тобто кийками мене до лав КПРС не заганяли. Зараз про це забули, але в ті часи викладачі вишів рвалися в партію, щоб зміцнити свій статус на роботі. А багато хто – щоб мати можливість завербуватися за кордон, усе одно куди.

– У нас на станції одна така пані, дрібна чиновниця, написала заяву, в якій вимагала квартиру поза чергою «як молодому комуністові».

– А вам звідки відомо?

– Мати чула, як вона в черзі патякала, у коридорі міськвиконкому, – пояснив Саливон неохоче.

– На станції, ви сказали? Провінційна тупість на додаток до дурості спрацювала! Лев Троцький таку комуністочку поставив би до стінки.

– Дивно, що з вашими поглядами ви не вступали до партії!

– А ось і не дивно зовсім, – примирливо посміхнувся Істомін. – Адже одна справа дотримуватися поглядів, близьких до тодішніх офіційних, і зовсім інше – вступати до лав КПРС. Мені якраз тоді довелося прочитати одну книжку, затріпаний другий том «Записок о Южной Руси» забороненого Пантелеймона Куліша. Запам'ятався мені там один переказ, про те, як запорожці вербували парубків у гайдамаки! Ну, точно, як у нас до партії приймали! Запорожець поселявся серед селян, а з собою привозив кілька комплектів запорізького одягу, чобіт і озброєння. І ось він умовить якого-небудь юнака лише приміряти все це, проте знімати з себе вже не дозволяє: «Ти тепер запорожець, тому що одягнений по-нашому, по-запорізьки! Підеш зі мною в гайдамаки!» Ось так і

наша КПРС: видавала корінці партійного посвідчення кандидата, а потім уже заплагувала щасливому їх володареві на загривок, немов панночка Хомі Бруту: ти тепер зобов'язаний робити те, а ще те й те... Я за посадою мав висиджувати на відкритих партійних зборах: оце були накачки! Я ж безпартійний, і то сиджу й засмучуюся: і те я не зробив, і того немає на кафедрі, і що ж це ми за народ такий ледачий? Коли ж змінилася влада, наш секретар партбюро став деканом і виголошував настільки ж блискучі промови відповідно до нових уже настанов. Та що ж це ми з тобою проти ночі – та про всяку чортівню, га?

– І справді, Олексію Петровичу... – і байдужим зовсім тоном. – Отже, це Маргарита Львівна допомогла зупинити ваш перший запій?

– Так, допомогла. Зацікавила собою настільки, що я припинив пиячити. А потім ми з нею розсталися з деяких причин – а чому саме, це стосується лише мене та Рити. А чи не здається вам, юначе, що ви дещо вже зловжили моєю гостинністю, га?





*Розділ 16.* **ЛАДА: радощі подружнього сексу; маленькі, але жахливі відкриття; на чому серце заспокоїлося**

– Ти тоді не зі мною був, коли був зі мною, Аркадію!

– Господи, Ладо... Я ж намагаюся працювати! – і він жестом відчаю показав на монітор.

Правду сказати, нічого Саливон не зумів набити якісного, коли спробував записати почуте вчора від подружжя Істоміних. Проте сьогодні має вільну суботу, і після пізнього сніданку, як тільки Лада підвелася помити посуд, він дозволив собі зайняти спільний ноутбук. У Лади, природно, теж вихідний, і коли Саливон набивав текст, дружина час від часу виникала в нього за спиною, розвідувала, а чи не звільнився комп. Звичайно ж, звикла, що по суботах до пізнього вечора квартира і все, що в квартирі, залишається в повному її розпорядженні. Проте, як виявилось, не лише бажання увійти в «Однокласники» або «Твіттер» її хвилювало.

– Повтори, будь ласка, ще раз. Я не зовсім зрозумів, Ладо.

– І нема чого тобі дратуватися, нема чого корчити цю твою мученицьку фізіономію! Подумаєш, відірвала... Від чого відірвала? Від яких таких важливих справ? А я кажу, Аркадію, що ти, коли в нас із тобою позавчора витанцювався такий чудовий секс... Адже кльово було, правда? А ти трахкався в своїх думках не зі мною, коли на мене накинувся.

– Був не з тобою, коли був в тобі – ти це мала на увазі?

– Пошляк ти, це давно відомо. Але можна й так сказати, – хихикнула. – Тобі не здається, що це нечесно,

Аркадію, користуватися моїм прекрасним тілом, щоб уявляти себе в ліжку з іншою? Обжиматися зі мною, думаючи про якусь сучку! Збоченець, ось ти хто!

Саливон придивився. Маленькі очиці дружини розгоралися поступово і, зазвичай сіро-зеленуваті, нудного такого кольору, вже поголубіли й здавалися більшими. Погляд його слизнув униз: вранішню піжаму, в якій готувала сніданок, Лада замінила на коротенький червоний халатик, перса під ним нічим не стіснивши, на ногах знову з'явилися домашні черевички на каблучку, і лінії голих ніг прийняли саме ті звабливі, смутно збуджуючі його контури. А ось себе вона, це вже точно, сумнівів бути не може, зараз заводить. Як це він раніше не помічав, що їй необхідно спочатку посваритись? Вперше пробило тут Саливоніві, що вибрав він для себе не найкращу форму шлюбу...

Проте його вже теж почало забирати, під'юджувати почало. Підігруючи Ладі, поклав руку на її худеньке, загалом, стегно. Проте під його долонею ніби налилося воно солодким соком, і шершава при першому дотику шкіра раптом здалася гладенькою і привабливо пружною, такою, що й не відлипав би від неї. Ось і не віднімаючи долоні зовсім, Саливон обхопив дружину рукою (під халатиком на ній виявилися лише стрінги) і притяг до себе. Охриплим вже голосом підіграв:

– І зовсім ти вигадуєш, Ладочко, я був лише з тобою! З ким же ще? Та і як воно ще могло бути, коли ми з тобою кохалися?

– Осоружний! Та ти ж називав мене чужим ім'ям... – проворкувала вона і, розвернувши його на офісному кріслі до себе, взяла попід пахви і почала повільно піднімати. Халатик вона встигла розстебнути, й Саливон, хотів він цього або не хотів (та хотів, сильно вже хотів, чого там!), змушений був втупитися носом в

її стрункий, гладкий живіт, не спотворений ані шрамом від кесаревого розтину, ані розтяжками. Чи дивно, що, ковзаючи губами вгору по її шкірі, і тут вражаюче ніжній та пружній, він взявся за поцілунки, спершу неохоче, а між грудками її, зовсім ще підлітковими – з чималим уже задоволенням?

– Яким же ім'ям... називав? – це вже на дорозі до дивана, не складеного з ранку і з не прибраною постіллю.

– М-м-м, – відповіла Лада, цілком поглинена стяганням з чоловіка футболки. – А? Пані Кицею. Ви що ж із нею – в ката і кішку граєте?

Раптом виявилось, що вона побажала побалувати чоловіка ласкою, для їх спілкування швидше екзотичною, проте, незважаючи на її протести, Саливон вивільнився і, сподіваючись зберегти набутий кураж, помчав до ванної кімнати. Вже під душем слизнув поглядом по кутовій полиці з усілякими кремами і шампунями, а закутуючись у купальний халат, виявив і флакон, що забезпечив сьогодні дивний стан жінчиної шкіри. Ну і диявол із ним, із ланоліновим шампунем для ванн! Краще б на себе подивився: тілом чистий тепер, а ось про душу такого не скажеш!

Лада очікувала на нього, розтягнувшись на розсуненому їх дивані в позі «Махи оголеної». Саливон крадькома зітхнув, пригадавши, що в тієї іспанки з грудьми якраз все гаразд: чудові перса натурниці Гойї, білосніжні, вишуканої форми, вони водночас і завзято стирчать на обидва боки, і, солодкого тягаря сповнені, трішки звисають, насамперед грудь ліворуч: та немов бажає стекти на шовкову подушку. Він здивувався, чому це в отроцтві, коли мало не годинами вилуплявся на погану репродукцію цієї картини, вирвану матір'ю з журналу «Україна» і приклеєну просто на шпалери, не дивовижні груди махи свердлив жадібними очима, а

пухкенький ніжний живіт, пишні стегна, що сяянням своїм підсвічують одне одного, і маленькі, немов дитячі, ступні. Отож...

Сухопара, пласкогруда, з ногами 39 розміру, Лада розплющила очі:

– О, та ти в нас зовсім молодець... Готовченко, ось ти хто! Просто як юний піонер.

Цікаво, це вона на сайті якомусь прочитала, що партнера необхідно підбадьорювати похвалами – або сама додумалася? Лада тим часом прибрала тонкі свої руки із-за голови (ах, у тієї махи на картині й руки світилися зсередини!), присіла на край дивана й діловито притягнула чоловіка до себе. Перед Саливоном з'явилася її стрижена потилиця, вихор на ній стирчав зовсім хлоп'ячий, і він мало не розгубив усе своє натхнення. Проте майже відразу плечі Лади та смуглява від торішнього ще загару спина здалися йому якраз дуже жіночними – а там і вигнуті стегна, й ноги з нафарбованими червоним лаком нігтиками. Він посміхнувся: Лада не могла зараз бачити, що він отак хтиво підглядає за нею. Йому необхідно було зберігати над собою контроль, щоби вчасно перервати пестоці й укласти Ладу на ліжку. Він так і зробив за пару хвилин, а потім досить довго ні про що взагалі вже не думав. Опритомнів, вже відкотившись убік.

Лада лежала поруч долілиць, вона, як і він, важко дихала, її стегно, ледь тріпочучи, гарячіло його вологу долоню. Невже цього разу...? Вона промукала щось нерозбірливе, м'яко відвела руку Саливона і почала перекочуватися через нього. Він затримав її на собі, притиснув, і жаркий вологий тягар розпростертого на ньому тіла виявився несподівано приємним. Лада цмокнула його (поцілунок припав на брову), скотилася з дивана і опинилася поряд з ним рачки. Покрутила

головою, підвелася, влізла в черевички і постукала каблучками до ванної. Двічі хлопнула дверима. Саливон знов улігся на спину і втупився в стелю. Він намагався вгадати, чи справді Лада отримала цього разу свою частку задоволення, або ж її крики та стогони суть звичайне удавання, що рекомендується в цих самих «Енциклопедіях молодих леді» – і чорт забирай тих старих леді, які таку дурню пишуть!

Пригадалося йому, як у четвертому ще класі, купаючись в озері-кар'єрі й тремтячи від холоду, побачив, що на березі, трошки осторонь від «пляжу», мужик і баба сховалися під ковдру та начебто борються. Він тут же забув про них, тому що цього разу Жорка не витримав першим і вилетів на берег, отже, відкрив і для друганив можливість вибиратися, не втрачаючи почуття власної гідності, з крижаної води. Проте вже на березі, коли компанія намагалася зігрітися під сонечком, той самий мужик покликав їх з Жоркою до себе. Він уже розвалився спокійно на гальці, як і раніше, під ковдрою, і жінка поряд із ним.

– Ось, хлопчаки, я вам зараз доведу, що кльово оприходував бабу, – заявив мужик, на сусідку по ковдрі показуючи товстим пальцем, і не зрозумієш, п'яний чи ні. – Бачите: баба до чого розчервонілася! Просто, як буряк. Значить, ударно я на ній відробив, будь спок. Вчіться, хлопчаки.

Жорка на таке роззявив рота й почервонів не гірше за жінку, і Аркаша, мабуть, виглядав не розумніше, тому що мужик раптом розсердився й шугонув хлоп'ят добірним матом. П'яний був все ж таки, виходить. Аркаша з Жоркою від гріха подалі змилися, прихопивши одяг, на протилежний край «пляжу» й обговорили сказане мужиком. Жорка тоді припустив, що баба довго



не давала мужикові, тому й розчервонілася. Аркаша відповів йому поважно:

– Якщо давати не хотіла, навщо полізла з ним під ковдру? Ні, це їй соромно стало. Баба була не проти, щоб дядько під ковдрою її трахкнув, а він, бач, ще й хвастати про неї почав.

На тому й порішили. Коли ж Аркаша подорослішав, то й сам став примічати, що деякі жінки в кінці сексу здорово червоніють, а в однієї його знайомої не лише обличчя, груди, повна шия і плечі ставали буряково-червоними, навіть і спина. Проте ніяк не можна сказати, що йдеться про щось обов'язкове, про правило. Тому й не мала тут значення та обставина, що кров не прилила до обличчя, не кажучи вже про спину, голої Лади, за якою він простежив поглядом, коли пересікала кімнату. Ось і Лада повернулася. Цього разу не стала перекочуватися через нього, збоку залізла на своє місце біля стінки, під килимом. Саливон і пальцем не міг дивинути, язик його теж не бажав ворушитися, коли змусив себе запитати:

– Ну як, Ладочко, вдалося тобі закінчити?

– І ще як. Невже не чув, коли я тобі підвивала?

– Мені? Я хіба кричав?

– Утім, тобі я не дивуюся. Вам, мужикам, хоч замкову щілину підстав, говорять...

– Що за дурниці...

– Ось я так точно дурепа. Посоромилася тебе і не зробила, чого збиралася.

– Чого ж іще? – здивувався Саливон і навіть голову з подушки підвів.

– Я збиралася, коли ти від мене відвалишся, постояти ще пару хвилин з піднятою догори дупцею. Тоді, кажуть, більше шансів залетіти. Але посоромилася тебе: не захотілося чомусь, щоб ти на мене в цій позі вирячився.

– Дуроці, Ладочко, – він протекційно посміхнувся. – Ніби сама не знаєш, що ця поза найпопулярніша у дівчат на фотках. Ну, де легка еротика... Ей, про що це ти? Навіщо тобі – «більше шансів підзалетіти»? Обмовилася ти, хіба?

– І зовсім не обмовилася. А ось що вибовкнула, це вже точно. Адже я хотіла поставити тебе перед фактом.

– Перед фактом? – залишки солодкої знемоги злетіли з Салівона, він почав нишпорити поглядом по кімнаті, розшукуючи свій одяг. – Тобто коли завагітнієш? Але ж ти ковтаєш пігулки...

– Я вже з кінця березня економлю на пігулках, Аркадію. Пора вже заводити мені дитятко. Маленького чоловічка, свого власного. Який мене... любити буде.

Селіван сів на дивані, до Лади спиною обернувшись, підняв з підлоги футболку і джинси, зосереджено одягнувся, сунув ноги в домашні капці й залишився сидіти, згорбившись, на краю родинного ложа. Усе своє чоловіче життя він жахався зачати небажану, випадкову дитину й платити потім на неї аліменти. Це за часів його дитинства на станції люди, як йому тоді здавалося, заводили дітей цілком бездумно, а дорослий Салівон вельми песимістично дивився на можливість своєї участі у відтворенні народонаселення країни. Хоча... Вже якщо розписався з Ладю, то й питання про дитину коли-небудь мало виникнути. Коли-небудь, але не зараз же, зараз це так невчасно...

– Я вже не нагадую тобі, Ладю, що твоє рішення якимось боком і мене стосується. Але ж... Чи не рано зібралася? У двадцять чотири роки. Чом би ще не погуляти?

– Тебе це якраз не стосується, Аркадію. На тебе в мене жодної надії немає. А чому ти вирішив, що мені

двадцять чотири? Мені вже двадцять дев'ять стукнуло, дорогий.

– Але ми ж відзначали твій двадцять четвертий день народження. – тупо заперечив Саливон. – І коли розписувалися, тобі ж ішов двадцять другий рік.

– Ти до того байдужий до мене, Аркадію, що жодного разу не спромігся зазирнути до мого паспорта. А мені двадцять дев'ять уже, і зволікати з народженням першої дитини стає небезпечним. І мені дійсно хочеться мати біля себе істоту, щоб мене любила.

– Так заведи цуцика, я ж не проти! Обіцяю, що навіть бурчати не буду.

Не варто було йому про цуцика, ох, не варто! Лада тут же підхопилася з дивана й почала судомно одягатися. При цьому картала чоловіка з експресією, якої давно вже в ній не спостерігалася. Ледве-ледве вдалося йому вклинитися:

– А хто з немовлям сидіти буде? Ти ж зайнята повний робочий день.

Вона замовкла майже відразу ж. Потім нашвидку обізвала його «жадюгою і скнарою» й ретирувалася до вітальні. Займати комп помчала, це вже точно. Проте ж і та обставина, що на його запитання по суті не відповіла, теж змушує замислитися. Втікає, не відповідаючи, вона лише в тому разі, коли не знає, що відповісти. Не інакше, як в її конторі знову ходять чутки про скорочення або навіть хтось із начальства вже натякнув, що Лада перша на черзі. Двадцять дев'ять! Та яка вона тобі Лада? Лада Тимофіївна, ось вона хто... Отже, втративши роботу, вона зможе спокійно сидіти з дитиною. Можливо, і животом обзавестися вирішила, бо вагітних не звільняють. Чи тепер уже немає такого закону? Господи, а як же тоді виплачувати кредити? На що жити?

Зацеміло в скронях у Саливона, і він знов улігся на ліжку, тепер уже сам руки під голову підклавши, а ноги в колінах легко зігнувши. Не дуже й зручно виявилось в цій позі лежати. Він пригадав картину: ну так, натурницю свою похмурий Гойя наполовину поклав, наполовину посадив на піраміду з подушок, ось вона й витримала в такій позиції кілька годин. І якого хріна він до «Махи оголеної» причепився? Адже треба вирішити, чи лякає його дорогоцінна дружина, чи насправді припинила приймати протизаплідні пігулки? Ей, що там скоїлося?

Хлопнули двері, і з'явилася Лада. Тримала біля вуха мобілку Саливона, залишену коло ноутбука, і, підійшовши, сунула іграшку йому, шепнувши:

– Тебе якась Маргарита Львівна. Голос приємний...

– Нічого собі якась? Прима-балерина! – пошепки ж огризнувся Саливон і – голосно. – Слухаю!

– Це Сомко вас турбує, пане Саливоненко. Сподіваюся, цього разу я не встрягла в розпал подружньої розбірки, і у вас знайдеться для мене хвилинка?

– Здрастуйте, Маргарито Львівно. Дуже вдячний вам, що зателефонували.

– Вже краще! Вранці я абсолютно випадково потрапила на ваш репортаж, той, що знімали в моїй квартирі.

– Поставили, значить.

– А ви й не знали? Звичайний наш бардак... Але у вас вийшло непогано, у мене таке враження склалося, ніби нові фотки в своєму альбомі проглянула.

– Спасибі на добромому слові.

– Їжте на здоров'я... І ось я, по дорозі на денний..., денний спектакль, кажу, придумала, чим могла б віддячити за доставлену мені ненавмисну радість. Знаєте, Саливоне, я дуже давно не замовляла контрамарок, нікому було. Максим і Алекс досить багаті,

хай самі викладають гроші за квитки, а Владик надто делікатний. Двох квитків вистачить?

– Так! Я зовсім не делікатний! А що йде?

– «Аїда». Я якраз у касі зараз, у Клени Іванівни. Будуть гарні місця, у партері.

– Блиск! Не знаю, як і дякувати, Маргарито Львівно.

– Знаєте, Саливончику, знаєте... Треба просто підійти до третьої каси перед початком. Сказати, що від Маргарити Львівни... Клено Іванівно, затулить вуха! Ось так. Шоколадку тільки принесіть для Клени Іванівни. Така традиція.

– Дякую вам уклінно, Маргарито Львівно.

– До побачення, Саливоне.



*Розділ 17.* **САЛИВОН: перевага контрамарок; Радамес та інші київські єгиптяни; Лада як театралка; чому не варто було брати казенний бінокль в антракті**

Дівчина-капельдинер показала Саливоніві з Ладодою їхні місця в сімнадцятому ряді, і Саливон, почекавши, поки всядеться дружина, із зітханням полегшення опустився в м'яке крісло. Він встиг втомитися від біганини, спровокованої Ладодою. Звичайно ж, вона причісувалася і фарбувалася до останнього моменту, і вилетіли вони з квартири, коли часу до початку спектаклю залишалося, що називається, в обріз. Дякувати Богові, навчений гірким досвідом, він хоч заздалегідь збігав до універсаму за шоколадкою для касирки. Автівку Лада не стала брати, побоюючись, що не знайде в центрі, де припаркуватися, викликати таксі було вже пізно, побігли на станцію метро... Деренчав дзвінок (як після з'ясувалося, другий), коли, захекані, опинилися на місці. Саливон помчав у третю касу і, достоявшись (черга рухалася швидко, бо квитків уже не залишилося, крім найдорожчих), порадив, що покинув Ладу біля головного входу: літня касирка, приймаючи шоколадку й видаючи картку з вписаним від руки на верхньому рядку заповітним слівцем «Милинчук», обдарувала його змовницькою посмішкою.

Зал кинувся йому назустріч, як старий знайомиць, впізнав відразу й фамільярно. Зухвало несучасний, по-купецькому, хіба, розкішний, сусальним золотом у загадковій напівтемряві відсвічуючи, він поступово заповнювався. Саливон давненько тут не бував, і йому впало в око, що глядачі одягнені, як кому заманеться,

багато хто в джинсах і навіть у шортах, а деякі пані в таких сарафанах і платтях, ніби просто з пляжу приїхали до театру. Як і раніше, багато іноземців, передусім на дорогих місцях. А ось і дівиця-білявка в майже непомітному на ній комбінезоні, що стояла в черзі до каси перед Саливоном. Проте запам'яталася вона не квітучими своїми тілесами, а вимогливим запитанням: «А що таке бен'юар?». Видно, так і не зрозуміла, тому що зараз розвалилася в третьому ряду партеру, обжимається з супутником, немов на лаві в парку. Тоді, мабуть, і змовницька посмішка Клени Іванівни, звернена до Саливона, зовсім не натякала на його особливі стосунки з прямою-балериною, а говорила: «А ось ми з вами знаємо, юначе, що таке ложа бенуар». Саливон заплющив очі, прислухаючись до затишних звуків, що наповнюють зал з оркестрової ями, з його місця, на жаль, зовсім не видної. Це музиканти настроювали свої інструменти, ненавмисно видаючи деколи щось дуже подібне до фрагментів додекафонної музики. А що, коли й Шенбергові теж в опері, під саме такі ж звуки спала на думку його революційна теорія?

– Ти чому смієшся, Аркадію? – підозріло запитала Лада. – Май совість, поведься в театрі пристойно.

Він пояснив. Лада стиснула губи, прошипіла:

– Ти, Аркадію, іноді прикидаєшся надто вже розумним.

Це зауваження Саливон успішно пустив повз вуха. Тим більше, що оркестр замовк, світло почало поступово гаснути, і вульгарна позолота майже потонула в пільмі. Оплески з середини партеру і з галерки, і ось вона – увертюра славної «Аїди».

Надто вже швидко вона закінчилася, увертюра. Немов Верді лише й хотів позначити нею основні музичні теми опери. А ось і завіса піднялася, відкривши сцену, забиту

шеренгами народу в різноколірних шатах. Усі вони, чоловіки та жінки, суворо дивилися в зал. Потім один із них, судячи з позолоченої каструлі на голові, верховний жрець, заспівав... Але тут Саливон відволікся на те, що відбувалося вгорі та праворуч від сцени. Там, власне, нічого не повинно було відбуватися – виключаючи хіба той неймовірний випадок, якби в Оперному почалася пожежа. Проте в цьому немислимому, неприступному місці мало не зі стелі спустилося криваво-червоне панно, на зразок того іржавого, яке колись повідомляло, «біжучим рядком», міські новини та реклами на даху багатоповерхівки, що за цирком на Євбазі. І негайно ж уздовж панно побігли рядки українського перекладу арії, яку жрець виспівував, як годиться, солодкою італійською.

– Як зручно! – прошепотіла Лада на вухо чоловікові.

Смішна! І оптимістка! Саливон спробував стежити за перекладом, як результат почав відволікатися від того, що відбувається на сцені, та, гірше того, від музики. Поки з вуст співців виливалися звучні, проте зрозумілі лише трішки італійські фрази, можна було уявляти собі, що за витворно проспіваною тарабарщиною приховується прекрасна поезія арій та реплік. От саме уявляти собі... Бо на панно виводилися страхітливі любовні та патріотичні банальності. Плюнув подумки Саливон, зосередився на музиці та й поплив за течією вже забутої в щоденній метушні душевної насолоди.

Ось, нарешті, вусатий верховний жрець (а хіба в Єгипті носили вуса?) вслід за вгодованим, імпозантним Радамесом востаннє звернувся до свого єгипетського бога. Завіса опустилася під оплески досвідчених слухачів, а в залі повільно посвітлішало.

– Ходімо, Аркадію, купимо програму. Он до тієї брюнетки зовсім невеличка черга.



Придбали програмку. Прогулялися по фойє від буфета праворуч з великим живописним портретом Тараса Шевченка на стіні до буфета ліворуч з таким же портретом Лесі Українки. Ніби зістрибнувши із стіни, зі своєї чорно-білої фотографії в стильній рамці, пробіг червоною доріжкою всесвітньо відомий співець, на ходу труснув сивою пишною гривною, вітаючись.

– Ти хіба з ним знайома? – здивувався Саливон. – Це ж сам...

– Звідки? А я бачу, обличчя особливе таке, десь уже зустрічалося... Він з тобою поздоровкався, не інакше.

– Хай так, бачив у ящику і прийняв за свого знайомого, – буркнув Саливон.

Фойє змінилося на краще із студентських років Саливона, але чим саме? Раптом йому пробило: зникли настирливі реклами італійської кондитерської фірми «Ладзарелла», ось що. Поділився спостереженням з Ладюю.

– Видно, термін договору закінчився, – діловито пояснила вона. – А тямущі були реклами? Цукерки я їдала – супер!

– Невже не пам'ятаєш? – здивувався Саливон. – Тендітна балеринка і ці самі цукерки. Якби вона до них дійсно призвичаїлася, розтовстіла б, мабуть.

– Я, правду кажучи, дуже давно була в цьому театрі, точніше, мені зовсім не доводилося бувати. Але ось що я помітила: співці на сцені були саме товстуваті. І цього, головного мачо, який то з білою фараоншею, то з чорною крутить, там називали юнаком, але йому вже добре за п'ятдесят.

– Ти говориш, Ладочко, про зовсім різні речі. Давні єгиптяни, судячи з їхнього мистецтва, були худенькими, субтильними, тут ти маєш рацію. Мені ще здалося, що на акторах було забагато всякого-різного надіто,

як для спекотливого Єгипту. Але ж артисти – наші співвітчизники, а українці набагато огрядніші за давніх єгиптян. Та й нинішніх теж... Я вже не пам'ятаю... Тобі доводилося літати до Єгипту на відпочинок?

– Та ні, лише в Туреччині побувала. Гаряча путівка підвернулася. З турагентства на тому ж поверсі, де й наш офіс.

– А що головні партії виконують люди немолоді й зовсім не стрункі, це якраз нормально. Це ж опера, а не кіно. Тут головне – голос та майстерність співу, а вона удосконалюється з роками. І співцеві не вигідна худина, тому що голосу необхідний резонатор. Он знаменита Марія Каллас важила сто кілограмів, і розповідають, що чоловік спеціально...

Розповів Саливон байку про те, як чоловік-адвокат спромігся зменшити вагу Марії Каллас на тридцять кіло, а там і третій дзвінок на другу дію. Абсолютно інстинктивно спробував він швидше дістатися до партеру, та де там: спереду фойє закупили неквапливо крокуючі чолов'яги в чорних костюмах, що вчотирьох чи не під руки взялися, ніби парубки на сільській вулиці. І базікають голосно, не бажаючи гамувати свої на плацу вироблені командні голоси, нісенітниця всілякі плетуть:

– ...адже й минулого разу були агентурні дані. І такий самий злив був у пресу про ці інструктивні так звані семінари.

– Нема нічого нового під місяцем і сонцем, Лук'яне Павловичу. Але є й різниця: тепер і мови немає про тактику ненасильницьких дій, а чому вчать? О-го-го, чому там навчають! Я б на місці...

Тут Саливонів та Ладі вдалося, бурмочучи вибачення, протиснутися повз чорнокостюмних здоров'яків, і не запізнилися, слава Богу. Виявилось, що Лада ще більше Саливона боялася не встигнути, бо була переконана,

що з початком дії партер замикається. Освітлення вже меркло, коли він придивився – дівчина-«бен'юар» у крихітному комбінезоні та її супутник на свої місця не повернулися. А Саливон, він усю сцену протиборства Аїди з Амнеріс просидів, прикривши очі, бо лише слухав музику. Було чудово, але потім змінилися декорації, єгипетський народ почав танцями зустрічати Радамеса-переможця, а Лада зашелестіла чоловікові на вухо:

– А яка з них вона?

– Хто – вона? – не в'їхав Саливон.

– Яка нам безкоштовні квитки влаштувала, хто ж іще?

– Цебто контрамарки. Вона в цьому спектаклі не танцює.

Він говорив з повною упевненістю, тому що простудював програмку. Та й яку партію, їй, примі, тут танцювати? Хоча... Зображати юних єгиптянок, що щасливо танцюють на площі Фів, вона могла в ті ще роки, коли була закохана в чорного жука Істоміна і зворушливо намагалася вивести його з запою. І ще здавалося Саливоніві, що це не в стилі пані Ікс – влаштувати для себе оглядини дружини коханця. А потім, під музику Верді, потекли думки Саливона настільки примхливим шляхом, від прекрасної пані Ікс, проте, вбік не звертаючи, що він знімає, коли Лада, знову-таки пристойним шепітком, поремствувала, що не взяв для неї бінокль.

Співон промовчав, хоча міг би сказати, що театральні біноклі тут бознаколишні, з розбовтаним різьбленням і потертою оптикою, так що з того дива не буде діла, а в заставу довелось б залишити мобільник. Стоп, в антракті треба буде розблокувати машинку й перевірити, чи немає СМС-ки від Сомка, а то й самому дзвякнути Сомкові, бо сюжет про пані Ікс та її приятелів

вийшов в ефір не даремно. Цікаво, втім, що саме на сцені забажала розглянути в бінокль Лада. Чи не кордебалет? Давньоєгипетських хлопців, так само як і дівчат-фів'янок, одягнено, на відміну від хористів, відповідно до клімату південної батьківщини, тож чи не хотіла Лада придивитися до напівоголених танцівників ближче? Просто як у ХІХ столітті, коли міський чиновник міг помилуватися голими дівочими ніжками хіба що влітку на річці, з кущів підглядаючи за сільськими наядами-купальницями, або ось на балеті в бінокль. Адже доступна бідоласі жінка, законна дружина або коханка, з'являлася перед ним у сорочці до п'ят і при світлі тьмяної свічки.

А там, на сцені, вже Радамес-тріумфатор смикається між двома коханими, проте доля ставить перед ним не класичний вибір між білявкою і брюнеткою, а між товстою й чорношкірою (у гримі – шоколадною) рабинею Аїдою і царівною Амнеріс, а та білолиця, куди стрункіша за суперницю й молодша років на десять. Ось тільки співає Аїда набагато краще... Тоді виходить, що Радамес робить гірший вибір – так само, як і принц у казці про Попелюшку. Лише у старого Фрейда принц вибирав смерть, а вона виявилася любов'ю, а в Радамеса вийшло все навпаки. Де він про це прочитав? Чи це раптом пригадалося з давньої лекції доцента Владика, делікатного приятеля пані Ікс?

– Ти ніяк заснув, Аркадію! Веди мене мерщій у буфет.

Він вибрав буфет праворуч, де на жуючих задумливо поглядає вусатий Тарас Шевченко. Втім, народу вже порідшало там, і Саливон без особливих зусиль розжився двома келихами червоного сухого й чотирма бутербродами все одно з чим.

– От не думала, Аркадію, що ти такий злісний критикан, – заявила Лада, покінчивши з першим бутербро-

дом. – А на мене, так усе класно. Спасибі тобі, що вивів мене в театр. Хоч міг би й раніше догодити.

– Просто ми мало розмовляємо з тобою, Ладочко, – по-сміхнувся він. – Тому й робимо сюрпризи одне одному. Вранці ти мені, а зараз я, виявляється, здивував тебе. Твоя вранішня заява, ну, та, стосовно пігулок, вона ж не була серйозною, це ж так?

Лада промовчала. Він знизав плечима і був змушений продовжувати:

– Так, опера великого Верді вища за всіякі похвали. Хай сценарій простакуватий, текст його часом наївний і банальний, головне – музика. А музика «Аїди» геніальна, і мене навіть, зізнаюся, острах брав, коли я намагався зрозуміти, у скільки разів вона естетично цінніша за те, чим я займаюся на роботі, і того, що намагаюся змайструвати у вільний час. Проте одна справа «Аїда» як така, як музичний твір, що його наш кваліфікований оркестр не зумів зіпсувати, та зовсім інша справа, як її поставили тут і тепер. Головний костюмер свій провал ще зумів би пояснити: я, мовляв, одягав солістів і хористів не як давніх єгиптян, а як сучасників Верді, що грають давніх єгиптян, – і я би стулив пельку.

– Я ж сказала: критикан. Я приглядалася: там були кльові фасончики... Ти, здається, не збираєшся брати другий бутерброд?

– Їж на здоров'я. Але головний декоратор так легко в мене не відбувся б. Ти пам'ятаєш цей жахливий задник, панораму нічних Фів? Перед палацом або храмом – по п'ять сфінксів з кожного боку, скрізь натикано однакових обелісків. Міг би сказати декоратор, що виріс у тісноті комуналки, проте я таке виправдання його халтури не прийняв би.

Несподівано, вискочивши із-за спини Саливона, з'явився за столиком невеликий на зріст чоловік –

дуже, дуже немолодий, з обличчям у дрібних зморшках і з боцманськими вусами. Швидко допив залишок вина з принесеного з собою келиха, плеснув у келих темної рідини зі срібної пласкої фляжки, лигнув, крякнув і звернувся до Саливона:

– Молодий чоловіче, пробачте, що втручаюся у вашу розмову з дівчиною, проте я в дуже близьких стосунках перебуваю, у родинних, власне, стосунках із сценографом цього спектаклю. Він, як годиться, народний художник, їздив разом із театром Європою і до Канади, скрізь бачили його декорації, проте нікуди не запросили. Вам, хіба, невідомо, що всі кращі художники давно виїхали з цієї країни? І чи не варто вам самому замислитися над тим, чому це ви не виїхали? Чому залишилися й фігляруєте в дурній передачі на сервільному каналі?

– Не кращий це спосіб полеміки – «Сам ти дурень», – ввічливо зауважив Саливон. – І, на жаль, корпоративна, знаєте, етика змушує мене...

– Було дуже приємно, – Лада втрутилася церемонно. – Мені треба відвідати дамську кімнату. А ти, Аркадію, візьми мені все ж таки бінокль.

– Дуже сподіваюся, що ваша дівчина розглядатиме в бінокль декорації мого родича, щоб знайти в них хоч що-небудь добре, – примирливо заявив вусань. – А чи не бажаєте ковточок коньяку? Я згоден, що декорації посередні. Але ж це час такий настав. Ми живемо, точніше сказати, я доживаю в епоху, коли тріумфують злодії, зухвалі шахраї та посередності, що не вміють або бояться красти та шахраювати.

– Цілком можливо, що ви маєте рацію, – посміхнувся облаяний ні за що ні про що посередністю. – За пропозицію спасибі, але мені ще сьогодні працювати.

А тепер маю йти: треба ж виконувати доручення. До побачення.

Вусатий стариган кивнув, а Саливон, у душі посилаючи його подалі, подався до гардероба. Там стояли літня тиша та спокій. На біноклях сиділа лише одна старенька, справжня сива кульбаба, у синьому форменому костюмчику і з білим пухом, що світився довкола круглої голови. Проте невдало вибрався за біноклем Саливон: старенька якраз вечеряла. Підійшовши все-таки ближче, побачив він, що гардеробниця їсть щось криваво-червоне, а зробивши ще пару кроків, розглянув, що відриває вставними, поза сумнівом, щелепами шматки від тушки чи то кроленяти, чи то жирного щура. Запримітивши глядача, старенька обернулася до нього, усміхнулася кривавим ротом і вітально посовала кінчиком забрудненого яскраво-червоною кров'ю гачкуватого носа:

– Ви чогось хотіли, молодий чоловіче?



**Розділ 18. ВЛАДА ЧЕРНЯК: астраханська версія фіналу «Аїди»; три Т-72А ставлять крапку в кінці інтерв'ю; дивна пропозиція банкіра**

Сомко солодко позіхнув і запитав ліниво:

– Отже, водив дружину в оперу, підвищували спільний рівень культурики? Ну-ну...

Ішла звичайна балаканина, щоб згаяти час у засідці. Чатували на Владу Черняк, яка могла вискочити вдосвіта з під'їзду, аби в подібні дівчини з веслом побігати, набираючись здоров'я, алеями Парку Слави. Могла вилетіти в негліже, а могла й прокемарити до полудня. Сорокадворічна «зірка» відома імпульсивністю й непередбачуваністю, проте Сомко все-таки сподівався, що вдасться захопити диву зненацька. Тоді Саливон перекриє їй дорогу і встигне запитати, чи правда, що вона винайняла квартиру для своєї двоюрідної сестрички-старлетки лише на два місяці, підсуне їй мікрофон, а Вован увічнить усю сцену для вдячних глядачів програми «В гостях у зірки».

Тільки пів на шосту ранку, вони прибули сюди на казенному пікапчику хвилин десять тому, усіх жахливо хилило на сон, і Саливон, сподіваючись перебити дрімоту базіканням, відповів з підкресленою люб'язністю:

– Приблизно так, шефе. Щоб відпочити від нашої халтури власноручного виготовлення.

– Бунт на кораблі, дружбане? Тобі не подобається мій геніальний задум? – удавано спохмурнів Сомко.

– Звичайно, не подобається! – усміхнувся Саливон. – Я просто поставив себе на місце Влади. Коли-не-коли жінка вирішить подумати про власне здоров'я,



натягне майку і спортивні труселя, щоб побігати на свіжому вранішньому повітрі, а тут до неї прилипне недоумок якийсь у костюмі й при краватці... Це о пів на шосту ранку! Перестріне – і давай допитувати про всілякі неприємні дурниці. І ще, Сомку: пригадай, що ти відчув сам, коли тебе востаннє застукали на вулиці без макіяжу? Та Влада пошле мене – от і все тобі інтерв'ю.

– Це ти так вважаєш, що пошле, тому що сам ти далеко ще не «зірка», Аркадію Саливоненко. Влада ж буде рада будь-якій нагоді пропіаритися.

– Ти не зрозумів, Сомку. Мені не подобається, як ми з нею наміряємося поступити. Мені Влада симпатична, чи знаєш. Справжня сучасна, офігенно вільна жінка. Народила дитину без чоловіка, не побоялася. Тепер живе з тими, хто їй до вподоби, і до загсу з ними ходить, якщо їй самій заманеться. Утримує себе самотужки, наскільки мені відомо.

– І неймовірно гарна. Шикарна баба, – зітхнув Вован. – Признайся, Саливоне, що в тебе й стрілка компаса на неї вказує.

– Авжеж, Воване, що тут скажеш? Обличчя ще можна намалювати, але тіло має від тата з мамою, неймовірне тіло, довгі приголомшливі ноги. Чи пам'ятаєте, хлопці, старий кліп, середини ще дев'яностих, де Влада в чому мати народила лежить у струмку, а довкола водянні лілії? Що вона там при цьому нявчала, інша справа, але до чого ж чарівно переливалася по ній вода!

– Та тобі ж тоді ще й п'ятнадцяти не було, Саливоне! – і Сомко розреготався. – Зізнайся, що під цей її кліп ти неправильно поведився зі своєю піпіською, пустунчику!

У відповідь Саливон розреготався Сомкові в обличчя. Дивився він тоді в ящик із-за плеча п'яної матері, а половину екрана затуляла патлата голова її чергового

залицяльника, той ще матерно коментував кліп. Які вже там недозволені маніпуляції з піпіською? Але ось що цікаво: невже вже тоді він починав мріяти про ТБ?

– Кінчайте собачитися, мужики, – розсудливо заявив тут водій-хіпар. – А то ще посваритесь на порожньому місці.

– Теж мені знайшов порожнє місце, хіпарю! – прикрикнув жартома Вован. – Влада Черняк власною особою! Ну чому ж, чому це на моїй самотній дорозі не зустрічаються такі жінки?

– А я вам кажу, облиште цю тему, давайте про інше. Он Саливон в Оперному побував. У нашій тусовці такі подвиги нечасті. А що давали?

– «Аїду» давали. «Аїду» Верді київського розливу.

– Верді до кінця жодною постановкою не зіпсуеш, – переконано заявив воділа. – Там така музика, жива ніби... І чому ще мені подобаються опери Верді? Бо в них, мужики, не буває хеппі-ендів, ось чому. Опери, а до життя ближчі за голлівудські фільми.

– Але ж ти й порівняв... – порснув Вован. – Дещо з пальцем.

Сомко, усміхнувшись, поплескав Саливона по плечу, прокашлявся й заявив поважно:

– Ти, Воване, усе-таки на двері парадного поглядай, щоб... Не дай того Боже, ще пропустимо. А я поки розповім дещо щодо хеппі-ендів у вашого Верді. Взагалі ж, як кожний справжній ерудит, я на такі теми волію тріпатися по телефону, перед собою маючи включений комп з пошуковою системою «Google» напоготів. На такі високоінтелектуальні теми, маю на увазі. Проте «Аїда» – це вже щось інше. Маю, що про неї й експромтом сказати. Я цю байку почув бозна ще коли у Харкові, куди мене занесло, як зараз пам'ятаю, на спортивні змагання. Увечері раптом вирубилася в тому міському

районі електрика, робити було абсолютно нічого, крім як сидіти в темному номері на дюжину ліжок і клепати язиками. І ось дійшла черга до одного мужика, і він розповів, як вчився в Астрахані, здається, у рибному інституті.

– А ти сам яким видом спорту тоді займався, коли не секрет? – примружився хитро Вован.

– Та я й не приховую зовсім... Спортивним орієнтуванням. Так от, мужик розповів, що в Астрахані є Театр драми. І за радянської, по-своєму культурної, влади туди, до Тмуторокані цієї, за рознарядкою відправляли на гастролі всілякі театри, у тому числі й оперні. Одного разу привезли з сонячної Молдови «Аїду», і астраханці дружно набилися до залу. І ось уже останній акт закінчується, головний герой і ця власною персоною Аїда...

– Радамес, – підказав Саливон.

– Точно, Радамес! Радамес і Аїда, обнявшись, жалібно отак співають про те, як помруть з голоду в темниці. І тут раптом із жахливим гуркотом руйнуються декорації, стіни цієї самої тюрми. Сцену й половину залу затуманює пилом, у залі свистять і регочуть, а артисти, смертельно бліді від переляку, справно продовжують співати, ще тісніше чіпляючись один за одного. Ось так.

– Здорово! – захопився водила-хипар. – І це ж щось просто протилежне тому, що в Шевченка:

І всі ми вірили, що своїми руками  
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт...

– Не пам'ятаю такого. – насупився Сомко. – Це хіба з Шевченка?

– Ех, мужики! Не в тих ви, салаги, школах училися!

– А ось мені здається, – це Саливон устряв, – що не всі ж здатні стати такими «каменярами», як у Франка. І не очікував я від тебе, Сомку, що притчами заговориш. А вони, ці артисти, не навчені були імпровізувати. Їм треба було припинити жалісну арію, піднятися з каменя й піти, за руки тримаючись, зі сцени.

Вован підхопив:

– Вийти, говориш? Вибігти, на одній ніжці підстрибу... Хлопці! Атаас! Це вона! Красунечка наша!

І першим, підхопивши камеру, вискочив з тачки. За ним – Сомко з криком: «Фільмує усе!». Саливон, підправляючи на ходу зачіску, стартував останнім, проте обійшов колег і встиг перехопити естрадну диву перед тим, як вона мала повернути на доріжку до підземного переходу. Стояв, не пропускаючи, і лише посміхався безглуздо, поки не притопав Вован і не почав знімати. Тоді вже, у ледь підфарбоване (слава Богу!) зранку личко «зірки» втупившись:

– Здрастуйте, Владо. І вибачте, прошу, що ми до вас в ранковий час – і не попередивши. Це передача «В гостях у зірки».

– Та вже впізнала я, хто... – вона так і не привіталася. Посміхнутися ж у камеру й гадки не мала. – Невже ви – і домовилися з Ігорем? Нічого собі, навіть не знаєш, як звуть мого продюсера. Та пішли ви...

– Підемо ми, підемо, куди нам подітися, Владо Василівно. Але й вас просимо відповісти на одне-єдине запитання. Скажіть, чи правда це, що ви найняли для своєї двоюрідної сестри, початкуючої співачки, Лайми Мир, квартиру на два лише місяця?

Гладеньке личко діви спотворилося. Вона взялася в боки, немов Одарка в «Запорозжці за Дунаєм», і перепитала, чітко цього разу вимовляючи:

– Я винайняла квартиру – на два місяця – для кого?  
Повтори!

– Для своєї двоюрідної сестри Лайми... – і ахнув. – Невже?

– У мене немає жодної двоюрідної Лайми, – вигукнула вона. – Закарбуй це собі на носі!

– Нібито з Чернівців... Каже, що ви їй протегуете.

– Херня. Всі знають, що я киянка. От же сучка приблудна!

Сомко значуще кахикнув за спиною Саливона. Проте той і без підказки встиг здогадатись, на чому має тепер акцентувати.

– Дорога пані Владо, – заговорив проникливо. – Ви й самі прекрасно знаєте, що ми виріжемо з цього запису все, що не сподобається вам або цьому вашому Ігореві. Проте зважте: щойно ми з вами вийшли на сенсацію! Біля вашої тусовки з'явилася самозванка. Новина негайно ж підігріє до вас інтерес. Фанати заворушаться! Рейтинг підскочить! Я зараз, із маху, пригадую лише самозваного брата-близнюка Стаса П'єхи. Але хто такий Стас П'єха в порівнянні з вами?

– Мені піару й без того досить, – махнула дива випещеною ручкою. Але тут же зморщила лобика. – Не хотілося б вирішувати притьмом. Ви зв'яжіться все-таки з моїм продюсером.

– Обов'язково, Владо Василівно, обов'язково! Тепер останнє. Адже ви згодні, що ми маємо право повідомити це нашим глядачам? – він набрав повітря і проскандував. – Насправді ви, Влада Черняк, не орендували ні для якої Лайми Мир жодної квартири!

Дива знизала плічками, гордим підборіддям наказала Саливонові відступити вбік і побігла підтюпцем до підземного переходу. Вован, природно, повів камерою

вслід за нею, а Саливон спромігся, нарешті, витерти піт з лоба.

– Ні, я балдію, – заявив Вован, укладаючи камеру на сидінні. – А ноги, ноги які! Бодай я вмер на цьому місці! Такого ж не підробиш, хлопці!

– Можна подумати, що й на ноги не знайдеться пластичного хірурга. Яка різниця такому м'ясникові, де йому підрізати та зашивати? – це Сомко пробурчав, міркуючи явно зовсім про інше. – Тепер моя робота пішла, хлопці. Але спершу, Воване, я подивлюся, що тобі вдалося тут зняти. І зроби, щоб не забути, панораму висотки.

– А я вільний, шефе? – поцікавився Саливон. – Хотілося б усе ж таки придавити щоку.

– Давай, театрале, лише мобілку не вимикай. За тобою ще, коли я правильно просікаю ситуацію, сьогодні до вечора голос «за кадром».

Тут Вован прийнявся Сомкові щось своє операторське пояснювати, проте їх голоси заглушив раптовий рев двигунів, а узбіччя заволокло смердючим димом. Саливон вискочив з автівки: три танки нахабно перли асфальтом, змушуючи тачки обивателів притискатися до узбіччя, люки було відчинено лише в механіків-водіїв.

– Т-72А, – визначив Вован. – І що тільки вони тут загубили в таку рань?

– До парламенту пішли, – припустив Сомко. – На дорожнє покриття тепер усім наплювати. Що ж, і ми по конях, хлопці?

Водила-хіпар підкинув Саливона до станції метро, і за півгодини він, позіхаючи, уже писав записку Ладі, щоб не будила й снідала сама. З в'язкого, обтяжливого сну вирвала обридла синкопа мобілки. Поглянувши одним

оком на будильник (пів на одинадцятку – ранувато для Сомка!), клацнув невірним нігтем по напису «Відповідь». Голос банкіра Ващенка розбудив його остаточно:

– Чому ви не відповідали мені за переговорником?

– Був на роботі. О-о-о! Тільки-но заснув. Здрастуйте, Максиме Ісайовичу.

– За чверть години Ляоня вас забере.

І відразу ж відключився. Саливон чортихнувся й поплентався на кухню перевіряти, чи залишилася кава. Холодна кава не допомогла.

Як тільки Саливон переконався, що Ляоня везе його до квартири-«бункера», він улігся на сидінні та задрімав.

– І чим це ви вночі займалися? – замість привітання поцікавився банкір. Саливон повідомив. А також про те, що передача про четверги в пані Милинчук вийшла в ефір.

– Але ж начебто вирішено було не випускати. Що ж змінилося?

– Нова настанова надійшла, кажуть, з кабінету міністрів. Розважати народ усіма засобами. Відволікати тобто від того, що відбувається. Невже, Максиме Ісайовичу, ситуація настільки кепська?

Банкір помовчав, пильно придивляючись, як співбесідник позбавляється залишків дрімоти. Усміхнувся:

– Я ось одне прислів'я все згадую: «Втеча не славна, та здоров'ю корисна». Ті, хто зараз виїжджають, зробили правильний вибір. Тільки за кордон слід драпати, а не в провінцію: на місцях народ набагато бідніший, отже, й озлоблений більше. А ви ніби самі не бачите, що відбувається, Саливоне?

– Я? Та мені голови підняти ніколи! Ось, бігаю за Владою Черняк... А навіщо ви мене хотіли бачити, Максиме Ісайовичу?

– Річ у тому, що я не можу виїхати, бо втрачу тоді бізнес. І особиста для мене небезпека зростає: під шумок ворогам легше мене позбавитися. А ви в мене успішно подолали пару тестів: спочатку на чесність, потім виявилось, що ви не спробували залицятись до чарівної нашої Оленочки.

– А хіба мав? – не удавано здивувався Саливон.

– Ви ж отримали від мене доручення допомогти їй в разі кризи. Та будь-хто на вашому місці не пропустив би такої нагоди, обов'язково заходився б призначати побачення або запрошувати на вечерю!

– Ех, дав маху, що називається...

– Або надто вже захоплені нашою королевою Марго... Так чи інакше, вирішив я розширити надане вам доручення на випадок... Ну, скажімо, раптового свого переселення на пажиті небесні. Ось, тримайте, – і він посунув по столу до Саливона електронний ключ і пластикову карту, обмотану смужкою паперу. – Тепер вам доведеться сховати тут всю нашу прекрасну четвірку з дружинами й дітьми. Дітей, втім, у Києві ніхто не має. Зібрати тут, щоб мої друзі спокійно пересиділи будь-яку катавасію. Ви теж з ними, звісно.

– А що за кредитка?

– Там сума в євро, на випадок, якщо доведеться всіх вивозити. Не турбуйтеся, це з особистих моїх, не банківські. Зняти половину слід сьогодні-завтра, поки ще банкомати не вимкнулися, а банки не припинили платежів. А решту можна буде отримати й за горбом, картка майже універсальна.

– Нічого собі!

– Зрозуміло, ви повертаєте мені євро, рахунок з банкомату й картку, якщо раптом все налагодиться, а мої особисті побоювання виявляться безпідставними.



– Голова обертом іде...

– А тепер повернемося до перерваного інтерв'ю. Чи ви вже передумали писати свій... е-е-е... сценарій?

– Якщо ви маєте рацію щодо обстановки, то складати любовні історії незабаром стане одним із найбезпечніших занять.

– Так от і повідайте мені, як це ви у вельми ранньому віці примудрилися втратити невинність. А то роздражнили-роздражнили, та так і не розповіли.

– Хто з нас двох дає інтерв'ю? – огризнувся Саливон.

A handwritten signature or mark, possibly a stylized name or initials, written in black ink. It consists of several loops and a small cross at the bottom.

*Розділ 19.* **САЛИВОН: баба Ліля як злий Монтеккі; опозиція Жулька / Джульєтта; вельми незвичайне святкування 9 травня у тітки Зіни**

– Ви непогано розповідаєте, – визнав неохоче Ващенко – і з удаваним захопленням. – Так це ж зручно для вас як письменника: наговорити зараз, звертаючись до інтелектуала-співбесідника, що співчуває вам усю душею, а потім вставити до сценарію!

– Було б чого вставляти, – пробурчав обізваний письменником. Втім, він уже перенісся в минуле. І хтозна, можливо, і настав час повернутися до спогадів, що колись дошкуляли обтяжливим соромом, поглянути на них – із сьогоднішнього вже дурдому – тверезим дорослим поглядом. – Ви, сподіваюся, пам’ятаєте, що ми з матір’ю жили на маленькій залізничній станції, наймаючи флігель у хазяйки двору?

Дещо про любов між чоловіком і жінкою Аркаша зрозумів, спостерігаючи спілкування матері з її залицяльниками, хоча, річ ясна, його виставляли з флігеля в найпривабливіші моменти. Тобто ревності мучили його страшенно, проте ж і цікавість крізь злі сльози пробивалася. Одне він твердо засвоїв – те, що така любов не живе без суперечок і навіть бійок. Бо й у баби Лілі так само: як прийде до неї товстий той залицяльник, вони обов’язково посваряться й накричать один на одного. Ось любов у собак куди більше припала йому до вподоби: Полкан і відпущена з ланцюга Жулька ганяли, підібгавши вуха, по двору, гралися по-всякому, притому навіть посміхалися по-собачому одне одному, і якщо

Полкан, пес-здоровань собі на умі, і показував, ніби хоче куснути подругу, то лише жартома. Проте одна з їхніх ігор здивувала Аркашу і розлютила до неможливості Жульчину хазяйку, бабу Лілю: вона почала лупити Полкана по спині держакон від лопати. Пес поглядав на неї винувато, але з Жульки не злізав. Десь через місяць у Жульки виросло велике черево, а потім вона знову схудла. Аркаша хворів тоді, від жару в нього плуталося в голові, тому пропустив повз вуха, коли мама щось про сучку і говорила. Проте навесні, як тільки станув сніг, історія любові Полкана й Жульки нагадала йому про себе.

Була в тому дворі його дитинства заповідна, заборонена зона. Аркаші не дозволялося заходити до вузького глухого кута між сусідським парканом і стіною, що виходить на нього, тієї половини великого будинку, в якій мешкала сама хазяйка, баба Ліля. Видно, тому не можна було, щоб не заглядав через вікна до кімнат хазяйки, де Аркаші так і не довелося побувати. А заборонений плід солодкий. Та хіба тільки якийсь там плід? Він добре пам'ятав, що й у казці батьки говорять царевичеві: «Можеш ходити по всіх усюдах палацу, ось тільки в цю комірку ані ногою». Звичайно ж, і Аркаша наважився врешті-решт порушити заборону.

Він тоді догулював останній вільний день, подарований ангіною. Мати була в рейсі, пішла ще затемна. Аркаша дочекався, що й баба Ліля побігла на роботу, по льоду підметками хутрянних своїх черевиків, «румунк», постукуючи. Ось хлопнула хвіртка. Він замотав шию шарфом, накинув куртку й вибрався під весняне сонечко. Пересік двір, неуважно кивнувши Жульці, що замахала приязно хвостом. Обережно відставив убік проржавілі дверцята від кабіни та проник на ворожу, навіть заміновану, можливо, територію. Гра то була, гра,

і міни побоювався несерйозно, проте не на порожньому ж місці гру придумав: під вузьким прямокутником сірого забору, що перекриває закуток з боку вулиці, темніла купа бурих від застарілої іржі ребристих коробок із фріцівськими протигазами. Пильно тому дивився під ноги – і, не стримався, ахнув: з-під пластів брудного, напівпрозорого льоду висовувалися маленькі собачі тільця. Здалися вони Аркаші абсолютно пласкими, з однієї шкірки, і коли б не були схожі на Жульку, немов точні її зменшені копії, можна було б прийняти їх за викинуті шкіряні рукавички.

Він позадкував, вибрався з закутка й повернув на місце дверцята. Підійшов до Жульки, почав гладити по шовковистій чорній голові. Вона у відповідь намагалася лизнути його руку. Заплакав Аркаша, раптом зміркувавши, що не відкриє він бідній сучці жодної таємниці: адже явно на її очах баба Ліля втопила щеняток, ще нетямущих, сліпих, у відрі для вугілля та виплеснула разом із брудною водою за іржаві дверцята. Потім він, хлюпаючи носом, розповів Жульці про Ромео і Джульєтту. Жалкував він за враз витраченою на таємний похід до відеосалону нещасною своєю заначкою, шкода було не з'їдених шкільних сніданків, але ж і фільм залишався ще яскравим у пам'яті. І раптом усвідомив, що любов Жульки та Полкана завершилася набагато сумніше і ще більш безпросвітно, ніж історія кіношного красеня й красуні.

А однією з наступних весен, коли закінчував, відволікаючись на всілякі хвороби, шостий клас, почали мучити Аркашу спокусливі сни та інші ознаки неприємності, дарованої йому природою: залишаючись зовні досить-таки інфантильним хлопчиком, фізіологічно він перетворювався на чоловіка. Проте саме мучитися, страждати від такого дисбалансу Аркаші

довелося недовго. Допомогла, біс би її за те подрав, одна з маминих подруг, тітка Зіна, теж провідник, молодша тільки.

Першого травня, у колишнє свято, Зінка запросила маму на пікнік до струмка й запропонувала взяти з собою хлопчину, «щоб у тебе копошився під рукою». Компанія зібралася не найкраща з погляду Аркаші: жінки-провідниці, усі як одна розлучені, переважно більше схожі на маму, ніж на струнку красуню Зінку, та їхні відчайдушні залицяльники-залізничники. Проте він уперше в житті скуштував справжнього шашлику й видудлив мало не літр кока-коли. А поки власники машин пиячили та лапали жінок, де не належить, він залізав по черзі на шоферські місця то «лади», то «газелі», то «запорожця» і награвся досхочу. Проте був у тій навіженій маївці момент, що запам'ятався йому назавжди: тітка Зіна, у дуже відкритому квітчастому сарафані, проходила повз – і раптом обернулася, щоб обкласти матом чергового дотепника. Смуглява її спина з родимкою під лопаткою опинилася перед самим носом в Аркаші, і його вперше не уві сні, а наяву соромно перекутило, та так, що довелося сховатися за «Газель».

А там і правильне свято настало, День Перемоги. У матері доба видалася робочою, проте вона залишила для Аркаші доручення. Належало забрати в Зінки мамину іграшку, електричну плойку для волосся: подруга випросила покористуватися, та й забула принести. Аркаша вирішив сходити до тітки Зіни до обіду, коли п'яних на вулиці ще небагато. Умився, причесався, взяв чисту сорочку. Про шкільну форму тоді всі давно забули, і він носив у школу костюмчик, йому вже тісний. Те, що не має він вихідного одягу, Аркашу не бентежило, заважало йому лише, що рукави куртки стали закороткі.

Головна вулиця парадно мерехтіла червоними прапорами, з вікон, розчинених через весняну теплінь, гриміли військові пісні та марші. Це в будинках заходжувалися від крику телеки, у всіх сьогодні перемкнуті на московське ОРТ. А ось і двоповерхова на два під'їзди домина для VIP-персон станції. Фартова Зінка відітнула тут після останнього розлучення окрему однокімнатну зі справжньою ванною й газовою плитою. От коли подруг завидки брали! Сьогодні Аркаша сподівався всі ці дива побачити, а раптом і газ тітка Зіна дозволить самому запалити...

– Здорово, шкете! Запріявся, що й своїх не пізнаєш?

Це він ледве не налетів на святково одягненого, у чорній шкіряній куртці, дядька. Повіяло горілкою, тютюновим димом. Щось там пробурмотів Аркаша у відповідь, проте мужика розгледів лише зі спини, коли потопав той далі тротуаром. І справді, знайомиць. Бував у матері, ось тільки, як звуть, не пригадалося. Обернувся до будинку, пошукав очима, де може бути вікно тітки Зіни, якщо у неї восьма квартира в другому під'їзді та на другому поверсі? І ось, зовсім не там, де обчислив, побачив жіночий силует у вікні. Зачіска, як у тітки Зіни, але чи вона, не встиг визначити, тому що гардина засмикнулася. Поряд із Зінчиними дверима зі стіни стирчала кнопка електричного дзвоника, але подзвонити не вдалося: проводки з круглячка висмикнуто. Лише стукнув зігнутих пальцем під прибитою цвяшками чорною вісімкою, як двері подалися всередину.

– Чого тобі, Аркашо? – тітка Зіна стояла в дверях у тому ж відкритому сарафані, що на маївці.

– Та мати послала за плойкою, – солідно пояснив він. – Ой, здрастуйте, тьотю Зіно! Зі святом Перемоги вас!

– Ага. А Варка хіба не в рейсі сьогодні?

– Ну, так...

– Що ж, заходь.

Вона відступила. Аркаша протиснувся повз, на нього пахло нудотно-солодкими духами, легким перегаром – і дивним запахом її розпаленого тіла. Він відразу здогадався, чим тут займалися, тим паче, що в кімнаті стояв той же солодкуватий дух, що й у їхньому з матір'ю житлі, коли його впускали до флігеля після чергового візиту залицяльника. Озирнувся: на дивані зім'ята, не застелена постіль, круглий столик посеред кімнати накрито на двох, закуски розорені, горілки в пляшці залишилися пальці на чотири... Він зітхнув.

– Бачила я тебе, парубче, у вікні. Ти марширував, як справжній солдат.

– Але ж марш грали...

– Так, «Прощання слов'янки». Хочеш, вип'ємо з тобою за Перемогу?

Аркаша кивнув. Випите майже не відбилося на тітці Зіні, хіба що рухи стали метушливими.

– Я тобі в свою чарку... Не погребуєш?

Горілка обпалила йому в роті та в горлі все, що тільки можна було обпалити, з величезним зусиллям примусив себе не закашлятися. Майже негайно ж кімната перед очима розплилася, у вухах зашуміло. Та чи встоїть він на ногах? А тітка Зіна вже поставила чарку, легко скривилася й церемонно піднесла до вуст білу хусточку. Підняла на нього свої зелені русалкові очища:

– Вперше, чи що? От не знала я...

– Вогненна вода!

– Та ти дотепник, Аркашо! – і, не припиняючи хихикати, перегнула через стіл і легкою рукою обмацала йому лоба.

– От біда яка, вже вугрі пішли. До чого мені шкода, що таку бузьку, як у тебе, прищі спаскудять!

– Звідки прищі?

– Та звідти, що в літа такі увійшов. Дівки сняться тобі, правда? Трусеся бувають мокрі вранці? Ні, говориш? Не брешти тітці Зіні. Думаєш, я не просікла, що сталося, коли ти від мене на шашликах за тачку ховався? Хочеш, дам поцілувати свою родимку на спинці?

Червоний, як помідор, Аркаша зовсім розгубився і кивнув. Вона раптом перестала хихикати, із серйозним виглядом обійшла стіл і обійняла ззаду за шию. Потім відсторонилася і заявила:

– Мабуть, я тебе спершу помию. У колонці залишилася гаряча вода. Така жалість, маю тут у ванній не газову колонку, а такої системи, що топиться дровами, ніби піч. Але все одно це крутіше, ніж митися в балії, а воду гріти у виварці, правда? Ходімо, кавалере. Тільки ось що... Ванна кімната в мене крихітна, роздягайся просто тут і залиш одежки на стільці.

Роздягався він спиною до тітки Зіни, а коли, в одних трусах уже, обернувся до неї, ахнув – і на ній залишилися лише трусики, вузенькі, чорні, ажурні.

– А ти б хотів, щоб я сарафанчик свій заляпала? Марш у ванну.

Саме по собі купання швидше заспокоїло Аркашу: тітка Зіна мила його майже так само, як і мати, скільки він себе пам'ятав – ось тільки не в кориті з сірою мильною водою сидів, а у великій ванні, емальованій, ніби краща мамина каструля для борщу, і поливала його тітка Зіна не з кухля, як мама, а теплою водою з душу. Мати тоді, теж у трусах і ліфчику, забороняла дивитися на себе, він і зараз не дивився на тітку Зіну, хоч і шалено хотілося. Зате шмат стіни навпроти, що облупився від масляної фарби, на велику жабу схожий, запам'ятав назавжди.



Почув, як вона бурмоче:

– Був би свій такий у мене, купала б щосуботи...

І ще декілька слів нерозбірливо. Він перепитав, а у відповідь почув:

– Я не тобі. А тепер підводься й обернися до мене.

– Тут я сам, тьотю Зіно, – зважився він на бунт.

– Коли сам, тоді сам... Тільки не жалій ні мила, ані води. І після обов'язково помий, зрозумів?

– Після чого?

Вона промовчала. Енергійно витерла його рушником і відвела до кімнати, а там давай, ніби жартома, командувати. Вони відсунули стіл під стіну з фотками в рамках, а постіль зняли з дивана й поклали на підлогу. Наказала:

– А ось тепер відвернися, – повозилася за спиною і вже знизу, з підлоги, покликала. – Давай до мене, кавалере.

– Чому на підлогу, тьотю Зіно?

– Тому що вперше це треба робити на твердому. Невже в школі вас не навчили? Та ти, здається, побоюєшся мене...

За годину Аркаша зачинив за собою двері Зінчиної квартири й почув, як клацнув за спиною замок. Спускаючись сходами, він втягував голову в плечі, опасаючись натрапити на якого-небудь сусіда або сусідку – адже неодмінно на обличчі відбився весь отриманий сьогодні недозволенний досвід, і не приховаєш, що проникнув у їхні, дорослих, заборонені та ганебні таємниці. Замислившись над можливістю прикинутися, про те, чи вдасться повернути на свою паскудну тепер пику втрачений вираз хлоп'ячої недосвідченості, він лише на півдорозі до дому пригадав, навіщо приходив до бідової Зінки. Хлопнув себе по врятованому від прищів лобі та повернув назад.

Ось і чорна вісімка на дверях. Постукав під нею зігну-  
тим пальцем, і за пару хвилин двері прочинилися.

– Чого тобі ще, Аркашо? – це Зінка в тому само-  
му квітчастому сарафані, але тепер відкритий цей одяг  
здався йому в'язницею для її чудового тіла. – Хочеш  
сказати мені що-небудь приємне?

– Та забувся я, що мати послала за плойкою, – розвів  
він руками.

– Що ж, заходь.

І оскільки він завагався, Зінка заштовхнула його до  
свого крихітного передпокою і замкнула двері.

– Сусідки, – прошепотіла на вухо, обдаючи горілча-  
ним перегаром і лоскочучи його щоку пишним запаш-  
ним волоссям. – Страшенні пліткарки! Усе не можуть  
мені пробачити, що я проста провідниця. А ти не бійся,  
миленький, я нікому нічого не розповім.

– Спасибі тобі велике, тьотю Зіно... Зіночко.

– Ось коли здогадався, нарешті! А плойку сам візьми,  
он вона висить на вішалці, просто перед тобою.

І Зінка дійсно нічого маминим подругам не розповіла,  
принаймні, пару місяців притримувала свого рожевого  
язичка. А потім... Неприємності, пов'язані з дуже раннім  
любовним досвідом Аркаші, закинули його спочатку до  
школи-інтернату в іншому кінці області, а потім, після  
восьмого класу, до обласного училища культури, де теж  
довелося жити в общазі. А повертаючись на канікули до  
рідної станції, відчував він себе англійцем-пілігримом,  
викинутим на варварський берег з палуби просолоного  
морем брига, а всіх дівчат мирного поселення вважав  
своєю законною здобиччю.





*Розділ 20. ПАНІ ІКС: Максим Ісайович у ролі психоаналітика; дурне, безсловесне щастя; виникає ключове слово «назавжди»; несподіваний каприз Маргарити*

– І якого ж роду спіткали вас неприємності? – запитав банкір з таким виглядом, ніби його це справді цікавило. – Ви так туманно висловилися. Хоча... Щодо англійця-пілігрима, оце знайомо прозвучало.

– Дивно було б, коли б Аркаша... тобто я... не почав би в тій ситуації корчити з себе Чайльд-Гарольда. Ще й тому, що мені нелегко доводилось і в інтернаті, і в общазі. Але мої неприємності... Навіщо вони вам? Адже я свідомо не бажаю згадувати про них, щоб не замутити милий образ чарівної Зінки. І хто знає, чи не другу Зіночку шукав потім підсвідомо все своє життя?

– А чи не здається вам, що ваша пристрасть, яка так раптово спалахнула...? Слова, слова які, просто з одного гнізда з Чайльд-Гарольдом... А раптом ваша пристрасть до нашої прекрасної Марго тим і пояснюється, що вашій підсвідомості примарилося, ніби ви знайшли нарешті нове втілення провінціалочки-провідниці, тієї, яка врятувала вас від підліткових прищів? Той же вираз обличчя, розріз очей, хода... Про бархатистість шкіри Марго судити не стану за незнанням предмету й через природну скромність, а ось про те, що в неї під лівою лопаткою красується родимка, можу присягнути: спостерігав її, родимку цю, неодноразово в театральний бінокль.

Саливон охнув. Як же він сам не здогадався? З мимовільною пошаною буркнув:

– Вам, Максиме Ісайовичу, треба було в психоаналітики йти.

– Але ж розумна людина, вона себе в будь-якій сфері проявить, – скромно відзначив банкір. – Особливо, якщо вже володіє фундаментальними знаннями.

– Ось тільки – або здалося мені? – ви із зневагою говорите про Зінку, і всього лише тому, що... не належить до вашого кола спілкування.

– А ви повірили, либонь, Кіплінгові? Мовляв, Джуді О’Греді не гірша, ніж знатна леді. Нісенітниця це. Ну, хіба що в найніжнішій юності не гірше, а пізніше життя, а в першу чергу тяжка праця, від якої бідній Джуді О’Греді нікуди не сховатися, розводить їх по різних поверхах. Та ви пригадайте хоч би свою чарівну провідницю: говорить неправильно, матюкається, одягається зухвало й без смаку, п’є горілку, а не шардоне. І я можу собі лише уявити, в якому стані мала руки... Важлива деталь: перед вашим візитом приймала коханця. Напевно, залишилася їм невдоволена, зате відігралася на вас. Цинічна, та ще як! Чи багато ви знаєте молодих жінок, які зважилися б розбестити підлітка? І стаття така є! Так, вона, ваша неповторна Зіночка, запросто загриміла б до колонії, для цього вашій матері досить було б написати заяву в міліцію!

– Мати зважила за краще підбити Зінці око. І ви забуваєте, що саме в провінції не люблять перетрушувати на людях брудне шмаття.

– І ось ще, ледве не забув, – і цим своїм баритоном:

Ти падошла ко мне развратною паходачкай  
И тихим голасам сказала мне: «Пайдьом».  
Ну, а патом, спаївши меня водачкай,  
Ти завладела моим сердцем, как рубльом.

– Які дуροці! – обурився Саливон.

А Максим Ісайович раптом посміхнувся променисто:

– Ну, гаразд. Сьогодні я не лише ваш психоаналітик, але й добрий геній, щось середнє між татом Карло і Санта Клаусом. Дзвонила мені Маргарита Львівна, просила передати вам, що очікує на вас сьогодні в себе вдома в будь-який час. У будь-який час! Оце щасливець, так щасливець...

Саливон виплигнув із крісла й кинувся бігти.

– Ей! Кредитку забули!

Він прибіг, схопив кредитку й ключ, сунув у кишеню, кивнув, прощаючись – і раптом з розмаху хряпнувся знову в крісло. Заявив, свердлячи очима всміхненого, як і раніше, банкіра:

– Чому ж ви, Максиме Ісайовичу, не сказали мені відразу, навіщо витратили стільки дорогоцінного часу на базікання?

– По-перше, зараз ми з Льонею вас підвеземо – адже ви, як і раніше, не на колесах, це ж так? Повірте: якби я вам відразу сказав, тоді, по мобілці, ви ще метушилися б в заторах. По-друге. Ну, прикиньте самі: невже такою вже для нас обох марною виявилася ваша сповідь? Ви з'ясували, на якій психологічній основі виникло ваше почуття до нашої спільної знайомої, а я... Я ще раз переконався, що ви, за всіх ваших недоліків, порядна, щира людина. А для мене це актуально.

– Ні, Максиме Ісайовичу, зараз ви в мене не відбудетеся компліментом, ще й сумнівним, якщо вдуматися. Наші з вами зустрічі трапляються настільки примхливо, що я не знаю, чи буду спроможний ще раз розколоти вас на інтерв'ю. У мене до вас залишилося два дуже важливих запитання. Дайте відповіді на них, будь ласка, а Маргарита Львівна... Коли вона чи не тиждень

витримувала характер, караючи мене невідомо за що, спокійно почекає ще десять хвилин.

– Звучить розумно, – погодився банкір і відразу ж посміхнувся. – Я маю на увазі сказане про Маргариту Львівну.

– Отже, пані Ікс... тобто Маргарита Львівна говорила мені, що між вами нічого не було. В інтимному смислі, я маю на увазі. Ви не могли б пояснити, чому саме між вами так сталося?

Максим Ісайович спохмурнів. Запитав крізь зуби:

– А ви не боїтеся ставити такі запитання якраз перед побаченням з Маргаритою Львівною? До того ж я, коли не помиляюся, підказав вам правильну відповідь у минулому інтерв'ю. Якщо двома словами, то для мене розмовляти з нею було куди цікавіше, ніж заводити роман. Та й тес... Хіба мені не було, ви вже вибачте, з ким трахкатись? Щоправда, наявний ще й такий вагомий для мене, а швидше за все, і для неї момент. Етичний, сказати б. Я тоді допоміг їй поселитися в непоганій квартирі – і в зручному місці, щоб на своїх власних бігала до цього свого Оперного. Якби Марго зробила перший крок до інтиму, або, того гірше, я сам поліз би до неї, це об'єктивно означало б, що вона розплачується своїм тілом за надану мною послугу! А для мене особисто це було неприйнятним, тому що негідно Марго, та й мене теж – хоч ви і приймаєте мене за якогось сексуального монстра. Або за секс-терориста. Є шоумен, він так себе рекомендував у Москві на якомусь корпоративі.

– За монстра – та ніколи! І ще маю таке запитання: як по-вашому, чи було щось між Істоміним і Маргаритою Львівною? Його дружина припускає, що було.

– Є підстави? – примружився банкір.

– Швидше психологічні.

– Так засуньте їх самі знаєте куди! Я так розумію, що Ляксія ви не стали запитувати про це й не палаєте бажанням знову з ним поспілкуватися. Тоді запитайте просто в Марго... тобто вона відповість правду, якщо її запитати. Ось тільки навіщо вам знати правду, Саливоне? Складне у вас становище – хоч надвоє перервися: письменникові потрібна сувора правда, а коханець віддав би перевагу солодкій брехні.

– Боюся, що сценарій доведеться засунути туди, куди ви сказали. А тепер ми можемо їхати?

Банкір кивнув. Утім, прокотитися з вітерцем не вдалося. Попутні машини ледве повзли, а коли Льоня виставив блимавку і промчав вперед по зустрічній смузі, виявилось, що вулицю закупорив натовп демонстрантів. Були це суціль підлітки років чотирнадцяти-п'ятнадцяти, одягнені бідно й простенько, вони з цікавістю поглядали сюди й туди. За кого демонструють, з тилу не визначиш: усі транспаранти та гасла повернені наперед.

– Ось що, Льоню, – промовив Максим Ісайович, – знімай-но ти блимавку.

Здоров'як-воділа, сьогодні незвично мовчазний, кивнув і виконав розпорядження. Банкір продовжив так само ж роздумливо:

– Питання в тому, куди саме їх ведуть, цих нещасних петеушників.

– Куди ж іще, – підкинувся Саливон, – як не до телецентру? Блокуватимуть або навіть захоплюватимуть. Отак мені й роботу недовго втратити. І хіба вони нещасні? Заняття прогулюють, столицю, як ні як, побачать. А півдня в автобусі, ночівля в якійсь школі – хіба це не пригоди?

– Я й забув, що і ви з таківських, Саливоне.

– Та хіба зрозумієш тепер? Мати сунула мене до училища, а закінчував уже коледж.



– Ось що, Льоню, звертай праворуч за першої-ліпшої нагоди. Боюся, вони наглухо перекриють вулиці довкола телецентру.

Завернувши за ріг, Льоня раптом виїхав на тротуар, зупинив «мерс», знову вимкнув блокування дверей, вийшов і почав обходити машину, нахилиючись і придивляючись.

– Що він там робить? Пинає ногою шини? – здивувався Саливон.

– Дивиться, чи не приліпили нам подарунка, – безтурботно пояснив Максим Ісайович. – Ми ж майже вїхали в натовп, а в місті повно зброї. А ви й не помітили, що тачка стояла біля «бункера» не на звичайному місці? У тому й штука, на звичайній нашій стоянці якраз під днищем, виявляється, люк, каналізаційний або біс його знає який. І що ми з Льонею потовщали, цього теж не угледіли? На нас бронежилети. Купу грошей на них витратив – кевлар!

Саливон лише головою помотав. Повернувся Льоня, мовчки кивнув банкірові, сів за кермо, із пам'ятною Саливонові дивовижною вправністю раптом, мало не вмить виїхав на ріг Хмельницького й Тимофіївської, розблокував двері. Максим Ісайович посміхнувся Саливонові та зробив ручкою, блиснувши білосніжною манжетою, Льоня заради жарту взяв під козирок, проте замість посмішки скорчив таку гримасу, що Саливон раптом зрозумів, що цей бувалий, захищений кевларом, бронею і кулестійким склом, кремезний мужик боїться, що він смертельно наляканий.

Стенув плечима Саливон, помахав і сам услід довжелезній чорній потворі на колесах – і відразу ж забув і про неї, і про тих, хто всередині. Серце у нього солодко стискувалося, коли опинився біля дверей під'їзду. Двічі

помилився, набираючи на домофоні номер квартири, і ось...

– Я слухаю.

– Це блудний Саливон. Це я прийшов, Маргарито.

– Нарешті!

Домофон блимнув червоним.

– Сезаме, відкрийся! – вмолився Саливон, з'єднавши перед собою долоні.

У чорних сталевих дверях тихенько загуділо, і він штовхнув уперед ручку. Пані Ікс повиснула йому на шиї, як тільки дверці ліфта розїхалися на сьомому поверсі («Милий ти мій, куди ж ти зникав так надовго?»), тепла, висока хвиля підхопила й понесла їх. Вони до того влипнули одне в одного, вони так боялися знову втратити одне одного в просторі, що зважили за краще крокувати чотирма незграбними, переплетеними ногами та орудувати чотирма невмілими й жадібними руками. Негайно ж, не встигли вони й до квартири потрапити, неймовірно, ніколи раніше в житті не випробуване торжество здійсненого бажання опанувало Саливона, і не відпустило його, навіть коли, розслаблені й знесилені, вони змушені були розімкнути свої тіла й відкотитися одне від одного. За високим вікном уже сутеніло, і цю обставину безглуздо всміхнений Саливон сприйняв як чергову радісну звістку. Незабаром, проте, йому вдалося здолати душевну інерцію, він пошукав очима біля ліжка будильник, не без труднощів розшифрував положення стрілок і довідався тривожно:

– Коли тобі на роботу?

Вона теж не відразу зрозуміла, тому що якийсь час із такою ж дурненькою посмішкою не зводила з нього своїх сяючих очей. Він негайно ж забув, про що запитував, і, оскільки ні на що інше, навіть щоб руку до неї протягнути, не залишалося вже сил, почав

нею милуватися. Не відразу зміркував: варто було би прислухатися до того, що злітає з її милих вуст, зараз чарівно припухлих. А ось дивні очі її, вдень фіалкові, зараз потемнішали... О!

– ...даремно злякала тебе цією своєю підготовкою. Біс із нею, з моєю каторжною роботою! Не сталінські ж часи, коли за запізнення саджали у в'язницю. Тим більше, нині в Києві таке робиться, такий безлад! Дівчата, зі спальних районів особливо, розповідали неймовірні речі на репетиції.

– Ні, я не стану зазіхати на твій час. Мені надзвичайно стало дороге... та що там дороге?... дорожнє все, пов'язане з тобою, з твоєю особою. Коли маю ушиватися? Скажи – і я, скрегочучи зубами...

– Завтра денний спектакль, милий. Досить, якщо ти підеш опівночі, щоб дати мені виспатися. Ти не уявляєш, як я жалкувала, що тебе тоді виставила!

– Тоді ти сама маєш стежити за часом. У мене не виходить.

– Ти знаєш, я готова збунтуватися. Я завжди уявляла собі свою свідомість як закриту на блискавку дорожню сумку з кішками всередині, а ті намагаються видертися на вільне повітря. Спочатку – професія, її обов'язки, потім уже свобода й любов – і ні до свободи, ні до любові ніколи руки не доходили! Досить!

Саливон, з тією ж дебільною посмішкою, стежив, як мило ворухатися її губи. Потім сили почали повертатися, він зумів підняти руку й погладити по рожевому плечу. Вона теж відчула, мабуть, що може поворушитися, але зважила за краще заплакати. Він був радісно вражений, але більш всього тим, що й плаче вона красиво, краще не буває.

– Сама не зрозумію, чому. Сльози самі ллються. Ось ніс почервоніє, і ти більше не станеш так хороше на

мене дивитися. Я зараз перестану... А чому доводиться рюмсати? Прийшов, зник, з'явився знову й нібито назавжди... Це радісні сльози, дружочку. Зараз, перестану, зараз.

Пані Ікс зіскочила з ліжка і, як була та продовжуючи хлюпати, побігла до ванної. Саливон простежив за її ретирадою все тим же дурним, по-собачому невідв'язним, радісним поглядом, відкинув голову на подушку – і ментально заснув. Йому здавалося, що на пару хвилин, не більше, і жодних снів не побачив, проте, коли розплющив очі, у вікні було вже чорно, а Пані Ікс, умита, підфарбована і в рожевому пеньюарі, сиділа поруч на ліжку. Радісно сплеснула вона руками, переконавшись, що Саливон прокинувся. Носик у неї не почервонів, ось тільки очі трошки, проте їй це тільки личило.

Саливон підвівся на лікті.

– Тут прозвучало «назавжди». Підписуюся обома руками! – заявив, відчуваючи, як сили повертаються до нього. – Мені б зараз аерозоль з фарбою, обов'язково написав би на цій ось стіні: «Назавжди!».

– Тоді краще у вітальні, – діловито зазначила вона. – Боюся, маючи це твоє «Назавжди!» перед очима, я не змогла б засинати по-людськи. І взагалі, час нам з тобою кінчати з дитинством. Адже навіть кобилі командарма Будьонного було зрозуміло, що нічого не буває «назавжди», а я все-таки не кобила, а заслужена артистка.

– А хіба не народна?

– Та ні, заслужена. Чому це ти так здивувався? До народної мені ще танцювати й танцювати.

– Вранці у Влади Черняк брав інтерв'ю. Ось вона народна.

– У нас і в цих твоїх «зірок» усі ці звання й винагороди по-різному на вагах тягнуть.

– А-а-а...

Пригадалося йому, що їхній водій, хипар Славик – такий ж заслужений діяч культури, що й Маргарита. Це Сомко висунув ідею його нагородження званням як ветерана комерційного телебачення, провів із сміфуйочками через профспілку й домігся підтримки від керівництва каналу. Проте навряд чи Маргариті сподобалося б, якби дізналася про такого свого колегу. Уже краще лайнути Владу Черняк.

– Та біс із нею, із Владою та з її покровителями! Я про наше «назавжди» хотів ще сказати. Послухай! Якщо «назавжди» й не буває, воно зате відчувається.

– Згодна, що відчувається. Як смішно ти сказав, милий! Але ж я про те, що «назавжди», перша бовкнула. Добре, хай у нас усе буде назавжди, доки буде. І доки відчувається.

– Чудово! Ти знаєш, адже сьогодні вдень (як давно це було!) Максим Ісайович припустив, що я так шалено тобою захопився, тому що підсвідомо знайшов у тобі свою першу жінку, яку все життя безуспішно намагався зустріти знову. Уявляєш?

– Стоп! А звідки Максим дізнався про твою першу жінку? А ну, колися! – grimнула Маргарита.

Саливон здивувався трохи: якщо вони вже такі близькі стали, що кілька годин поспіль складали одну нерозривну істоту, то хіба може одна половинка тієї істоти гиркати на другу? Проте Маргарита, хоч і дещо напружено, продовжувала йому посміхатися, і він прийняв її натиск як прояв милих ревнощів, а ревнощі передбачені правилами любовної гри.

– Чудернацьки вийшло в нас із твоїм багатеньким Буратіно: замість того, щоб розповідати про свої стосун-

ки з тобою, він вправно витягнув з мене ту давню історію.

– Добре ще, що Максим, а ось Алексові ти краще ніколи та нічого не розповідай, – підбгала вона губки, і Саливон негайно ж вирішив, що про те, чи був у неї зв'язок із хамом Істоміним, запитувати не буде в жодному разі.

А Маргарита раптом узяла його за руку й посміхнулася сліпуче:

– Вже якщо ти Максимові розповів, то мені тим більше про це своє перше кохання розповісти зобов'язаний.

A stylized, handwritten signature or mark, possibly the author's name, written in black ink. It consists of several overlapping, fluid lines that form a unique, abstract shape.



*Розділ 21. САЛИВОН: про Зіночку знову, тепер Маргариті – і не зрозуміти, навіщо*

Мати прихопила Аркашу з собою на пікнік-маївку, і в нього не знайшлося там однолітків: лише провідниці, подруги матері, та їх, так би мовити, приятелі. Ув'язався, втім, і чоловік однієї з подруг, але він відразу сп'янів і почав липнути до всіх жінок підряд.

Шашлик, хай напівсирий та підгорілий, а ще безбожно пересолений, приємно тяготив шлунок, налити йому горілки не дозволила мати, яку всі за просто називали Варкою, а одна з її подруг, товста тітка Паша, побідкалася: «Треба було прихопити для хлопчини червоненького». Зате Аркаша залився кока-колою, досхочу награвся з баранками та передачами залишених у кількох кроках від кострища автівок, а ще підглядав з-поза капота «газелі» за дорослими. Ховався він лише від двох жінок: насамперед від матері, бо вона на людях узагалі не любила, щоби потрапляв їй на очі, а ще від тітки Зіни. Дуже було кльово за нею спостерігати, за тіткою Зіною, але він волів милуватися нею нишком, здогадуючись, що його пильна увага навряд чи їй сподобається.

Компанія розташувалася на березі безіменного струмка, вузького та неглибокого, по щиколотку, у ньому можна було хіба що, роззувшись, побродити, та ще побризкати одне на одного. Чим підпилий народ і зайнявся, задалегідь роздягшись, ніби на справжньому пляжі, лише тітка Зіна залишилася сидіти під берізкою. До неї підвалювали чоловіки, щоб залучити до спільної розваги, якийсь бурмило так навіть силоміць поставив її



на ноги і спробував зірвати сарафан. Усім їм тітка Зіна щось коротко пояснювала, і на обличчі одного з мужиків, що відходили від неї після такої відповіді, Аркаша з подивом побачив відчужений, ба навіть гидливий вираз. Сам він швидко зрозумів, що там не так з тіткою Зіною, проте таємнича жіноча щомісячна хвороба лише додала їй загадковості в його очах. Дуже хотілося Аркаші, щоб тітка Зіна лягла під берізкою, руки за голову закинувши, тобто, як «Маха оголена» на картинці з «України», і він уявив собі її так само лежачою, і ніби дивиться вона на нього зеленими своїми очима, як дивилася карими та дівчинка-жінка. Відразу ж з'явилися нижче живота відчуття до того дивні, настільки незвичайні, що волосся заворушилося на голові.

А тим часом тітка Зіна ліниво звелася на ноги, скинула босоніжки і, піднявши вище поли й без того короткого сарафана, попрямувала до струмка. Компанія вже знову розсілася довкола кострища, мужики розливали чергову пляшку горілки. Аркаша не міг відвести очі від смуглявих стегон тітки Зіни, водночас чарівно незграбних і округлих, його кинуло в жар, і миттю відкрив він чудову, доленосну схожість між нею і собою. Адже він теж завжди довгенько придивляється до чергової гри, що з'являлася на шкільному дворі, а коли зважувався, нарешті, і сам пограти в «зозку» яку-небудь або в «ножика», виявлялося, що в моді вже нова гра! І ще тітка Зіна є так само далекою від своєї компанії, як він від шкільних товаришів, обидва вони самі по собі, вона такий же «ганебний індивідуаліст», як і він!

Тітка Зіна вже проходила повз «газели», проте зупинилася й обернулася, щоб огризнутися на зауваження свого приятеля. В Аркаші зашуміло у вухах, він не розчув нічого з ними сказаного – адже оголена, неймовірно спокуслива спина з дивною родимкою

під правою лопаткою опинилася в півметрі від його жадібних очей! Нараз йому шалено захотілося в малій справі, і марною виявилася спроба цю саму справу зупинити. Сильна судома, миттєва солодка знемога – і тут же жорстокий сором: у штанях стало гаряче й мокро. З останніх сил зірвався з місця Аркаша і сховався за високим салоном «газелі».

Перед його очима розтанув прекрасний образ тітки Зіни, він прийнявся, мало не повзучи, затуляючись автівками від компанії, вибиратися до струмка вище за течією. Поки знайшов підходяще місце за чахлими кущиками, допетрав, що з ним трапилось. Перша здогадка була абсолютно ідіотська – ніби у нього неймовірним чином, на зразок кари за підглядання, сталися місячні, як у тітки Зіни. Проте недаремно ж Аркаша прочитав усю районну дитячу бібліотеку, та ще з дорослої – все, що дозволила сувора літня бібліотекарка. Підслухав свого часу й анекдот про те, «чим полюція відрізняється від ілюзії», от тільки нічого не второпав. І все-таки, знявши штани, відчув велике полегшення, переконавшись, що труси забруднені не кров'ю і не сечею, а іншою, невідомою, із гострим незнайомим запахом, рідиною. Довелося запрати і штани, так що, поки труси та штани підсушувалися на сонечку й на вітру, Аркаша сидів з голою дупою навпочіпки, неспокійно озирався (зовсім як Полкан, коли той наважувався напаскудити просто посеред двору) і роздумував про те, що з ним сталося.

Здавалося очевидним, що віднині життя його розколоте на дві половинки – до сьогоденського ганебного випадку й після, що з дитинством покінчено, і починається, от так ось, ні з того, ні з сього, складне доросле життя. І книжки знову набрехали, знову підвели! Де вони, вуса й борідка, де вони, м'язи, що

налилися силою, де воно, швидке зростання? А що про кохання книжки брешуть безсовісно, у цьому він давно переконався... І скільки ще низьких відкриттів на нього очікує?

Почало темнішати. Потім почув він своє ім'я. Галасувала мати, вже п'яна, і завзяті веселоці її крику нічого доброго не передвіщали. Аркаша швидко натягнув вогкі труси та штани. Над ним не сміялися, тому що Ларисчин чоловік, той упісявся по-справжньому, і поряд із ним ніхто не хотів сідати. Лише тітка Зіна слизнула поглядом по Аркаші, ніби й не помітивши його. Вона вже п'яна була, проте, на відміну від Аркашиної матері, трималася прекрасно.

За два дні Аркаші наснилося, що довкола водять хоровод дівчата в старовинних вишитих сорочках і з вінками на головах, а одна стоїть рука в руку з ним, але відвертає від нього обличчя. Коли її подруги доспівали сороміцьку пісню і розбіглися, та дівчина ривком обернулася до Аркаші й перекинулася на тітку Зіну. Вона обійняла Аркашу, разом з ним, як була, у сорочці до п'ят, впала на траву – і з ним повторилося те, що сталося на маївці. Відразу ж прокинувшись, він виявив, що запаскудив труси та простирадло.

А там і Дев'яте травня приспіло. З дрібним дорученням матері вирушив Аркаша до тітки Зіни, що розкошувала, викликаючи заздрощі в подруг-провідниць, в окремії однокімнатній квартирі. Вона відчинила йому двері, тілу її було все так само тісно в сарафані, але під очима в неї голубіли ніжні тіні. Аркаша задихнувся від дурних ревнощів, адже він знав, від чого з'являється таке. Вичитав десь.

– За Варчиною плойкою прийшов, говориш? Так заходь, – сказала тітка Зіна, або щось подібне вона сказала.

В Аркашиних вухах шуміло, і здогадувався він, що не настільки й важливі її слова, але істотним є вираз її обличчя, необхідно кожному секунду намагатися розпізнати, що говорить її тіло. Він був абсолютно впевнений у тому, що краще неправильно, на свою користь, прочитати ці знаки й показатися тьоті Зіні смішним і нахабним хлопчиськом, ніж не розгадати її невисловленого бажання – ну, хоч би обійняти його, як у тому сні.

Ось чому, коли налила йому чарку горілки, він пережив гірке розчарування: адже уявив собі, ніби вона відкупується цим своїм пригощанням, перш ніж тицьнути йому мамчину плойку й виставити. Через це розчарування пережив і важливу в житті подію, першу випиту горілку (дешеве вино вони з хлопцями вже куштували), якимось змазано, поспішно.

Проте тітка Зіна визнала за краще не мучити його невідомістю, що, як співала вчорашнім вечором із радіоли в баби Лілі якась писклява артистка, гірша за «обідну правду». Вона вирішила його помити, і коли роздяглася, щоб не забризкати свого сарафана, до чорних мереживних трусиків, Аркаша, ні живий, ні мертвий, дозволив собі повірити нарешті, що сьогодні, з хвилини на хвилину, станеться щось, порівняно з чим ковтнути вперше горілки – справжня дрібничка.

Тітка Зіна мила Аркашу зовсім не так, як раніше мати в кориті: та орудувала, поступово роздратовуючись, мочалкою, а тітка Зіна намілювала і гладила м'якими своїми долонями, ніби пестила. Або й справді пестила? Йому хотілося водночас, і щоб руки її торкалися його вічно, і щоб розрядилася, нарешті, та напруга, яка через повільну цю ласку поступово накопичувалася в ньому. Мати, коли купала його, теж роздягалася, до трусів і ліфчика, але забороняла дивитися на себе. Тітка Зіна, та не заборонила, але він сам не зважувався другий раз по-

глянути на неї, хоч хотілося неспинно. Перед його очима все стояли її груди, зовсім не відвислі, як у матері, а такі, двома ніжними півкулями, як у «Махи оголеної», і йому шалено хотілося, щоб вона знову і знову проводила по його грудях і животі намиленими своїми долонями та щоб він водночас відкрито і сміливо спостерігав би, як тремтять, нависаючи над ним, її запаморочливі перса з темними, набряклими сосками. Але не збулася ця його маленька і, як незабаром з'ясувалося, надто вже боязка мрія. Тітка Зіна облила його шумним струменем з душу, звеліла підвестися у ванні, і він самостійно закінчив миття в тому секретному місці, де вирішив впоратися сам. Ще й тому повернувся він носом до стіни, що творилося в паху чортзна-що, і було невідомо, чи не розсердить таке дикунське видовище тітку Зіну.

Проте не розсердило її це неподобство, а насмішило, як не дивно. І веселе її хихикання заразило й Аркашу, коли вони, голі, немов у лазні, почали переставляти меблі. Але коли знову серйозна тітка Зіна раптом впала навznak на постіль, яку стягнули вони з дивана на підлогу, і наказала йому відвернутися... Дурносміх завмер у грудях Аркаші, бо він здогадався, у чому справа: легка метушня за його спиною означала, що тітка Зіна виконувала таємний жіночий обряд, щоб залишитися зовсім, невідворотно, голою – а ось навіщо, про те боявся й подумати. Потім вона поклікала його, швидше нетерпляче, ніж... Але це стало вже не важливим тепер, як міг би прозвучати її голос, тому що Аркаша встиг обернутися, і побачене вразило його до глибини душі. Ось тепер не залишалося жодних сумнівів, що тітка Зіна наважилася здійснити з ним те доросле жіноче діяння, яке хлопці в школі називали незрозумілим словом «давати», – й одного усвідомлення цього факту вистачило б, щоб остовпіти. А тут ще картина, що відкрилася перед ним... В одну

мить знецінилася здогадка, побудована на невдалому, помилковому спостереженні над жіночим пристроєм баби Лілі! У жінок взагалі немає попереду відростка, подібного до чоловічого, ось воно що... Розсипалися в прах фантастичні картини з'єднання чоловіків і жінок, що увижалися йому, виявилось, що й голі жінки на картинках зовсім не ховали своїх відростків проміж ніг, прибираючи їх назад – що така хитрість можлива, Аркаша додумався свого часу перевірити на собі, перед дзеркалом...

Тут тітка Зіна покликала його знову і навіть, здається, боягузиком назвала, а він на ватяних ногах рушив до неї. Вона підвелася назустріч, допомогла йому, і Аркаша раптом відчув таке злиття свого незграбного й худого тіла з розкішною тіткою Зіною, яке йому й не снилося, і в мріях такого не міг собі уявити. Знову опинився він на краю прірви, знову нове, немислиме відчуття, наростаючи, вилилося в солодку, таку що розуму позбавила, судому... Промайнула навіть у голові здогадка, що помирає, але злякатися не встиг. Коли опритомнів, тітки Зіни поруч не було. У ванній дзюрчала вода. Потім там затихло, кілька разів стукнуло, і в полі зору Аркаші, ліворуч від ніжок столу, покритих пилом і павутинням, з'явилися ноги та низ живота тітки Зіни, усе інше затуляв таз у неї в руках. І яскраво-червоний лак на її нігтиках, і її стрункі та водночас чарівно-пухкі литки, і щасливо-соромливе усвідомлення, що їй не видно, куди саме він зараз дивиться – разом усе це чудово підняло Аркаші настрій, але тут тітка Зіна брякнула тазком об табурет (чутно було, як хлюпнула вода) і заговорила. Тепер уже не шуміло йому у вухах, і стало ясно: вона немов би підсміюється – над ним, це вже точно, але, можливо, що й над собою.

– Кінчай розлежуватись! Вставай, помию.

Аркаша, очей не піднімаючи, слухняно підвівся. І тут же опинився біля табурета, а тітка Зіна, не слухаючи заперечень, почала відмивати в тазу його чоловіче господарство з такою спокійною впевненістю в своєму праві, ніби їй воно належить – проте, хто знає, чи не саме такий тепер стан речей?

– Це був лише перший урок, Аркадію – адже тебе Аркадієм кличуть? – говорила поміж ділом і, як і раніше, посміхаючись, тітка Зіна. – Зараз ми перетягнемо ліжко на диван, згода?

– Ти пробач мені, тьотю Зіно, – наважився він відкрити рота, – що я це в тебе...

– А я тебе за нетяму тримала... – ахнула вона. – Ти ж про мене піклуєшся, ніби справжній маленький чоловік. Та ти не бійся, у мене ще безпечний час. Ні, та це ж треба!

Зі цієї нісенітниці він нічого не зрозумів, проте постарався запам'ятати сказане, щоб розібратися на дозвіллі.

На дивані вони вляглися поряд і почали роздивлятися один одного, при цьому тітка Зіна ледве стримувалася від сміху, а він вперше відкрито втупився в її дивні груди. Тітка Зіна захихикала і поклала його руку на свою ліву грудь, у нього знову зашуміло у вухах, і ледве розчув:

– Дозволяю тобі гладити мене й цілувати, де тобі захочеться, – і знову захихикала. – Дивися лишень, очки мені пальцями не виткни!

– А ти дозволь мені, – ледве вимовив він, – у тебе на спині... родимку твою поцілувати.

– Молодий та ранній, – незрозуміло здивувалася вона, проте слухняно уляглася ниць.

Потім, коли проводжала вона його до вхідних дверей, обіймаючи ззаду на прощання, незручно їм було таким робом проходити в тісному передпокої повз вішалку, й Аркаші мимоволі довелося ткнутися носом у висячу на плічках Зінчину сіру форму. Негайно ж ударив йому в ніздрі той же сморід, що й від материної обридлої шинелі – сморід запарошених, скрипучих від старості вагонів, переповнених немитими людськими тілами. Зняковів Аркаша, адже цей смутний запах міг виявитися передвістям, яке нічого доброго в майбутньому їм із Зіночкою не обіцяє.

І наче у воду дивився! Йому так більше й не вдалося потрапити на вимріяний Зінчин диван. Марно підстерігав її після зміни, марно принижувався, годинами простоюючи під її вікном. Тітка Зіна уникала його й навіть не бажала поговорити. А там і дві інші тітки з маминих подруг почали робити йому аванси настільки недвозначні, що й до нього дійшло, і він у помсту Зіночці пішов на поводу спершу в одної, потім у другої. Чи варто говорити про те, що в їх жалюгідних обіймах знайшов він лише бліду тінь пережитого із Зіночкою? Проте жіноче населення станції було надто вже невелике, щоб можна було довго зберігати в таємниці такі спокусливі пригоди, і розплата не змусила на себе довго очікувати.







**Розділ 22. МАРГАРИТА: дискусія про вульгарність Зіночки; добра хазяйка, а пес на вулиці; дещо про Сомкову комуналку, і сам він як ангел-рятівник**

Очі в пані Ікс горіли. Вона всілася напроти оповідача, не помічаючи, що її рожеве плечико вислизнуло з рожевого пеньюара. При цьому перебирала ногами, ніби їй не терпілося побігти. Насправді ж не могла дочекатися, аби самій вставити слівце. Нарешті Саливон замовк.

– У неї, у безсоромниці цієї, була родимка на спині! Так от чому ти ледве не просвердлив мені сьогодні спинку!

Саливон почервонів, чого давно вже за собою не помічав. Пробурмотів:

– Але ж ти говорила, що тобі приємно... Муркотала навіть.

– І ось що. Ти поведився з нею, незважаючи на малоліття, досить... ну, заповзятливо, чи що. Звідки це в тебе, як гадаєш?

Про що це вона? Про яку таку ще заповзятливість мова? Та баби завжди орудували ним, як самі хотіли! Це його завжди вибирали, а не він... Проте треба було відповідати, і він пробурмотів:

– Я все ж таки багато читав. Зайве теж, мабуть. Та й фільми тоді пішли занадто вже відверті.

– А що, коли ця твоя напористість – спадкова? Від батька або діда, а?

– Я не знав свого батька, – гордовито заявив Саливон. – А мати про нього як в рот води набрала.

– Вибач, ти мені не говорив раніше, – вона в розкаянні кинулася до нього, і він спромігся нарешті поцілувати оте рожеве плечико. – І ще...

– Та запитуй про що завгодно! – вигукнув він, готовий вже проклинати свою недоречну відвертість.

– Ось ти весь час говорив: у неї, у цієї твоєї феї-провідниці, пухке оте, пухке оце... Виходить, товстенька вона була – а я хіба товста, скажи?

– Так-так... Щоб відразу виключити будь-яку двозначність, ти, звичайно ж, не товста, і сама прекрасно це знаєш. А ось Зінка... Ні, вона теж не товста. Це мати моя покійна була огрядною, справжній колобок, надто в своїй сірій шинелі. І тітка Паша, що спокусила мене вже після Зіночки, ця шалава виявилася такою гладкою! Я ледь не потонував у ній, неначе в бадді з тістом.

Маргарита пирхнула. Він про всяк випадок вибачився і вів далі:

– І Зіночка зовсім не товста, аж ніяк! Просто я сам був тоді кістлявим, і мені шалено подобалися ці її чарівні припухлості на тих місцях, де вони в жінок і мають бути.

– Постій, дружочку. Тож ти, напевно, недоїдав?

– Вітамінів мені вже точно бракувало. А що поробиш? Зарплата в матері невелика, та й ту з'їдала інфляція, і ще «хазяйці» бабі Лілі за квартиру щомісяця вийми й поклади. Мати крутилася, заробляла, де могла. Пам'ятаю, вона покривала безбілетників, «зайців», ті їй платили, якусь дещицю, а вона ділилася з ревізорами. Мішки з картоплею в службовому купе перевозила, та чи мало ще чого.

– Бідненький... Значить, не товста вона була, ця твоя Зінка. Але ж вона здавалася тобі вульгарною, правда?

Саливон замислився. Якщо він уже стільки зайвого встиг їй вибовкати, чи є тепер сенс взагалі щось приховувати? І дивно, що пані Ікс так хочеться принизити Зіночку. Проте відповів чесно:

– Зіночка не здавалася мені вульгарною. Можливо, я просто не помічав у ній вульгарності. Тобто слово таке я знав, звичайно, але як його було застосовувати на нашій станції? Це ти могла б стверджувати, що глядачі в шести перших рядах партеру твого театру на наступному спектаклі не будуть вульгарними.

– Де там! Щонайбільше в перших трьох.

– Гарзд. А на станції таких джентльменів і дам можна було побачити хіба що у вікнах СВ вагонів. Хоча не тільки, мабуть... Ще з дюжину вчителів та інженерів (не всіх!), деяких із дружин начальства, бібліотекарку ще, я там знаю...

– Але ж скрізь є телебачення... Ой, кому я це говорю!

– Проте й у ящику як було відрізнити вульгарне від невульгарного? Одна ця товста співачка-брюнетка з манерами буфетниці чого варта. А ця їх примадонна так звана – ну, хіба вона не вульгарна? І саме тоді на ТБ почалася вже духовна штатівська окупація, а це ж і пропаганда їхнього національного жлобства. Пригадай хоч би кадри дівиць, які засовують палець в торт, а потім облизують.

– Б-р-р... Геть американських дівиць!

– Тобто я визнаю, – заявив Саливон, коли вивільнився, нарешті, з обіймів пані Ікс, цієї невгамовної пустунки, – що в порівнянні з тобою бідна провідниця Зіночка могла виглядати вульгарною, та тільки в порівнянні з тобою будь-яка...

– Та я не компліментів чекаю від тебе, милий! – заволатала пані Ікс і кулачком по власній колінці стукнула. – Я

бажаю зрозуміти, чому ти посмів побачити в мені нове втілення цієї самої Зінки?

– Це не я! Це твій приятель-банкiр придумав, а я теж здивувався, коли почув. От! У вас схожі хiба що родимки на спинi, а все iнше...

– Це тобі Максим сказав про родимку в мене на спинi? – пiдхопилася вона.

– Авжеж, він добре роздивився твою родимку в театральний бiнокль. А що?

– А те, що ви, чоловіки, готові хвалитися й тим, чого не було. Ти ж продовжуй, милий.

– Ось ти про що? Гаразд. А хоч би те взяти, що Зiночка смуглява, а ти бiлошкіра. М-м-м... Вона була премило вилицювата, i очки такі трикутні. Зелені вони були в неї, очі, а у тебе фiалкові, як у Лiз Тейлор. Вона темна шатенка, а ти бiлявка.

– Готова погодитися, що вже й сама не пам'ятаю, скільки рокiв я бiлявка. Але колись я теж була шатенкою, милий. Продовжуй.

– А що мені продовжувати? Загалом, жодного порiвняння з тобою не витримує.

Він перемовчав про те, у чому погоджувався глибоко в душі з Максимом Ісайовичем: обидві його фатальні жінки насправді дуже схожі. Вже не кажучи про те, що коли жива зараз Зiночка, коли не зарізав її який-небудь ревнивий залицяльник, то й віку вони зараз приблизно одного! Хай очі одна має зелені, а в другiй сині, їх дуже багато що рiднить на тому рiвнi жiночої хiмiї та фiзики м'якого тіла, де майже нічого не означають слова. I хiба не з однаковою безоглядністю кинулися обидві йому назустріч, бiс його знає, яким iнстинктом керуючись, i Бог його знає, на що сподiваючись?

Розчулився Саливон, але невчасно. Тому що опустила пані Ікс очки додолу й промовила недбало:

– А твоїй дружині непогано б зважитися на пластичну операцію. Носа поправити.

– Де ти її бачила? – у нього й щелепа відвисла.

Вона посміхнулася, як і раніше, не піднімаючи очей.

– Де, де? Та в залі, звичайно. Не стерпіла, пішла подивитися на вас із директорської ложі. Здивувалася ще: ти, красунчик, маєш таку... звичайну, сказати б, дружину. І якщо вже згадали ми про вульгарність...

– Ось воно як...

– Вибач, милий, якщо тобі це неприємно. Але коли вже ми заговорили про неприємні речі, хочеться мені вивалити перед тобою все разом і на цьому покінчити. Ви так зіграно виглядали, зливо. Видно було, що маєте спільні, родинні інтереси.

– Отож-бо й воно, інтереси! Два непогашені кредити, за тачку й за хату! Ось такі інтереси.

– Кожен чоловік, опинившись у твоїй ситуації, починає запевняти, що його з дружиною не зв'язують жодні почуття, – викарбувала Маргарита Львівна. – Втім, розповідай.

– А то хіба я тобі не розповідав? Та я ж перед тобою навиворіт вивертася!

– І справді, марно, я, напевно, на тебе насіла, – і вона, ніби ненавмисно, глянула на настінний годинник. – Ах! Тобі давно вже треба йти, милий! Я дзвякну тобі після спектаклю, добре?

Ось так опинився Саливон на нічній вулиці, і сталевий, добре змащений Сезам задоволено чавкнув, зачинаючись за ним. Він відсунув манжету із зап'ястя, де ось уже півроку, як не носить годинника, гмикнув і дістав мобільник. «01.23». Просто чудово! Нишпорити по кишенях безглуздо: і без того пригадав, що на таксі до Харківського масиву не вистачить. І чому б Маргариті не залишити його в себе? Можна проситися

на ночівлю до Сомка, у кімнату, яку той наймає тут недалеко, на Володимирській, в одній з останніх на цій вулиці комуналок. Сорок кімнат, що виходять в один нескінченний коридор, два туалети, кухня й ванна кімната на всіх. До радянської влади – бордель, у двадцяті – комуна студій ІЗО. Стіни коридору й кухні розписані були славнозвісним українським художником-монументалістом, а після його розстрілу фрески заштукатурили. Але якось воно, напевно, надихає, коли щодня вранці переминаєшся з ноги на ногу в черзі біля туалету, а поруч під штукатуркою, напівзбиті, дрімають шедеври. Спати доведеться на підлозі, зате Сомко виділить подушку. Він має дві подушки, хоч живе там один: дружина з дочкою залишилися в Мукачеві. Подушка – це добре, але розмови... Чи вистачить у нього сьогодні сил на нічні розмови із Сомком?

Вулиці порожні. Пригадалося, як мати любила казати: «За такої погоди добра хазяйка й собаку з дому не вижене». Причому тут погода? Адже прохолода швидше бадьорить. Він виходив уже на ріг, коли вниз бульваром протопав, щосекунди озираючись, довгов'язий чолов'яга в окулярах, а за ним, через півхвилини, і теж мовчки – здоровило в камуфляжі, в омонівській масці і з АКМ-ом на плечі. Саливон відступив у тінь, постояв, постояв і вийшов на бульвар. Раптом зловив себе на тому, що мимоволі відкладає дзвінок Сомкові, хоч і треба було б поквапитися, поки зануда не заснув. У чому справа? І тоді він пригадав про отриману сьогодні вранці – а як давно це було! – від люб'язного банкіра кредитну картку. Намацав її, обмотану папірцем з паролем, у кишені, поряд із порожньою робочою. На місці. Найближчий банкомат, як пригадалося, на розі бульвару й Володимирської. Дуже добре: якщо не пощастить зняти грошей, ближче буде до Сомка.

Минав уже Володимирський собор, коли за спиною, знизу, десь уже з Євбазу, гавкнула коротка автоматна черга. Саливон здригнувся, але не зупинився, лише надав ходи, а коли попереду заревів дизельний двигун, спробував сховатися за стовпом. Долаючи підйом, БМП-1, та, що з гарматкою, випустила хмаринку вихлопних газів, заскреготала передачею й покотила бульваром, не жаліючи асфальту. На башті її тіснилися п'ять кострубатих зірочок. До чого б це? «Добре ще, хоч ліхтарі горять, – подумав він і відразу ж засумнівався. – А чи справді добре?».

Банкомат на стіні колишньої Першої гімназії заклично блимав отвором для прийому карток. Саливон піднявся по східцях, дозволив щілині затягнути всередину нову картку – і пригадав, що за перевірку рахунку в банкоматах інших банків береться комісія. Вирішив не перевіряти. Вибрав «українська», «євро», «п'ятдесят», наклацав номер з папірця. «Рахунок?». Так, звичайно, адже доведеться віддавати. Виповзла банкнота приємного забарвлення, за нею картка, рахунок довелося самому витягувати з щілини. Подивився на суму залишку – і мимоволі свиснув. Тут же вирішив повернути картку Максиму Ісайовичу: мало йому банківських кредитів, цього ще бракувало – щоб на ньому повисли ще й отакенні гроші...

Усе ще перетравлюючи суму, довірену йому філантропом-банкіром, дістав з особливого відділення гаманця кілька візиток, знайдених у поштової скриньці. У такий спосіб фірми, що заробляють на візництві, забезпечують клієнтів для своїх таксівок. Повернув мо-більник у робочий стан і почав надзвонювати. Не дзвін-кі голоси послужливих жінок відгукувалися йому, але лише довгі гудки. І тільки коли набрав номер фірми, невибагливо названої «Твоє таксі», почув капризне:



– Ну, хто там ще...

– Я в центрі, мені на Харківський масив. Мій номер 096 452...

– На хріна мені твій номер, я вже лягла, лише от забулася вимкнути... Замовлення не приймаються, відринь!

– Але чому, скажіть Бога ради?

– А ти проспав весь день, чи що? Або кайф ловив з ранку?

– Типу того.

– Щасливчик... Учора ввечері на Ленінградській площі танк ганявся за «мерсами» та «джипами» й давив їх. Напоследку розчавив таксі разом із таксистом, старенький «фіат», і сховався в лісі за Биковнею.

– Танк? Ганявся?

– За що купила, за те й продаю. Таксисти застрайкували, ось що. До дев'ятої ранку. Піду-но я сон додивлятися.

Отакої... Щасливчикам, звичайно ж, годинник і нахрін не потрібний, але на екран ящика варто було іноді кидати погляд. Хоч на картинку, адже мила дивачка вимкнула звук. Видно, обстановка здорово змінилася. А це означає, що все міське господарство почне поступово... Він чортихнувся, не додумавши. Гроші з картки, ось що необхідно врятувати передусім! Саливон стягнув уже піджак і прикидав, як перетворити його на мішок, коли забренькав мобільник. З'явився номер Лади. Господи, він же фактично забув про її існування...

– Так, Ладо!

– Ти де? – і позіхання.

– На роботі, де ж ще... Лише хвилину тому повернулися в зону покриття. Мені шкода, що ти через мене дотепер не спала.

– Та спала я, Аркадію! Мене мобілка розбудила, пікнула, що я, мовляв, можу тобі подзвонити.

– Таксисти страйкують. Я проситимуся переночувати до Сомка.

– Раджу тобі, – знову довге позіхання, – тобто сьогодні вже потрапити додому. Є про що переговорити.

Та-а-ак... Саливон здивовано дивиться на свій піджак з вивернутими рукавами, порпається з ним, напинає знову. Оглядається і нарешті набирає номер Сомка і клацає нігтем по «Виклику». Довгі гудки, але не встигає система відключитися, як Сомко кричить:

– Ти не міг раніше відгукнутися? Весь день тобі надзвонював, як дурень! Робота стоїть!

Саливон проситься переночувати.

– Знаєш, подруга...

– Ну, тоді вибач.

– Та ти дослухай спершу! Подруга хотіла ввечері приїхати, та побоялася. Там, на Виноградарі, переконані, що тут, у центрі, чортзна-що робиться. Даю тобі півгодини, у мене вже очі злипаються. Твоє щастя, що засидівся допізна.

Тут Саливона осяяла ідея.

– Сомку, хочеш заробити двісті євро? Треба прихопити велику сумку, стару, якої не шкода, але міцну, і підїхати сюди. Та чого там, пішки піднятися на ріг бульвару і Володимирської, до університетського «Жовтого дому».

– Перед получкою б нехило... Стоп, яка там получка? Під час революції уряд ображається на населення і, бажаючи по-батьківськи покарати, насамперед припиняє всілякі там получки. Гаразд, чекай.

Революція... Яка ще революція? Сомко з'являється несподівано швидко. Він на велосипеді, до багажника прив'язано сумку.

– Ніфіга собі! Мов із труни встав! – заявляє Сомко, приглянувшись, і продовжує теревенити. – Втім у такі часи зустріти приятеля живим, і те приємно. А якщо

він ще й халтурку обіцяє... Шкода, що в мене не ночує сьогодні Вован з камерою, ми б... Е, ти куди? Грабувати банкомат я не підписувався!

Не слухаючи його, Саливон вжикає блискавкою на сумці, ставить собі під ноги і знову починає священнодіяти з банкоматом. Як і просив Максим Ісайович, намагається зняти половину грошей. Банкомат не видає, вимагає набити суму, кратну п'ятистам. Будь ласка. Після чималої метушні, автомат погоджується видавати євро порціями по дві тисячі. Гарзд, підемо цим шляхом. Нарешті, гроші зняті, і сумка наполовину заповнена.

Саливон полегшено зітхає, застыбує блискавку, знизує плечима і знімає ще тисячу в гривнях. Ці банкноти засовує до кишені.

– Якщо це не пограбування, то що ж? – зустрічає його Сомко внизу. – Вже від кого, від кого, а від тебе, нашого джентльмена, не чекав... Сумки мені не шкода, просто давай домовимося, що сьогодні ми не зустрічалися.

Саливон знову дістає з кишені картку, показує:

– Картка, справжня. Бачиш, «золота», – і розповідає всю історію. Потім запитує, чи працює сьогодні нічний відділ гастронома в будинку Морозова. Пляшка б не завадила.

Сомко бере з його рук банкноту, прив'язує сумку до багажника, сідає на велосипед і зникає за рогом. Саливон, почувавши себе дурень дурнем, розводить руками й плентається вслід. Дивно порожньою виглядає стоянка напроти університету – без дорогих іномарок і даішників, що навколо них метушаться. На перехресті блимає жовтим світлофор. Нічний відділ світиться зсередини, двері відчинено, але Сомка перед прилавком уже немає. Саливон раптом відчуває жахливий голод, купує на закуску кілька банок консервів і крекери.

Сомко очікує на нього під своїм підїздом, сумка начеб-то на місці. Саливонові соромно, що наважився погано подумати про товариша, він вирішує, що безпечнішого місця для чужих грошей, ніж під залізним ліжком у Сомка, йому не знайти.

Ось вже постелено Саливонові на підлозі, а коньяк розлито в чашки різного розміру. Саливонові як гостю дістається велика, з гарненькою і чомусь білошкірою китаянкою під вербами. О, не дарма вона білошкіра! Це ж пані Ікс в китайському одянні, посміхається, але погрожує пальчиком. Він підносить чашку до губ – і ставить на стіл. Укладається на підлозі, і хоч Сомко переказує шалено цікаві новини, засинає відразу, як тільки голова торкається подушки.





**Розділ 23. ІСТОМІН: пухкенька Ліна порушує гармонію; телефонне визнання старого стиляги; горе вам, хто в дитинстві не гуляв у Ботсаду!**

– Ліно, чи можна мені скористатись вашим телефоном?

Кучерява товстуля Ліна, продовжуючи критично придивлятися до лахматої шевелюри Сомка, що розвалився в перукарському кріслі, кивнула, і Саливон присунув до себе простий телефонний апарат. Його щойно підстригли, і він, як і завжди після стрижки, різко не сподобався собі, коли Ліна за допомогою додаткового люстерка показувала йому вже оброблені скроні та потилицю. Як і завжди після стрижки, відчував він зараз підсвідому образу й водночас – непевну надію, що волосся знову виросте, а вуха безглуздо не стирчатимуть. І щоб заглушити ці не зовсім справедливі стосовно повненької перукарки відчуття, надумав він подзвонити Істоміну звідси, з її мініатюрного, на одне крісло, салону, знову заощадивши на покупці одноразового мобільника.

А в перукарні вони опинилися, бо вранці Сомко переконав його, що революція революцією, а працювати треба. Ось під час минулої революції, Помаранчевої, дійсно, бюджетникам місяць не платили зарплатню, проте виграли тоді зовсім не ті, хто побіг з Києва стрімголов! А Сомко не може завершити сюжет без нього: треба буде прочитати текст на фоні телестудії, а ще краще – тієї престижної висотки, де винайняла квартиру авантюристка, яка видає себе за двоюрідну сестру блискучої Влади Черняк. Зуби довелося почистити, видавивши пасту на палець, бритву Сомко йому пози-

чив, так само як і тісну в плечах сорочку, проте зачіску рішуче розкритикував. Вважаючи, що з по-дикунськи відрослим волоссям не можна показуватися перед камерою, він затягнув приятеля до своєї перукарки або, як її відрекомендував, стиліста...

– Здрастуйте, Олексію Петровичу! Вас турбує Саливоненко з передачі «В гостях у зірки». Хотілося б дещо у вас уточнити.

– Знайшов час! Покласти трубку. Негайно!

Саливон виконав наказ. Незабаром пролунав дзвінок.

– У самому центрі оселився, прибуду бердичівська! А що це біля тебе клацає?

– Це дружина вирішила мене підстригти, Олексію Петровичу. Посадила на кухонний табурет, обмотала мені плечі фартухом і давай працювати великими чорними ножицями – знаєте, з набору ножів для кухні? – і підморгнув Ліні, а та радісно вилупилася на нього. – І я не бердичівський прибуду, ми з Донбасу.

– Гарзд. Що там у тебе? Мені ще каву допивати. Цю чашку доведеться вилити. Простигла кава через тебе.

– Олексію Петровичу, чи були ви свого часу коханцем Маргарити Львівни?

Ліна захоплено захихикала, з трубки ж доносилося лише сипле дихання Істоміна. Нарешті, старий відгукнувся:

– Хотів було я запитати тебе: чи не соромно запитувати про такі речі, коли дружина поруч? Та чую тепер, що вона в тебе така ж безсовісна прибуду, як і ти. От уже, воістину, ні стида, ні сорому.

– Тож, значить, між вами нічого не було?

– І чому б це ти так зрадив? А? Гарзд, от тепер розповім. Тим більше, що мені це легше тепер. Це коли не бачу твоєї нахабної пики.

Тут Ліна залишила своє робоче місце й підскочила до Саливона, щоб з іншого боку притиснутися вухом і тугою щочкою до телефонної трубки. Трималася віддалік, аби не торкатися його, проте все одно мало не примусила почервоніти: згадалося, як протягом стрижки ненавмисно зачіпала його то м'яким стегном, то грудьми.

– ...моя Нуся, можливо, підслухує за дверима. Та вже хай.

– Це сталося, коли Маргарита Львівна намагалася допомогти вам під час першого вашого запою?

Сомко, продовжуючи не достриженим сидіти в кріслі, присвиснув.

– І не свистіти мені отут! Так, тоді я переживав кризу після другого розлучення. Це коли ми з Софочкою розбіглися. Ось тоді Рита, якщо коротко, спробувала мене втішити. Дивно, що тобі про це розповідаю... Я ж і сам не знаю, чи маю право стверджувати, що ми були коханцями.

Ліна зробила великі очі, а Саливон неприємно здивувався:

– Хіба ж таке можливе?

– Виходить, може бути, коли вже сталося. Ми були готові переспати, та тільки в мене нічого не вийшло. Тобто ми наважилися стати коханцями, лягли в одне ліжко, але... Що й казати, Риточка намагалася мені допомогти, але безуспішно. Я одягнувся, та й поїхав додому. Цікаво мені, чи вважає вона, що ми все-таки були близькі? Ось тільки я ніколи її про це не запитаю. Чому ти мовчиш, приблудо? Хихикаєш там, напевно?

Ліна зітхнула, Саливон пробурмотів:

– Та що тут скажеш, можна лише поспівчувати...

– От-от. За всієї делікатності розумниці Риточки, я почував себе, як обпльований. Вона дзвонила, пропонува-



ла зустрітися. Мені доводилося якось відбріхуватися. А незабаром прив'язалася до мене в кабаку одна жіночка, теж п'янувата, і ось із нею в мене чудово вийшло. Але я не став знову експериментувати з Риточкою, виявився розумнішим. А в чому розумнішим, ву компрене?

– Ну...

– А ось у чому. Коли ти волієш мати з жінками стосунки легкі, такі, щоб ні до чого не зобов'язували, тоді роби, як я. Вибирай для цього таких подруг, які до тебе теж легко ставляться, і не матимеш жодних неприємностей. А Риточка тоді якось дивно на мене поглядала... Ніби дуже серйозно сприймала наші стосунки, січеш?

– Усі ви, мужики, скоти.

Ліна це прошепотіла, проте Істомін, старий хрін, розчув.

– Скажи своїй дружині, що краще бути скотиною, ніж говорити банальності. Проте забалакався я з тобою.

Короткі гудки. Саливон опустил трубку, але очей не піднімав. Він бачив, що Ліна відступила трохи, проте до крісла не повертається, чекає, що він скаже. Виручив його Сомко:

– Ніде правди діти, дівчина має рацію стосовно твого... ньюсмейкера. А насправді, сповідує філософію суспільства споживання, хоч, як ти говорив, і співчуває більшовикам.

– Сомочку, який ти розумний!

– А до речі, що про нинішній бардак варнякають комуністи? – запитав Саливон, спостерігаючи, як рухаються на ходу під коротким білим халатом звабливі округлості Ліни, що повертається на своє робоче місце.

Цікаво, чи було таке в житті цієї компанійської дівчини, щоб чоловік, якого вона собі вибрала і допустила до ложа, вже лежачи на ній, виявився неспроможним? Лежачи на ній, ой-ой-ой! Гострий біль пронизав

раптом Саливона, трохи не змусивши застогнати. Ревнощі не до Ліни, яка щойно крутила перед ним дупцею, ненавмисно, про всяк випадок крутила. Ні, він обманює себе, тому що шалено ревнує також і Ліну, її теж! І тих незліченних жінок, яких уже не побачить на вулицях цього прекрасного міста або в компі, якщо завтра саме він заґавиться і зловить сліпу кулю або не ухилиться від гусениць. Але пані Ікс... Як посміла вона закохатися в цього чванливого фанфарона? Що тоді дозволила йому, і як саме намагалася допомогти в тій гротесковій ситуації? О Господи! Ні, краще це взагалі собі не уявляти...

Сомко, наново обмотаний серветками, уже мовчить, чекає відповіді. Саливон багато разів вислуховував його філіппіки проти нинішніх комуністів, тому вирішив, що не помилиться, обізвавши їх ще раз бандою чиновників на чолі з партайгеноссе. І заробив заохочувальну посмішку Ліни, нагадавши старий анекдот:

– Пора, пора Леніну повертатися зі своєї Швейцарії!

Ось і Сомка підстрижено. Саливон набиває в «Контакти» свого мобільника телефончик Ліни, навіщось цілує в неї ручку. Сомко проштовхує приятеля в двері, а сам ще на кілька хвилин затримується в крихітному салоні під вивіскою «КЛЮ. САЛОН КРАСИ». Саливон намагається пригадати, що було тут перед цією перукарнею, і не може. А за старих часів крамничка яка-небудь. Тютюнова, або квіткарка гвоздики продавала для бутоньєрок. Саливон, сам дивуючись археологічній цікавості, що несподівано прокинулася в ньому, обдивляється.

Он на білл-борді, дебільно недоречному серед забудови позаминулого століття, білявка з прямим довгим волоссям говорить по мобільнику. І під білл-бордом така ж білявка проходить, зі схожим мобільником біля

схованого вушка. Виходить, не такий вже і спустілий центр, як лякали в переказаних Сомком новинах. І тут спала йому на думку абсолютно дика здогадка: а що, якщо вся ця остання веремія тим якраз і пояснюється, що старе місто не стерпіло довше знуцань із нього наших нуворишів і вирішило взагалі позбавитися докучливого й капосного людського племені? Немов молюск, що намагається виштовхнути піщинку, яка застрягла між стулок його раковини... Спочатку місто попереджало, прихлопуючи вночі балконами п'яних бешкетників і насилаючи затьмарення на голови депутатських синків, щоб уявили себе гонщиками «Формули-1», а ось тепер взялося за справу серйозно...

– І в думках того не тримай – забито! – це, нарешті, виплюнула Сомка, дзвякнувши скляними дверима, занедбана чотириповерхівка з напівзбитою ліпниною на фасаді.

Саливон не відразу зміркував, куди він хилить, чим, як не дивно, образив Сомка.

– Нехтуєш, квартиранте за секс-послуги! Але ж класна дівчинка. І не без гумору, хоч по ній і не скажеш.

Саливон спробував замовити таксі по телефону. Проте, судячи з усього, страйк тривав, попри те, що було вже добре за десяту ранку. Не змовляючись, почимчикували вони на Лук'янівку пішки. По дорозі Сомко взявся пояснювати, як це Ліна примудрилася прийти на роботу, навіть не здогадуючись, що в місті щось не теє коїться.

– Так вона, говориш, на роботу пішки ходить? – думаючи про своє, перепитав Саливон.

– Винаймає комірку тут неподалеку, – кивнув Сомко і погрозив раптом пальцем. – Але адреси тобі не дам, і не сподівайся!

Виявилося, що в товстушки вчора був вихідний, і вона півдня проспала, а півдня пила каву і грала. Потім подзвонила подружці.

– Постій, а на чому ж вона грала наодинці? Тільки не впарюй мені, ніби на скрипці.

– Та на компі шпилила, у «Спайвіледж-кроникс», тьху... Дитинство. Ну, подзвонила подружці та давай їй про гру, не дала й рота розкрити. А потім у ліжечко й заснула сном невинності.

– Здорово! А ось до чого я додумався, поки вона з тобою про це щебетала...

І Саливон виклав приятелеві свою ідею про місто, що викурює мешканців. Відразу ж засумнівався, а чи варто було? Ще вкраде... Проте Сомкові ідея не сподобалася.

– Ти в нас поки що не справжній письменник, а лише приміряєш, з якого б боку взятися за справу. Тому й не знаєш ще, що в наші часи неможливо придумати новий сюжет. Будинки багатокрот уже нападали на людей, власні тачки позбавлялися їх теж, та й щодо міста... Був такий фільмець, «Сайлент-хілл», але краще перевірити. А мені ось що спало на думку... Та ти не слухаєш, дружбане!

– Вибач, Сомку. Захекався я з незвички.

– Коли вже на вулицях пострілюють, а ми змушені ними тинятися, добре було б пригадати, як вчили нас в армії поводитися під обстрілом.

– А ти хіба служив в армії?

– Зловили мене якось, ще в рідній глибинці, і відвезли на збори. Начебто треба перекочуватися по землі, а також пересуватися перебіганнями.

– Це ти, салаго, у кіно надивився.

– А ти сам хіба служив, що салагою обзиваєш?

– Аякже! Від дзвінка до дзвінка два роки. Але оскільки забрали мене з училища культури, то й служив я в дивізійному клубі. Проте курс молодого бійця відбув,

і за тривогою хапав автомат і надходив другим номером до гранатометника.

– І від тебе жодної користі, дружбане, якщо в клубі...  
Стій!

Це попереду дзвінко лопнув постріл. Саливон на мить завмер, потім схопив Сомка за плече і штовхнув за стовбур старого каштана. Сховався й сам.

– Начебто не свистіло. А ти не чув? – і коли Сомко похитав головою, відпустив його плече. – Значить, не в наш бік. Ходімо далі потихеньку.

Потихеньку? Не змовляючись, наддали вони ходи. Сомко запропонував спуститися вулицею Толстого, колишньою трамвайною колією. І правильно: якщо сталася б небезпечна зустріч на вузькій, прохідній до бульвару алеї, між ботанічним садом і університетським двором, залишалося б одне – розвертатися й тікати, підставляючи спину під кулі.

Саливон усміхнувся:

– Повз багате місце проходимо, Сомку. Там, за парканом, у яру, завжди валялися купи гаманців і портмоне. Кишенькові злодії, попрацювавши в троллейбусах, позбавлялися тут речових доказів, просто перекидаючи через паркан.

– Купа порожніх гаманців – непогана метафора для нашого міського бюджету, а? Та тобі корисно лякатися час од часу, я бачу.

– Ну, Сомку, я ж хотів тебе розвеселити. А ще й себе.

– Місце не дуже веселе. Це ж тут трамвай зірвався з гальм, і всі люди загинули, на цьому спуску? Трамвайний маршрут зняли тоді, а рейки дотепер іржавіють.

– А хто це тобі розповідав?

– Хтось з наших, не пам'ятаю вже.

– А мені хіпар наш, Славик. Виходить, тебе обдурили, Сомку. Цей маршрут закрили лише наприкінці ві-

сімдесятих, через тридцять років після катастрофи. Цікавий був маршрут, ця «вісімка». На кінцевій трамвай не розвертався, просто зупинявся, де рейки закінчувалися, водій переходив на протилежний кінець вагона, а там друга кабіна. Народ називав такі двобічні трамваї «тягни-штовхаями». От тільки дуже вже старовинні вони були. Славик розповідав, що одного дня «тягни-штовхай», на якому він їхав, раптом став, не доїхавши до зупинки, біля вокзалу. Баба-водій відчинила свої двері й пішла підбирати деталі, що випали з двигуна.

– Та ну! Так-таки просто й випали? А по мені, дружбане, це просто неподобство, що вони нас постійно в своє лайно носом тикають!

І тут обличчя Сомка спотворилося в гримасі чи то відрази, чи то відчаю. В усякому разі, змусив він Саливона запитати співчутливо:

– Хто – вони, Сомку? Куди – носом тикають?

– Та аборигени ці, корінні кияни, ось хто! Ми гірші за них, ми тут чужі – тому, бачте, що я в дитинстві не ходив з нянею гуляти до цього їхнього Ботсаду й не спостерігав, як з нутра старого трамвая сиплються деталі движка! Ненавиджу цих піжонів!

Саливон ще раз придивився до приятеля. Проблема, звичайно ж, є, та ще яка! – коли навіть більш ніж благополучний Максим Ісайович, фактичний власник «Дзета-банку», ніяк не може забути про те, що він у Києві приїжджий. Є тут і йому над чим подумати, і про що сказати, теж знайшлося б. Проте, судячи з усього, Сомко просто боїться. І це цілком нормально. Ненормально, що він сам не боїться йти туди, де чверть години тому стріляли. І невідомо хто. А Сомка добре було б перемкнути...

– Забий на це. Ти вчора так цікаво розповідав про танк, про той, що розбишакував на Дарницькій площі.

Повторив би мені зараз, а то я вчора відключився не до ладу.

– Гаразд. Тільки коли ти думаєш, що зумів стати одним із них, то марно сподіваєшся. А стосовно танка... З'ясувалося, що зовсім то був не танк, а броньований тягач, якийсь саперний мостокладальник.

– Ще один «тягни-штовхай», їй-богу. А як же тоді він ухитрився за «мерсами» ганятися?

– Так і не ганявся, виявляється, не ганявся! А за рогом, з боку проспекту Миру, в засідці сидів. За універмагом, значить. Як побачить «мерс» або просто дорогий «джип», тоді й таранить. Або борт підставляє, а потім вже давить.

– А навіщо вони були екіпажу, такі подвиги? Як думаєш, Сомку?

– Навіщо ж іще, як не страху нагнати? Їх товариші на Майдані бунтують, вимагають відставки президента й уряду, а ці лякають. Забув сказати, що ці ж самі, які в камуфляжі й омонівських масках, розстрілюють на околичних вулицях супутникові антени, і мені вже зовсім незрозуміло, нахрін воно кому потрібне. Ось дістанемося до Інету, поглянемо, що пишуть про цих київських партизанів європейські ЗМІ. Не здивуюся, якщо звинуватять у всьому армію та есбістів.

Кивнув Саливон і почав по новій обдзвонювати диспетчерів таксі. І – диво дивнеє! – таксі вдалося викликати.



*Розділ 24. РОМАНЮК: побачення на Євбазі; кийівські Журдени, а також про торгівлю новітнім антикваріатом*

Після зйомки, незвично й навіть обтяжливо тривалої (Вован капризував, ось чому), Саливон негайно ж заблокував мобільник. На жаль, пані Ікс не дзвонила – та й коли було їй телефонувати, якщо денний спектакль не встиг ще й початися? Зате на диво відзначився спробами зв'язатися третій дружок, третій четверговий приятель загадкової красуні – препод Владислав Миколайович Романюк. Чому ж не скористався подарованою банкіром рацією прямого зв'язку – з делікатності, хіба? Але ж він і раніше нагадував про себе – робити йому там нічого, або студенти застрайкували, як під час Помаранчевої революції? Саливон нервував, зокрема, ще й через те, що не мав чіткого уявлення про загальну обстановку. Керівництво каналу розпорядилося продовжувати всі вже запущені програми й підкреслило, що підтримує законного президента й призначений ним уряд. Позиція зрозуміла, але залишалася неясним, чи призведе вона до успіху. А Саливонові дуже було важливо, щоб получку було, як завжди, переказано на його рахунок третього числа.

Проте зйомку закінчено, із Сомком домовилися зідзвонитися увечері, а якщо, не дай того Боже, покриття раптом зникне, то зустрітися в нього на квартирі. Ніщо не заважає дзвякнути зараз Романюку. Той відгукнувся негайно ж:

– Нарешті, Аркадію! Нам із вами необхідно якнайскоріше побачитися. Інакше сповіді Максима й



Алексиса про їх прекрасні почуття до чарівної Маргарет не зіллюються у вашому романі в дійсно гармонійну єдність.

– О! І ви ще пам'ятаєте... Точніше, звідки ви знаєте про якийсь ще там роман? Тепер про сценарій для серіалу власне...

– Та мені Маргарет усі вуха продзижчала. А що?

– Неактуально воно якось, Владиславе... е-е-е, Миколайовичу.

– Краще ви мене називайте Владиславом, а я вас – Аркадієм. Дуже мені подобається ця інтернетна манера: і демократично, і з належною повагою. А щодо актуальності... Музи, мабуть, таки мовчать, коли говорять гармати, проте ж борзописці строчать, хіба ні?

– Та мабуть.

– Пробачте, Аркадію. Якось не подумав, що ви можете образитися.

– Гаразд, проїхали. І хто ж ми тоді, телевізійники, якщо не теперішні борзописці?

– Ось-ось. А я ще бовкнув, не подумавши – і тут же з'явився, що ви уявите собі, ніби я про ваш твір так сказав.

– Усе гаразд, Владиславе. Давайте адресу.

– Та ви знаєте, до себе додому не можу вас запросити. Родинні обставини не дозволяють. Якщо треба буде, я потім поясню. Пропоную разом прогулятися маршрутом моєї щовечірньої прогулянки.

– Але ж... небезпечно зараз!

– Навпаки, безпечно, Аркадію! Я живу, якщо за київськими мірками, за два кроки від вашого каналу. Давайте зустрінемося на розі Дмитріївської та Бульварно-Кудрявської. Тут зовсім тихо. Невже вам із вашої студії не чути тутешню тишу?

– Навіть так... Це з Лук'янівки маю почути? Що ж, згода.

– За чверть години. Годиться?

Здалека впізнав Саливон свого колишнього препода. Той стирчав на розі, трохи вище за перехід, вирядившись не до часу: білий костюм, бежеві гостроносі черевики та обов'язкова складова уніформи для лисих – капелюх, легкий, літній. І вже вийшовши на Бульварно-Кудрявську, роздивився Саливон, що на шиї в Романюка блакитна шовкова хустка. Ніби не на ділове побачення збирався, старпер піжонистий! Подавив Саливон миттєву неприязнь і, на світлофор уваги не звертаючи, пересік незвично пустинну Бульварно-Кудрявську.

Побачивши його, Романюк гостинно розчепірів руки, а потім з легким напівуклоном доторкнувся до крисів капелюха.

«Цікаво, ким він зараз себе уявляє?» – подумав Саливон і кивнув у відповідь.

– Передусім хотів я вас остаточно переконати в щонайповнішій безпеці нашої спільної прогулянки, – зачастив Романюк. Спробував узяти Саливона під руку, не вийшло, тоді просто підштовхнув його у бік підйому Бульварно-Кудрявською. – Вчора тут навіть по супутникових антенах ніхто не стріляв. Ну, хіба що вже після вечірніх новин, коли, зачувши про новий прикол, деякі неблагополучні підлітки, із тих, що їздять на тріскучих скутерах, які раніше називалися моторолерами... Що робиться з мовою! Так от вони палили по супутникових з малокаліберної пневматики, але без особливого успіху.

– А ви самі маєте супутникову тарілку, Владиславе? – зацікавився раптом Саливон.

– Ні, у нас кабельне ТБ. Проте це перевага тимчасова. Якщо наша компанія кабельного збанкрутує, доведеться

ся вставляти в гніздо «ящика» дротинку замість антени. Тоді розгадуватимемо шаради на екрані: будинок має дуже товсті стіни, і вікна квартири виходять на протилежний бік від вежі. Про що це я? Бо й вежа тоді не діятиме.

– Бажали заспокоїти мене, Владиславе, але ще більше налякали. Адже вас ці рухомі картинки розважають, а я за їх рахунок живу.

– Правда? Я давно не заглядаю до зомбоящика, хіба що за новинами, і те тільки останнім часом. А зараз ми з вами піднімемося до Гоголівської, нею ж вийдемо до Павлівського парку.

Не лише сама Бульварно-Кудрявська порожня, але й магазинчики, що густо усипали перший поверх кутового будинку, зачинено, а на вітринах білють металеві штори.

– Красень! – смикнув Романюк підборіддям праворуч, зупинився й задер голову. – Ні, я розумію, що його треба з того боку вулиці розглядати, а найприємніше виглядає з двору, там все скромно так і достойно. Проте ж фасад – яка багата, самовпевнена яка еклектика! І я уявляю, до чого нудно було цьому доміні-аристократові без кінця дивитися на дрібну і брудненьку метушню Євбазу.

– Е, ні! В усякому разі, ви сильно перебільшуєте, – Саливон навіть збігав назад, на ріг, ніби більше йому робити нічого. – Коли цей розкішний будинок і вимушений був, як ви кажете, нескінченно споглядати демократичний та галасливий натовп на Євбазі, то не фасадом своїм, про мене так без великого смаку декорованим. А ось, ви йдіть, погляньте самі. У бік цирку, на місці якого і починався Євбаз, він виходить лише сліпою, гладкою бічною стіною – брандмауером власне.

– Не бачу потреби бігати туди-сюди, – пробурчав Романюк, помітно спантеличений натиском супутника. –

Прошу мені пробачити, але я живу на Євбазі з самого свого народження і прекрасно пам'ятаю, куди яка стіна тут виходить. І дозвольте вам зауважити, що фасад кутового будинку не завжди дивився на газон і дебільну будівлю банку, як тепер. Тут, як і на кожному путящому київському базарі, стояли так звані павільйони. Пам'ятаю, торгували в тутешніх сараях будматеріалами (толем, лінолеумом), столярною фурнітурою, ще всіляким господарським дріб'язком.

– От і чудово, – погодився Саливон і змусив себе посміхнутися. – А я тут неподалік, на Лук'янівці, ось вже кілька років, як працюю. Коли їдиш туди-сюди, одна справа, а ось коли ходиш пішки, мимоволі придивляєшся до архітектури, а мені це заняття, розглядати старовинні будинки, завжди подобалося.

– З самого дитинства, напевно?

– У дитинстві мені нічого було розглядати, Владиславе. Я народився на станції в Донбасі. Залізничний вузол і селище довкола, власне. У війну там все здорово розбомбили, і німці, і наші попрацювали, а як після війни відбудовувалася провінція, це всім добре відомо. Хоча тепер можу сказати, що одне з дивом уцілілих паровозних депо було побудовано в стилі модерн.

– У Києві теж є такі депо і пакгаузи, – пробурчав Романюк. – Знаєте, що мене завжди дивувало?

– І що ж?

– А безглузда прихильність дореволюційного залізничного начальства до стильних споруд. Чому брудний, весь в диму і сажі, паротяг мав проїздити не інакше як під витончено вигнутою аркою? А щодо вашого депо... Розповім-но я вам анекдот. Як любителя архітектури, він вас розсмішить. У мене був знайомий, корінний киянин із вищою освітою, і ось цей, так би мовити, інтелігент непідробно здивувався, коли йому сказали,

що Київський вокзал побудовано в стилі модерн. Коли завгодно, у стилі сецесіон – або в югендстилі, коли вам зручніше, чи арт-нуво.

– Це в Мольєра міщанин дивується, що все життя, про те не знаючи, говорив прозою?

– Не дуже, бачу, і розсмішив вас мій анекдотик. А ось тут я завжди роблю першу зупинку.

Дивак приставив ногу й повернувся обличчям до протилежної сторони вулиці. Саливон побачив, що він вступився у справді дуже симпатичний фасад будинку в чотири поверхи. Ну, хіба що помітно зіпсований заскеленими по-дурному, хто на що здатний, балконами. Саливон сказав про це. Романюк кивнув і зробив ще кілька кроків вище по вулиці.

– Особливо ж він звідси гарний.

Саливон – за ним, і відразу ж у ніздрі йому вдарив густий сморід.

– Там два сміттєві контейнери за парканом. Інколи відгонять, – знизав плечима любитель архітектури.

Саливон не полінувався впевнитися, зазирнувши через мурований паркан. На задньому плані там стояла стара будівля, сильно запущена. Колись її було облицьовано чорною керамікою. Теж модерн, власне, тільки похмурий якийсь. За парканом – не лише два контейнери, але й купа смердючого сміття. А з-за неї висовувалася нога в пошарпаному черевіку, сірій шкарпетці та задраний штанині. Одна нога чомусь. Саливон піднявся ще вище, до в'їзду у двір і повернувся до сміттевої купи. Виявилось, що нога, яка налякала його, належить бомжу. Мужик просто підігнув під себе праву ногу, проте, хоч і в незручній позі, спав солодким сном.

Рушили далі. Саливон відчував себе незручно, і якраз намагався зрозуміти, чому, коли його колишній препод запитав:

– Помітили, що я не підійшов до волоцюги, а залишився біля паркана? – і, коли Саливон кивнув у відповідь, пояснив. – Я забезпечував вам свідка на випадок непорозуміння. Після історії, що скоїлася з колишнім моїм колегою, я подавляю в собі шляхетне бажання допомогти, коли бачу подібну картину. Колега ось так само фланірував вулицею й натрапив на мужика, що лежав під стовпом. А в колеги тесть нещодавно переніс інфаркт, і він подумав, а чи не грець і цього вдарив. Присів навпочіпки біля лежачого, і не встиг розпізнати запах перегару, як його узяли під білі руки. А це, виявляється, патруль ментів проїздив вулицею, і вони вирішили, що колега намірився обчистити п'яного. Відвезли до відділення і давай йому справу шити. Ледве бідолаху знайомий адвокат витягнув. І взагалі влетів моєму колезі благородний його порив у копійчину, вже не згадую про пережиті ним украй негативні емоції.

– Мене вони й пальцем не зачепили б, – похвалився Саливон. – Бо маю журналістське посвідчення. Четверта влада! Я завжди можу послатися на виконання професійного обов'язку.

– Усі ці посвідчення лише для мирного часу. Та й менти – де вони зараз? Пригадую тепер, що й під час Помаранчевої революції вони просто зникли з вулиць. Та що це ми все про сумне та про сумне? Ось на цьому розі можна й посміятися. Ця сіра громадина колись була школою, і з боку Тургенівської видно ще напис. Тепер у нашому районі не потрібні школи: дітей для них немає. Якщо ж місцеві обивателі й заводять дитину, то до звичайної школи за місцем проживання вже не віддають. А ось погляньте, отут антикварний салон. Так

просто не увійдеш, треба дзвонити – бачите кнопку? Вони тут давно, ці ділки, і за ці роки, впевнений, і гудзика не продали. Лише вивіску змінили, раніше була сміховинна: «Сучасний антикваріат». Здорово, правда?

– Ага. Чому ж ви думаєте, що нічого не було продано?

– Тому що я був усередині. Мені з деяких причин знадобилася терміново ширма, а там у вітрині вже років із п'ять як стоїть. Та он вона, бачите? От безтурботні які, навіть металевими жалюзі не обзавелися...

– Здалека виглядає нічого собі.

– Ось і я так подумав. На безриб'ї, мовляв, і рак риба. Двох сотень баксів, думаю, вистачить. Якраз були з собою. Подзвонив, відчинили двоє навіть і симпатичних хлопців, у стилі нью-йоркських япі, знаєте? Показали мені цю ширму, дивлюся: фанера, папером обклеєна, а на папір малюнок нанесено друкарським способом.

– Та невже? Ні, це не Ріо-де-Жанейро.

– Саме так, Аркадію. Далеко не Ріо-де-Жанейро. Проте про всяк випадок, а правду кажучи, то більше із ввічливості, запитую, скільки. І ледве не падаю – чотири тисячі баксів! Не минуло й місяця, як я знайшов прекрасну китайську ширму із справжнього дерева, з ручним розписом, і менше, ніж за третину цієї ціни.

– А чи немає на вашій ширмі білошкірої китаянки в традиційному костюмі? – раптом зацікавився Саливон.

– Білошкірої, кажете? Цікаво... Ні, люди там мають жовтуватого-кремові обличчя, а в драконів темно-зелені. А ви самі, як ви ставитеся до справжнього антикваріату, Аркадію? Якщо це не секрет, звичайно.

– Та який там секрет? Ніяк я до антикваріату не ставлюся, Владиславе Миколайовичу. Ось до двох кредитів, за квартиру і за машину, до них я дуже трепетно ставлюся, це так...

– Гм... А ось на мене поширюється повсякчасна перевага корінних киян: на життєвому старті мають, як правило, хоч яку-небудь житлоплощу. Повертаючись же до «Сучасного антикваріату», скажу, що ця дивна торгівля мало не брунькуванням поширилася по вулиці. А саме, зараз ми з вами стоїмо перед вітриною крамниці, якій вивіска «Сучасний антикваріат» пасувала б куди більше.

Саливон глянув ще раз – ні, він не помилився: вітрину захищено сталевною ролетою. Романюк зауважив люб'язно:

– Ви все одно нічого доброго там не побачили б. Політика така в них, чи що – виставляти на вітрину всяку погань? А насправді тут торгують дуже непоганими італійськими підробками під антикваріат; напевно, краще було б сказати, імітаціями. Бо за справжні речі тут нічого не видають. Ось тільки ціни за свої штукенції заламують такі... Ну справді, більше, ніж ще кілька років тому в Києві просили за справжній антикваріат. Я, втім, купив тут лампу в стилі модерн – ну, дуже вже мені припала до серця! Із штучною патиною, це ж треба... І в дівчини, що її, лампу, тобто світильник, власне, тримає, така сама зачіска, як у тієї, із стаканчика для олівців початку століття, теж бронзового. Був такий у мене в ті часи, коли антикваріат копійки коштував, та тільки ми свої копійки витрачали чомусь на їжу і на штани, щоб сідниці прикрити. Загинула та річ, батьками моїми навіть у воєнні роки збережена, у моєму нещасливому шлюбі.

– А можна запитати, Владиславе Миколайовичу?

– Будьте ласкаві, Аркадію. Адже це ви берете в мене інтерв'ю, а не я у вас. Чому ж тоді не прихопили з собою оператора?



– Тому що для сценарію. Ви забули, Владиславе Миколайовичу.

– Біда мені, марно шию мив... Так запитуйте ж, не тягніть, Аркадію.

– Домовилися. Скажіть, звідки маєте гроші то на натуральну ширму, то на тисячну лампу? Адже ви, це мені запам'яталося, тепер уже не в нашому з вами національному університеті читаєте, де подвійні ставки.

– Так, в іншому вже місці... А підробляю я редагуванням. Усе менше залишається людей, що по-справжньому володіють літературною мовою. Я, зрозуміло, не доживу до того часу, проте в майбутньому такі знання коштуватимуть великих грошей. Хе-хе.

– А чому ви пішли з нашого факультету журналістики?



*Розділ 25. РОМАНЮК: про двох доцентів – Бахтіна і Романюка; тіні славного київського минулого, що витають над Гоголівською; значення імені Саливона*

Вони проходили тепер повз звичайні для центру Києва крамнички й аптеки, та тільки наразі поспіль зачинені. Попереду й ліворуч нависав уже, як запобігливо нагадав Романюк, блакитний палац «Товариства для поширення початкової освіти», збудований, мабуть, для того, щоб усередині зручніше було розп'яткувати про необхідність поширення початкової освіти. Саливон реготнув і визнав за потрібне поцікавитися, чому Владислав Миколайович не відповів на запитання.

– Це чому я звільнився з університету? Та були причини не відповідати, Аркадію, як же без них, – нехайно ж, ніби вдома ще підготував, що відповісти, заговорив Романюк. – Комплекс досить важливих причин. Найбільш серйозна ось яка. Ви ж прийшли запитувати мене про мої стосунки з Маргарет, а питання про те, де я зараз працюю, не має до них стосунку. От, треба було якось інакше сказати...

– Я не згоден. Тут усе до всього має стосунок.

– Ми з вами сьогодні досить недбало висловлюємося, Аркадію, проте по суті ви маєте рацію. Я й сам так думаю. Давайте постоїмо: тут, на перехресті, я завжди відпочиваю. Так, друга причина та, що доведеться розкривати свій справжній вік, а мені це неприємно. Адже я набагато молодшим за свої роки виглядаю і,

само собою, хотів би, щоб мене на ці роки й сприймали. А це цілком природне бажання – правда, Аркадію?

– Ну, так... Мабуть.

– Я міг би промовчати, але коли ви знаєте навіть про подвійні ставки, то обізнані, можливо, і про те, що в нашому з вами, як ви витончено висловилися, університеті доцента, кандидата наук відправляють на пенсію в шістдесят п'ять. Я ж свого часу, на відміну від Максима й Алексіса, знехтував захистом докторської дисертації.

– Але ж хіба...?

– Ви хочете нагадати мені, що такий подвиг не про зуби кожного? Бюрократичний бік захисту, це так, він ускладнився з радянських часів незмірно, а ось наукове значення докторських суттєво знизилося. Тепер кожен, хто здолав випускні іспити в педагогічному, може й докторську захистити – а надто, якщо придбає вже готовий текст.

– Про це й у нас начулися. Та все ж – чому ви не захистилися, Владиславе Миколайовичу?

– Та захистився я, захистився! Своєчасно захистив кандидатську, отже виконав мінімум, який дає можливість спокійно викладати в університеті. Правда, як виявилось, до певного віку. А докторська... Я, коли замислювався про цю можливість, уже мав зачіпки, щоб тверезо оцінити свої можливості в науці. Болісно зізнаватися, але я з тих, хто здатний накопичувати знання, а ось створювати нове знання – ні. Я все життя був швидше полігістором, ніж дослідником.

– А Максим Ісайович і Олексій Петрович?

– О, вони обидва не без Божої іскри... От Алексіс, хоч і проспіртувався наскрізь, дотепер намагається щось

нове придумати. А в мене ще дві причини були: одна скоріше прикольна, як тепер кажуть, друга серйозніша. Перша. Я всім відповідав, поки ще мене про це запитували: якщо вже Михайло Михайлович Бахтін отак і помер доцентом, то мені тоді сам Бог велів.

– А... Ні, щоб обзирнутися й порахувати, скільки довкола докторів і професорів, яким однофу..., яким до лампочки, ким помер Бахтін – академіком чи бакалавром.

– Бакалаврів тоді, в СРСР, не було. Проте ж ви, як виявляється, знаєте про Бахтіна, а ось Алексіс, філософ самозваний, боюся, що ні. До речі, те, над чим зараз мізкує Алексіс, називається тепер філософією наївності, років десять тому в Москві й збірка статей під такою назвою вийшла. Я ж і справді завжди мав до Бахтіна якнайглибщу повагу, це ж була не людина, а якась скринька з незліченними секретами. Ідеї з нього так і били фонтаном! Але ж як, пам'ятаю, мене покоробив розв'язний мемуар одного покійного вже літературознавця! Цей фанфарон у монографії обговорював питання про те, чи брешуть на Москві, чи не брешуть, що він, такий-то, при зустрічі з Бахтіним упав перед ним на коліна. Уявляю, як зніяковів Михайло Михайлович! А літературознавець той прославився не цією дурістю, а надрукованим твердженням, ніби за радянської влади йому жилося краще. Він дратував мене ще й тим, що писав якоюсь спотвореною російською мовою. Це тим більш різало мені, українцеві, вухо, що завжди сприймав російську мову як холодну, суху й раціональну, на кшталт латини. Раніше його редактори виправляли, а в останніх книжках зовсім розперезався. Якщо вже ти болгарин, а пишеш російською мовою, так хоч, цапе,

не обгиджуй город, до якого тебе впустили! І загинув безглуздо: жив у Переделкіно, вийшов прогулятися вздовж залізниці – та й потрапив під електричку. Це в сімдесят дев'ять років!

– Ну, якщо жив у Переделкіно, то за радянської влади вже точно не бідував, – зазначив Саливон холодно. Він злився, бо якраз намагався пригадати, чим конкретно прославився цей Бахтін. А ось про Переделкіно під Москвою начувся. – Це ж елітне селище. За кордон, напевно, ваш учений без кінця їздив за державний рахунок.

– За державний рахунок? Чого не знаю, того не знаю... Але радянська влада зникла, коли мужикові було вже більше шістдесяти, і нічого дивного, що для нього все краще залишилося в минулому. Проте докторську цей літературознавець захистив, хоч і намагався встати перед доцентом Бахтіним на коліна, а я ось ні. Була й інша причина, серйозніша...

Про Бахтіна Саливон чув лише на давній лекції препода Романюка. Період радісного накопичення знань, якщо навіть і міг би він таким похвалитися, припав у нього зовсім не на факультет журналістики, де вчили, як йому тепер уже здавалося, не стільки знати, скільки вміти – при цьому вчили люди, які або самі ніколи в журналістиці не працювали, або знали про нинішній її стан лише з чуток. Ось у пристанційному дитинстві, коли долав він книжкові запаси районної дорослої бібліотеки, обов'язково почав би розпитувати цього дивакуватого старого про загадкового володаря дум Бахтіна. Якби здолав сором'язливість, звичайно...

– Та ви ж не слухаєте мене, Аркадію!

– Даруйте, Владиславе Миколайовичу, замислився про Бахтіна.

– Ось воно що... А я вже подумав, що вам, людині молодій, мої міркування про хвороби до одного місця. Якщо коротше, то ще в тому віці, коли викладачі вищої школи починають мріяти про докторський ступінь, помітив я, що свіжоспечені доктори наук практично всі десь на другий місяць після захисту обов'язково звалюються: кого інфаркт здолає, кого радикальне загострення виразки шлунка, а кого інсульт – і навіть на смерть. Їй-богу, був би я технарем, як наш Алексіс, обов'язково запатентував би це відкриття! Причому з часом помітив я й таке, що талановиті претенденти на докторський ступінь, яким, здавалося б, нічого боятися, захворюють так само.

– За компанію, хіба?

– Та ні, Аркадію. За моїми спостереженнями, талановитим людям важче захищати докторські, ніж нездарам. Ось, до речі, і Бахтіну не вдалося. Річ у тому, що кандидатські йдуть потоком, на них ніхто не звертає уваги, а ось докторська – вже інша справа. Перепустка, хоч до хріновенької, та все ж таки ще до еліти.

– Еліта? У нас еліта – це ті, хто так себе називає.

– Ви це десь вчитали, готовий присягнутися!

– Або почув. Ви маєте рацію, мені самому таке не вигадати, Владиславе Миколайовичу. Скажіть, а ось із цим будинком на розі чи не пов'язані які-небудь історичні спогади?

– З цим, наскільки мені відомо, як раз ні. А навпроти, де тепер стирчить нікому не потрібний банк, стояв будинок, де жив Чалий, автор цікавої біографії Шевченка, якого знав особисто... Тьху ти, я ж переплутав! Чалий жив ондечки, нижче по вулиці, а тут стояв будинок Павла Гнатовича Житецького, особистості цікавої, але по-своє-

му трагічної. Було його обрано членом-кореспондентом Петербурзької Академії наук, а ось у рідному Університеті святого Володимира так і не вдалося йому посісти викладацьку посаду. Що помилився я – якраз не дивуюся: які асоціації може викликати ця бетонна труна на місці знесених старих будиночків? Я думав днями: а коли лопнуть усі ці банки, то хіба вдасться використати на що-небудь путяще їхні помпезні споруди, що спотворили місто? Втім, продовжимо екскурсію, Аркадію.

Вони перетнули спершу Бульварно-Кудрявську, потім Гоголівську, піднялися трохи вгору Гоголівською, і там Романюк зупинився – як відзначив Саливон, спиною до справді ніякої бетонної коробки чергового банку.

– Ось цей, не на розі, а наступний відразу за ним, що до нього ніби плечем притулився, ось цей будинок № 15 завжди змушує мене встати ось тут і схилити голову. Там жив (у бельетажі, гадаю) відомий український філолог кінця ХІХ століття Микола Павлович Дашкевич.

– Дашкевич, ви сказали? А чому ж не Дашкевич, з наголосом на другому складі? – недбало запитав Саливон, по другому разу розглядаючи чотириповерхівку. Іншим часом проминув би, не звернувши уваги.

– Тому що Микола Павлович наполягав на такій вимові свого прізвища, – посміхнувся Романюк.

– Тільки не вішайте мені локшину на вуха, вам не міг він цього сказати!

Препод явно зніяковів. Виголосив трішки манірно:

– Та зрозуміло! Хай я й дуже старий з вашого, Аркадію, погляду, все ж таки я аж ніяк не зміг би особисто спілкуватися з Миколою Павловичем, хіба що за допомогою медіума. Мені розповідав про нього на початку сімдесятих старенький вже тоді професор нашого

університету Олександр Аристархович Лазаревський. Ось він закінчив Університет святого Володимира 1910 року, через два роки після смерті Миколи Павловича, і був того ж року прийнятий в професорські стипендіати.

– Куди прийнятий?

– Тоді так називалася аспірантура. Олександр Аристархович не зміг або не побажав відповісти, чому Дашкевич наполягав саме на такій вимові свого прізвища. Проте я дещо прочитав відтоді про Потебню, і якщо застосувати аналогію... Річ у тому, що Потебня, коли вчився в польській гімназії, наполегливо протестував, коли його називали на польський зразок – Потéбня. Можливо, що й Дашкевич просто не хотів, щоб його приймали за поляка.

Саливон знизав плечима. Хто такий Потебня, він пам'ятав смутно, але повідомляти про це преподу зовсім не обов'язково.

– У цьому будинку Дашкевич і помер наприкінці російсько-японської війни. Ось він і вчився в нашому з вами університеті, і був його ординарним професором. Наукова кар'єра Дашкевича розпочиналася блискуче, його було обрано дійсним членом Петербурзької академії наук ще порівняно молодим. Проте з початком століття Миколу Павловича здолала психічна хвороба, і з нею він так і не впорався. Це і за списком робіт видно: з початку століття до самої смерті жодної серйозної публікації, а про те, що надруковане було відразу після його кончини, можливо, вже його друзі поклопоталися.

– «Можливо»? Невже цей ваш всезнаючий Лазаревський не знав цього точно? – причепився Саливон, сам не знаючи навіщо.

– Вам, Аркадію, Олександр Аристархович неодмінно сподобався б, – широко посміхнувся Романюк, – і ви



б обов'язково придумали, як його запросити на свою гламурну передачу. Я запам'ятав його симпатичним маленьким старичком, з довгими сивими вусами та з типово професорським виразом обличчя.

– Розумним?

– Я б сказав, що й безмежно доброзичливим. Звичайно ж, Олександр Аристархович знав, чи самотужки Дашкевич видавав свої останні роботи, у благий момент прояснення тобто, чи це було зроблено його друзями та колегами. Знав – і сказав би мені, якби я його запитав. Але ми з ним розмовляли так давно, що я навіть не пам'ятаю, чи запитував його про це. Та й не Дашкевич мене тоді цікавив, про Дашкевича мова зайшла лише тому, що Лазаревський, як і він, жив на Гоголівській, тільки на самому початку. Будинок цей, хоч і затиснутий між двома громіздкими новоділами, стоїть і тепер. І хоч це й зовсім недалеко, звідси не видно, бо внизу. Квартира на другому поверсі, і Олександр Аристархович розповідав, що найняв її якраз перед першою світовою війною і що це було явно не з його кишенею, але вона йому дуже подобалася, він звик, затявся й вирішив не з'їжджати до останньої можливості. А там і революція, після якої житловий фонд було націоналізовано. Так вони з дружиною залишилися в цій прекрасній як на ті часи квартирі, і їх не уцільнили, тому що Олександра Аристарховича вже під час громадянської війни було обрано професором нашого університету. Правда, після другої світової війни, коли його звинуватили у викладанні в університеті за німців (справа темна, правду кажучи), йому довелося заново захищати кандидатську дисертацію, і він, уже мало не в сімдесятилітньому віці, вдруге в житті отримав диплом професора без захисту докторської, *gonoris causa*.

– Зрозуміло.

– Радий, що вам зрозуміло, Аркадію. Мене привів до нього Павлик, останній аспірант Олександра Аристарховича, а мій тодішній приятель. Пам'ятається, орнамент у під'їзді нагадав мені фрески Софії Київської, а тьмяна мідна табличка на дверях «Професоръ Александръ Аристарховичъ Лазаревскій» (причому різьбяр працював за старою ще орфографією) сповнила повагою. Тепер такі таблички вийшли з моди.

– Грабіжників нинішні професори бояться, либонь? – пожвавився Саливон. Йому пригадалася безглузда табличка на дверях самозакоханого Істоміна.

– Та й тоді, як на мене, вони більше личили професорам-медикам: ті, як правило, мали приватну практику вдома. Але я можу уявити собі, до чого ж приємно було молодому, тридцятилітньому професорові милуватися цією табличкою на вхідних дверях квартири, на оренду якої він ледве-ледве наскрїбав грошей!

– Що ж, Владиславе Миколайовичу... Це і я можу собі уявити. Адже він не корінним був киянином – я правильно здогадався?

– Так, народився в Златополі, за межею смуги осілості. Батько його був аптекарем в Умані.

– Ось воно як... – видихнув Саливон.

– Лінгвісти, ті знають, що такі, біблейського походження, прізвища отримували або випускники семінарії, або вихрести. Прізвище, зрозуміло, переходить до нащадків. Олександр Аристархович був людиною руської культури, нам би з вами стільки для неї напрацювати, скільки він устиг за своє довге життя.

Саливон промовчав. Романюк придивився до нього уважно, примружившись, і раптом широко посміхнувся. І, не гасячи солодкої цієї посмішки, виголосив:

– А до речі, пора вас просвітити щодо вашого прізвища – і прізвиська, яке від нього походить. Я, звичайно, і тоді, того четверга в Маргарити Львівни, коли ви здійснювали зйомку, пам’ятав його значення, але не вважив за потрібне оприлюднювати. Саливон це українська форма імені Селіфан – від латинського *silvanus*, лісовий. Ваші ім’я й прізвище немовби підказують вам, що радість ви знайдете в глушині лісів. Але ви їм не вірте! І вже, в усякому разі, не прагніть підтвердити таке моє тлумачення.



*Розділ 26.* **РОМАНЮК: усе ще не про Маргарет, зате про доброго і злого своїх ангелів; друге з'явлення навчально-бойової БМП; лукава доля двозначного Павлика**

– Так ви мене за антисеміта прийняли? Так от, хай вам буде відомо, я не такий.

Проте Романюк залишився при своїй думці. Заявив непохитно:

– Тепер мало хто зізнається публічно в антисемітизмі, бо це не політкоректно. Звідки ж тоді береться стільки печерних коментарів в Інеті? Проте таке ставлення до євреїв, яке відбилося на вашій, нічого тут не скажеш, виразній фізіономії, неприйнятне для сучасної культурної людини. Та хоч би іудеї і розіп'яли Христа – але вам що до цього, адже ви не віруєте ні в Бога, ні в чорта, ні в пташиний грай?

– Не збираюся ні в чому вас переконувати, – пробурчав Саливон. Баста, досить йому підлаштовуватися під старого піжона! Мабуть, це у своїй лестивій передачі непомітно для себе привчився підлабузнюватися чортзна до кого. А зараз краще перечекати, а потім спокійніше, отак шанобливо. – На жаль, Владиславе Миколайовичу, мій час сьогодні дуже обмежений. Змушений визнати, що розповідаючи про цього старого професора і про якогось Павлика, ви непотрібно затягуєте інтерв'ю.

І тоді Романюк несподівано розвеселився. Мало не тикаючи Саливонові пальцем у живіт (тобто спрямовував він туди вказівний палець, залишаючись на пристойній відстані), почав справжні вже дурниці правити:

– Я вас зловив! Ви не пишете жодного роману. Ані роману, ані сценарію. Той же сценарій серіалу має бути грубим томом, одна сторінка на хвилину екранного часу. А для того його насичують деталями, дрібними подробицями нашого життя. Вам же деталі не потрібні!

– Вам видніше, – усміхнувся Саливон. – Не пишу, то й не пишу. Згоден.

– Або ж почали писати і не розписалися ще. Текст ваш поки що не ожив, не потягнув вас за собою, а ви намагаєтеся зляпати його нашвидкуруч, немов це квартальний звіт.

– Потягнув за собою? – зацікавився Саливон – і тут же наставив вухо. Десь внизу і праворуч, а якщо точніше, то на Хмельницького, зачувся шум.

– Так! Бог його знає, якими насправді вийшли ці рядки в Тиціана Табідзе, а ось я колись переклав таким чином:

Не я вірші пишу. Вони, як повість, пишуть  
Мене, і хід життя лише супутник їх...

Щоправда, я використав...

– За стовп! Сховайтесь за стовп!

Сам Саливон укритися за товстим стволем старого каштана і з безсилою злістю спостерігав зараз за беємпешкою, що жваво викочувалася на перехрестя.

Добре, якби повернула на Бульварно-Кудрявську. Ні, націлилася просто сюди по Гоголівській. Про всяк випадок перестав виглядати з-за дерева. Легкий брязкіт гусениць і гуркіт движка спочатку посилюлися, потім почали віддалятися, замовкли, а ось сморід згорілої солярки залишився. Романюк стояв уже на тротуарі, схрестивши руки на грудях, проводжав машину

поглядом. Коли Саливон спробував відштовхнути його знову за стовп, усміхнувся:

– Ті, хто усередині, змогли б побачити нас зараз, лише розвернувши башту. Фактична відсутність заднього огляду – один з недоліків БМП-1, взагалі ж, чудової бойової машини.

– А ви не помітили, чи були в неї на башті п'ять зірочок? – і раптом до нього дійшло. – Ви, що ж, Владиславе Миколайовичу, в армії служили?

– А що в сьому вас дивує? Атож, проїздив два роки на командирському місці такої ж сталевий птиці-трійки. Служив лейтенантом після університету. Була така заморочка за радянських часів. Командирського голосу не виробив, філонив, як тільки міг, проте боязко так, з обережністю, щоб під офіцерський суд честі не заgrimіти. Зате потім легше виявилось вступити до аспірантури. Ніколи не забуду, як ридала моя однокурсниця Томочка, коли я виявився зарахованим, а вона – ні. Це з рівними балами, і червоні дипломи в обох... Вже набагато пізніше я прознав, що справа була не в тому, що я Батьківщині відслужив, а в Томоччиній п'ятій графі.

І Романюк обдарував бідного Саливона таким поглядом, ніби саме він відповідає за несправедливості брежнєвської національної політики. Тут же, слава Богу, поміняв платівку:

– Я ось тільки не зрозумію, Аркадію, для чого хлопці тут розкатують, для чого псують гусеницями і без того кепське дорожнє покриття? І чому механік-водій задихається під бронею? Адже йому досить відкинути люк і підтягнути вище сидіння, щоб висунути голову і зручніше вести.

– Ну, патрулюють там...

– Лякають обивателів, точніше. Якби патрулювали, десант сидів би на броні. І командир стирчав би зов-

ні. Ще помітив я, що це навчально-бойова машина. Тобто не з тих, які в мирні часи, пофарбовані, змащені й заправлені, з боєкомплектом, стоять у парку на бойовому чергуванні й виїжджають з полком лише на великі маневри. А такі, як ця, щодня працюють на полігонах.

– І який же зі всього цього отримуємо висновок?

– Боюся, що незабаром ми про це дізнаємося. А поки що вгадувати просто безглуздо. Знаєте, – раптом усміхнувся, – мені чогось закортіло опинитися вдома, за товстими стінами. Тому я теж не проти скоріше закінчити нашу бесіду. І задля цього готовий відмовитися від еківоків. По мені, так все, що я тут віщав про Лазаревського і про Павлика, має сенс і для вас. Чому? Бо допоможе вам правильно оцінити те, що я визнаю потрібним розповісти про свої почуття до Маргарет. Тому що я починаю думати...

Тут дивну для цього часу доби тишу порушили звуки початку «Маленької нічної серенади» Моцарта, слабенько, але правильно відтворені.

– Даруйте, – Романюк показав співбесідникові свою згорблену спину й витягнув мобілку з грудної кишені. Послухав-послухав – і відгукнувся якимось і сварливо, і ніжно разом. – Як це – де я? Ми ж домовлялися, що я використаю для інтерв'ю маршрут моєї звичайної вечірньої прогулянки. Та облиш це! Що це означає – небезпечно? Гаразд, я краще сам тобі передзвону.

Заховав мобілку Романюк і обернувся до Саливона. Спробував зосередитися – і раптом розгублене його обличчя осяяла посмішка:

– Але ж із нашої квартири не можна було почути, як тут гарчала беємпешка. Десь ховається, ревнивець, поблизу – значить, турбується про мене! Говорить, що години дві тому такий же легкий танк проїздив Великою

Підвальною, а там тротуаром ішла обколота дівиця, хиталася, галасувала. Танк дав по ній чергу, не поцілів і поїхав далі. Втім, дзеркальні вітрини розбив. Це його друг з вікна спостерігав. Вже ці мені його друзі...

– Моралісти хрінові! – випалив Саливон, миттю оцінивши тепер і значення голувої шовкової ганчірки на шії препода.

– Хто, ви сказали?

– Ті, хто в БМП розкатують. Ну, якщо в наркоманку стріляли.

– А... Знаєте, я тепер уже за нього турбуюся, за Симона. Давайте, Аркадію, будемо закінчувати скоріше.

– Ну, а я, власне, нікуди надто не кваплюся, Владиславе Миколайовичу. Ось ви хотіли розповісти мені про професора Лазаревського і про цього, як його, про Павлика. А навіщо це, власне? З якою метою, якщо не секрет?

– Тому що для мене ці колеги, обидва, до речі, давно покійні – на кшталт орієнтирів на життєвій дорозі. Приклад Олександра Аристарховича – позитивний, правильну дорогу вказує, Павлика ж – зовсім навпаки. Якщо двома словами, то Олександр Аристархович був одним із перших і улюблених учнів знаменитого академіка Володимира Миколайовича Перетца, який з десяток років прослужив професором у нас в Києві в Університеті святого Володимира. Саме тому я просив Павлика привести мене додому до Лазаревського, що хотів випитати в старого про академіка Перетца. Той помер на засланні, позбавлений усіх звань і ступенів, а тоді вже начебто й був реабілітований, проте в Україні його ім'я все ще залишалося під забороною, а книги – у спецхрані. Перетца лаяли за формалізм, а я тоді захоплювався російським формалізмом – ось і сподівався розпитати старого Лазаревського.



– І що ж ваші надії – справдилися? – недбало поцікавився Саливон. Він усе ще перетравлював інформацію про дружка Симона.

– Та де там... Як і більшість наших надій, Аркадію, накрилися... от біда, не можу на ходу придумати евфемізм... Мудрий старий так нічого мені прозоро і не сказав, зате ми з ним зіграли в чотири руки на піаніно. Щось спершу вельми простеньке... І я розумію Олександра Аристарховича: тоді на кожному курсі мало не офіційно числилося по два сексоти, звідки йому було знати, що я не провокую його? Зате потім, коли він, очевидно, порозпитував про мене, став зі мною відвертіший. Відзначу, що Павлик був дуже незадоволений моїм зближенням з його науковим керівником, проте хіба не сам був винен, що не навчився в дитинстві грати на піаніно?

– Я ось теж не вмю, – пихато заявив Саливон. – Які ще приватні уроки музики? Матері на зошити до першого вересня не завжди вдавалося нашкрябати.

– На відміну від вас, Аркадію, – не зникнів анітрохи розповідач, – Павлик був із забезпеченої родини. З провінційної, це так, проте натоді вельми забезпеченої. Пам'ятаю я часи, коли вважалося почесним похвалитися, що прийшов до Києва босоніж, проте щось давненько вже не чув такої похвальби.

– Я не хвалився, – чесно відповів Саливон, якого чомусь випад старпера зовсім не розсердив. – Я й сам жалкую, що не навчився азам гри на фоно, хоч пізніше й виникала така можливість. Проте до училища культури вступивши, я потрапив у групу акордеоніста.

– Чудово! Отже, академік Перетц спромігся виховати в Києві цілу когорту блискуче підготовлених філологів, мало не тридцять повноцінних професорів! Зрозуміло, тодішній Київ виявився занадто тісним для такого

натовпу честолюбних геніїв науки, вони й розїхалися по білому світу, а Олександр Аристархович став одним із небагатьох учнів Перетца, які залишилися в Києві. Звичайно ж, і те дивно, що він вижив під час усіх «чисток» і так званої «ежовщини», у нас тут по-дикунськи, безглуздо лютої. Я такі розповіді чув про тридцять сьомий рік – волосся встає дибом! Щоправда, його молодший син загинув на фронті, а старший був арештований у тридцяті роки, але його вдалося викупити.

– Було й таке? – здивувався Саливон.

– Чого це ви дивуєтеся? Якщо вже й у нашому вельми не життєподібному кіно показують, як чекісти обкрадають людей під час арештів... Але нас із Павликом турбувало інше запитання, запитання скоріше академічне: а чи зумів би Олександр Аристархович зробити яскравішу наукову кар'єру, спромігся б досягти більшого в науці, якби покинув рідне місто на початку двадцятих, як більшість його товаришів? На це запитання я й тоді відповідав собі, і тепер скажу: так, звичайно! Але тим симпатичніше для мене вибір Олександра Аристарховича: він залишився в Києві та прийняв ту долю, яка на нього тут очікувала. А Павлик зробив із долі професора Лазаревського, що вже відбулася, інший висновок. За першої нагоди він перебрався до Москви, звідти до Ізраїлю. Кінець кінцем опинився в Штатах. Хвалився мені в листі, отримання якого таки завдало мені купу прикроців, що живе на природі, у невеликому містечку, а раз на місяць літає до Гарварда, щоб прочитати двогодинну лекцію з семіотики. Як потім виявилось, брехав: викладав він у цьому ж своєму маленькому містечку, у глибинці, і студенти його ж коледжу, обкурувшись і напившись, задавили п'яного Павла Опанасовича цією, знаєте,

напів-вантажівкою, коли плентався з бару додому. А якби навіть і не брехав – невелика різниця.

– І жодних тобі пухкеньких Лоліт, – підсумував Саливон. – А ви, значить, київський патріот.

– Ну-ну, можна й так сказати... Хай, це визначення мені здається сповна природним, – кивнув Романюк. – Проте пропоную продовжити прогулянку, щоб скоріше її завершити, тобто досягти Павлівського парку. Що ж до вашого дотепного зауваження стосовно аризонських німфеток, то Павлик мав інші зацікавлення.

Вони зробили вже з десяток кроків, коли Саливон вирішив порушити мовчання.

– У мене виникло два запитання до вас, Владиславе Миколайовичу. Сам уже не зрозумію тепер, наближають вони нас до основної теми інтерв'ю, або відсовують її ще далі. Перше: чим це вас отак приваблює цей крихітний та запорошений Павлівський парк?

– Павлівський парк? – повторив Романюк. – Просто це зараз найбезпечніше місце в районі. Адже навпроти американське посольство, а під час минулої революції саме американському послові скаржилися київські чиновники, коли помаранчеві польові командири захопили колишній музей Леніна. Ясно, хто й тепер стає головною людиною в столиці. Американці самі поклопоталися встановити бетонні протитанкові загородження, але й наші постараються не підпустити до посольства всілякі там партизанські беємпешки.

– Гарзд, візьму до відома, хоч американці, я чув, побудували й інший корпус, помпезніший. Тепер друге запитання. Владиславе Миколайовичу, а чи не була пов'язана ваша дружба з Павликом з цією його байдужістю до принад усяких там Лоліт?

– Ох, та ще й як усе це між собою зв'язано, Аркадію! Проте я скористаюся своєю поганою звичкою, вже

поміченою, звичайно ж, вами, і знову почну здалека. Але спочатку нам доведеться пройти ще трохи вперед, щоб стати просто навпроти «Будинку з кішками».

І ось він, славнозвісний «Будинок з кішками»! Який киянин, що поважає себе, не знає про нього, не приходив хоч би раз поглянути на прославлених його кішок і сов? Цього разу будинок з'явився перед Саливоном у вигляді відремонтованому, з розкішними новими дверима. Він показав на них старожилові.

Романюк скривився:

– А мені завжди здавалося, що саме на старих дерев'яних дверях, тепер назавжди втрачених, котячі морди вийшли найбільш виразними. Втім, я привів сюди вас не милуватися кішками. Прошу придивитися до скульптури на самому верху, під вищою точкою даху.

Голий кам'яний виродок сидів на кам'яній хмарі, схожій на потворне обличчя з розкритим круглим ротом, тримаючись при цьому за два високі дерева.

– Нічого собі красень! Це ж диявол?

– Він, рідний. Модерністське переосмислення середньовічних зображень диявола. Там він сидить навпочіпки, випорожнюється, продукуючи світ. Тут уже зробив свою справу, спираючись на відразу два світові дерева, і сів відпочити на своїх, пардон, випорожнюваннях.

– Але ж і писок! Ні, не полестив бісові скульптор.

– Звідки вам відомо, Аркадію? Важливе інше. Якщо пам'ятаєте, в Євангелії Ісус Христос називає його миродержителем, таким чином, навіть з погляду християнства цей наш реальний світ віддано йому на відкуп. От диявол і вертить нами, як хоче, бо його спокуси до незмоги привабливі. А що спромігся запропонувати нам його добродійний антагоніст?

Лише прісні обіцянки майбутнього блаженства, та ще й завідомо нездійсненні.

– І від кого чую такі єретичні пасажі – від громадянина країни, де ледве не влаштували державного православ'я!

– Але не влаштували ж, не вийшло, Аркадію. Та й свободу слова хіба хто-небудь відміняв? Спочатку проголосили її начальнички, у лихоманці бовкнули, не подумавши, потім хотіли поступово забрати – а вона вже в наших серцях. Хі-хі... Я ж не єретик, у жодному разі. Єретик має бути віруючим християнином, а я просто міркував про походження деяких своїх... Ну, скажімо так, дивацтв. Дияволові підступи – пояснення найпростіше й найменш образливе.

– Не знаю, що вам на це сказати...

– А що ви можете сказати? Ви теж, як раніше говорили, явно двозначний. У мене око бите, і я готовий присягнути, що маєте нетрадиційний чуттєвий досвід.

– Ну, знаєте! – підхопився Саливон.

– Не знаю, проте здогадуюся. І взагалі, про вас я заговорив лише для того, щоб не супроводжували мою подальшу розповідь своїми вбивчими поглядами. З вашого боку це було б, справді, смішно.



*Розділ 27. РОМАНЮК: його «голубі» історії, міркування й мрії, а ось про Маргарет так і не пригадав*

Саливон і справді свердлив старого нахабу очима, не знаючи, що сказати – ось така незвична ситуація для професійного базіки! Потім змусив себе усміхнутися.

– Виходить, я маю вам, пихатому собою «голубому», доводити, що я не гомік? Не діждетесь, Владиславе Миколайовичу!

– Як ні, то й ні, Аркадію, – покірливо погодився Романюк. – Хоч і важко мені зрозуміти, чом би вам не поділитися зі мною своїм досвідом у цій сфері. Адже ви так барвисто повідали нашій Маргарет про своє підліткове падіння з жінкою...

– От торохтійка яка, язик без кісток!

– А ви й гніваєтеся на Маргарет якимось ласкаво... Добре, вже сповідаюся я перший, нема де подітися.

– Прошу.

– У мене складається враження, що відносно людей нетрадиційної орієнтації, як і щодо євреїв, у вас склалося якесь гидливе неприйняття, і це тим більше дивно й несправедливо, що тут і самі не без гріха. Тобто не без «голубизни».

– Пішли б ви подалі з вашою... з моєю, нібито, «голубизною»! А ось щодо єврейства можу я вас утішити, – гірко відзначив Саливон, що знайшов, нарешті, можливість хоч чимось уразити шкідливого старпера. – Цілком імовірно, що в мені тече саме єврейська кров. Мати нічого про батька мені не розповідала.

– А я часом жалкував, що не єврей, тому що в такому разі ось тут могло б виявитися більше звивин, – він зняв капелюха і постукав себе по лисині. – Проте наскільки щиро я хотів цього, встановити неможливо. Та й на єврея, як у казці на сірого вовка, не можна перекинутися: якщо вже ти народився брутальним і диким слов'янином, таким і живи.

– У житті не бачив такого своєрідного київського патріота! – розреготався Саливон.

– Маєте звичайне для простолюдина примітивне сприйняття Києва і його етнічної історії. Проте просвіщати вас у цій галузі просто не маю часу. Закінчиться цей гармидер, почитайте самі, що писав про заснування Києва історик із діаспори Омелян Прицак, великий патріот.

Саливон підняв руки вгору.

– Здаюся, Владиславе Миколайовичу! Адже я теж дещо чув про хазарів...

– Усе, більше жодних відступів, у тому числі ліричних. Отже, я зацікавився геями чисто розумово і навіть, можна сказати, естетично, уже в досить зрілому віці, одруженим і на руках маючи старшого сина. Марнував я тоді свій перший рік в аспірантурі, яка для мене через лінощі наукового керівника й довгу хворобу завкафедри обернулася тривалим і приємним (після армійської метушні, зокрема) неробством. О, як пошкодував я згодом про бездарно згаяний час! Проте тоді я лише оглядався довкола й почитував книжкові новинки, пропущені під час служби. Здавалося б, я повинен був накинутися на молоду свою дружину-однокурсницю, адже ми одружилися лише роком раніше, у мою армійську відпустку. Проте дружина зустріла мене після армії досить байдуже, незабаром знову завагітніла й на мене зовсім перестала звертати увагу...

– А ви не намагалися з'ясувати причину такої дивної байдужості? – устряв Саливон, нахабно усміхаючись.

– Ні, не намагався. У мене вистачило розуму... або душевних лінощів, не знаю... Не став я в цьому копірситися. І вам, як людині одруженій, не раджу роздувати такі речі, якщо, не дай того Боже... Ось ви, Аркадію, своїй дружині зраджуєте, як мені відомо. А ваша дружина, вона хіба не ті ж права має, що й ви?

– Не про мене мова, Владиславе Миколайовичу, – знову усміхнувся Саливон. – І на цьому роді аморалки вам мене не зачепити. У нас із дружиною зараз не шлюб, а Товариство на вірі з обслуговування кредитів за квартиру й авто.

– Я не перестаю чудуватися сучасним формам шлюбу. Чого тільки не придумують! Як на мене, так ця ваша шведська сім'я в рази брудніша, ніж родинний союз двох лесбіянок. Так от, зважився я перечитати дещо з античної літератури. Коли ще готувався до іспиту, брав у руки деякі книжки, проте тоді доводилося відкладати вбік. Згадався мені діалог ґрунтового Лукіана «Дві любові», і я перечитав його повільно, неспішно, все більш вражений не те щоб вільнодумством древнього грека з Сирії, більше природністю тодішніх одностатевих стосунків. І тоді в мене, поступово й у вельми ослабленій формі сталося те, що тепер називають coming-out, тобто усвідомлення нетрадиційного характеру своєї сексуальності.

– Ну-ну.

– Господи! Та ви так визвірилися на мене, що я тепер максимально скорочу свою розповідь. Отже, я не лише в собі дещо побачив, у власному оточенні також. Наш тодішній декан, наприклад, був вельми собі на умі, а головне, катастрофічно неосвіченим неуком із студентів післявоєнних років. Мало того, що вчився на мідяки,



він і до аспірантури вступив на межі дозволеного віку, років тридцяти п'яти, будучи директором сільської школи, а докторську написав таку слабеньку, що навіть і в ті роки йому вдалося захистити її лише в провінції. Так от, час від часу наш Семен Кузьмович починав виділяти якого-небудь кандидата наук помолодше, спочатку хвалив його на всіх нарадах і зборах, потім робив доцентом, потім секретарем факультетської вченої ради – і раптом абсолютно холонув до колишнього улюбленця, а через деякий час починав все спочатку вже з іншим молодчиком. Уявляю, як відвисла б щелепа у поважного Семена Кузьмовича (на плагіаті він пізніше попався), якби я наважився йому розтлумачити, що це були прояви прихованої схильності до гомосексуалізму! Але Павлик...

– Здорово!

– Про Павлика ви, сподіваюся, ще не забули? Так от, Павлика я розшифрував, і мені стали зрозумілі деякі доти темні його натяки та дотики. Кінець кінцем ми з ним поговорили відверто, і він, розуміючи мій тодішній інтерес до геїв як скоріше споглядальний, запропонував навідатися разом з ним до якогось клубу київських «голубих», куди він мене зможе рекомендувати. Мене, мовляв, це ні до чого не зобов'яже. А чом би й ні?

– Даруйте, а ви не боялися? Адже була стаття за мужолозтво...

– Знаменита 121-а? Я тоді про це не думав. Тодішнє моє життя здавалося мені дуже прісним після армійської служби. Не знаю... До того ж, застосовувалася та стаття вельми вибірково. Але ви ж не вислухали цієї історії до кінця! Отже, таємний клуб геїв розташовувався в тій самій жахливій скляній багатоповерхівці, побудованій для співробітників Академії наук лише кількома роками раніше якраз навпроти фасаду Оперного. Не пам'ятаю,

чому я наполіг на тому, щоб Павлик не просто привів мене з собою, а відкрив мені адресу й пароль, чому мені хотілося проникнути самотійно до гнізда пороку. А-а-а, пригадав... Мені це здавалося надзвичайно забавним. Ну, типу: «У вас продається слов'янська шафа?»

– А як же! «Шафу продано, можу запропонувати...» щось там з тумбочкою.

– От-от, щонайповніший ідіотизм з мого боку. Та й пароль у геїв був сміховинний, хоч і не пригадаю зараз: недаремно гніздилися в академічному будинку. І ще я мав намір як можна повніше використовувати «шерлокхолмсівські» можливості ситуації. Справа була навесні. За годину до призначеного терміну, з піднятим коміром темного плаща, і в капелюсі, насуненому на лоба, я зайняв позицію в дворі, обравши куток, далекий від потрібного мені під'їзду. Плащ той забув у нас на вішалці тесть, капелюх був мій, але я не носив його після повернення з армії. Стемніло рано, але вхід до під'їзду освітлювала тьмяна лампочка. Народ дійсно заходив туди частіше, ніж в інші під'їзди, і, знаєте, майже суцільно чоловіки. Я хотів дочекатися Павлика, піднятися й подзвонити в двері після нього, щоб він міг представити мене господареві. А замість Павлика до двору заїхали дві «волги», проминули під'їзд і зупинилися в протилежному від мене кутку двору. З них висипали кремезні мужики в штатському, з них один у міліційній шинелі – дільничний, напевно. Увійшли ватагою до під'їзду, на вході нікого не залишивши. І тут відразу ж з'являється у дворі Павлик і, навіть не озирнувшись, пірнає туди ж. Зараз, напевно, я би спробував остерегти з мобільника, але тоді лише піднявся з лавки на дитячому майданчику, обтрисив плаща й спокійно вийшов з двору. Не встиг опинитися на вулиці, як почув здавлений зойк і майже відразу ж – глухий звук удару об

асфальт, ніби з верхнього поверху скинули великий мішок з будівельним сміттям. На відміну від двору, тротуар перед фасадом був добре освітлений, і я відразу впізнав того, хто загинув настільки безглуздо. Це був...

– Невже Павлик? – здивувався Саливон.

– Чому це Павлик? – розповідач навіть образився. – Я ж вам розповідав, що Павлик помер у штатівській глибинці, потрапивши під пікап, вимазаний гноєм... Ні, це був інший факультетський аспірант, Фесенко. Той ще тип, треба сказати. Допомогти йому не можна було. Тривав якраз антракт в оперному, і курці збіглися до тіла. Чути було вже, як топають чоботи ментів. Я зняв капелюха, змішався з натовпом глядачів, разом із ним відступив до театру, а там, узявши ліворуч і повз службовий вхід, подався геть. На ранок факультет гудів, випадок обростав міфами та легендами. Про кого вам раніше розповісти – про Павлика або про загиблого рогуля Фесенка?

– Давайте про Павлика, – попросив, ніби про що серйозне, Саливон. – Цим типом ви мене встигли заінтригувати.

– Так, Павлик... Він потім розповідав, що відчинив йому господар заповітної квартири. Виглядав той мужик якимось дивно, тому Павлик вибачився і запитав, чи не тут живе... назвав, загалом, ім'я, по батькові і прізвище. Негайно ж у нього за спиною, на сходах лунає тупіт, і Павликові заламують назад руки та затаскують до квартири. Він править своє, його обшуковують. Справді, знаходять у кишені корінець Держдповідки, де йому написали адресу цього самого, чий ім'я, по батькові та прізвище. І ці ж ім'я, по батькові та прізвище стоять на титульному аркуші бібліотечного автореферату кандидатської дисертації, знайденого в портфелі Павлика. Тоді всі ходили з портфелями. І

справді, молодший науковий співробітник Інституту мовознавства із цими самими, пробачте, набридло вже... жив у цьому під'їзді, ось тільки поверхом вище. Ще знайшли в Павлика в секретній кишеньці попереду під ременем пакетик радянських презервативів – проте це ж не злочин.

– Виходить, ваш Павлик добре забезпечився...

– Так, він виявився розумнішим за мене. Адже я, якщо не зімпровізував би просто на місці, не зумів би пояснити, чого шукаю в тому кублі, де й наркотиками приторговували. А я в експромтах не сильний. З часом мені стало ясно, що господаря тієї квартири змушено було працювати на ментів, недаремно вони й дверей не виламували. І, звичайно ж, він міг би здати нашого Павлика з усім потрухом, проте пожалів. Симпатизував, мабуть, пройдисвітові. Як результат Павлик відбувся заборонаю на два місяці працювати в університетській бібліотеці – за те, що вініс автореферат із читального залу. Досьє ж його виявилось забрудненим, і тут уже нічого не можна було зробити.

– Чому ж його спритність не допомогла в Штатах?

– А чому ніхто з радянських підпільних підприємців, «цеховиків», не вибився в мільярдери за капіталізму? Життя вчить людину пристосовуватися до певних умов, а кульбіти історії змушують її діяти зовсім в інших. Історія ж того стрибуну, Фесенка, набагато повчальніша. Тоді ніхто на факультеті не міг повірити, що розбився, у паніці скочивши з балкона, саме він. Ніхто не чекав, що ця підла сволота виявиться до всього іншого ще й ганебним педерастом. Адже до цього випадку Фесенко був із погляду радянської громадськості архіправильною людиною.

– Який парадокс! – не стримав подиву Саливон.

– Тут є про що поговорити, це так... Тоді вже не ділили селян на своїх і чужих, на бідняків і куркулів, усі вже були свої – колгоспне селянство. І той же Фесенко був прийнятий до партії легко і просто, хоч вдачу мав справжнісіньку куркульську. На начальство дивився закоханими очима, доносив на товаришів у деканат і секретареві партбюро. Було таке, я випадково проходив повз нього й секретаря партбюро, коли розмовляли вони конфіденційно. Так помітно було, що секретар, на що вже базіка й демагог, почував себе дуже ніяково: все ж таки викладач університету, доцент, книжки якісь його виходили... А Фесенко одружився з киянкою, на п'ятому курсі мав уже постійну київську прописку й дитину, до аспірантури дорогу йому було відкрито як партійному. Мало хто здивувався, коли в аспірантурі він не зрадив своїй вибраній ще на третьому курсі «науковій» темі – «В. І. Ленін у радянській літературі».

– Отакої!

– От-от! «Актуальність» так звана актуальністю, дисертабельність дисертабельністю, проте треба ж було й совість мати! Люди ж і тоді намагалися дотримуватися пристойності! Вже на що мали ми тут тоді стояче болото в порівнянні з Пітером і Москвою, але такого лизоблюдства порядні люди собі не дозволяли. Науковий керівник наважився лише пискнути на вченій раді, що тема, мовляв, заширока – скоріше дивиться на докторську. На що декан, той самий Семен Кузьмович, зауважив ласкаво, що буває, коли за кандидатську дисертацію присуджують докторський ступінь. І ось такий з їхнім улюбленчиком афронт!

– А що ви мали на увазі під його куркульською натурою?

– Злий він був, хоч і товстий, шипів на всіх, хто йому не до вподоби. Особисто я в гуртожитку не жив, так мені колеги про нього розповідали. Гуртожиток у всіх виховує товариську, взаємовиручку, щедрість, здатність до швидкого зав'язування коротких стосунків. І навіть до родинного життя він готував, гуртожиток: адже ту ж одягну шафу треба було навчитися ділити з трьома нахабами!

– Але ж які романтичні уявлення маєте про гуртак!

– Та які вже маю... Рогуля ж Фесенка й гуртожиток не виправив. Він, поки не одружився, жив у старому нашому гуртожитку на Виставці, збудованому за спартанськими ще вимогами. Чотири ліжка в кімнаті уздовж двох стін, посередині стіл. Наприкінці кожного коридору вмивальник, за ним сортир. На поверхах, де жили дівчата, стояв чомусь жахливий сморід. Тому ж Павликові довелося прожити цілий рік в одній кімнаті з Фесенком, багато чого цікавого розповідав. Наприклад, під ліжком у Фесенка було висипано овочі: картопля, морква, цибуля. І все складено в акуратні пірамідки, щоб легко було перерахувати. І він не лінувався, кожного вечора ретельно перераховував, щоб, не дай того Боже, хто не вкрав пари картоплин!

– «Глитай, або ж Павук!» – біс його знає кому наслідуючи, підняв Саливон повчально вказівний палець.

– Хтозна... Або ось історія з тумбочкою. Отаке «Дійство про тумбочку», гідне пера тодішнього радянського Арістофана. Окрім меблів спільного користування, кожний гуртожитський наділявся й індивідуальними: обов'язково – ліжко, і факультативно – тумбочка. Тому факультативно, що тумбочок на всіх не вистачало. Ось і при якомусь заселенні на початку навчального року тій кімнаті, де жили Фесенко й Павлик, дісталися на чотирьох лише три тумбочки. Оскільки Павлик перейшов

до цієї кімнати, притягнувши й тумбочку з собою, та прибудна тумбочка за ним і залишилася. Був там здоров'як, після армії, десантник – той просто забрав ще одну тумбочку собі. І залишилися на одну тумбочку два претенденти – Фесенко і ще один такий же жлоб, той згодом вивчив новогрецьку мову і робив кар'єру в ЦК комсомолу як перекладач. Що треба було їм зробити?

– Та нема питань... Потягнути сірники, розіграти тумбочку на пальцях або навіть у карти: залишився «дурнем» – залишаєшся і без тумбочки, та хіба мало ще як... Просто поділити її на двох: тобі ця поличка, а мені – що під нею.

– Ось бачите! Замість цього вони по черзі забирали тумбочку собі, викидаючи речі конкурента, а вечорами залазили на ліжка, ховалися під ковдрами та шипіли один на одного – а тумбочка між ними, і на підлозі з двох боків валяється їх мотлох.

– Шипіли – ви сказали?

– І це, мабуть, найцікавіше, що саме вони там шипіли. Матюкали один одного, при цьому один обіцяв поскаржитися в профком, а другий, Фесенко, голові партбюро. А коли колишній десантник, наскучивши цією тягомотиною, запропонував їм вийти на чесний двобій, а себе – як рефері, то пригрозили настукати й на нього. Тоді він, не довго думаючи...

І тут у Саливона засмикався в кишені мобільник.



*Розділ 28. РОМАНЮК: двозначне теоретизування препода; Бертолуччі в нетрях психоаналізу; недоречний спогад Саливона*

На жаль, телефонувала всього лише Лада. Саливон легенько стукнув нігтем по маленькому напису «Відповісти» і встиг ще здивуватися неблагопристойній темній облямівці, що невідомо звідки взялася на нігті.

– Ти де?!

– Не дуже й оригінальне запитання... Привіт, Ладочко.

– Ти де точно?! Не до твоїх підколювань зараз.

– Навіщо тобі? А я на Гоголівській, навпроти «Будинку з кішками».

– Які ще кішки? Де точно?

Саливон стеноу плечима й придивився:

– Номер «23». Якщо ще точніше, «23 А».

– Не рухайся з місця. Підїду за чверть години.

Він пояснив Романюку, що дружина просить почекати її на цьому місці. Скоро, мовляв, підїде.

– Щиро співчуваю, Аркадію. Але у такому разі пропоную сісти, поки се та те, а я постараюся закінчити свою розповідь.

– Про Фесенка, чи що? – буркнув Саливон.

Настрій у нього остаточно зіпсувався, тому що ніколи раніше Ладі й на думку не спало б розшукувати його на роботі. Романюк лише кивнув у відповідь, витягнув з кишені великий білий носовичок сумнівній свіжості, акуратно розстелив його на бордюрі й усівся, ноги протягнувши на проїжджу частину. Саливон критично оглядів бордюри і безтрепетно наслідував колишньому своєму преподаві: якщо й доведеться сьогодні ще раз



постояти перед камерою, тил їй підставляти він у жодному разі не стане.

– Зрозуміло, всіх на факультеті надзвичайно цікавило, чому це раптом Фесенко подався в «голубі». Знаєте, ніхто не ставив запитання, чому він стрибнув. А ось чому «поголубів»... Річ ясна, ми з Павликом теж обговорювали це питання, і Павлик схилився до висновку, що хитрий товстун Фесенко, який встиг вельми зміцнити своє становище на факультеті, намагався в такий нетрадиційний спосіб знайти покровителів і в академічних колах. Врешті-решт, і я почав схилитися до цього припущення, тому що моя перша здогадка про задоволення природної схильності до пасивного гомосексуалізму суперечила проявленим негідником раніше хитрості та обачності. Адже що заважало йому дочекатися розподілення на кафедру, та щоб відразу ж, як молодому фахівцеві, профком дав йому квартиру з дозволу ректора (а там все було на мазі), а вже тоді піти назустріч своїм сексуальним примхам?

– Ви немов смакуєте цю брудоту, Владиславе Миколайовичу.

– Що? Так, є трохи, Аркадію, – усміхнувся препод. – А тоді в наших із Павликом мізках трошки прояснилося, як тільки ми побували на сеансі великого фільму Бертолуччі «Конформіст». Оскільки Бертолуччі був тоді комуністом, його фільм у нас прокрутили, але до того порізаним, що зрозуміти, чому саме головний герой зробився такою ганчіркою й добровільно пішов на службу до фашистів, було просто неможливо. Проте допомогли статті про фільм в західних комуністичних газетах, зокрема, в «Morning Star», а я її тоді випишував.

– Пам'ятаю я, пам'ятаю... Все там замішано на гомосексуалізмі, це так. Виходить, що ваш Фесенко жадав віддатися державній машині радянського

тоталітаризму і розслабившись, отримати задоволення. Нічого собі...

– Насправді ж, Аркадію, багато що у фільмі ґрунтувалося на дитячій ненависті-любві до педофіла-шофера... як його там? Героеві Трентіньяна увижалося, що він застрелив цього паскудника в отроцтві. Взагалі ж, там біс собі ногу зломить на мотиваціях. Спроба насильства...

– Одне для мене поза сумнівом, Владиславе Миколайовичу, і це глибока відраза, яку викликає у глядача герой «Конформіста».

– Отож... Незабаром після того, як фільм Бертолуччі показали в Києві, я, кокетуючи з однією молодою нашою викладачкою, заявив, що відчуваю себе ну просто огидним, махровим конформістом. Бачили б ви, як вона почервоніла! Так густо, просто буряково. Впевнений, що бідолаха вклала в це слово інше значення.

Саливон коротко реготнув. Сам він не полюбляє заглядати до темних глибин підсвідомості, хоч його родинна ситуація й надала би фрейдистові обширного матеріалу. У міру того, як старий піжон розгортав перед ним свою сповідь, Саливон, взагалі людина скоріше терпима й толерантна, відчував усе глибше і глибше відчуження від нього. І навіть наростаючу ворожість. Лише розумом, але ніяк не серцем, міг він зрозуміти епатажне милування гомосексуалізмом, загравання якесь з цією темною, злою силою. Лише розумом, і до того ж не тільки відчужено, але і з певним прихованим жахом, в якому навряд чи зізнався б комусь. Так, вгадав Романюк, у нього й справді є тут деякий досвід, та тільки зовсім інший. Досвід відчайдушного захисту від реальної небезпеки, що загрожувала його особистості, свободі та самоствердженню, а там, хтозна, навіть психічному

здоров'ю і самому життю. Ось тільки розповідати про ці епізоди він не стане вродливному старперові. За будь-яких умов не стане.

Любовні знегоди виштовхнули Аркашу з його маленької сім'ї та із звичної шкільної атмосфери до Н-ського училища культури, гуртак якого здався йому з переляку переддвер'ям пекла на землі. Училище розташовувалося в колишньому поміщицькому маєтку, а коли точніше, у замку або палаці, що зберіг ще залишки респектабельності та навіть декору на фасаді. Це був сценічний майданчик для розіграної вдень комедії: тут навчали основам народної культури й бібліотечної справи – саме до цього відділення засунула мати Аркашу. Вночі ж, у чоловічому гуртожитку, перебудованому з панської стайні, нуртувало своє, темне життя, за власними правилами та з внутрішньою ієрархією.

Сильно не поталанило Аркаші, фатально не поталанило всім підліткам, що опинилися в тому училищі після восьмого класу школи. Десь у попередніх поколіннях над вчорашніми школярами взяли гору студенти (офіційно всі називалися учнями), що вступили після армійської служби. Мало того, що були старші роками, вони принесли з собою традицію дідовщини, огидно забарвлену відгомонами кримінального «закона». Нічного чергування викладачів не передбачалося, вахтер хропів на своєму стільці у вестибюлі і вночі заглиблювався до гуртожитку не далі туалету, тому бідні малолітки-«салаги» до самого ранку перебували під владою «дідів». А ті, після денного ритуалу посвячення першокурсників і першокурсниць в учні, «Свята першокурсника», не забарилися й зі своїм нічним – «присягою». Точніше,

спочатку налякали розповідями про її жахи, а потім і влаштували. За декілька років, уже студентом університету, здогадався Саливон, що пережитий ним обряд – прямий спадкоємець первісної ініціації, але це наукове пояснення жодною мірою не ушляхетнило його обтяжливих спогадів.

Вночі новачків розбудили та привели на галявину. Як потім довідався Аркаша, це було улюблене місце для святкових пікніків мешканців Н-ська, але тоді він, степняк, що вперше опинився в нічному лісі, сильно злякався. Спершу «діди» змусили новачків викопати руками ямку і закопали в ній, нахваляючись із матами своєю спритністю, двох вкрадених ще вдень качок. Передбачалося, що пір'я, обмазане глиною, легко зніметься після того, як над качками прогорить вогнище. Вогонь дещо заспокоїв Аркашу, і він не помітив, як Бичара, найсильніший та найтупіший з «дідів», сунув до палаючого хмизу алюмінієву ложку держакком уперед. Потім «діди» наказали новачкам повторювати за ними слова «присяги», що віддавала, як зрозумів переляканий Аркаша, «салаг» на поталу мучителям. І не зрозуміти було, чи реальні оті матерні погрози й обіцянки, чи вимовляються лише «для в'язки слова». На жаль, дієва частина «присяги» виявилася сповна реальною. Кожного «салагу» було поставлено перед вибором: з'їсти жменю землі – або отримати розжарений держак ложки в задній прохід.

Того року на перший курс було прийнято в училищі п'ятеро хлопців. Усі вони, і Аркаша з ними, вважали за краще їсти землю. Кожного «салагу» тепер міцно тримали, щоб не втік. Після двох землеїдів настала черга Аркаші, але його вивернуло, як тільки побачив у себе під носом на

чийсь брудній долоні горку мокрої землі. «Діди» ненадовго порадилися, а потім скопом накинулися на Аркашу, кинули ниць на землю, спустили штани та труси, а якийсь гад сів йому на голову. Раптовий біль здався йому нестерпним, Аркаша заволав було, але тут же брудна лапа Бичари затиснула йому рота. Він ледве не збожеволів від болю й опритомнів уже під мирне чавкання й похвальбу «дідів». Потім усе стихло, він зважився поворушитися, встав, поправив одяг. У жодному разі не можна було скаржитися начальству училища, нічого було й думати про звертання за меддопомогою.

Місяць принизливого болю, кепкувань, голоду, нищівних «двійок» з народного танцю довелося пережити Аркаші, поки опік піджив. І весь цей час він придумував плани помсти Бичарі, що узяв на себе, як про це йому не забули повідомити інші «салаги», роль ката. Трудність була в тому, що Бичару належало оскопити або перерізати йому горлянку настільки хитромудро, щоб на Аркашу не впала підозра. Проте справи в училищі обернулися таким чином, що довелося залишити химерні мрії, а, навпаки, самому без кінця ховатися й ухилятися від тупого атлета.

Чергова любовна історія сталася з Аркашою, і слід визнати, що цього разу не було в тому особливої його провини. Бо його пожаліла, вирішила приголубити та втішити місцева Мессаліна – надзвичайно худа й вертка тридцятилітня стервоза. Звали її Азою Гнатівною, і працювала вона в училищі культури комірницею. І зараз не зміг би сказати Саливон, чи була гарною Аза Гнатівна: вирази на її худому, ніби обпаленому личку змінювалися так часто, що не встигав розглянути, та й не давала вона часу себе докладно розглядати. А ось що

всі парубки училища жадали її, пускаючи слини, а на останньому курсі, навесні та незадовго до випускного, усі як один, у чергу, отримували бажане, це вже точно. Аркаша ж завинив і тим, що потрапив до її квапливих обіймів надто вже рано, наприкінці першого семестру, і порушивши ненавмисно права її визнаного фаворита – завуча Івана Івановича, огрядного, літнього чолові'яги в окулярах.

Усі знали, що завуч одружений, а комірниця заміжня, проте це абсолютно не заважало їхньому збоченому союзові. Збоченому тому, що Івана Івановича лише підбадьорювали швидкоплинні романи його палкої подруги із шмаркачами-студентами. А ось жалість-потяг Ази Гнатівни до вродливенького Аркаші – це вже інша справа, і закоханий завуч обурився, тим більше, що цього разу ніхто й не подумав щадити його почуття. Адже бувало не раз, що завуч марно скрібся до замкненої комори в законний свій час, на великій перерві, і чув через тонкі двері непристойну метушню – або ввижалося ревнивцеві, що чує.

Аж ніяк не можна сказати, що в цій історії Аркаша був лише пасивною, страждаючою стороною. Де там! Училищна Мессаліна, спершу налякавши, роздражнила й розбалувала його. Салівона й зараз перекручувало, коли він згадував запахи та дотики до його голого тіла їхнього ложа любові. Були то старі, списані шинелі, складені в комірці, до якої вели двері з просторої, добре обладнаної комори училища. Колись тамошні учні носили форму, а після її скасування ці шинелі чомусь не можна було викинути. А може бути, Аза Гнатівна просто не бажала з ними розлучатися, тримаючи за свій еротичний талісман. Вона запевняла Аркашу, що

час від часу шинелі перекладає, проте дух у комірці стояв ще той! І як не можна було передбачити, що саме встромиться зараз тобі в голий бік – гудзик, твердий край хлястика або гострий кут суконного коміра, так само безглуздо було б і намагатися зметикувати, що в наступну мить сотворить Аза Гнатівна зі своїми палаючим гнучким тілом і жадібним ротом, яке знайде їм застосування. Порівняно з цією дияволицею, мамині подруги-провідниці, мила тітка Зіна й навіть товста безсоромна Пашка, здавалися тепер Аркаші покірливими ангелами.

Тим часом ображений завуч порозумівся з Бичарою. Як не цінували хлопців у майже повністю дівчачому училищі культури, викладачам обісіло витягувати на «трійки» цього тупицю й лінивця, тож йому загрожувало відрахування. Іван Іванович пообіцяв справу залагодити, якщо Бичара опустить Саливоненка. Таке навіть здоров'яка пройняло, він витріщився на завуча й обґрунтовано зазначив, що «тут, мля, не зона». Іван Іванович знизав плечима, поправив окуляри на носі та подався до викладацької, а Бичара зміркував, що отримав останній та, мабуть, єдиний шанс. Дивно, але йому й на думку не спало засісти в бібліотеці та підготуватися з усіх предметів.

Бичара таємно зібрав «дідів», щоб порадитися, але не знайшов у них підтримки. Вони погоджувалися, що «салага» Саливоненко надто високо про себе думає, проте зовсім не вважали, що він заслужив на настільки жорстоке покарання. Бичара зрозумів, що громадська думка не на його боці. Розміркувавши, він зважився ризикнути. Тим часом поголоска про його намір, прикрашена страхітливими подробицями, дійшла до

Аркаші. Той не спав усю ніч, а вранці пропасував урок режисури і на товкучці купив стару небезпечну бритву, без неї тепер не виходив, а лягаючи спати, клав під подушку...

– Та ви зовсім не слухаєте мене, Аркадію! – весело обурився Романюк. – А я вже майже дійшов до знайомства з Маргарет. І сподівався вас тим надзвичайно втішити.

A stylized, handwritten signature or mark, possibly the author's name, written in black ink. It consists of several overlapping, fluid strokes that form a unique, abstract shape.





**Розділ 29. РОМАНЮК: нарешті декілька слів і про Маргарет; ескапада Лади; для чого Симонові ширма**

– Пробачте, пригадалося дещо... – і тут сенс сказаного співбесідником дійшов до Саливона, і він огризнувся. – А при чому тут Маргарита Львівна, якщо ви вже встигли пережити свій камінг-аут?

– Видно, міцно ви відключилися, Аркадію. Адже я якраз розповідав про те розчарування відносно цього свого камінг-ауту, яке пережив паралельно з так званою «перебудовою». Я втратив сім'ю, моя завидна посада в університеті перетворилася на копійчану, з усіх щілин поповзли нувориші. Слава Богу, що хоч сам не пустився в спекуляції, а то й квартиру, останнє своє надбання, втратив би. А тут ще й це розчарування в потаємній моїй, можна сказати, іграшці. Ось тоді й захопився я балетом, Аркадію. Переконавав себе, що бігаю на кожен балетний спектакль (от-от, пішки ходив, з економії), кваплячись насолодитися високою культурою на все подальше вбоге життя. Здавалося мені тоді, що ціни на квитки в Оперному так злетять, що соватись туди буде вже остаточно не з моєю кишенею.

– Часи, коли в нашому Оперному на всіх кутах стирчали реклами чужого «Ладзарелла», – буркнув Саливон.

– Можна подумати, що весь культурний комплекс Оперного такий вже й наш, вітчизняний, – приємно посміхнувся препод. – Нашими, можливо, були б хороводи на галявині в священному гаї.

– Однак!

– Оперний, як потім я дізнався про це від Маргарет, тоді лихоманило зсередини. Міністерство культури, очолюване абсолютно випадковою людиною, не справлялося з ситуацією. І без того мізерні, зарплати артистів знецінювала інфляція. Ось тоді й перетворилися наші «прими» на перелітних пташок. Але це зовсім не стосувалося нашої спільної знайомої: Маргарет нікуди не запрошували, інакше вона не втрималася б згодом мені похвалитися. Адже вона в ті часи лише пробилася до четвірки маленьких лебедів... Ба ні, до четвірки дівиць у «Сплячій красуні» і, вже на моїх, можна сказати, очах, завоювала участь у дуеті дивертисменту «Марної перестороги». Знайомство ж наше відбулося за схемою, про яку я так барвисто розпинався на тій нашій передачі, – пам'ятаєте?

– Господи, як давно це було! Ніби в попередньому моєму житті...

– Але ж і повного тижня не минуло. Напевне, ви прожили яскраво ці дні, Аркадію... Нашому знайомству, а потім і ближчим стосункам з Маргарет ніщо не заважало: обоє розлучені, а ще і вона, і я в Києві самотні. Тоді я, чесно кажучи, не уявляв собі, яким робом спромігся б підтримати своїх батьків-пенсіонерів, коли б вони дожили до тих злих часів. А в ту свою передостанню сильну закоханість, ту, що в Маргарет, я упірнув на відчай душі. І розуміючи ситуацію так, ніби доля дає мені останній шанс побудувати своє життя за гетеросексуальною моделлю. Доля, здавалося мені, недаремно поставила на моєму шляху найчарівнішу у світі жінку, і недаремно мені поталанило в тому, що вона ще не так високо вознеслася, щоб стати для мене зовсім недосяжною. О, як я милувався нею зі своєї галерки! Уподібнюючись у цьому до прищавого підлітка,

я бачив у ній не артистку, а прекрасну напіводягнену жінку. Самому сором – і навіть тепер. Проте ви, саме ви, Аркадію, спроможні мене зрозуміти. Адже ви добре уявляєте собі, що це означає – все життя прожити в маленькому містечку, де вам знайомі кожна стежинка, кожний камінь! Ось так само і я врешті-решт, за допомогою старого театрального бінокля, вивчив усе тіло Маргарет. Майже кожного балетного мого вечора я, для неї самої непомітно, здійснював сміливу еротичну подорож від її гострої і ледь більш випнутої, ніж ліва, правої лопатки до тієї чарівної родимки, яку гримери навіть не намагалися запудрювати.

– Родимки? Ну-ну!

– У мене просто пунктик з'явився, пов'язаний із цією родимкою... А її ноги, з чудовим високим підйомом, як в Анни Павлової, але тоді ще дещо важкуваті... О, їх краса втримувала мене на цьому світі! Звичайно ж, бінокль не давав мені можливості пізнати її внутрішній світ, і в цій сфері я неминуче ідеалізував Маргарет. Проте зблизька вона виявилася ще прекраснішою за будь-який вигаданий закоханим залицяльником фантом...

– Давно хотів вас запитати, Владиславе Миколайовичу, чи не знаєте ви випадково, як склалася за кордоном доля другої дружини Істоміна, тодішньої подруги Маргарити Львівни? – запитав Саливон для того тільки, щоб зупинити потік визнань Романюка, бо стали вони раптом йому неприємні.

– Дивно, що ви запитали зараз про неї, Аркадію... Коли ми познайомилися, Маргарет якраз наводила довідки про цю Томочку (або Женечку?). Розтанули, щезли в широкому світі ця мила дуринда та її симпатичний чоловік, ефектний блондин Валерик. Маргарет у простоті душевній сподівалася, що вони зачепилися у Віденській опері – де там! Вони не залишили слідів у жодному

балетному колективі Старого й Нового світу, ось яка справа. Маргарет тоді сильно через це нервувала. Адже вона вірна подруга, не залишить у біді. Тому, можливо, що своєї сім'ї дотепер не спромоглася створити.

– Тоді в мене ще одне запитання дозріло для вас, Владиславе Миколайовичу. Запитання для вас, як я розумію, неприємне.

– Гаразд, чого вже там. Прошу.

– Чому ви були таким впевненим, що зумієте повернути до себе у відповідь... ну, увагу Маргарити Львівни?

– Так от ви про що... – і в Романюка незрозуміло через що піднявся настрій. – У це важко тепер повірити, але я ж був тоді вродливим чоловіком. Лисина вже прорізувалася, це так, але ж я з нею активно боровся, витрачався на чудодійні засоби, намагався приховати. Ви зараз молодий та скоріше вродливий, ніж навпаки, так що маєте розуміти, що чоловіча краса для її володаря, ніби палиця на два кінці. Якийсь японський письменник чудово це висловив: «Що сказати мені про вродливого юнака? Що сказати про метелика, який пурхає над полем битви? Про метелика, готового сісти і на меч, і на рану, прокреслену цим мечем?» Красень викликає в жінці або сильне почуття, або недовіру, причому саме через свою зовнішність.

– Мені доводилося чути в народі, – згідно кивнув Саливон, – що гарна дівчина обов'язково стане... ну, перекладемо так: жінкою легковажної поведінки. Тут, либонь, щось подібне.

– Я ж викликав подвійну недовіру – і через вродливу свою зовнішність, і через безперечне красномовство. Але ж я навіть і за фахом своїм паразит, отака тобі блоха, що перескакує з коси безграмотної трудоголічки-мови

на плаття вишуканої красуні-літератури, пані вельми літньої, але змушеної підробляти, щоб не померти з голоду.

Саливон лише крякнув. Задоволений Романюк відкашлявся й уже готовий був продовжити свій монолог, коли вух Саливона досягли рідні звуки: це движок його власної малолітражки тягнув на підйом. Як тільки червона потвора показалася, Романюк, що сидів на бордюрі, підтягнув ноги, а побачивши, що за кермом дівчина, відскочив на тротуар. За ним і Саливон. Лада, одягнена занадто тепло як на початок червня, і навіть у капелюшку, рвучко загальмувала й поставила тачку на ручне гальмо.

– Що це за сорочка на тобі? – запитала, забувши відповісти на привітання. – І чому це ви обидва такі спокійні? Не знаєте хіба, що в місті робиться?

– Це моя дружина Лада. А це Владислав Миколайович Романюк, – пробурмотів Саливон. І тут же підкинувся. – Ей, а куди ти перевозиш наші речі?

– Я вас бачила в «ящику», – кивнула Лада. – Я вибачаюсь, але у нас із чоловіком дуже важлива розмова.

Романюк стенив плечима й відійшов на десяток кроків у бік парку, а Саливон відволікся від ошелешеного споглядання власного майна. Ну, й частково нажитого спільно майна, що ним завантажено зараз чи не доверху задне сидіння. Чи не подякувати Богові, що їхня малолітражка така маленька? «Мерсом» Лада спромоглася б і меблі вивезти! Він хотів було відчинити дверці, щоб втиснутися до салону, але вони виявилися заблокованими. Та й місця для нього не знайшлося б: поряд з Ладюю громадився телевізор, а на ньому цілий розсип паперів. І віконце з того боку зачинене.

– Ладо! Що це, до біса, відбувається?

– А те відбувається, що я рятую все, що ще можна врятувати. Чи знаєш ти, що робиться на Харківському масиві? У нашому дворі ці юні відморозки за одну ніч спалили усі більш-менш дорогі іномарки, а на нашій надряпали погане слово. Думаю, що до завтра наша «деушка» не простояла б. Я зараз віджену її до дядька в Житомир, та й сама там залишуся.

– Добре, я розумію, що ти забрала «ящик». Біс із ним! Але ж і комп наш стирчить на задньому сидінні! Тобі не здається, Ладочко, що це вже... Що це занадто?

– Добре, що нагадав. Там, на кухні, на підвіконні, побачиш флешку. Я останню свою не пошкодувала, перекинула всю твою лажу з жорсткого диску. Лише порнороліки твої не перекидала – як-небудь обійдешся, збоченцю!

Хотів було він нагадати, що ті ролики викачав, готуючись до інтерв'ю з порноактрисою, яка приїхала до Києва у відпустку до матері та чоловіка, але раптом пробило йому, що тепер виправдовуватися не має потреби. Тепер хоч на голову ставай і ногами дригай – а що б це змінило?

– Новий собі тепер можеш не купувати. Говорять, всі комп'ютерні магазини і де торгували мобілками, розграбовані, тож якщо не розжитися самотужки новим ноутбуком, то купити в мародера дешево ще встигнеш.

– Господи, що ти верзеш?

– А мені комп потрібний для зв'язку з людиною. Скажи, чи не погодишся ти підписати дарчі на твої частки в квартирі та авто? Я боюся, що інакше не вдасться мені умовити дядька погасити кредити. Я роботу втратила, але оскільки пенсіонери не отримали пенсії, тобі на роботі тепер теж мало що світить. Вибач, але кожен за себе.

– Я не підписуватиму, – прохрипів він. Здолавши перший порив, не порвав папери, а ткнув їй у віконце назад. Раптово похолодів і сунув руку за лацкан промацати внутрішню, зашпилену англійською булавкою кишеню: там на собі, після однієї неприємної пригоди з міліцією, ось уже більше десятка років тримає Саливон паспорт. А коли обзавівся журналістським посвідченням, то й посвідчення. Є паспорт! На місці! Тепер залишається сподіватися, що й найвідважніший житомирський приватний нотаріус не ризикне завірити дарчу без оригіналу паспорта...

– Не дуже я й сподівалася, – і Лада втягнула всередину руку з паперами. – Знаю ж тебе: завжди лише про себе й думаєш.

– Ну, хай... А чи давно в тебе ця людина?

– Вже деякий час, Аркадію, вже деякий час. Боже, як прикольно! Я повинна була, напевно, зарюмсати від щастя – ти мною зацікавився. Заспокойся, посправжньому я тобі ще не зрадила. Я ж не така, як ти: зберігаю хоч рештки порядності.

Утримав у собі Саливон все, що збирався сказати, і лише запропонував повернутися на перехрестя й виїхати у сторону Брест-Литовського проспекту краще вже Тургенівською: тут проїхала беємпешка і щось надто скоро затихла. Як би не влаштувала засідку де-небудь у дворі.

– Ця твоя осоружна манера! Хизуватися забутими назвами вулиць! Удавати з себе корінного киянина! Немає жодного Брест-Литовського проспекту, а лише проспект Перемоги. Але ти ж міг мене й не попереджати... Спасибі, Аркадію.

– Ми ж не розлучилися ще, тільки майно ти розділила. Треба ж! А я, може, не тебе, а тачку пожалів.



Насправді сказав таке, лише щоб її позлити. Сам дивувався, але плювати йому було на тачку, ніби й не грався з нею, зовсім по-хлоп'ячому, і не пишався ніколи нею нишком. Тут йому пробило, що коли Лада не поміняла замок на вхідних дверях, то хоч до квартири він зуміє проникнути, і на душі трохи полегшало. А тут ще й Лада розвернулася, і на кормі червоного малятка явило себе, видряпане гвіздком, негоже графіто: «СУКОВОЗКА». Усміхнувся тут Саливон, точніше, сіпнувся у нього вгору куточок рота. А там і гуркіт крихітного движка майже замовк.

– Ось тепер ви зрозумієте, Аркадію, чому я не одружувався більше, – пролунало в нього за спиною.

Саливон машинально кивнув. І раптом заговорив про те, про що абсолютно не збирався розповідати старому хлюсту.

– Десь по дорозі на Житомир вона збирається підібрати свою людину. Правда, важко мені зрозуміти, куди його посадить. Хіба що доведеться мужикові взяти дуроскоп на коліна. Проте є в цій халепі й утішний для мене момент. Судячи з усього, вона спілкувалася зі своїм обранцем лише в Мережі. Від щирого серця бажаю їй, щоб він виявився беззубою старою бабою або сморідним старим в інвалідній колясці.

– А через вебку?

– У нас немає... ми не користувалися вебкамерою, Владиславе Миколайовичу, – пояснив Саливон. – Мені ще тільки вдома, на моєму власному компі, камери не вистачало, а Ладі я не казав, що вебка є в ноутбучі.

– І все одно не спокушайтеся мрією, Аркадію. Якщо вже вони виявили одне в одному рідну душу, значить, і за віком не дуже різняться. Зараз між генераціями така прірва пролягла – о-го-го!

– Атож, – погодився Саливон, зовсім про іншу різницю у віці пригадавши. Це ж треба, його тепер можуть і за «антиквара» прийняти. Ті хлопці, подекують, знайомляться зі старшими пані не цілком безкорисливо. А він? Крякнув і заговорив зовсім про інше. – Ви краще ось що мені скажіть, Владиславе Миколайовичу. Ваші колеги, я Істоміна й нашого банкіра маю на увазі, зовсім не жадали давати мені інтерв'ю з такої делікатної теми. Ви ж, можна й так сказати, самі напрошувалися. Не можете пояснити, чому?

– Ось це якраз можу пояснити, – посміхнувся Романюк дещо розгублено. – Я останніми роками відчуваю, що фатально не маю з ким поділитися своїми переживаннями, дорогими для мене думками, сентиментальними спогадами, нарешті. Симонові про це ані пари з уст, відразу засміє. Ніби довкола мене глухі стіни. А ви мені здалися, вже вибачте старшому за віком, чудовим слухачем – чужим, бездушним, нейтральним і навіть механічним, ніби диктофон.

– Ідеальним нічним горщиком для результатів словесного проносу? – гірко довідався чудовий слухач.

– Браво, Аркадію! І ще я знав, що не фігуруватиму у ваших записах під власним ім'ям. Хочете, я розповім вам, навіщо мені знадобилася ширма?

– Давайте.

– Це Симон зажадав поставити ширму. Ніби для того, щоб я не спостерігав за ним, коли грає в свої дебільні ігри, а насправді, як з'ясувалося, – тут Романюк гірко зітхнув, – щоб зі своїм дружком зв'язуватися без перешкоди. Комп'ютер маємо настільний, і йому не вдалося перетягнути компа до своєї кімнати, бо я на ньому працюю. А Симон хоч і не від світу сього, навіть він розуміє, звідки вдома беруться гроші.

– Не від світу сього... Дозвольте мені поставити одне запитання, Владиславе Миколайовичу.

– Та хоч би й десяток.

– Добродійник наш, люб'язний Максим Ісайович, роздав нам усім переговірники, забезпечивши прямим зв'язком на випадок саме такої веремії, яка зараз починається. Чому ж ви сьогодні не скористалися своїм переговірником, а продовжували довбати в мій вимкнений мобільник?

Романюк лише руками розвів.

– Невже примудрилися загубити? – здивувався Саливон.

– Та ні. Симон забрав собі. Говорить, що питання евакуації бере на себе, позбавляє, мовляв, мене малоприємного клопоту... А чи знаєте, під яким парканом ми зараз з вами стоїмо?

– А й справді, – реготнув Саливон, якому до душі припала зміна теми. – Білий кам'яний паркан, за ним сонне царство якесь, а там, на сторожці, напис «Дитячий санаторій». Санаторій в центрі Києва? Мені здалося, що й дітей всередині зовсім немає.

– Там хтось живе насправді. Мені довелося спостережувати, як у ворота заїжджала хлібовозка, а сторож, той майже завжди на місці. Раніше будівлі, укриті за дубами двору-парку, можна було так-сяк розглянути зі сходів «Будинку з кішками», а тепер там круті живуть, до парадного не потрапиш. Проте я дізнавався. Виявилось, що це єдина міська садиба початку ХІХ століття, що збереглася в центрі Києва, і належала вона київському художникові Орловському.

– О! Тому самому? Що польських повстанців малював?

– Я теж подумав, що тут жив романтичний поляк Олександр Орловський! Але виявилось, що йдеться про

нуднішого пейзажиста Володимира Орловського, який свого часу, щоправда, конкурував з Айвазовським. З його дочкою був одружений славний український живописець Пимоненко, який поставив собі флігель у тій же садибі. Цікаво, що як тут вони, два художники, жили та працювали поруч, так і на Лук'янівському цвинтарі поруч лежать – просто через доріжку.

– Спасибі, ви задовольнили мою цікавість. І що ж тепер робити?

– Влаштувати своє життя і благати долю, щоб ваша дружина не повернулася до вас. Я, знаєте, до неї придивився.

– Ні, – виправився ніяково Саливон. – Я мав на увазі, чи будемо ми спускатися до Павлівського парку. Адже два кроки залишилися.





*Розділ 30. МАРГАРИТА: Звірення омонівця; білі панчішки пані Ікс; квасоляна каша; нічне пробудження*

– А чом би й ні? – посміхнувся Романюк. – Посиділи б хоч по-людськи, на лаві. Та й дорогою є що показати.

Саливон, що непогано знає цей район, висловив переконання в тому, що більше там уже нічого показувати. На що Романюк, знову перебравши на себе роль екскурсовода, показав підборіддям на типову школу післявоєнної побудови:

– А чи знаєте ви, що там у фасад вмуровано капсулу з посланням людям комуністичного суспільства? І що поруч довго висіла дошка з проханням вийняти капсулу і прочитати послання 2017 року, тобто в соту річницю Жовтневої Революції?

– Але ж недовго очікувати залишилося...

– Мене особисто, Аркадію, вражає історичний оптимізм тих, післявоєнних будівельників. Адже тоді ніхто не міг гарантувати, що на місці Східної Європи не розкинеться радіоактивна пустеля, поорана...

– Стоп! Прохід закритий! – це із-за остову чотириповерхівки, виселеної не менше вже як двадцять років тому, але дотепер не знесеної, висунулася темна фігура омонівця в повному спорядженні.

– Ви постійте тут, Владиславе Миколайовичу, – запропонував Саливон, дістав посвідчення і прокричав. – Я журналіст. Ось бачите! Іду до вас!

Омоновець, чоловік огрядний, не поворушився, поки Саливон не наблизився.

– Приберіть посвідчення! – прогудів, чорної вовняної маски не знімаючи. – Я вас знаю. Дружина моя балдіє від вашої передачі, а вас особисто зустрічав на Хрещатику, коли знімали біля наметового табору. Ви, я бачу, без оператора?

– Я не на зйомці. Працюю з ньюсмейкером. Ми думали переговорити в парку на лаві.

– Вам і мій начальник не дозволить, – похитав головою омоновець. – Тут серйозні справи. Обіцяйте, що не використаєте в своїй роботі, і я розповім особисто вам, що за буча зчинилася.

– Ви ж знаєте, що політикою я не займаюся. Тоді, біля наметів, це була загальна мобілізація на каналі.

– От-от, я так і зрозумів. Ушивайтесь на дачу, якщо є дача, драпайте з центру в усякому разі. Ми тут тому, що америкоси без розголосу вивозять своїх громадян. На аеропорт «Бориспіль» пішло вже шість автобусів. Я не зовсім розсікаю, чому ми маємо забезпечувати безпеку їхньої евакуації, але з начальством не посперечаєшся. А що почнеться, коли вони заберуться, ви знаєте.

– Я – знаю?

– Невже забули, що робилося в Лівії? Це щоб далеко не ходити. Їй-богу, сам би змився подалі, була б можливість.

– Неймовірно! Скажіть, повз вас не проїздила БМП-1?

– Жодна беемпешка не проїздила, це вже точно.

Саливон подякував і попрощався. Чи це йому здалося, чи то цей люб'язний омоновець і справді стривожився, коли почув про беемпешку? Романюку він сказав лише, що до парку не пускають.

– Та біс із ним, з парком! Пора вже нам повертатися, – заметушився той. – Та й про Симона турбуюся. Такі справи, що краще б йому з квартири й носа не

висовувати. Він такий непристосований, немов зі свого цього Іносвіту. Та й розповів я вам майже все, Аркадію.

– Так, так, повертаймося. Нам по дорозі до перехрестя, Владиславе Миколайовичу.

– Даруйте, я помовчу. Повітря не вистачає...

Підйом зовсім пологий, Саливон, далеко не атлет, його й не помітив. А ось вони й на рівному місці. Постояли, і златоуст, віддихавшись і підбадьорившись, знову накрутив свою катеринку:

– «Майже», це ж не «все», Аркадію... Після кількох незабутніх спільних вечорів, коли я пережив... Ні, це треба мати таку ж тонкість почуттів, як у вашого покірного слуги, щоб пізнавати глибини насолод у безмовному обожнюванні, у спогляданні улюбленої істоти, відчувати наснагу від випадкових дотиків – і болісну надію, що з її боку вони були не випадкові, а знаменують...

Мобільник засмикався в кишені Саливона, а коли він вихопив його, на екранчику намалювалося «Сомко робочий». Пані Ікс!

– Так! Так!

– Живий! Тоді куди ж ти подівся? Як наважився покинути мене? З усього духу сюди!

– Та я ж майже поруч! Біжу!

Хто цей старичок у нейлоновому капелюсі? Чого хоче? Саливон пробурмотів «До побачення» і, не вслухуючись у потік слів, що полився у відповідь, помчав. Підйом до наступного перехрестя, ось де справжня крутизна, і він захекався не гірше за препода, коли вбіг до двору її багатоповерхівки. Тут смерділо гаром, диміли остови десятка іномарок. І з розбитою панеллю, домофон продовжував працювати. Саливон набрав



номер квартири, і доки набирав, у вухах його прозвучали останні, уже вслід йому кинуті слова Романюка:

– Я й тепер вважаю це лише збігом обставин, що Маргарет відкинула мою пропозицію руки й серця ввечері того ж дня, коли дізналася, що замінить на наступному спектаклі в партії Жизелі тодішню приму Задаянну.

Сяючи, як мідний п'ятак, пані Ікс зустріла його в дверях квартири. Він ахнув: були на ній лише білі панчішки, а на плечах щось подібне до мереживного жилета, воно нічого не приховувало, а тому надіте було, мабуть, для тепла. Після перших поцілунків і обопільних недорікуватих звірень у щонайповнішому щасті, зазананому тієї миті, Маргарита визнала за необхідне пояснити:

– Я, коли додзвонилася до тебе, милий, розчула в слухавці патякання цього недотепи Владика. Чого б він там не наплів про мене, не слухай. Тим більше, що Владик усім говорить, що в мене дуже важкі, м'язисті ноги. Ось, біле повнить, поза сумнівом! І хіба навіть у білому, навіть опухлі після спектаклю? Тож хіба не брехня це – називати мої ноги важкуватими?

– Брехня – і підла брехня! – відповів Саливон. – Мабуть, я тебе тепер нікуди від себе не відпущу, а піду куди – без тебе ані кроку.

– Ти мружишся зараз, ніби кіт біля повного блюда сметани. Негайно ж вирушай у ванну, поки гаряча вода не скінчилася, а я тут погляну, чого можна буде перехопити.

У ванній Саливон спочатку зачинився, проте миттю відкинув бронзову засувку й прочинив двері. Заспокоївся, лише зачувши метушню на кухні. Так, це краще рішення тепер – більше не розлучатися. Вистачить з нього розставань, досить і того, що самотня, без нього поруч, смерть матері дотепер лежить каменем на серці.

Він встиг змити мильну піну раніше, ніж гаряча вода закінчилася. Вже холодною вимив ванну і почав її наповнювати.

На кухні панував аромат квасоляного супу. Довгою ложкою помішуючи в каструлі, в іншій, далеко відставленій руці Маргарита тримала порожню бляшану банку, до чогось на ній приглядаючись. Ноги поставила... ага, в четверту позицію, а до вбрання добавила крихітний фартушок.

– Там сказано, що з додаванням бекону. Не заперечуєш? – спитала заклопотано.

– Обожаю квасоляний суп! І тобі не треба більше мене спокушати – ти мене спокусила на все моє життя наперед.

Вона залишила ложку в каструлі, банку кинула на стіл і повисла на шиї в Саливона.

– Який ти молодець, що не напнув свого брудного шмаття! Дай мені оговтатися, і я придумаю що-небудь із ним. Я б розридалася у відповідь на твої слова, милий, але не хочу, щоб ти побачив мене з розмитим макіяжем.

Довго довелося пояснювати Саливонові, що тепер вони будуть завжди разом, що він багато разів ще побачить її вмитою, і живописати інші чарівні заради нього перспективи їх буденного життя удвох. Суп тим часом википів, але й квасоляна каша здалася їм смачною, хоч і солонуватою. За столом вони пустували, як діти, забули розбавити консервованій компот і сп'яніли, випивши по склянці.

Саливон усе збирався запитати, як пройшов спектакль, але забував. Опритомнів уже в темряві, дивній темряві, такої в місті, тим більше в центрі, ніколи не буває. Адже реклами, ліхтарі, фари машин, що проїжджають під вікнами... Поруч дихала Маргарита,

але він упевнений був, що вона теж уже не спить. Запитав тихенько:

– А як там спектакль?

Вона продовжувала сопіти. Гірко стало йому, що не вгадав, а отже, не такі вже й близькі вони, як йому здається. І чому це вона спить, якщо він уже прокинувся? Зітхнув Саливон і пошльопав до ванної кімнати. На дотик вирушив, усередині вже пригадав, де бачив вимикач. Світло запалилося, слава Богу. Ванна, зрозуміло, давно наповнилася, проте вода дисципліновано сходила зливом. Розібравшись із кранами, почав відпирати туалетним милом труси та шкарпетки над раковиною. Сорочку слід було б замочити заздалегідь у тазку, проте він боявся нишпорити в шафках, щоб не зчинити шум.

Але незабаром пролунали в коридорі легкі кроки босих ніг, двері прочинилися, і відбулося в них з'явлення пані Ікс. Цього разу вона закуталася в халат, а коли Саливон кинувся до неї, щоб уже звично схопити в обійми, його зупинили власні ж мокрі та мильні руки.

– Якщо вже ти вирішив прибитися до мене надовго...

– Назавжди! – заволав він.

– ...то, напевно, саме мені слід було б випрати твою білизну, – продовжила вона елеґійно. – Проте я всього двічі була замужем і так вже давно, і так по-дурному, не по-справжньому ніби й на короткий термін. Знаєш, я абсолютно забула, які саме обов'язки покладаються на супутницю, яку мужик намірився притримати при собі деякий час.

– Назавжди!

– Поки що є холодна вода й електрика, тож пральна машина працюватиме. Отже, витри руки та ходімо до вітальні. Саме так, до вітальні! Сядемо в різних кутках дивана й поговоримо нарешті по-людськи.

І якби навіть і не в різних кутках, то й тоді навряд чи був би здатний Саливон на яку-небудь серйозну інтервенцію. Схоже, що й вона відчувала подібне спустошення.

– Ти запитував, як там спектакль – адже я не помилилася? – довідалась тихенько. – Ти вибач, але я не могла поворушитися, і навіть ворухнути язиком. Спектакль був жахливий, ніколи ще мені не доводилося танцювати перед таким порожнім залом. Капельдинери буквально зганяли народ із гальорки в партер. Зате наслухалася я жахів, уже наслухалася під зав'язку...

– А котра година?

– Пів на третю, як виявляється. Ти знову зголоднів, ні? Самий час поговорити, нарешті, милий. Ти був такий небагатослівний вчора.

– Зате цей твій Владик виявився першорядним базікою, – не втримався Саливон.

Пані Ікс сліпуче посміхнулася, і перш, ніж зібралася вона відповісти, встиг подумати щасливий коханець, що віднині та до кінця життя доведеться йому вгадувати, коли його жінка говорить щиро, а коли вважає за краще зіграти.

– ...не ревнувати мене до нього, а пожаліти нещасного. У мене ж і перший чоловік був такого ж типу. Не того, що ти зараз подумав, а щоб побалакати. А базіки можуть виявитися дуже корисними. Є в нас у трупі одна дивачка з мімансу, Борисівна. В звичайні часи її прагнуть обходити десятою дорогою, щоб не забалакала до неприємності, а ось вчора баба користувалася колосальною популярністю.

– Артистка мімансу – це коли по команді руку перед собою витягує?

– Авжеж... Так от, ця товстуха, Борисівна котра, витрусила зі своєї старезної матінки спогади про німецьку

окупацію, а в антрактах обдаровувала ними за кулісами всіх, хто мав бажання.

– Чи не надто... далека паралель? – наважився заїкнутися Саливон.

– Та ба! Невже ти сам не бачиш, що у нас міська влада гірше до народу ставиться, ніж які-небудь окупанти? Так от, після того, як Червона армія залишила Київ, кияни кілька днів грабували державні магазини. Тоді мало хто розумів, що перед смертю не надихаєшся, а знову продукти з'явилися лише на кволих міських базарах. І за жахливими цінами, що змусили городян з ризиком для життя міняти речі на їстівне в навколишніх селах.

– Про це я чув, – кивнув Саливон. – Або читав в газетці. Тобто в Інеті читав, що було в газетці. Кому тепер вони, ці газети, потрібні?

– Німці позбавили киян електрики, а води й до їхнього приходу вже не було – холодної, звичайно, тоді про гарячу і в Берліні не йшлося. Перед відступом більшовики зруйнували водогін і каналізацію, а взимку, зрозуміло, не було жодного централізованого опалення, окрім будинків, вибраних німцями для себе. Більшу частину трамвая відгороджували для німців, а часом і зовсім забороняли киянам цей транспорт. Більшість кінотеатрів теж, так само як і звичайних театрів, працювали тільки для німців. Та що там далеко ходити? Пам'ятаєш, був ресторан «Театральний» якраз навпроти Оперного?

– Звичайно. Колишній ресторан «Франсуа».

– Так там був ресторан-кондитерська – і з написом «Тільки для німців».

– Весело... Проте не думаю, щоб тепер хтось наважився нас окупувати. Що там, до речі, про це чути?

– Начебто Китай хотів накласти вето, але обмежився тим, що утримався, і Рада Безпеки видала якусь резолюцію. Можливо, я щось і переплутала... Вони, мовляв, не дозволять урядові розправлятися з суверенним народом. І щось щодо нелегітимності президента. Навіщо такі складні слова? Пам'ятаю, що в римлян були легати.

– Я, любове моя, у латині зовсім профан.

– Знаєш, як тільки я зрозуміла загалом і в цілому, що справи кепські, я відразу про тебе згадала. Подумала, що треба було не випускати тебе на вулицю, а притримати в квартирі. І ще... Я навіть, грішним ділом, вагалася, а чи не увімкнути мені звук у «ящику»? Щоправда, абсолютно не пам'ятаю, чи не назавжди я його того...

– Але ж це дуже легко перевірити! – надихнувся Саливон.

Пані Ікс узяла зі столика й перекинула йому пульт-«лінтяйку». Кнопки відключення-включення та регулювання звуку виявилися акуратно вийнятими. Він спохмурнів: хто ж це для неї робив, цікаво? Запитувати не захотів. Промацав передню панель ящика, знайшов кнопки управління, натиснув потрібну – і до мигтіння сірих плям на екрані додався слабкий тріск.

– Тут кабель?

– Напевно, милий. В усякому разі, рахунки такі приходять. Зі всякими кабельними рекламами. Обіцяють сто програм – а навіщо стільки одній людині? Або навіть двом?

– А дротинки якої-небудь у тебе не знайдеться?

– Навіщо мені?

Випросив Саливон ненадовго спицю, встромив її в гніздо замість кабельного штекера – результат той же, лише тріск поголоснішав. Попросив тоді телепрограму,

а у відповідь лише сміх. Тоді вже й сам зрозумів, що зморозив дурницю, і пояснив, ніби виправдовувався:

– Я абсолютно не орієнтуюся, які наші канали працюють ночами. Сам за сніданком заглядаю інколи на Бі-бі-сі, Сі-ен-ен і дуже рідко – на російське НТВ, – а оскільки вона дивилася запитально, вніс ясність. – Дивлюся, чи не з'являється чогось нового в подачі матеріалу. На жаль, видно, мистецтво TV лише деградує.

– Та Бог з ним, з твоїм телебаченням. Вибач, звичайно, але коли ти сам... Але що з тих часів у киян ще з'явилося такого, що можна в нас відібрати?

– У мене – ти!

– Милый! Я мала на увазі мобільний зв'язок, ще Інтернет...

– До речі, я давно не заряджав мобілку. Господи, та гроші ж у мене на ній казенні, і я ніколи сам не поповнював рахунку! А щодо заряджання... Слухай, а який у тебе мобільник?

– Маленький, він у спальні залишився.

– Ні, фірми якої?

– Не знаю, милый. Але я тут дещо пригадала, що може тебе заспокоїти, принаймні, щодо мобільного зв'язку. Мені розповідали, що під час війни в Південній Осетії російський генерал просив у журналістів мобільника, щоб зв'язатися з начальством. Невже в тутешніх генералів зв'язок кращий? Не бійся, не вимкнуть.

Хотів було Саливон завірити її, що нічого не боїться, а про фірму запитував у надії, що зарядне підійде до його смартфона, проте замість цього раптом позіхнув. Позіхнув жахливо: трохи не вивернувши щелепи, й сльози виступили на очах.

– Давай ляжемо, поспимо, – промукав.

– Дуже слухна думка, – погодилася вона і додала поспішно. – Просто поспимо.

Це підкреслене «просто» здалося Саливоніві образливим, і він запропонував пані Ікс віднести її в спальню на руках. Вона вже погодилася, а він устиг підняти її з дивана, коли за вікном пролунав гучний свист і зміїне якесь шипіння, звуки ці стихали поступово, а коли припинилися, прокотився глухий удар, а ще за кілька секунд стекла вікон задзвеніли від вибухової хвилі. Відразу ж заголосили охоронні сигналізації легковичків – не так вже й мало їх залишилося в місті! Потім удар повторився в них за спиною, і виття сигналізації ніби подвоїлося, проте цього разу стекла не задзвеніли, лише висотка виразно гойднулася. Знизу, з перших поверхів, донісся й відразу перекрив завивання електроніки істеричний жіночий виск.

Маргарита ще тісніше притиснулася до нього і прошепотіла на вухо:

– Не будь тебе поруч, милий, я б вищала зараз голосніше за цю нещасну.

– Це добре, що ми не спали, спросоння ти злякалася б сильніше. Нічого не бійся, зараз ми подивимося, що там робиться.







**Розділ 31. МАРГАРИТА: небезпечна подорож центром Києва; Ліна відзначилася; спробуй тут зрозумій, кого називати дівчиною**

З Маргаритою на руках, як і раніше, Саливон босою ногою відчинив ширше залишені на ніч прочиненими двері балкона й опинився високо над розбудженим посеред ночі містом. Квартира виходила вікнами не на сусідню висотку, а в сторону Євбазу, Татарки, Лукьянівки. Вікна в багатоповерхівках спалахували одне за одним, блимали червоні ліхтарики стоп-сигналів. А ось відразу за Повітрофлотським мостом розгорялася пожежа. До шуму й гамору на вулицях додалися басовиті завивання пожежних машин і карет «швидкої допомоги».

– Це що ж там горить? – пискнула Маргарита. – Не вже стадіон КВО?

– Боюся, що сам КВО. Тепер, утім, там не штаб Київського військового округу, а Міністерство оборони. Шкода, мені його будівлі завжди нагадували Ермітаж... Бачиш у небі димний слід? Приглянься – і побачиш.

– Ну, бачу. І що воно означає, милий?

– Що по КВО бахнули крилатою ракетою із звичайним боезарядом, тротилівим. Літаки обігнули Київ і запустили свої подарунки зі східного напрямку.

– Чорт забирай! А навіщо так складно?

– Відкараскаються, не вони, мовляв, або щоб заплутати. Хіба мало що...

– Чому ти говориш, що ракети, а не одна?

– За нами теж гримнуло, на Липках. Це або по адміністрації президента, або по парламенту.

– Гарзд, віднеси мене до спальні. Тільки зачини, будь ласка, балкон.

По дорозі він подумав, що не треба було показувати Маргариті той слід від ракети. Надто вже близько від цієї висотки він повис, і добре, якщо Маргарита не зрозуміла, як недалеко промайнула крилата смерть. Та що вони там, диявол їх задери, собі дозволяють?

– Зачини й тут вікна, – попросила вона. – Дістає мене ця какофонія. У мене просто очі злипаються. І чим ми зараз і кому допоможемо, якщо не ляжемо знову спати?

– Логіка залізна, – відгукнувся він. – Почекай лишень, не гаси світло, поки я не знайду свого мобільника.

Чому це його піджак і сумка валяються на підлозі? Мобільник опинився на місці, здається, цілий. Навряд чи його розчавила б Маргарита, навіть якби наступила своєю легкою ногою. Ось – екранчик освітлився, коли Саливон натиснув верхню кнопку. Праворуч чорніла одна риска, отже, спрацює хоч би на прийом. Отакої! П'ять пропущених дзвінків. Він розкрив – усі від Сомка! Хлопнув себе долонею по лобу: це ж він обіцяв увечері зв'язатися з Сомком, і, запитаймо себе, кому з них двох це було необхідно? А Сомко, добрий товариш, чесна людина, не зумів додзвонитися і з чистою совістю тепер вирішує свої власні проблеми... І тут облився холодним потім Саливон, тому що перед його внутрішнім поглядом з'явився Сомко, що згорбився на велосипеді. Велик котить по шосе на Вишгород, темний сосновий ліс з двох боків нависає над асфальтом. Стару сумку, на перший погляд набиту старими газетами, прив'язано брудним білизняним шнуром до багажника, за спиною в мандрівника пошарпаний рюкзак... Не доїде ж він

таким макарон до свого Мукачева – пограбують, євро банкірські відберуть!

– Гаразд, милий, я і так засну, при світлі. Я й сама пов'язала б ще трішки перед сном, та не хочу тебе смішити.

– Гаси світло, мені воно зараз не потрібно. Спи! Мені треба подумати.

– І ти якийсь нервовий став. Чи не переїли ми з тобою цієї самої... як її... цієї солодкої...?

На цьому замовкла вона – і тут же задихала ритмічно. Мабуть, що й посопувала трішки... Ні, він почув би, адже звуки її дихання не забивалися хай і ослабленим пластиковими вікнами, проте, як і раніше, докучливим хоровим виттям автомобільної сигналізації. І халат вона забула скинути, коли лягла на бочок і склала долоні під щоку. Тому торкнувся він м'якої теплої тканини, а не прохолодної оксамитової шкіри, коли перегнувся через сплячу, щоб обережно натиснути на вимикач приліжкового торшера. Опинившись у відносній темряві, гостро відчув він безглуздість свого становища. Що він робить тут – голий, на чужому зім'ятому ліжку, спустошений до останньої межі, із зубами, вже другу добу не чищеними по-людськи? На чужому широкому ліжку... А навіщо воно таке широке? До чого б це самотній жінці заводити широченне двоспальне ліжко?

Гмикнув, обласкав силует пані Ікс ніжним поглядом, ніби вибачився. Коли вона встигла натягнути на голову простирadlo? Проте дихає рівно. Повернувся до неї спиною і знову активував екранчик. Щось було там не так із викликами Сомка. Смутно пригадалося, ніби один дзвінок із п'яти здався начебто не Сомків. Так, так... Ось він, «0956895262 Єленченко». Який ще Єленченко? І тут його ніби жаром обдало – Оленочка, сліпуча Оленочка, виявляється, набирала його номер. Зосередився

Саливон, набив СМСку Сомкові про зустріч у того вдома між десятою й одинадцятою годинами, відправив. Потім поставив будильник на дев'яту, і не встиг екранчик згаснути, як і сам непомітно заснув.

Весь залишок ночі він рятував Оленочку, вириваючи її з рук огидних бандитів, що без кінця повторювали єдину відому йому американську лайку, а в перервах між бійками вирішував проблему, чи має право відгукнутися на Оленоччине бажання віддячити йому нехайно ж – і найчудовішим способом. Опритомнів під дзенькання мобілки і, передусім, на дотик вирубив її будильник. На дотик, тому що, роззявивши рота, спостерігав, як Оленочка, що схилилася над ним, неухильно перетворюється на пані Ікс – підфарбовану, з доглянутим волоссям, у спокусливому пеньюарі. І слава Богу – з нею хоч не доведеться вирішувати етичних проблем!

Як виявилось, поквапився з цим сподіванням. Тому що Маргарита заявила, і вельми завзято:

– І як мені тепер розцінювати це твоє незвичайне і вкрай непристойне привітання? Чи призначено його мені особисто, чи ж усій жіночій половині людства? А може бути, це твій звичайний салют дню, що настає, і дам просять не турбуватися?

Нехайно вирішив він цю етичну проблему, ніжно пригорнувши ораторку до себе. І вже потім, відсапавшись, хотів було обґрунтувати те, що сталося між ними. Нічого кращого не вигадав сказати, а тільки, що вони можуть і не дійти до комуналки на Володимирській, та промовчав. Адже премило розчервонілу Маргариту цікавило вже зовсім інше. Безсило простягнувшись впоперек ліжка, а запашну голівку поклавши Саливоніві на живіт, вона обговорювала питання, чи є сенс їм тепер снідати.

– Особисто я не стану, краще вже полежу тут і наберуся сил. Тебе ж, і тому, зокрема, що ти в нас такий герой, необхідно нагодувати. Більш того, тобі необхідне посилене харчування.

– Я зовсім не герой, а в цих справах тим більше... Це ти... така у нас... така... чарівна... Так.

– Ось бачиш, у тебе навіть язик, на відміну від мого, ледве ворухиться. Тому посилене харчування на порядку денному. Проте, на жаль, я настільки погана хазяйка, що не змогла б нагодувати тебе й повноцінним сніданком. Знаєш, я не дуже й звикла їсти вдома. Вранці, звичайно ж, чашку кави, печиво яке-небудь...

– Наша ти Маргарет Тетчер: у тієї на сніданок були кава й вітаміни.

– Спробувала б вона на моєму місці лише на вітамінах! Тому я завжди з'їдала повноцінний другий сніданок напроти Оперного, у «Театральному» – спочатку в кафе, а потім виявила, що об одинадцятій ранку можу дозволити собі перехопити й у ресторані. Але не встигла я насолодитися бездоганним обслуговуванням, як дах провалився в готелі, і будівлю поставили на нескінченний ремонт... А тепер там самі офіси. Щоправда, з'явилася й відомча їдальня.

– А я застав там вже ремонт.

– Ідіоти смердючі! Перервали таку старовинну традицію! Адже на цьому місці стояли ресторан і кафе «Франсуа» вже в першій половині XIX століття, коли нашого Оперного й у проекті не було! Тут бачили Шевченка, як він сидів у «Франсуа» й наминав біфштекс, а було це в Петрівський піст, от!

– А ти звідки знаєш?

– Хтось розповідав. Ну так, хто ж іще, як не Владик? І так само, «Франсуа», кияни називали цей ресторан ще в двадцяті роки.

– Зрозуміло.

– Що тобі зрозуміло?! Загалом, удома я майже не їм, тому й запаси їжі такі мізерні. На сніданок можу запропонувати крекери, а до них гірчицю, якщо не засохла, звичайно. Або кетчуп, але чи не викинула я його? Знаєш, не впевнена я... Ні, здається, я його бачила вчора.

– Отже, крекери з віртуальним кетчупом. Кави б мені...

– Кавою хоч залийся, милий! Ось стосовно цукру я не певна...

– Аякже! Біла смерть.

– Як тільки зможу руку підняти, отримаєш по шиї. Не смій дражнитися! Я тобі не Гурченко в «Любов і голуби»!

– І в думках не було дражнитися... Так наш водій полюбляє говорити, хіпар Славик, коли кладе собі в каву третю ложечку цукру.

– А твоя Гурченко завжди мені здавалася вульгарною, і я була переконана, що в тому фільмі, «Любов і голуби», вона зіграла саму себе!

– А чому моя? Ніколи вона мені...

– Ти маєш рацію, краще не лихословити про стареньку. Адже вже померла. Чи ти помітив, милий, що я й не подумала запитувати в тебе, навіщо нам у такі небезпечні часи тягнутися кудись на Володимирську? А тому не запитую, що в пана й повелителя не запитують. От.

– Та ти й запитала б, я волів би не відповідати. Щоб ти мене за ідіота не прийняла. Ну, гаразд, розповім уже дорогою, а ще краще, коли зумію залагодити проблему. Знаєш що – тягни свою каву з кетчупом просто сюди!

Вони вирішили вийти на Володимирську напроти Оперного, так виходило далі, але здалося їм безпечніше за короткий маршрут по бульвару: там однобічний рух перетворював тротуари на пастку. Він переконав

Маргариту взути що-небудь на низьких підборах, і вона вже з власної ініціативи натягнула потерті джинси, футболку і прихопила з собою кофту, яка, мабуть, років двадцять очікувала на цю честь в одежній шафі.

Усі вітрини, не закриті сталевими шторами, було розбито. Саливонові здалося, що «Гастроном» на розі буквально випотрошено, навколо нього снували менти в коротких чорних бронежилетах і з укороченими автоматами. Один такий заходився вельми підозріло придивлятися до солодкої парочки, проте не зупинив. Саливон із жахом зрозумів, що блукати містом пішки з повнісінькою сумкою грошей буде небезпечно.

Під рекламами казино на будинку-красені, прославленому Булгаковим у «Білій гвардії», поблискували розсипи гільз, а на тротуарі навпроти Саливон ледве не вступив у калюжку підсохлої крові.

– Схоже на те, милий, що ми мирно проспали веселу тусовку, – зовсім не весело констатувала Маргарита.

– Коли ж ще й пограбувати, якщо не вдосвіта, – бадьоро відгукнувся Саливон.

Між університетським червоним корпусом і пам'ятником Шевченкові в парку якраз розгорталася батарея «Шилок», проте солдатик-зенітник в оточенні лише махнув Саливонові й Маргариті, щоб швидше проходили. Вони й пройшли, тримаючись якнайближче то до колон і стін червоного корпусу, то до високого ганку бібліотеки.

– А я думав, що ці старушки зняті з озброєння... – розпочав було Саливон. І осікся. Тому що вона відрізала:

– Не бажаю я слухати жодних ваших чоловічих армійських байок! – і тут же запитала примирливо, чи правильно їй запам'яталося, що він тут вчився.



– Я в іншому корпусі, у розкішній новобудові Вищої партійної школи, а тут доводилося бувати лише в актовому залі та в ректораті. Завжди заздрив тим, хто займається в цій старовинній будівлі, а не в колишньому партійному розпліднику на вулиці Пугачової.

– Пугачової? – порснула вона.

– Для сміху переінакшили, та й звиклися. А правильно – вулиця Пугачова, ось тільки не знаю, чи того самого самозванця, – пояснив Саливон, задоволений, що вона вже не гарчить.

О диво! Гастрономічний відділ на першому поверсі будинку Морозова не розграбовано. А якщо зачине-но його, то є надія, що під прикриттям зенітників відкриється. Невже вони дійдуть без пригод? Адже вже майже поруч...

Дійшли. І домофон спрацював, і Сомко їм відчинив. Як був, худючими плечима світячи з майки-алкоголічки. Зробив великі очі, впізнавши Маргариту Львівну, і церемонно до неї привітався. Саливоніві ж почав виговорювати вже в коридорі:

– Через тебе ми тут мало не останніми залишилися! Адже майже вся комуналка вже розбіглася, уявляєш? Заледве розвиднілося – і почався великий драп до родичів і знайомих!

– А з чого б це, Сомку?

– Та маніяка мої сусіди злякалися! Тут днями хтось впустив ханигу, він стукався в усі кімнати. Десь пригостили горілочкою, десь виматюкали, а вже за північ натрапив на рішучих хлопців, і таких, що, мабуть, недопили, вони йому надавали по шиї та виштовхнули на вулицю. Так він погрожував, що дістане пушку, повернеться й усіх перестріляє. Тоді посміялися, а тепер не до сміху. Бо діла такі веселі пішли, що можна чекати чого завгодно. А маніякам так вже точно роздоля. Та

ще тут один історик живе, Амвросій Миколайович, він ще більше страху нагнав. Розповідав усім, як у російські Смутні часи, коли перший самозванець був уже під Москвою, москвичі спустошили збройові лавки, і кожен почав шукати свого ворога.

– А навіщо? – неуважно поцікавилася пані Ікс.

– Щоб з ворогом під шумок розібратися, ось навіщо! – заявив Сомко, тріумфуючи.

Тут вельми важлива думка промайнула в Саливона, проте негайно ж її було витиснено актуальнішим спостереженням: вони вже деякий час тупцювали біля дверей Сомкової кімнати. Чом би це?

– Даруйте, але там у мене дівчина Ліна. Он Саливон її знає, Маргарито... е-е-е, Львівно. Бідоласі нікуди було подітися. Вона причепурюється, – відповів Сомко на невисловлене запитання.

Але, нарешті, проскреготав замок, і дівчина Ліна з'явилася в дверях. Можливо, вона й причепурилася, але тим самим лише відтінила скромну елегантність і бездоганний смак пані Ікс. І Саливон ледве не лопнув від гордоців, а Ліна тим часом кинулася йому на шию:

– Як ми із Сомком нервувалися через вас, Аркадію! І який ви молоток, що в таке... у звідомате таке врем'я не залишаєте свою маму саму!

Сомко булькнув ротом, пані Ікс нервово хихикнула, а Саливон почав віддирати від себе м'які та гарячі, як свіжі булочки, руки Ліни.

– Ну, дружбане, ніколи не спостерігав я на твоєму обличчі такого філософського виразу! – встряв Сомко.

– А-а-а, я зрозуміла, ви та сама Маргарина, у вас були шури-мури з тим злим старпером, йому ще Аркадій дзвонив з мого салону.

Схаменувся нарешті Саливон, заштовхнув дівчину до кімнати, причинив перед її носом двері та звернувся до Сомка:

– Давай тягни сумку, гостинний ти наш. От вже...

Сомко по-простецьки почухав у потилиці.

– А що мені було робити? Ліна, виявляється, микалася в будвагончику на будівництві, разом із кранівницею і двома землячками-штукатурами. Ті вчора змоталися додому, а Ліна не могла отак просто кинути свій салон. Хрін би їй удалося знову влаштуватися на роботу в Києві, якби підвела господаря. А залишатися одній у вагончику було дуже небезпечно. Одна справа, коли дільничний...

– Знаєте що? – сліпучо посміхнулася їм пані Ікс. – Я, мабуть, обзирнуся тут. Це ж комуналка, правда? «Система кор-р-рідорная...». Де ще тепер таке побачиш? До побачення, Семене. А на тебе чекатиму біля входу, милий.

– Про яку це вона систему? І навіщо гарчить? – пробурчав Сомко, втупившись у пряму спину пані Ікс, що віддалялася коридором.

– Висоцький це, – пояснив Саливон, трохи вже отямившись.

– Значить, вона тієї генерації, що пісяє від Висоцького.

– А ти, покоління пепсі, давай тягни сумку. Боюся, як би не втекла від мене тепер.

– Я б на твоєму місці... Гаразд, мовчу. Ти давай скидай мою сорочку, дівчина там освіжила твою, висить на плічках.

– Не тягни, прошу.

До честі Сомка, він винирнув негайно ж, із сумкою і сорочку тримаючи на плечі.

– Чи ти вийняв свою частку? – недбало й на Сомка не дивлячись, запитав Саливон, міняючи сорочку.

– За кого ти мене маєш? Я ту кляту сумку й не розкривав.

– Відкрий тоді зараз і відслини собі три папірці. Ще один за зберігання. Не думаю, що банкір заперечуватиме.

На їхнє щастя, Сомко затуляв нутроці сумки спиною, коли Ліна висунула до коридору носа й проспівала:

– А що там ховаєте в сумці, хлопці?

Сомко жигнув на сумці блискавкою, показав Ліні кулак, а в Саливона запитав гірко:

– Ти, що ж, зовсім не хочеш дізнатися, як там наші з тобою справи? Так от, передача про сестру-самозванку Влади Черняк пішла в ефір. Я хотів було ще дознімати матеріал із чарівною Владою, та вона відлетіла до Відня. Нам наказано шукати новий сюжет. Такий же розважальний. Якщо вчасно не знайду, робити «Слідами наших передач».

– Вони там що...? – і Саливон покрутив пальцем біля скроні. – А ти теж збираєшся линяти звідси?

– Мені нікуди дітися, залишуся поки що. Марно ти дівчину образив, дружбане.

Саливон кивнув згідно, про себе відзначивши лише, що пані Ікс, звичайно ж, виглядає чудово, але називати її «дівчиною» – це вже занадто. Тут же йому пробило, що Сомко говорив про Ліну, і трохи не спалахнув: це ж хто кого, насправді, образив?

Запропонував примирливо:

– Дати тобі ключі від квартири на Харківському масиві? Якщо тепер Маргарита мене виставить, поживемо там удвох.

– Спасибі на доброму слові, але і сам не поїду, і тобі не раджу туди повертатися. Пригадай, що в Белграді американці насамперед розбомбили? Еге ж, мости.

Не хотів би я опинитися на мосту через Дніпро, коли в нього потрапить ракета.

– А що там наші великі начальники говорять про нічний наліт?

– Ось вона, твоя фря надута, уже під дверима. Очікує на тебе, а до мене спиною повернулася... Що говорять – а ти ніби й сам не здогадуєшся, чого вони говорять? Наш президент – далеко не Черчилль, цей мужик не розумніший за тебе або за мене. Подумай, що ти сказав би на його місці – і не сильно схибиш. Зв'язок – за мобільником, мене можна буде шукати тут, а де тебе тепер – не знаю навіть.

– І я не знаю, Сомку. Лада відчалила до Житомира, забрала тачку, навіть ноутбук, уявляєш? Хотіла, щоб я підписав дарчі і на свої півхати, і на півтачки.

– О! Не знаю, чи варто заздрити тобі, але ти вже точно живеш повним життям. Бувай, дружбане.

– Бувай... Ей, а звідки ти витягуєш інформацію?

– Поки що працює Інет, та й по TV майже по всіх каналах пройшли «Новини». А на крайній випадок розкопав старий транзистор. Батарейок не трапилося під рукою, так я до зарядного підключив проводками... Ну, бувай. До побачення, Маргарито Львівно. На мене ви марно гніваєтеся.



*Розділ 32.* **САЛИВОН: відверта розмова з Маргаритою; дзвінок Максима Ісайовича; неприємна новина від Сомка**

Серце в Саливона аж розривалося, коли в напівтемряві парадного споглядав він схилену голівку пані Ікс із нехитрим вузлом волосся на потилиці та її таку довгу і таку дівочу на вигляд шийку, що жалісно зараз біліла. Ось тільки ще більше жалів він тоді себе. Адже якось не знайшлося в нього часу сісти спокійно й розібратися, чому це він, геть забувши про чоловічу самоповагу, так безоглядно прив'язався, воістину прилипнув, немов реп'ях, до цієї жінки, здатної в одну мить так безжалісно відкинути людину від себе. Децю Саливон зміркував, коли усвідомив, що нинішні гіркі почуття дуже схожі на пережиті ним уже колись у ранньому дитинстві. Той випадок залишив після себе найтяжчий, найбільш гнітючий спогад з його дитсадівської доби. Недаремно ж намагався забути про нього – і забув би, якби час від часу не нагадувала мама. Якось у неділю вона, розсердившись на Аркашу за неслухняність і капризи, відвела його за два квартали від будинку й залишила під чужим забором, ніби назавжди, а сама, як він згодом здогадався, сховалася за рогом. Але тоді він хоч тим завинив, що віддав перевагу над рідною мамою миленькій Валентині Іванні, а зараз... Ну, насправді, за що його тепер карати? Саливон зітхнув. Що ж, відчуття відчуттями, проте справа, а точніше спільна, на двох безпека важливіша... Але ж це думка – прикрити євро зверху чим-небудь неприкметним.

– Дала б ти мені зараз свою кофту. Не змерзнеш?

Вона зірвала зі стегон кофту і сунула її за спину, не дивлячись.

– Невже ти тепер і бачити мене не хочеш? – довідався він, розстібаючи сумку й укладаючи кофту на євро, під «блискавку». Видно, захоплений був своєю придумкою, а тому надто вже байдуже запитав – бо вона миттю обернулася і вдивилася в нього зацікавлено.

– Чому ж? І поговорити з тобою наразі не проти, милий. Ось тільки вирішила раніше подумати, щоб не нагромадити зайвих дурощів.

– Я волів би, – відповів він тепер уже навіть і проникливо, – щоб ми почали з'ясовувати стосунки не раніше, ніж опинимося в безпечному місці. Та й хіба є що з'ясовувати нам? Дурні слова дурної дівчини...

– Вона повія? Ти відвідував її салон?

У Саливона щелепа відвисла, і вона перша розсміялася. Він підняв сумку на плече і подумав незадоволено, що з двома наплічними сумками, великою і маленькою, схожий тепер на мішечника.

Попросив:

– Чи не візьмеш тепер мою бізнес-сумку? Там зараз лише блокнот, ручки, невагомий диктофон і переговорник від Максима Ісайовича. А до речі – треба б йому тепер подзвонити.

– Від Максима, кажеш? – сплеснула вона руками. – І ці гроші в сумці, про які ти так турбувався, вони що, теж Максимові?

У глибині душі навіть порадивши можливості не виходити отак відразу ж на вулицю, розповів він усю історію про «бункер» на Сирці. А на закінчення запитав, куди поділа вона свого переговорника, адже не міг Максим Ісайович їй не всучити.

– Та нікуди я його не поділа, лежить в моєму... Як воно називається, велика скриня на ніжках, з безліччю шухляд?

– Шафа, цей... комод?

– От-от, у комоді. Є там у мене така шухляда, для непотрібних електроприладів. Мене ще мій перший чоловік, Герман, переконав, що їх, так само як і електроніку, не можна викидати, бо в них залишається душа. Я тоді слухала, роззявивши рота, все, що тільки видасть мій домашній гуру, і, річ ясна, погоджувалася. Уже на цій квартирі, коли колупав тут у мене стінку електрик з ЖЕКу, показала йому свої скарби, а він і говорить: «Це добре, завжди можна буде відрізати шнур зі штепселем».

– Справді... Якщо жити постійно на одному місці, накопичується всякий непотріб, а викинути рука не підіймається. Це зовсім не те, що кочувати містом з валізами та рюкзаком, – погодився він – і раптом підкинувся. – А чи не завалювався там у тебе який-небудь транзистор? Ну, пам'ятаєш, був час, коли їх носили з собою, маленькі такі радіоприймачі?

– Щоб на пляжі музику слухати? Був у мене, звичайно, але не пам'ятаю, куди подівся. Тоді я вже забагатіла трошки й була здатна, увімкнувши та почувши лише тріск, викинути в найближчу урну. А ось дешевий та, як з'ясувалося, китайський приймач і разом програвач для касет, той точно серед того мотлоху валяється. Як тільки плеєр здох, я його й засунула геть з очей. Купила, пам'ятаю, у переході, за копійки, думала, що заощадила купу грошей.

– Тепер та твоя примха може нас виручити. За умови, звичайно, що ти й усілякі блоки живлення не викидала.

– Ці чорні квадратики зі шнуром? Та що ти, милий, це ж святе. Герман говорив, що в них конденсується



небесна енергія. Господи, якою ж я була тоді дуркою! Та що ж я таке верзу? Якою дуркою я вродилася!

– Ти маєш коли-небудь розповісти мені про своє перше заміжжя. Це раз. І знаєш що? Нам обов'язково треба буде ще раз зазирнути на твою квартиру, щоб забрати приймач – не цей китайський, так інший. Це два.

Вона блиснула на нього очима, але промовчала, опустивши очі долу. Жестом затребувала велику сумку і, поставивши її під обшарпаною стіною, усілася. З відчуттям смутної безнадії здогадався Саливон, що весь цей час після нещасної балаканини Ліни його незрівнянна подруга, якій зараз ніяк не дати більше двадцяти восьми, тільки й чекала приводу, щоб влаштувати йому прочуханку. Хай вона щойно назвала себе дуркою, проте справжній дурень із них двох саме він. Як смів він потішатися над Романюком, що ідеалізував пані Ікс, з трепетом душевним роздивляючись її на сцені в бінокль, коли сам пішов тією ж стежкою, навпаки, пізнаючи її лише зблизька? Вони ж настільки були близькі, що ближче не придумаєш... І невже...

Вона підняла голову, гордовито відкинула її назад. І раптом посмішка торкнулася її красиво вигнутих губ:

– Щодо твого «це раз». Я би не хотіла розповідати тобі про своє перше заміжжя. Ти виявився надто вже ревним, причому реагуєш на якісь дурниці. А втім... Чом би й не розповісти про Германа? Чого на світі не буває, може, й мені самій буде корисно. Тільки не зараз, коли ми застрягли тут, у цьому цегельному шифоньєрі, і обидва боїмося вийти на вулицю.

– Ну, звичайно ж, я боюся, – посміхнувся Саливон радісно, на весь свій рот. – Тільки за тебе більше.

– А я за тебе. Ти зараз перестанеш либитися, бо я почну тебе лаяти. Ти щойно запропонував заскочити

до мене додому за якимось мізерним транзистором. Невже ти розраховував, що я ось так, вийшовши з тобою на прогулянку, подамся невідомо куди в такому пролетарському вигляді – і навіть без грошей і документів? Я вже не кажу про косметику і про все необхідне для станка.

Вдихнув Саливон повними грудьми, потім видихнув. А тоді пояснив терпляче:

– Так, ми йшли сюди за грошима твого приятеля Максима Ісайовича. Я не сказав тобі, куди й навіщо йдемо, бо підозрював, що гроші загубилися. А я не збирався навіщувати на тебе ще й свої проблеми – і не сподівайся, що коли-небудь стану цим займатися!

Вона заплодувала. Він схилив голову і, заохочений, продовжив:

– А зараз, коли гроші в нас, я зможу, нарешті зв'язатися з твоїм приятелем за переговорником. Попрошу його підїхати сюди, щоб їх забрати. Але якщо Максим Ісайович, який у ситуації січе куди краще за Сомка, запропонує нам негайно сховатися в «бункері» на Малій Окружній, я стану благи тебе його послухатися. Та біс із нею, з твоєю косметикою! Життя, знаєш, дорожче.

– А тепер ти мене послухай. Ось саме зараз, перед тим, як подзвониш Максимові. Мені, милий, ця його витівка з «бункером» відразу ж не сподобалася. Тобі моє небажання може здатися дріб'язковою, жіночою примхою, але все одно послухай. Для кого, по-твоєму, влаштував цей притулок наш банкір? Правильно, для себе самого. Тоді розміркуй, для чого потрібні там ми троє, а тепер і ти?

– Ішлося ще про дружин, моя безцінна, а дітей ні в кого з нас у Києві немає.

– Ну гаразд, з дружинами. З дружинами, кажеш? Адже теж сміх... Гаразд, про це потім. Ти ще не встиг про

це замислитися, а я роздумувала. І дійшла висновку, що ми потрібні його фінансовій світлості для панської їхньої розваги. Чи не чув, як Сталін розважався? У нього на вечірках Хрущов зобов'язаний був танцювати гопак, Будьонний грати на гармошці, а Жданов ставав дуже кумедний, коли нап'ється. Ось і ми для цього знадобилися. Впевнена, що Максим приховав там запис «Карнавалу звірів» Сен-Санса, щоб я на брудній підлозі зобразила йому «Вмираючого лебедя». Владик, той розважатиме господаря своїм вченим базіканням, а Алекс – саморобною філософією. Хоча з Алексом він може дати маху...

– А ось мені здається, рідна, що ти перебільшуєш. І навіщо тоді йому потрібний в «бункері» я?

– Молодому і сильному мужикові завжди знайдеться заняття в старечій компанії. І марно ти думаєш, що не потрапив до його розважальної команди. Ну, хоч би як професійний шоумен. І, ти тільки не ображайся... Максим у повному захваті від твоїх розповідей про провінційне дитинство і явно сподівається, що в «бункері» ти продовжиш серіал. І взагалі, від багатих слід триматися подалі, і мені навіть дивно, що ти, загалом і в цілому навіть дуже розумний хлопчик, дотепер цього не зрозумів!

– А що там щодо Істоміна? – підкинув питаннячко шоумен і казкар. Він зацікавився, проте поступово починав уже ображатися.

– Алекса? Та Максимові добре відомо, що Алекс напивається щодня, за винятком наших четвергів. У «бункері», наскільки я його знаю, Алексові й на думку не спаде відмовитися від своєї звички. Звідси виникають дві можливості. Або Максим дозволить йому бухати, і

ми ховатимемося від Алекса по темних кутках, або заховає від нього спиртне, а тоді він уже точно поставить усіх нас на голову. Нещасна Нуся! Як я їй завжди співчуваю!

– Атож...

– А тепер про дамське, про нісенітницю з твого, чоловічого погляду. Була в мене одна багата знайома, усе нав'язувалася в приятельки, так от вона скаржилася, що коли чоловік побудував великий будинок під Києвом, там разом з ними оселився шофер, він же охоронець, типу як ось Льоня в Максима. Було це влітку, і вона доконечно гостро відчувала незручності, коли в будинку з'явився чужий мужик. Зручно та по-літньому – ну, в купальник там, або в топ і шорти – вже не одягнутися, не те, що при одному чоловікові. З самого ранку маєш фарбуватися, готувати на трьох і немов для гостей, у ідальні стежити за своєю мовою – та й мало ще чого!

– Ти ніби ніколи не жила в готелі! – здивувався Саливон.

– У готелі прислуга без твого дозволу до номера не увійде, милий.

– Там досить кімнат, а наші правила поведінки ви, дами, зумієте нам продиктувати.

– Гаразд. Ти в тому підвалі, наскільки мені відомо, побував. І як, сподобалося тобі там?

– Але ж це для того лише, щоб відсидітися. І, пам'ятається, Максим Ісайович обіцяв, якщо встигне, перевезти картини. Щоб стало веселіше.

– Картини! – зареготала вона. – Прикуплені Максимом картини! Та ти на них і дивитися не зможеш без відрази. Це ж чорний гумор, ось тільки не смішний, бузувірський! Твій благодійник і кіно дивиться виключно в цьому стилі – лише фільми жахів!

– Та невже? Максим Ісайович говорив про свою грандіозну колекцію відеокасет, а зовсім не фільмів жахів.

– Ага! Від «Носферату» до «Молодого Франкенштейна» Мела Брукса.

– Це який ідіотів грає?

– Та кого б не грав Мел Брукс, твій Максим Ісайович ловить кайф лише тоді, коли спостерігає страждання інших. Ну хоч сам пригадай: коли він бував у доброму гуморі та навіть починав співати – хіба ж не після того, як ти розповідав йому про свої дитячі або насправді зовсім не дитячі, злигодні?

Крякнув тут Саливон. Вирішивши, проте, що матиме час обдумати це пізніше, потягнувся до своєї бізнес-сумки, а з неї рвонулися йому назустріч короткі, потужні, сиплі ніби гудки. Видно, Максим Ісайович спеціально підбирав сигнал, який не сплутаєш із дзвінком мобільника.

– Алло!

– Саливоне, радий, що ви відгукнулися! Марго вперто мовчить, от біда...

– Вона зі мною, Максиме Ісайовичу. Залишила слухавку вдома.

– Марго в своєму репертуарі... Загальний збір, Саливоне! У відомому вам місці.

– Максиме Ісайовичу! Я виконав ваше доручення, отримав половину...

– Вже не актуально. Сьогодні з ранку обидва цивільні аеропорти закрито. Примус до патріотизму, ха-ха. Справи наші якнайгірші, час заповзати до нори. Ви де?

– На Володимирській, нижче будинку Морозова, поряд з колишньою студентською їдальнею – пам'ятаєте?

– Залишайтеся на лінії, я маю порадитися з Льонею.

Клацнуло, у переговорнику тихенько завила завірюха, а Саливон поманив до себе пані Ікс, щоб прижалася вухом з іншого боку. Вона ще його самого обійняла і до нього притулилася – так пригорнулася, що на мить забув, на якому він світі... Голосно клацнуло.

– Саливоне, де ви там?!

– Слухаю вас.

– Льоня відмовився повертатися за вами. Говорить, що на місці сам пояснить вам, чому... Господи, мені ще тільки ваших з Льонею розборок не вистачало! Значить, викликайте таксі. Фірма має бути перевіреною, лише поторгуйтеся обов'язково, щоб не натрапити на бандитську підставу. Ми зараз проскакуємо повз Лукьянівський цвинтар... Та що за біс! Гальмує! Ліворуч, кому...

Клацання голосніше за попередні. І тиша. Саливон з Маргаритою презирнулися. Вона закусила губу, а він кинувся надвір, до домофону. Цього разу Сомко з'явився в повному вбранні та передусім запитав:

– Одного не розумію, як це ви примудрилися так швидко повернутися?

– Довго пояснювати! – прикрикнув Саливон. – Ми зараз викликаємо таксі та їдемо на цю, як її... Дорогожицьку. У район моргу, приблизно. Ти маєш це місце знати, Сомку... Банкір Ващенко в біді. Звичайно ж, хочеться сподіватися на краще, але в кращому разі там ДТП.

– Не викликай таксі, – дивлячись убік, промовив Сомко. – Зараз Славик привезе Вована з камерою. Ми якраз зібralися їхати на адресу двоюрідної псевдосестри вичавлювати зізнання, так само як і слізну сповідь про її молоде шахрайське життя.

– А мене, виходить, уже списали?!

– Та ти зовсім заморочив мені голову своєю сумкою! – обурився Сомко нещиро, та ще повів очима у бік пані Ікс. – Я про все на світі позабув.

Їм так і не вдалося зав'язати спільну розмову, поки за дверима парадного, на тротуарі явно, не вискнули гальма.



**Розділ 33. САЛИВОН: що, окрім зелених Зміїв, літає в небі над Києвом; хіпар Славик співає державний гімн; сумна звістка; які перехожі з'явилися на київських вулицях**

Студійний пікапчик прикрасився корявим написом «Преса», накваціям по борту білим аерозолем, а Славик, що вибрався назовні – забрудненою тілогрійкою, ватяними ж штаньми та кирзовими чобітьми. На голові заслужений артист мав солдатську шапку-вушанку з радянською ще зірочкою, а на поясі підвішеною – саперну лопатку.

– А-а-а! Виходить, мій дебют зривається. Або, як сказав би наш великий київський письменник Олександр Іванович Купрін, мій останній дебют, – протягнув не без жалю. – Проте все одно радий бачити тебе живим і здоровим, Саливоне. Мадам, моє шануваннячко!

– Мене взагалі Маргаритою звать, – легенько схилила голівку мадам, тоді як Саливон свердлив злобним поглядом режисера. – Чому це ви так одягнулися, і не могли б ми поїхати швидше?

– А де Вован? – запитав Сомко і кивнув задоволено, коли почув, що Вован кемарить у салоні, тоді як Славику в дорозі асфальт буквально підсмажував п'яти. – Ти, Саливоне, неголений, але це ще не гріх, коли волосся в порядку, і за умови чистої сорочки. По-похідному отак.

– А моє одіяння, – додав хіпар, любовно розчісуючи п'ятірнею сиву бороду, – це найкращий захист від дрібних осколків. Лопаткою ж у таких випадках прийнято прикривати обличчя.



– Та ви подивіться ж! – простогнав тут Сомко й у своїй простонародній манері простягнув перст, вказуючи щось на небі.

Саливон підняв голову: мирну синяву неквапом пересікала біла вузенька смужка, вона дрібно кучерявилася, поступово розширюючись. Як завжди, коли примружитися, можна було побачити, що попереду смужки повзе в небі літачок, а який саме, як завжди, не можна було розгледіти.

– Винищувач ППО, – визнав він потрібним блиснути ерудицією. – Захисник наш.

– Ні, не наш, – поправив Сомко нудно. – Президент вчора сказав, що не вважає законним закриття неба над країною, але заборонив вильоти авіації ППО, щоб запобігти новим смертям льотчиків і не давати приводу для провокацій.

– Але ж перед парком Шевченка дві «Шилки», – пригадав Саливон. – Чому ж вони не стріляють?

Сомко знову виявився найбільш інформованим:

– Їм не добити так високо. Тут потрібний «Куб». Упісатися можна – снаряд «Шилки» на максимальну відстань летить аж шість секунд!

Розштовхали Вована, щоб зняв чужий слід у небі про всяк випадок. Потім розсілися, нарешті, в автівці. Усередині різко повіяло потом. Цікаво, хто це з чоловіків настільки злякався? Славик усіх заспокоював, раз по раз нагадуючи, що й на даху намалював «The Pressa», на що Сомко попросив його краще врубити радіо. Пошарив Сомко по ефіру, і пролунав радісний голос диктора:

– ...буде знято, як тільки силовики закінчать на місці наметового табору свою роботу. У цей час міліція обшукує намети і враховує збиток, нанесений покриттю Хрещатика й майдану Незалежності, а СБУ проводить селекцію опозиціонерів, що знаходилися в

наметовому таборі. Усіх, хто не вчинив кримінальних або адміністративних злочинів, буде відпущено. Повторюємо урядове повідомлення. Блокаду Хрещатика буде знято...

– Наша відповідь Чемберлену! – зареготав хіпар.

– Чого-чого?

Замість того, щоб пояснити Вованові, Славик заспівав надтріснутим тенорком:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,  
І покажем, що ми, браття, козацького роду.  
Станем, браття, в бій кривавий, від Сяну до Дону...

– Гей, Воване, козаче!

– Чого тобі?

– Ти серед нас наймолодший, схоже. Скажи, а як ти нащот «душу й тіло покласти»?

– Ну, ти, Славику, і комік! – пирхнув Сомко.

Вован навіщось спочатку оглянув свою камеру, а потім відповів з навряд чи доречною серйозністю:

– Що воно там у гімні співається, мені це однофуй... Ой, звиняйте, Маргарито Львівно! Але запитання я зрозумів. Мій військкомат у Харцизьку, і хай вони спочатку мене спіймають. А добровольцем не піду, хлопці. Що вона для мене такого доброго зробила, ця влада, щоб мені за неї... оте, «душу й тіло»? Хай я не такий розумний, яким хотіла б мене бачити моя мама, але й не повний же дурень.

– Та нас і не стане ніхто призивати, – усміхнувся Сомко. – Адже давно розформовано кадровані дивізії, ті, де тільки офіцери й склади, і ще рота солдат, щоб було кому в караулі біля складів стояти. Звідки, як ви думаєте, бралось озброєння, щоб двадцять років з-під поли торгувати по всьому світу?

– А справді, – погодився Славик.

– Та й не та ситуація, – вів далі Сомко. – Коли країну вже окуповано духовно та економічно, чи не пізно обороняти її військово?

– Ви знаєте, хлопці, – вимовив Славик, і теж занадто вже серйозно. – А мені останніми днями якось легше і спокійніше. Ось саме тому, що більше нікому нічого не винен.

Саливон не брав участі в цій розмові. Він вважав, що йому є що, а також кого захищати в цій країні, але спробувати захистити Маргариту він міг, тільки залишаючись з нею поруч. Тримав ручку пані Х і мовчки гладив. Життя навчило його надавати перевагу найгіршому з можливих варіантів розвитку подій, і він зовсім не сподівався побачити Максима Ісайовича і Льоню живими. Тому, затиснувши злощасну сумку між ніг, узявся вигадувати текст, який скаже перед камерою експромтом.

На жаль, дива не сталося. На Дорогожицькій договар, випускаючи, серед суспіль чорних, і клуби білого диму, той самий «мерседес», уже майже невпізнаваний. Було його ніби переламано або вигнуто посередині. На тротуарі під кладовищенською стіною стояла міліційна іномарка. Славик хвацьки пригальмував, а Сомко вискочив з салону, безпомилково визначив головного мента й кинувся до нього, розмахуючи посвідченням. Вован уже знімав просто через переднє скло – а раптом Сомко не отримає дозволу? Саливон прошепотів Маргариті на вухо, щоб постаралася не потрапити в кадр, і вибрався назовні. Нашвидкуруч заглянув у дзеркало заднього виду – і зустрівся поглядом з напівзнайомим неголеним мужиком. Той не тільки подорослішав, але й – ось штука! – виглядає тепер більш значущим, якимось...

Від міліційної автівки вже біг Сомко, показуючи, що можна знімати. Саливон показав операторові на літнього коренастого мента, що пшикав на «мерс» залишками піни з вогнегасника, своєю чергою вийняв посвідчення, підійшов і виголосив голосно:

– Канал «Європа»! Представтеся, будь ласка! Якщо не секрет...

– Старший сержант Омельченко. Який вже там секрет...

– Чи не вдалося витягнути кого-небудь живим? Я не бачу тут «Швидкої»...

– Яке там! А «Швидка» ще й не бувала. Ей, хлопче! Вирубай камеру, і я розповім вам, що тут скоїлося.

Вован перенацілив об'єktiv на рештки «мерса», а Саливон присунувся до мента ближче, щоб краще спрацював мікрофон на лацкані піджака.

– Ми, патруль, проїздили Дорогожицькою. Слідчий прокуратури теж ще не бував. Та й не треба тут слідчого, мужики. Бачите мотузку? І така ж обгоріла з того боку. Та їм же, мля, підтягнули з двох боків під днище протитанкову міну! Ось що тут було, мужики. Живих не могло залишитися, серед них.

– Там їх двоє було – хазяїн, банкір Ващенко, і водій, Ляоня, прізвища не знаю.

– Тоді порада моя вам, хлопці. Безкоштовна, мля. Коли не випадково, як бачу, тут опинилися... Знімайте, що замислили, швидше – і ходу, поки бригада із слідчого відділу не з'явилася. Воно вам треба – у таку справу вгрузнути? А у жмуриків, усередині там, усі кістки вибило назовні, коли під днищем рвонуло.

– Спасибі, отець, за пораду, – це вже Сомко. – А ти давай, дружбане, розташуйся на фоні та скажи пару слів. А не бабахне, отець?

– Нібито нічому вже там, бензин весь вигорів.

Він понадіявся, що не виглядає дуже переляканим. Утім, Сомко таке помітив би й не забув би прореагувати. А скорбота й розгубленість, вони до речі. Набрив у легені повітря, а тут і Вован клацнув пальцями втретє. Заговорив, спиною відчуваючи жар, а на сморід намагаючись не звертати уваги. Трохи кінцівка його турбувала, але ось і вона звучить:

– Розповідали мені, що в Смутні часи москвичі розкупували зброю і розшукували своїх ворогів. Тут, біля догораючої залізної труни героя нашої передачі, відомого математика і банкіра Максима Ісайовича Ващенка, я хотів би порадив нашим глядачам: «Дорогі кияни! Шукайте й ви своїх ворогів, тому що настав для цього час. Знайдіть своїх ворогів, щоб помиритися з ними, щоб разом помірятися силами з навислою над всіма нами спільною бідую».

– Знято!

Мент Омельченко, що стояв за плечима Сомка, показав великий палець.

– Жодних шансів, так? Максим загинув, так? – це Маргарита, розчиняючи перед ним дверці. – Я бачила, як ти говорив на камеру. Мабуть, дуже красиво говорив? Так?

– Це моя робота, – стенив Саливон плечима. – Я свою роботу виконую, а ти свою. Максимові Ісайовичу і Льоні нічим тепер не допоможеш, а нам краще звідси зникнути. До «бункера» вже недалеко, дійдемо й пішки.

– Ти навіть і не подумав у мене відпроситися! – Сомко виголосив це, ніби під'юджуючи себе. – Ну, гаразд уже, дознімаймо й без тебе. Тепер хіба що будинок, де жив банкір, зовні... До офісу навряд чи пустять. Скрізь такий бардак!

– Підкинути вас? – люб'язно довідався Славик, розчісуючи бороду.

Саливон зопалу відмовився, проте тут же побоявся вести Маргариту через підземний перехід станції метро, і Славик, порушуючи всі правила руху, перевіз їх на протилежну сторону Малої Окружної. Пані Ікс вправно перелізла через огороження й подала руку допомоги своєму кавалерові, а він дивився вслід непоказному пікапу, поки не зник той за поворотом: такі пішли справи, що невідомо, чи побачить хлопців знову.

Він узяв з місця, широко і швидко крокуючи, тож їй довелося встигати за ним підстрибом, на що не забула поскаржитися. Додала:

– Я дорогою помітила, що на вулицях з'явилися автівки. Знаєш, старі – «лади», «жигулі». Бачила навіть «запорожець».

– Ось тільки не знаю, чи на добре це.

– А ондечки свіжі оголошення на стіні... Максима шкода шалено, і я ще не зовсім врубилася. Але життя, воно продовжується, милий!

– Гаразд, давай зупинимося і прочитаємо. А ти зараз відсапаєшся.

– Я?! Мені зовсім не потрібно... як це? Просто ти дуже широко крокуєш... Ці ось старі, лише папір дуже добрий, не пожовтів. «Концептуалізм і класика! Светри від 89 грн.». Були ж такі безтурботні часи... Або ось: «Дитячий відпочинок. Консультація педофіла».

– Що?!

– А? Пробач, «...педагога». А ось і справді нове оголошення: «Броньовані віконниці на замовлення з витравленим по сталі малюнком. Великий вибір сюжетів і орнаментів!» Дивися, а ось і люди на вулицях з'явилися. А ти говорив...

Він хотів було заперечити твердження про свіжість останнього оголошення, але відволікся, придивляючись до перехожих на протилежній стороні вулиці. Усі вони, чоловіки та жінки, рухалися в одному напрямі, назустріч. Хто із вузлом, хто з напханим поліетиленовим пакетом, більшість із порожніми руками, ці інколи розмахували ними, інші горбилися, склавши руки за спиною. Деякі в однакових блакитних плащах. Господи, та це ж лікарняні халати!

– Рідна моя, не бійся! Усе пухом. От тільки з Павлівки випустили хворих. Ідуть на станцію метро, щоб розїхатися по домівках, – пробурмотів.

– Павлівська лікарня – це ж психлікарня? Бр-р-р...

– Нам уже недалеко. Менше кварталу залишилося... Ти диви, перед входом машина стоїть! Якщо це міліція, проходимо далі – домовились?

Зблизька автівка виявилася блідо-блакитною «ладою» з незграбно намальованими на бортах шашечками, і стояла вона не просто перед входом до «бункера», а на виїзді до проїжджої частини. Як тільки Саливон дістав ключа і схилювався над замком, дверці брязнули, і назовні вибралася розпатлана літня пані з баулом. «Лада» негайно ж рикнула движком і поїхала.

– Боже мій, Нусю! – вигукнула Маргарита Львівна.

Саливон не обернувся. Він уже впорався з замком і тягнув двері на себе, коли довелося відстрибнути – з темноти приміщення виступила валькірія в камуфляжі і занесла над головою залиту кров'ю сокиру.

– Що за чортівня? Адже це... Оленочко, невже це ви?

Вона примружилася, придивилася, повільно, блідо посміхнулася й опустила червону пожежну сокиру. Як і раніше, Саливон дивився на неї зверху вниз, але тепер зумів розгледіти краще. Камуфляжною виявилася

лише куртка, ще на ній були, здається, джинси та темні кросівки.

– Пробачте, Аркадію Олеговичу, не впізнала вас. Неголеного і з короткою зачіскою. А тут нерви вже на межі. Ми приїхали першими, нікого ще немає. І, ви уявляєте, Максим Ісайович не відгукується ні за мобільним, ні за спецзв'язком.

– Чому ж не впустили Ганну Володимирівну, дружину професора Істоміна?

– Звідки мені знати, хто вона, ця істерична баба? Кричить, плаче, а за її спиною дебіл-таксист про своє бубонить. Я в особисте життя Максима Ісайовича не втаємничена. А якби ніс свій сунула, отримала б по носі. Про Істоміна чула, звичайно... Ах, що ж це я, заходьте.

Але Саливон раніше покликав жінок, і тільки коли вони, обнявшись і обидві зарюмсані, спустилися до підвалу, сам ступив на поріг. Очі майже відразу ж звикли до напівтемряви – і негайно ж напоролися на постать якогось старого: підвішений на патріархальній дибі, той беззвучно галасував у нестерпній муці... Зрозумів, що Максим Ісайович встиг-таки перевезти сюди свої картини, і зітхнув.

– Я не дозволяв їй брати сокиру! Ленка сама! Чуєте, я не винен!

Приглядівся Саливон – а це на залізній лавці сидить, ноги підібравши, мужичок з кулачок, зате з довгим волоссям і з борідкою. Наснився йому, чи що?

– Тож ви, Оленочко, привели свого брата? – здивувався.

– Якби! Це мій жених Едик, фактично в нас цивільний шлюб. Тепер ви розумієте, Аркадію, яку неприємну розмову з Максимом Ісайовичем маю попереду?



– Угу. Ви краще сядьте, Оленко. І ви, Ганно Володимирівно, теж. Ми з Маргаритою Львівною принесли скорботну звістку...

– Хто встиг вам повідомити, що Олексія Петровича вже немає з нами? – перебила його Ганна Володимирівна. – Сталося щось неймовірне. Я й помислити не могла, що мені доведеться пережити таке...

– Нусю! Спочатку заспокойся. Чи має хтось із собою валер'янку?

Коли Ганна Володимирівна оговталася трохи, вона розповіла, що біда сталася біля самої їх квартири, коли вона вже вийшла зі своїм баулом, таксист виніс валізу Олексія Петровича, а сам він, у руках нічого не маючи, лише з борсеткою на плечі, замикав двері. Троє п'януватих парубків спускалися сходами, але зупинилися на сходовій клітині та почали висміювати бронзову табличку, що на дверях, ту, із званням Олексія Петровича. Він розлютився і почав бризкати слиною, у відповідь один із хлопців його штовхнув. Олексій Петрович упав і помер від серцевого нападу на брудній плитковій підлозі під дверима власної квартири. Парубки не розгубилися, зняли з Олексія Петровича борсетку, у таксиста вирвали валізу і втекли, регочучи, сходами. Слава Богу, таксист ще трапився не без совісті: узявши гроші наперед, він лише огризався на докори Ганни Володимирівни в боягузтві. Допоміг затягти тіло всередину й укласти на диван, довіз до місця і тут погодився почекати, поки Ганні Володимирівні не пощастить дістатися до підвалу. Тут прибігли Риточка з Аркадієм, вони так виручили, так виручили!

– Отак вже і прибігли... – протягнув Саливон. – Я правильно зрозумів, що хулігани забрали і переговорника, і ключ від підвалу, ще гроші, мобілку там? Цьому горю можна допомогти. А ось Олексія Петровича не повернеш.

І господаря нашого притулку, Максима Ісайовича, теж. Вороги підірвали його сьогодні в машині разом з водієм Льонею по дорозі сюди. На жаль, помилки бути не може.

Оленка упустила сокиру й чи то всілася, чи то повалилася на підлогу. Саливон ткнувся було заспокоювати її, проте наткнувся на такий лютий погляд пані Ікс, котра, як і раніше, обіймала за плечі Ганну Володимирівну, що залишився на місці. І тут недалеко, а з переляку здалося йому, що й зовсім близько, пролунали вже знайомі свист і шипіння, вибух, нове шипіння і новий вибух. Майже негайно ж глухий удар змусив підвал кілька разів здригнутися. Та сама, зі сценою тортур на дибі, картина звалилася з гуркотом, зі стелі посипався пил.

– Нас засипало, засипало! – завищала Оленка, а Маргарита залишила давню подругу й заховала обличчя на грудях у Саливона.





*Розділ 34. МАРГАРИТА: посадка на ковчег за відсутності Ноя триває; нові сумні новини; дрібні чвари та великі неприємності*

– Рвонуло не тут! – вигукнув Саливон. – До нас докотилася вибухова хвиля. Чи не зачепило кого?

Хотів ще що-небудь додати заспокійливе, проте замовк – тому що вхідні двері почали повільно, зі скрипом відчинятися. Саливон був абсолютно впевнений, що замикав їх зсередини, так само, як і в тому, що не могли вони бути розчинені вибухом. Отже...

Так, у запорошеному світловому прямокутнику виникла фігура чоловіка. Юнака, власне, й абсолютно незнайомого Саливонові. Невже один із молодиків, що пограбували мертвого Істоміна? Проте тут же із-за плеча молодого чоловіка визирнув препод Романюк, і в мізках у Саливона прояснилося.

– Та ви ще не знаєте, що там сталося! – закричав препод, відтісняючи плечем юнака і струшуючи з себе пил. – Дві ракети підсікли телевежу, ніби сапою бабка на прополці орудувала, ніби кущ бур'яну на грядках. І вона звалилася із страшенним гуркотом, та ще й підстрибнула пару разів. На жаль, я стояв, рота роззявивши, і абсолютно забув, що для камери в моїй мобіліці не потрібно жодного покриття. А Симон, так він просто перелякався – правда, Симоне? Нас ледве з ніг не збило... Та що ж ви тут, людоньки, у темряві сидите?

Клацнув вимикач, у підвалі запалилося освітлення, яке з незвички здалося дуже яскравим, і Саливон зміг розглянути таємничого Симона. Так, у порівнянні з цим млосним молодиком навряд чи він зможе вважати себе

привабливим... І добре одягненим теж. Це треба ж! Тим часом на верхній сходинці з'явився новий персонаж, молодий качок у мотоциклетному шоломі та шкіряній куртці. Саливон стрепенувся – і, з нотками праведного гніву:

– Владиславе Миколайовичу, а це хто? Гарзд, ваш Симон – член вашої сім'ї, можна сказати, а він хто?

– А ви, Аркадію, про це його запитайте, – вимовив Романюк гірко, на Симона підборіддям вказуючи, – ось цього, як ви витончено висловилися, члена моєї сім'ї.

– Це, може, мій найкращий друг, – заявив Симон, дивлячись убік. – Родя нас із Владиком, тобто з Владиславом Миколайовичем, привіз сюди на своєму «Харлеї-Девідсоні».

– І колонки ці кляті в нього... Ну, просто вуха опухли, – поскаржився Романюк.

– Ну, ось що, Владиславе Миколайовичу, – Саливон уже ледве стримував роздратування. – Коли я отримав від покійного Максима Ісайовича доручення стосовно вас, його друзів, про жодних приятелів вашого Симона не йшлося.

– Покійного?! Ай-я-яй...

– Справи кепські, Владиславе Миколайовичу. Відправте звідти молодого чоловіка, нам треба все ретельно обговорити.

– Та я й сам тут не залишуся! – гаркнув молодий чоловік. – Нічого нам із Сімою киснути в компанії педиків і банкірських підстилок! Поїхали, Сімо!

Слов'янський (можливо, що й православний) Антіной закрив обличчя руками й залишився на місці. Байкер Родя харкнув собі під ноги, носком солдатського берця спихнув зі східців валізу на коліщатках і вискочив, не зачинивши за собою дверей.

Зовні пил осідав тихенько, пронизаний післяполудневими променями сонця. Раптом страшний рев ударив по вухах, не дозволяючи встановити, що за музику прокручує рішучий Родя. Саливон м'яко відсунув від себе Маргариту і знову ретельно замкнув двері. Спустився на дві сходинки, але й та одна, що залишилася, здіймала його над рештою народу, немов вождя племені, що встав перед промовою на камінь. Це ж треба, куди занесло! Відкашлявся, збираючись з думками.

– Так сталося, що з тих друзів, для яких підготував Максим Ісайович це укриття, сюди прибули лише Владислав Миколайович, Маргарита Львівна й Оленочка... Тобто Олена Юхимівна.

– Ей, друзі, зізнавайтесь, ви куди Алексіса поділи? – запитав Романюк, безуспішно намагаючись стерти з лиця радісну посмішку.

– Та помер же, помер наш Олексій Петрович, – із зрозумілою образою відгукнулася Ганна Володимирівна. – А я дружина його... вдова тепер, Ганна Володимирівна Істоміна.

– Хто б міг подумати... Дуже приємно. Романюк Владислав Миколайович... Ох, даруйте.

– Я радий, що ви, Владиславе Миколайовичу, зуміли дістатися сюди, – посміхнувся Саливон, якому Романюк справді був зараз приємний. Уже тим, що живий і перебуває у відносній безпеці. – Олена Юхимівна, особистий секретар покійного, більш інформована, але з деяких причин я мушу взяти ініціативу на себе. Думаю, треба нам сісти за стіл, пом'янути тих, хто передчасно пішов від нас, і розібратися в тому, що відбувається. Ви не заперечуєте, Владиславе Миколайовичу? А ви що про це думаєте, Олено Юхимівно?

Романюк лише головою похитав, а Оленочка випросталася на залізній лаві, ніби аршин проковтнула, і вибухнула цілою промовою:

– Більш інформована, кажете... Вже краще б зовсім нічого не знати. Інформація буває смертельно небезпечною. Ось ви про якесь доручення Максима Ісайовича заїкнулися – і зовсім даремно. Всім іншим не треба про це говорити, бо чим менше знаєш, тим менше з тебе можуть вимучити. От саме – вимучити, витягти кліщами, а не випитати, Аркадію. Ми з вами й без того вже вляпалися, тому нам якраз навіть і необхідно обговорити положення між чотирьох очей. А наших гостей поки що попросимо розподілити кімнати, занести речі та накрити поминальний стіл. Едику, ти чув, що я сказала? Ключі не загубив? Ворушился, любий!

Узяла Саливона під руку і повела по коридору, проте змушена була зупинитися, тому що їх наздогнала Маргарита і схопила Саливона за вільну лівицю. Оленочка обернула до неї не підфарбоване сьогодні личко, що й у печалі здалося Саливонові сліпучо прекрасним. Чи вже просто не здатний сприймати її якимось інакше?

– ...зовсім даремно. У житті не зустрічала такого порядного чоловіка, як ваш Аркадій Олегович. І такого, відмітьте, неприставучого. І вам, Маргарито Львівно, і справді, краще б не знати дечого, про що розповім Аркадієві Олеговичу.

– Теж мені знайшла неприставучого, – промовила Маргарита, навіть не посміхнувшись.

– Оленочко, так вже склалося, що Маргариті Львівні відомо все, що стало відомо мені. Хай вже вона сама вирішує.

Зітхнувши, секретарка, рішуче, по-господарському, затигла їх до найближчої кімнати.

– Годиться вам, Маргарито Львівно? Тоді заносьте речі, Аркадію. А ми поки що з Маргаритою Львівною...

– Які ще речі, дівчино? Я вискочила з дому без зубної щітки, – обурилася та, і не встигла договорити, як повернувся Саливон, опустив Сомкову сумку на підлогу й потужним ударом ноги відправив під найближче залізне ліжко. Обернувся до Маргарити і зробив страшні очі, сподіваючись, що вона зрозуміє і не стане відразу ж розповідати про євро. Оскільки Оленочка вже зайняла один із двох металевих стільців, він потягнув подругу за собою, сідати на одне з двох ліжок.

Проте здивування на обличчі Маргарити не залишилося непоміченим з боку дівчини. Вона опустила очки та виставила перед собою рожеві долоньки:

– Почекайте, потім уже вирішите, чи варто відкривати мені свої секрети! А я поки що поділюся з вами тим, що мені стало відомо. Сталося так, що я була не лише особистим секретарем, але й довіреною людиною бідного Максима Ісайовича.

Саливон зловив себе на тому, що тримає Маргариту за руку. То-то Оленочка в душі сміється над ними.

– Максим Ісайович полюбляє говорити... Ох, вже полюбляв... Фінансист, казав, не може бути білим, пухнастим і безневинним, як місячне кроленя. Сама природа його діяльності така, що він обов'язково порушує закони – і держави, часто безглузді та суперечливі, і етичні, слідувати яким теж не просто.

– Гарно викладаєте, – посміхнувся Саливон, а Маргарита хлопнула його по руці: не ображай, мовляв, дівчину.

Проте дівчина й не подумала ображатися.

– Звичайно, гарно! Адже це слова Максима Ісайовича, які я постаралася запам'ятати. Я хоч і білявка, до того ж натуральна, але зовсім не бажаю приписувати со-



бі чужі заслуги. Але ж він сказав по-справжньому мудро. Уявімо собі, що банкір погоджується видати кредит свідомо неплатоспроможній людині. А ну, скажіть мені, добре чи погано він поступає?

– Про кредити краще помовчимо! Для мене болюча тема.

– І моя квартира іпотечна, – зітхнула пані Ікс.

– Про ваші кредити, якщо дозволите, я згодом. А втім, навіщо відкладати, якщо для вас це куди важливіше, ніж...? Загалом, вашу іпотеку погашено, пані Милинчук.

– Та бути того не може...

– А щодо Максима Ісайовича... Ніяк язик у мене не повертається вимовити «покійного»... Якщо коротко, то з півроку тому Максим Ісайович... Загалом, він перейшов дорогу могутньому угрупованню. Більше я про його ворогів нічого не скажу. З тих пір банк намагалися захопити рейдери – не зуміли, намагалися збанкрутити – наш геніальний Максим Ісайович і тут знайшов вихід, хоч Нацбанк грав проти нього. Проте він прекрасно розумів, що кінець кінцем або зжеруть весь банк гамузом, разом із брендом, або лише активи в нього відберуть, і вирішив забезпечити власні заощадження, та й стосовно особистої своєї безпеки потурбуватися. З останньою справою він ледь не запізнився...

– Власні заощадження? – підняв брови Саливон.

– Ну, так. Невже й ви, немов яка-небудь селючка-продавщиця, гадаєте, що банкір бере собі на життя просто з каси? І я отримувала, завдяки щедрості Максима Ісайовича, велику зарплату, тому теж відкладала про чорний день. Втім, навряд чи вас цікавить мій особистий фінансовий стан. А минулого місяця Максим Ісайович ледве не загинув. Пам'ятаєте, Аркадію, як я в паніці влетіла до його кабінету, коли Максим Ісайович ненавмисно розбив склянку?

Виявилось, що на банкіра було здійснено замах. Куля пробила шибки європакета, пролетіла в кількох сантиметрах від скроні Ващенко і зібгала на стіні ксерокопію університетського диплома в рамочці. Ментам так і не вдалося встановити, звідки стріляв снайпер і чому не влучив. Ось тоді Максим Ісайович і вдався до заходів: купив на кошти банку броньований «мерс», найняв колишнього спецназівця Льюню, влаштував цей «бункер» за допомогою Оленочки, їй же довелося узяти на себе найскладнішу операцію – виводити з-під удару особистий капітал банкіра. Для цього напнути маску дуринди-білявки, щасливої поблажливою прихильністю господаря.

– А насправді, говорите, у вас не було інтиму з Максимом? – уточнила пані Ікс безтурботно.

– Було, не було... Це моя справа, пані Милинчук, а ще, можливо, Едикова. Мене ж не колише, що деякі заводять бойфрендів на двадцять років молодших за себе і тримаються за ручки, немов тінейджери.

– А вам не здається, дівчино, що це кращий з можливих... краща з можливих реакція на те лайно, в якому ми опинилися? – спокійнісінько посміхнулася Маргарита й легенько смикнула Саливона за палець.

– Ні, не здається. Ви будете обжиматися і зітхатимете при місяці, а хтось за вас тим часом має надриватися? До вашого відома, Аркадію, рахунок на ваше ім'я, яким ви можете управляти з картки, відкривала я, у кінці багатогодової втомливої комбінації, а цей підвал купував Едик, при цьому, зображаючи лоха, змушений був переплатити.

– Дуже добре. Просто чудово! Я прямо зараз віддам вам і картку, і євро. Ті, що вдалося зняти позаминулої ночі. Гроші тут, у сумці, під ліжком, – і він нахилився і

ткнув пальцем у себе проміж ніг. – Я через них ледве не посивів, їй-Богу.

– Потім вирішимо, що з ними робити. Ви спочатку розкажіть детально, по порядку, все, що вам відомо про загибель Максима Ісайовича.

Відзначив Саливон, що Оленочка явно відчула полегшення, дізнавшись, що гроші вціліли, і розповів про події дня. Оленочка не перебивала його, але личко її змурніло все більше. А коли замовк, заявила:

– Ваш Сомко не людина, ангел небесний, але їхати до Лукьянівського кладовища було колективною помилкою.

– А якби Максим був ще живий, якби їм можна було ще допомогти? – підхопилася Маргарита, і Саливон кивнув, її підтримуючи.

– Не ті це мужики, щоб удруге схибити. Мене трохи заспокоює, що коли ви змивалися звідти, на місці був лише ментовський патруль. Аркадію, вам треба якось зв'язатися зі своєю командою, дізнатися, як у них справи. Я вам дам свою запасну мобілку. О

І вона почала ритися в своїй досить об'ємистій, як на фото п'ятдесятих років, сумці, проте так і не витягла мобілки. Тому що з надр ридикюля пролунали басовиті сигнали переговорника, і такі самі – з бізнес-сумки Аркадія, що, як і раніше, висіла на плечі його подруги. А тут і двері відчинилися, і виник у них Симон. Він протягнув Саливоніві переговорник Романюка і пробелькотав:

– Він ожив, тутешній господар, чи що?

Із-за спини його виглядали Романюк і Едик, Ганна Володимирівна з пластмасовим посудинкою в руці проштовхнулася наперед. Саливон потягнув носом: до кімнатки проник аромат чудової колумбійської кави, ну, можливо, трішки пересмаженої.

– Всім мовчати! Я сама! – продзвеніла Оленочка і, закусивши губку, натиснула на своєму переговірнику одна за одною три кнопки.

Стало чутно, як хтось сопе біля мікрофону, потім хихикання і несподівано гучний голос: «Альо! Та буде відомо всім, хто нас почує, що ми оприходували два ботгла фінського «Абсолюту». Злому жмурику вже без надобності. – Ну, Емілю, ти даьош... – Проте труби горять, потому як фінський продукт... Коротше, якщо хто знає, де можна роздобути дешево бухла, милості просимо... тобто просимо вказати! За нами, татарами, не заіржавіє. Альо!».

Народ, що набився до кімнати, мовчки презирнувся, Романюк розкрив було рота, але Оленочка приклала свій тонкий пальчик до губ, вказала ним на рацію і продовжувала вслухуватися. І діждалася. Легко загуділо, грубий голос виголосив: «Хлоп'ята, до вашого жмурика мені діла немає, але в універсамі біля станції «Герої Дніпра» розбито вітрину, а за нею пляшок з водярою – хоч жопою їж!» – «Спасибі, друже!» – «Пийте, хлопці, на здоров'я!». Тріск. Усе.





*Розділ 35.* **ОЛЕНОЧКА: бенкет під час облати; мудрість юного Симона; поява за столом живого мерця**

– Що це за чудасія з цими двома пляшками «Абсолюту»? Щось знайоме, втім... – здивувався Саливон.

– Я не впевнена... – почала Ганна Володимирівна і хлипнула. – Начебто голос одного з тих хуліганів. А з «Абсолютом» зрозуміло якраз... Бо вони поцупили і борсетку, і валізу. У сумочці була радіостанція, а десь у валізі мій Олексій Петрович приховав пару пляшок улюбленого свого «Абсолюту». Не сподівався, певно, що Максим Ісайович, сам любитель, наскільки мені відомо, доброго коньяку, запасеться й горілкою для нього. Як незручно про це зараз згадувати! Зараз, коли Олексія Петровича й поховати ще не вдалося...

– Та біс із ним, з вашим «Абсолютом», – видихнула Оленка. – Хто їм відгукнувся і з чийого переговорника – ось це серйозно! Давайте, пані та панове, порахуємо роздані Максимом Ісайовичем рації. Бачу вашу, Аркадію, бачу... Так, тут три. Ще одна була в підірваному «мерсі».

– Максим Ісайович користувався нею до останньої секунди, – похитав головою Саливон. – Ніяк не міг зберегтися той переговорник. Виключено.

– Я одного лише тепер не долічуюся. Вашого, Маргарито Львівно!

– Він залишився вдома, у комоді. Я ж говорила вже, що ми вийшли з дому з голими руками, абсолютно не передбачаючи, що опинимося тут.

– Виходить, вони вже побували у вас, Маргарито Львівно.

– А хто ці «вони», дорогенька? – тужливо запитав Романюк. Почувши відповідь, що вороги банкіра, його вбивці, Симон відсахнувся, а Романюк змінився в лиці. – Тільки цього нам не вистачало...

– Давайте розберемося, – запропонував Саливон. – Щось мені здалося, ніби відповідь на балаканину хуліганів відрізнялася за тональністю. Я не відразу, правда, але здогадався натиснути на «Рес». Якщо записалося, пропоную уважно прослухати.

Записалося, починаючи з «труби горять, потому як фінський продукт», і прослухали. Подумала-подумала Оленочка й визнала:

– Дійсно, зовсім інше звучання. І я щойно пригадала, що ці рації Максим Ісайович купував сам. Вони могли вийти на нашу частоту через фірму – знаєте, вона ще має магазин на спуску до Центрального універмагу.

– Еге ж, Ленок! Стопудово! – підтримав її Едик. – Коли я микався зовсім без слухавки, я обожнював стирчати під їхньою вітриною і уявляти, як прикуплю яку-небудь з їхніх рацій, зв'язуватися з моїми старими. Ціни кусалися, мля... А той фраєр, ну, він відповів бухарикам, от... виходив на частоті, трошки збитій.

– Справді? Є ще одне міркування, – устряв Саливон. – Маргарита Львівна сунула свою іграшку в шухляду комода, набиту старою електронікою, всяким непотребом. А ви подивіться на мій екземпляр – майже точна копія мобільника середини дев'яностих. Якщо той, хто заглянув до шухляди, не знав, що це новітня розробка, він і не звернув би уваги.

– Теж мені сказанув – новітня...

– Едику! Давай домовимося, що я запитаю тебе, коли мені знадобиться. Згода? Без образ? Ви про щось ще хотіли сказати, Аркадію?

– Пропоную сісти за довгий стіл у коридорі. Адже все одно всі зібралися, а в кімнатці вже задушно. Була пропозиція випити та закусити за упокой душ Максима Ісайовича та Олексія Петровича. Та й усім нам необхідно підкріпитися, а Ганні Володимирівні першій. Добра порція коньяку й чашка гарячої міцної кави, ось з чого треба почати. А там і продовжимо обговорення.

– Спасибі, Аркадію, але я вже й сама... – і Ганна Володимирівна підняла свою пластикову посудинку, – мені вже самій довелося вжити заходів. Знаєте що, давайте й справді сядемо: в ногах, як мій дід казав, правди немає.

Юрбою вивалилися вони до коридору, дами з Ганною Володимирівною на чолі вирушили на кухню, і пані Ікс серед них – але тільки тоді, коли переконалася, що й секретарка йде. Чоловіки всілися за стіл, прийнялися мовчки і тужливо переглядатися, при цьому Едик потирав руки. Напругу дещо розрядила Оленочка, що покликала Едика: потрібна, мовляв, його чоловіча допомога.

– Бідолаха ще й горбатенький, – заявив Романюк впівголоса, як тільки коротун зник.

– Таланить же деяким, – невлад відгукнувся Саливон.

– Не інакше, як електрик ЖЕКівський, – прошипів Симон.

– А щодо «чоловічої допомоги», – безтурботно продовжив Романюк, – це нагадало мені, як довелося одного разу повертатися з Криму в плацкартному. У купе їхала частина компанії, здруженої на курорті. Заглянула до нас, пам'ятається, діваха років тридцяти, одягнена ніби на пляж, і говорить: «Дак немає тут жодного чоловічого члена!» Потім з'ясувалося, що треба було пляшки з пивом відкоркувати. Я так і не зрозумів, чи зміркувала вона, що саме зморозила, чи навмисно видала на гора сальність.



– Дорогий Владиславе Миколайовичу, не пийте поки що, благаю вас! – вмолився Саливон, і знову не в тему. – Ми ще навіть не знаємо, чи безпечне це укриття. Особисто я не питиму й Оленочку попрошу не пити, поки не розберемося з цим. І нам ніяк не обійтися без вашого аналітичного таланту.

– Тут нема на що особливо сподіватися, – пробурмотів, у стіл втупившись, Симон. – Краще б нікому не пити, а влаштувати спочатку брейнстормінг.

Тут з'явився Едик, притягнув цілий оберемок консервних банок, висипав на стіл. Над столом повис аромат доброго вірменського коньяку.

– Жінки там вихилили в своїй компанії, ну, я й присусідився, – відповів на невисловлене запитання. І похизувався добути з кишені універсальним складним ножом.

Інші промовчали. А тут і пані повернулися, на столі з'явилася пляшки, великий кавник і одноразовий посуд. Окрім коньяку, там стояли й обидві пляшки червоного сухого, відкорковані колись Саливоном. Подумати тільки, за цим самим столом базікав він з живим і веселим Максимом Ісайовичем, і як недавно!

Едик почав розливати – кому коньяк, кому каву. Пані розсілися, нарешті. Романюк за правом старійшини піднявся з посудинкою кави.

– Як сказав поет, «*Pallida mors invavit...*», бліда смерть нас навістила. Коли я вперше отримав запрошення до цього притулку для мандрівників у прекрасному, не так я уявляв нашу першу тут трапезу. Я думав, що ми зберемося сюди, зробивши вигляд, ніби злякалися якогонебудь свинячого грипу або кишкової інфекції. Що ми насамперед виберемо голову – і, звичайно ж, місце головуючого віддамо нашому дорогому Максимові.

– А де тут місце головуючого? – пожвавився раптом Симон.

– На ньому сидить Аллочка. Ах, пробачте, Оленочка. І цілком заслужено зайняла це місце: адже саме вона – найближча до покійного нашого приятеля людина.

– «Найближча, найближча...» – передражнив Едик. – Нехрін перебільшувати, отець.

– Не звертайте уваги, Владиславе Миколайовичу, – без посмішки відгукнулася секретарка. – Продовжуйте, будь ласка.

– Дякую, – і Романюк з почуттям поцілував у сумної красуні руку, зробивши при цьому косий погляд Симона. – Отже, я уявляв собі, як ви вже, поза сумнівом, зрозуміли, ситуацію, подібну описаній Боккаччо на початку «Декамерона». Під мудрим керівництвом іронічного й дотепного Максима ми підіймали б келихи і по черзі розважали б співбесідників забавними й повчальними оповідями, витягуючи їх або з власних спогадів, або з рідкісних книжок. Замість цього ми з жалем виконуємо сумний обов'язок...

Виклавши в такому ж витонченому стилі короткі епітафії Ващенкові й Істоміну і зробивши вдячні погляди співтрапезників, яким завдяки його красномовству не довелося вичавлювати з себе щось подібне, Романюк повернувся до Оленочки й заявив:

– Давайте ж продовжимо тепер той аналіз, який ви разом з Аркадієм почали за нашої відсутності. Наважуся відзначити, що теж можу запропонувати свої послуги як давній поціновувач детективних романів. Тут Аркадій висловився в тому розрізі, що залишається невідомим, чи безпечним є це укриття.

– Так-таки так! – скривила губи красуня і спрямувала свій тоненький пальчик на вдову Істоміна. – І ця ось слізлива вдовиця – наше слабке місце, мля!

– І я би ще випила. Тільки тепер – текіли, – голосно прошепотіла пані Ікс – і, у відповідь на здивований погляд Саливона. – Для хоробрості, милий, для хоробрості!

Ганна Володимирівна, ковтаючи сльози, поспішно допила свій напій, а тоді вже, без перешкод, усмак розплакалася. Маргарита Львівна кинулася її втішати, перевернувши при цьому посудинку, на щастя, порожню.

– Боюся, так воно і є, Ганно Володимирівно, – м'яко вимовив Саливон. – Коли я не помиляюся (і дай Бог, щоб я помилився), ті люди, ці самі «вони», зараз очікують кривдників вашого Олексія Петровича біля станції метро «Героїв десанту», щоб ухопити п'янюг за петельки і витрусити всю відому їм інформацію. Потім до їх рук потрапить борсетка Олексія Петровича, а в ній гаманець з документами, ключі (від укриття в тому числі), мобілка, переговорник. Заберуть валізу. Обшукають вашу квартиру, нарешті. Треба вирахувати, чи зможуть вони в результаті дізнатися про місцезнаходження цього підвалу.

– Влучили саме в точку, Аркадію, – підтвердила Оленочка. Бозна навіщо примружилася, схилила набік голівку, і Саливон якось здогадався, що в неї з'явилися труднощі з формулюванням думок. – І головне питання до цієї... до цієї Божої кульбабки, ось воно: як ви опинилися тут, мадам? Вже на що бував безтурботним Максим Ісайович, але тут він не схибив... Не сплонував, кажу. Бо нікому не давав адреси нашого «бункера», а лише привозив сюди... деяких з нас.

– Так, так, – підхопився Саливон. – Мене привозив і по телефону ніколи адреси не називав!

– Що ж, наша юна чарівниця має рацію, – погодився і Романюк. – Ми з ось Маргаритою Львівною і покійним Олексієм Петровичем отримали від Максима ключі та

рації наприкінці того самого вечора в Маргарет, коли було фільмування. І виїхали в його «мерсі»: спершу Льоня закинув господаря, а потім привіз нас з Алексісом сюди, показав місце і розвіз по домівках.

– А ви? – ткнула секретарка пальчиком у бік пані Ікс, а та, до здивування Саливона, не звернула на її неввічливий жест жодної уваги.

– Що – я, дівчино? Нас з Аркадієм довели до рогу, біля станції «Дорогожицької», його товариші-телевізійники, а там ми дійшли пішки.

– Та невже Максим не показав вам, своїй... приятельці, цього підвалу? – примружилася Оленочка.

– Я ж не кажу, що не показував, – відповіла пані Ікс, опустивши очі. – Але, коли б не Аркадій, я би зроду-віку сюди не потрапила.

– Аркадію Олеговичу, та не беріть ви дурного в голову! – стукнула Оленочка по столу кулачком. – Можна подумати... Гаразд, вам треба випити чогось міцнішого! Я б теж приєдналася. Наливай, Едику!

Випили всі, окрім Симона. Саливон випустив ручку пані Ікс, поки вправлявся з коньяком. Він прагнув думати лише про справу, і навіть зрадив, пригадавши важливу деталь.

– Ви ж на таксі приїхали, Ганно Володимирівно. Хто називав таксистові адресу, коли його видзвонювали – ви або Олексій Петрович?

– Та відстаньте ви всі від мене! Теж мені знайшла слабке місце! Все чекаю, коли ви мене назвете старою куркою. Теж мені знайшли стару курку! – вона порилася в сумочці, що лежала, виявляється, в неї на колінах, дістала товстий, набряклий від вкладених папірців діловий щоденник на 2007 рік, погортала-пошукала й урочисто показала на якийсь рукописний рядок. – Ось! Адреса вашого жахливого підвалу, записана рукою

Олексія Петровича. Він знав цю вулицю, а коли водій банкіра проїздив тут і показав здалека йому та панові Романюку підвал, прикинув по сусідніх будинках, який може бути тут номер. Він же технар був, і пам'ять на числа мав добру. Ось! Тут же й телефон таксиста, і це я його видзвонювала.

– Вибачте нас, Ганно Володимирівно, – нахилив голову Романюк. – Проте тепер слабким місцем стає таксист. Адже він був з вами на майданчику біля вашої квартири, а машину залишив внизу. Ось ці молодчики вивалюються з під'їзду, і досить було одному з них запам'ятати номер таксі, що стояло тоді у дворі, як всі ми тут горимо, не гірше за шведа під Полтавою.

– Логічно, – струсила платиновою гривною Оленочка, що явно починала вже відволікатися від загальної розмови. Саливон, усе ще намагаючись тримати свої думки подалі від підступної пані Ікс, з гіркотою констатував, що, навіть вульгарно п'янувата, дівчина продовжує його притягувати. – Але ж можна перевірити, чи в порядку він, таксист. Та й попередити мужика нехило б.

Тут раптом Симон почав штовхати промову – і чітко так вимовляв, ніби диктувати зібрався:

– Мене дещо дивує міра тупості й навіть дебілізму, проявленого всіма вами під час так званого розслідування, і я навіть готовий погодитися з думкою про вас мого друга Роді, абсолютно несправедливо видаленого звідси.

– Пригальмуй, мій хлопчику, пригальмуй, – попросив Романюк. – І чому ж несправедливо?

– Та тому що він мав такі ж права на тутешню житлоплощу, хавку й бухло, як і всі інші. Усе тут вкрадено в народ, хіба не так? І я б на вашому місці обов'язково замислився б, для чого банкір запросив сюди кож-

ного з вас... Ей, ви! Послухайте, а не могли б ви їсти із закритим ротом?

Едик поклав ложку в банку з тушонкою й уважно оглянув Симона. Відповів, так само чавкаючи, проте з повною серйозністю:

– А навіщо? Простіше, простіше треба бути, красунчику, у такі важкі часи.

– Гаразд. Едику, марш доїдати в кімнату! Але якщо ти, Симоне... – і вона знову стукнула кулачком по столу. – Якщо ти, підоре недоділений, не народиш зараз чогось справді розумного, негайно ж вилетиш звідси! І не погляну на твого Владислава Миколайовича!

– Симон-лимон, вийді вон! – проскандувала Ганна Володимирівна й захихикала.

– Ой-ой, вже злякався! Спочатку про таксиста. Ті хлопці втікали з чужими речами, були вже п'яні або під кайфом. Смішно подумати, що хтось із них запам'ятав номер таксі, яке стояло біля під'їзду, – голову об заклад ставлю, такої ж старої тачки, як і ті інші, що залишилися у дворі після погромів. Адже там стояли ще автівки, правда?

– Були не зачеплені хуліганами, вітчизняних марок.

– Бачите, і наша старша пані підтверджує. А звідси, дзвінок таксистові закриває це питання. Ще треба порадити йому по-доброму, щоб пару днів не відгукувався на дзвінки з мобілок. Якщо номери незнайомі та ось, коли з номера покійного чоловіка мадам.

– Я завжди сама викликала цього таксиста, – і Ганна Володимирівна знову тихенько заплакала. – Бідний Олексій Петрович жив зі мною, як у Бога за пазухою... Адже я одна в нього залишилася після того, як його син спершу відправив за кордон сім'ю, а потім і сам виїхав. Нас звав із собою, та тільки Олексій Петрович не побажав з місця зриватися.

Симон обдарував її неласкавим поглядом:

– Я запропонував, бабусю, щоб таксист два дні пересидів тихо. А чому тільки два дні? Та ви просто забули, в якій країні живемо. Тут же все, що не робиться, робиться через зад... абияк робиться. Як я зрозумів, круті конкуренти замовили господаря цієї хатини, банкіра. Кому, запитаємо себе, замовили? Або бандитам, або детективному агентству, або, приватно, державній силовій структурі. Ось виконавці прибрали банкіра, про всяк випадок поцікавилися, чи не вийде хто в ефір на частоті куплених ним кількох радіостанцій. Навіщо вбивцям довбатися довше, навіщо ганятися за приятелями замовленого? Тим паче, що часи важкі, як це, чавкаючи, правильно відзначив попередній оратор, розумніше зосередитись на власних справах. Ось якби хто-небудь з вас засвітився на місці вбивства, тоді ще, можливо...

– Симончику, ти заробив свою вечерю, – кивнула розпатланою голівкою Оленочка, порилася в своєму допотопному ридикюлі, пробурчала коротку лайку – і раптом перевернула його над стільницею.

Всі чоловіки сунулися вперед, а Саливон замислився: що ж сенсаційного розраховують вони там побачити, у купці дамського мотлоху? Щойно хлопець бовкнув щось дуже важливе, але пригадати ніяк не вдавалося...

– Ось! – Оленочка урочисто підняла перед собою маленьку червону мобілку. – Хто не знає, зовсім не засвічена. Придбала в кіоску на станції електрички. Давайте номер, Ганно Володимирівно.

За хвилину вона розреготалася:

– Мужик уже вдома, у селі під Києвом. Каже, не суне сюди й носа, поки тутешній рейвах не закінчиться.

– А чи не співав, що підказували йому? – засумнівався Романюк.

– Тоді один з есбістів поруч дуже натурально мекав козою. Ну, тепер ніщо вже не перешкодить нам пом'янути Максима по-людськи!

– Стривайте, дівчино, – пискнула раптом пані Ікс таким тужливим голоском, що Саливон враз похерив усі свої на неї образи. – Адже хлопець говорив, що ми в безпеці, якщо не були на місці вбивства. А ми ось з Аркадієм Олеговичем якраз і були.

Виявилось, що мобілки Сомка, Вована, Славіка знаходяться «поза зоною досяжності». Зайнятий диктуванням номерів із списків свого смартфона, Саливон свідомо гнав від себе будь-які припущення. Проте, коли Оленочка набрала телефон чергового по каналу, серце йому ніби стиснула чужа холодна рука.

– Чи можу я зв'язатися у справі з режисером Семеном Дем'янком? – підказав.

Вона повторила, невловимо підтягнувшись, ніби знову в передбаннику в свого банкіра сиділа, вслухалася у відповідь – і негайно ж хміль остаточно злетів з неї. Відключилася. Очей так і не підвела.

– Що там говорять? – закричав Саливон.

– Уся редакція «В гостях у зірки» згоріла в своїй машині. Ніби й ви теж, Аркадію. Пряме попадання ракети. Ховати, говорить, нічого. Та й не може цим займатися канал, бо всі співробітники із завтрашнього дня в неоплачуваній відпустці.







*Розділ 36, останній.* **САЛИВОН, МАРГАРИТА: стогони серед ночі; хто з них двох серйозніше ставиться до грошей; вчення Кришнамурті та любовні плани Саливона**

Його розбудив недалекий шум дощу, судячи з усього, справжньої зливи. Здивувало, як чітко його чути – через пару дверей, дві стіни. Потім роздивився, що двері в коридор прочинені, та відчув, що Маргарити більше немає поряд з ним, точніше, на ньому, під ним і поруч. Вони заснули на цьому вузькому ліжку, чи то одне з одним сплетені, чи то одне в одного втиснуті. І треба сказати, що, прокинувшись минулого разу, він відчув себе вповні затишно. Тут легка тінь зачорнила ледве помітний провіт дверей, і Маргарита тихенько запитала:

– Ти теж не спиш? Тебе теж підняли ці стогони?

– Пристрасні, любовні? – посміхнувся, розуміючи, що його посмішки вона не побачить.

– У тебе одне на думці, милий. А я виходила слухати дощ. Чи не наснилося мені, що пішов.

Йому і справді лише одне спадало на думку, коли він залишався з пані Ікс наодинці, і вона перетворювалася на Маргариту, найбажанішу жінку в світі. Учора ввечері всі його безглузді ревнощі розтанули в ті кілька секунд, коли вона роздягнулася і встала під душ, а він, не зволікаючи, приєднався.

– Тепер ми маємо полюбити дощ, милий. У нельотну погоду над містом не літають. І не бомблять.

– А я завжди любив дощ. Мені легше дихається. Та він і відмиває все довкола. А хто, по-твоєму, міг стогнати? Оленочка хіба? Або Симон-розумник?

– Владик, як він не молодиться, досить вже підстаркуватий, і йому міг наснитися важкий сон. Про Нусю вже й не кажу. А що стосується пристрасних стогонів, ти б краще на себе поглянув.

Чудова логіка! Чарівна логіка! Але йому хотілося, щоб його розумниця швидше повернулася на ліжку, а він почав би її відігрівати, укривати, заколисувати. Маргарита, проте, не квапилася.

– Ось я дивлюся, милий, на ці темні стіни, і згадую, які вони, коли увімкнено світло. Тьмяні, нудні, покриті казенною зеленою олійною фарбою. І кабелі, труби – все назовні. І це притому, що кімнати, навпаки, досить комфортабельні, і при кожній просторий санвузол.

– Іди сюди, я знаю пояснення. Або можу здогадатися, у чому тут справа.

– Невже? Щодо кімнат і я здогадалася. Максим останніми роками зупинявся лише в п'ятизіркових готелях і не уявляв уже, щоб один туалет на всіх і одна ванна кімната.

– Ми в номері для VIP? А я здогадався, чому коридор такий. Це ж типова декорація для фільму жахів. Огидні картини на стінах з тієї ж опери. І сокира в ручках у ще тверезої Оленочки. І ось, є вже й живий мрець.

– Ей! Ти чому зітхаєш, милий? Йду, вже йду.

Невже вона уляжеться на друге, своє ліжко? Слава Богові, ні.

– Ну, знаєш! Ми так не домовлялися, милий.

– Гаразд, будь по-твоєму. Це все коньяк винен. Надто мало я його випив. А таке збуджує.

– Щось новеньке... А я так зайвого випила вчора. І воно так вже точно збуджує. Але ж у мене завтра репетиція, а післязавтра спектакль.

– Про що ти? Яка там репетиція? Ми на іншому світі, безцінна моя. І натріскалися консервів. Вони містять занадто консервантів, а ті...

– ...теж збуджують? Ну-ну.

– І ще ці раптові смерті. Не пом'якшені для нас ритуалами похоронів, не осмислені нами, безглузді, нарешті! Що може протиставити їм нехитра душа, коли не встигає оплакати кожного, погорювати по-людськи? Простий життєвий інстинкт, тваринне неприйняття смерті.

– Я мало що зрозуміла, милий. Проте сподіваюся, що ти не прирівняв нас щойно до мишей, які, передчуваючи повінь, починають гарячково спарюватися. Цікаво, що сказав би тобі у відповідь Максим.

– А мене дратує, що ми надто часто згадуємо про твого дорогоцінного Максима! Про що б не почали, обов'язково зводиш до нього...

– Скільки разів тобі повторювати, милий, що ти зовсім не маєш підстав для ревнощів. Я, мабуть, сама не відразу примирилася зі цією новиною... Отою, що Максим фактично подарував мені квартиру. Проте на його вчинок можна подивитися і з іншого боку. Коли ще заманювали нас до капіталізму, то хіба не протуркали нам повні вуха байкою про меценатів? Приїдуть, мовляв, з Парижа, а наші вилюдніють з бандитів і своєю щедрістю піднімуть культуру до неймовірних висот?

– Як тільки пограбують народ і самі нажеруться донесхочу? Сама ж визнаєш, що байка.

– Коли не бажаєш вбачати в Максимовому дарунку меценатство, нехай це буде перерозподілом багатств. Ну, епізодом дерибану, що випадково виявився справедливим. Чи ти вважаєш за краще, милий, щоб я почувала себе продажною дівкою, на кшталт твоєї секретутки?

– Чому це моєї?!

– Так, ми з Максимом приїжджали сюди. І знаєш, чим ми тут займалися? Пліткували про тебе. Максима шалено цікавив наш роман. Він дуже симпатизував тобі, милий.

– Значить, все-таки розважався. І сюди збирав нас, щоб продовжити розвагу. Назвав би я його, як заслуговує, та не можна.

– А що тепер взагалі ми можемо з цим зробити? Хоча... Ти, що ж, зовсім уже не збираєшся спати?

– Боюся, не засну вже. Хіба що, за умови...

– Ні за що в світі...

Коли Маргариті удалося втихомирити Саливона, вона запропонувала:

– Давай підемо просто зараз, милий. Я би все одно втекла завтра. У мене ж репетиція. Але я не уявляю, як зважилася б прийти просто в театр у такому розтерзаному вигляді.

– Прекрасно! На мене, признатися, ці стіни просто далять. Ми побували тут, віддали, сказати б, останню шану. Я залишу сумку на столі, із запискою. Картка, на жаль, на моє ім'я. А ти – чи не хочеш узяти свою частку?

– Ні. Боюся, що й без того квартира лежатиме каменем на серці. Хай твоя Оленочка розділить мою частину між старенькими. Вмикай світло, збиратимемося. Господи, милий, як легковажно ти ставишся до грошей!

Зібралися, залишили записку. Натоді й дощ вщух. Над Сирцем стояв передранковий туман. Саливон обережно замкнув за собою двері, піднявся по сходах і обійняв за теплі плечі Маргариту. Сказав, заспокоюючи разом і себе:

– А непогана ідея. Пішки тут, по суті, недалеко. Ми просто розбалувалися: все на колесах та й на колесах. Вийдемо на Дорогожицьку, вона переходить

у Мельникова, потім в Артема – одна довга вулиця! Я ж вчився фактично на Мельникова, за мотоциклетним заводом. Гоголівською спустимося, потім піднімося, а там уже рукою подати.

– Це втішає.

– Коли яка сволота й нишпорила вулицями, дощ її розігнав. Злі сили сплять зараз, люба. Ось тільки доведеться пройти повз Лукьянівське...

– Живі для нас страшніші, милий.

Останки спаленого «мерса» вже зникли, слідів нещастя в темряві не видно. Отже, проходячи тротуаром з другого боку вулиці, можна було б і не згадувати про загиблих тут. Вони майже проминули вже Лукьянівське кладовище, коли якимось раптово розвиднілося – і впали в око попереду, ближче до Печерська, чорні дими, що бруднили сіре небо. Виходить, не пристрасні стогони їх розбудили...

– А я так і не розповіла тобі, милий, про свого першого чоловіка. Ти не проти, якщо ось тепер?

Може, іншим часом і заперечував би Саливон, але зараз він буквально засинав на ходу, і йому, на якусь частку секунди, навіть сни встигали наснитися.

– Мовчання – знак згоди. Герман був інженером, киянином, мав кімнату в комуналці. Мені здавалося, що він володіє казковим царством, тому що раніше я нічого не бачила, окрім інтернатів і гуртожитку. Я ж не говорила тобі, що я з дитячого притулку? Я й не говорю нікому. Тепер люблять повторювати всяку гидоту про дівчат з притулку, ніби звідти виходять мало не готові повії. Я не встигла побачити (або розпізнати) жодного такого бруду, тому що дуже рано потрапила до хореографічного училища. Там нас тримали суворо.

– Бідненька моя!

– Але підкорив мене Герман своєю духовністю, тим, що був абсолютно не схожий на тих людей, які тоді мене оточували. На ту веселу київську молодь. Типу сьогоднішніх дітей мажорів. А він був полум'яний послідовник Крішнамурті.

– Крішнамурті – втілення бога Крішни, я не помилився? – вирішив блиснути ерудицією Саливон і мимоволі позіхнув. Ось тільки Крішни їм зараз і не ви-стачало...

– Це просто таке індійське ім'я. Він тоді ще живий був, отой Крішнамурті. На філософа не тягне, а сам він протестував, коли його називали гуру. Погоджувався на щось скромніше: духовний вчитель там, проповідник... Хлопчиком його завезла до Англії здвигнута богошукачка-англійка і профінансувала освіту. З часом Крішнамурті вийшов з секти добродійниці та заснував власне вчення. Герман мені так часто про нього розповідав, що, бачиш, дотепер пам'ятаю. Саморобне видання однієї з його книжок мій чоловік завжди носив із собою, немов Євангеліє. З часом я зрозуміла, що Германа просто загіпнотизувала індійська екзотика, всі ці йоги, заклинателі змії, їстівні та цілющі трави, міфологія, веди...

– Магараджі! Слони! Камасутра!

– Не пошли, Аркадію! Це ж частина мого життя. Май пошану... А тоді я йому просто до рота заглядала. Чи знаєш, ми навіть постили. І я постила чесно, не пручалася, хоч і тяжко мені було, з моїм фізичним навантаженням, біля станка та на сцені. І не торкалися один одного цілих півроку, спілкувалися тільки духовно. Ти таке можеш собі уявити, милий?

– Ні, звичайно... Що?! – з нього і сон злетів.

– Оте саме! І все це наше надхмарне й духовне донезмоги життя завалилося в тартарари, коли на Гер-

мана поклала око інша молоденька дурепа. Як же він міг відмовити їй – такий чутливий, він, що так тонко розуміє всі рухи серця? Як же він міг порушити свій ідеальний образ, що вже склався в свідомості юної сучки? І не дивно для мене, що незабаром після розлучення я, зав'язавши очі, знову вискочила заміж. За багатого як на ті часи й тупого жлоба, ось.

Саливон розумів, що спогадами вона відволікає себе від думок про засідку, яка може очікувати в її квартирі та яка і в нього не виходила з голови. Можливо, спеціально роз'ятрює себе. Але й то хліб, що, захопившись розповіддю, Маргарита не встигла побачити мокру темну масу попереду на тротуарі. Це міг бути і п'яний, і навіть викинута просто на вулицю купа лахміття, проте Саливон зважив за краще потягнути її за руку:

– Давай перейдемо на інший бік. Я покажу тобі справжню свою альма матер, як-не-як п'ять років тут провчився.

– Так? Спасибі, милий. Я згадувала про всі ці вельми неприємні речі, тому що хотіла сказати тобі щось безумне важливе. Так... Тобі, такому ревнивому, цікаво, мабуть, де зараз Герман?

– Якщо тобі не важко.

– Почалася «перебудова», і він зумів дістатися Індії, а через кілька років повернувся ледве живим і абсолютно розчарованим. Мені пояснювали потім, що вчення його обоженного Крішнамурті для справжнього індуїста – це або єретичні дуроці, або спосіб пропаганди частини ідей індуїзму серед західних обивателів. Отже, вдома, в Індії, палкий прихильник Крішнамурті був для індійців абсолютно нецікавим.

– Бублик без палички.

– Навіщо ти так? Хтось утримував же його ці чотири роки... Я тоді знову жила сама, мала вже свою кімнату



з кухонькою на Червоному хуторі, і мені, зрозуміло, відразу ж доповіли, що Герман з'явився в Києві. Так от, повернувшись, він розлучився зі своєю сучкою і деякий час пробавлявся тим, що показував приватно колишнім товаришам за тусовкою слайди з подорожі та розповідав усяку мерзоту про індійців. Потім передають мені, що п'є по-чорному – а доки ми були одружені, у нього душа не наверталася до спиртного! Сусіди з комуналки підловили Германа під час запою, здали до психлікарні, і там він щось швидко, за пару років, згорів.

– Знавав я таких хлопців, – пробурмотів Саливон. – Таких хлібом не годуй, дай хоч чим-небудь випендритися. Хтось іде в буддисти, інший вив'язує собі кольчугу, щоб зображати когось в гуртку історичних реконструкцій.

Вона зупинилася, рішуче обернула до себе Саливона і заявила суворо:

– Яким би не був Герман, це моя найбільша любов. Якби захотіла, знайшла б психоаналітика, і він розтлумачив би мені, як це сталося, що він на кілька років... Гарзд, і сама здогадаюся. Тепер ось ти виник у моєму житті – і знову ненадовго, напевно. Та тільки хочу я тобі сказати, що мої почуття до тебе зовсім не такі, які я мала до Германа.

Тужливо озирнувся Саливон – і нічого навколо не побачив. Хай вона так ставиться до нього, не може ж він отут її кинути та й піти світ за очі. І за що вона? Не можна ж так... Ледве видобув із себе:

– Може, не треба?

– Ось саме і треба, щоб ти зрозумів! Це зовсім інше, повір. Я тепер не витерпіла б і дня безглузлого утримання зі своєї волі! І ось ще... Можеш сміятися, але я переконана, що домішка материнських відчуттів зовсім не псує тут справу!

Саливон і гадки не мав сміятися. А думав він, дивлячись в її повні сліз фіалкові очі, про те, що у них, навпаки, усе буде назавжди. У всякому разі дуже надовго, коли вже не назавжди. Наскільки це від нього самого залежить. Хай говорить, що їй завгодно, але... Ось вона, слава Богу, на відстані витягнутої руки, і більше він її нікуди одну не відпустить. І на цю хату теж, з якої взяла звичку його виставляти.

Як дивно! Хоч захопленість подругою і заповонила, Саливон, в якомусь закутку своєї свідомості залишаючись кебетним і критичним, ясно розумів, що, погодившись повернутися разом з Маргаритою до неї додому, зробив чергову в своєму житті дурницю. Мабуть, і останню. Так, «бункер» – дуже небезпечне місце зараз, йому прямо від серця віддягло, коли пішли звідти. І до своєї квартири не можна сунути-ся – а раптом там уже очікують? Краще за все було б загубитися в одному з незліченних «міні-готелів», а для цього просто придивлятися до кожного стовпа, поки не знайдеш саморобне оголошення. Ось тільки Маргариту не переконати, не така вона жінка. Судилося ж йому прилипнути до «залізної леді»! Та де дінешся? Доведеться зіграти в «російську рулетку». Зате в разі виграша вони залишаться разом, і те немислиме їхнє єднання, та дивовижна тілесна й духовна нерозривність обов'язково повернуться знову, не зможуть не повернутися... Що?

– Он вже.... – писнула Маргарита. Прокашлялася й закінчила вже нормальним тоном. – Он і хмарочос мій, кажу, на обрії.

Він придивився. Ні, не здалося: на темній стіні світяться тьмяно, жовтим, два вікна. Чи сьомий це поверх? Чи поклопоталася свого часу Маргарита обчислити, де вікна її квартири? Тут будинки на широ-

кій Гоголівській нібито посунулися до середини вулиці, а значну частину каламутного світанкового неба закрила химерно окреслена тінь.

Думки язичницького бога Велеса, що прийняв подобу крилатого зеленого змія, тяжко поверталися в червоній, на кшталт собачої, голові. Немає нічого нового під крилами: князь втече до чужої землі, вороги пограбують це прекрасне місто та й підуть геть, метушливий народ відхлине і знову наповнить вічні кам'яні стіни. А ці двоє внизу на пустинній вулиці, вони ще взялися за руки, немов дітлахи – невже не відали, що за насолоду розраховуються смертю?

*2012 р., Київ.*

A stylized, handwritten signature or mark, possibly the author's name, written in black ink. It consists of several overlapping, curved lines that form a unique, abstract shape.

## ЗМІСТ

<b>Пролог</b> .....	3
<i>Розділ 1. САЛИВОН: культурний феномен Сомка; чи варто було зв'язуватися з малолітражкою; зелений змії літає над Києвом</i> .....	21
<i>Розділ 2. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: він вислуховує прожект Саливона; відразу ж сяюче видіння, а насамкінець неочікуваний дзвінок</i> .....	29
<i>Розділ 3. МАРГАРИТА: вона кокетує своїми роками та робить ненавмисні зізнання; самоприниження Саливонове – чи виправдане?</i> .....	39
<i>Розділ 4. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: теж мені знайшла подружку-сповідницю; як шили костюми київські денді сімдесятих; дещо про моральне обличчя Істоміна</i> .....	49
<i>Розділ 5. ЛАДА: негаразди шлюбного контракту; втеча нікуди; ненавмисна зрада на закуску</i> .....	61
<i>Розділ 6. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: похвальба «бункером»; базікання про групенсекс; еротична математика, а разом і про старий київський спосіб знайомства з дівчатами</i> .....	71
<i>Розділ 7. МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: нудна розгадка таємниці Перельмана; про чарку коньяку й теоретичне мислення; Саливон зважується на слізний мемуар</i> .....	81
<i>Розділ 8. СОМКО: таємниці фен-шу; непристойний спогад, такі ж сувенір і пропозиція, а ще милий сюрприз від пані Ікс</i> .....	91

<i>Розділ 9.</i> МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: банкір про спорідненість православ'я і балету, а Саливон про бабу Лілю, Жульку і Полкана .....	101
<i>Розділ 10.</i> МАКСИМ ІСАЙОВИЧ: як він картає довгоногих блондинок; сенсаційні звірення про Оленочку, Морган Фейрчайлд і про київський балет .....	111
<i>Розділ 11.</i> ІСТОМІН: проблеми з таксофоном; хаосософія і хаосологія; про новий науковий спосіб стимуляції спогадів .....	121
<i>Розділ 12.</i> ІСТОМІН: стиляга під крилом у сталінської соколихи; кому було дозволено жити в прекрасному Києві; поневіряння ніжної Софочки .....	131
<i>Розділ 13.</i> ІСТОМІН: Саливон як дисидент; відкритий фінал історії ніжної Софочки; Ганна Володимирівна перехоплює ініціативу .....	141
<i>Розділ 14.</i> ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА: парадоксальна самовідданість Риточки; чи були Риточка й Алекс коханцями; чому почав попивати денді Алекс; Київ як рай земний .....	151
<i>Розділ 15.</i> ІСТОМІН: погляд Ганни Володимирівни на Софочку; перші запої Істоміна; сповідь безпартійного більшовика .....	161
<i>Розділ 16.</i> ЛАДА: радощі подружнього сексу; маленькі, але жахливі відкриття; на чому серце заспокоїлося .....	171
<i>Розділ 17.</i> САЛИВОН: перевага контрамарок; Радамес та інші київські єгиптяни; Лада як театралка; чому не варто було брати казенний бінокль в антракті .....	181
<i>Розділ 18.</i> ВЛАДА ЧЕРНЯК: астраханська версія фіналу «Аїди»; три Т-72А ставлять крапку в кінці інтерв'ю з дивою; ексцентрична пропозиція банкіра .....	191

<i>Розділ 19.</i> САЛИВОН: баба Ліля як злий Монтеккі; опозиція Жулька / Джульєтта; вельми незвичайне святкування 9 травня у тітки Зіни .....	201
<i>Розділ 20.</i> ПАНІ ІКС: Максим Ісайович у ролі психоаналітика; дурне, безсловесне щастя; виникає ключове слово «назавжди»; несподіваний каприз Маргарити .....	211
<i>Розділ 21.</i> САЛИВОН: про Зіночку знову, тепер Маргариті – і не зрозуміти, навіщо .....	223
<i>Розділ 22.</i> МАРГАРИТА: дискусія про вульгарність Зіночки; добра хазяйка, а пес на вулиці; дещо про Сомкову комуналку, і сам він як ангел-рятівник .....	233
<i>Розділ 23.</i> ІСТОМІН: пухкенька Ліна порушує гармонію; телефонне визнання старого стиляги; горе вам, хто в дитинстві не гуляв у Ботсаду! .....	245
<i>Розділ 24.</i> РОМАНЮК: побачення на Євбазі; київські Журдени, а також про торгівлю новітнім антикваріатом .....	255
<i>Розділ 25.</i> РОМАНЮК: про двох доцентів – Бахтіна і Романюка; тіні славного київського минулого, що витають над Гоголівською; значення імені Саливона .....	265
<i>Розділ 26.</i> РОМАНЮК: усе ще не про Маргарет, зате про доброго і злого своїх ангелів; друге з'явлення навчально-бойової БМП; лукава доля двозначного Павлика .....	275
<i>Розділ 27.</i> РОМАНЮК: його «голубі» історії, міркування й мрії, а ось про Маргарет так і не пригадав .....	285
<i>Розділ 28.</i> РОМАНЮК: двозначне теоретизування препода; Бертолуччі в нетрях психоаналізу; недоречний спогад Саливона .....	295
<i>Розділ 29.</i> РОМАНЮК: нарешті декілька слів і про Маргарет; ескапада Лади; для чого Симонові ширма .....	305

<i>Розділ 30.</i> МАРГАРИТА: Звірення омонівця; білі панчішки пані Ікс; квасоляна каша; нічне пробудження .....	317
<i>Розділ 31.</i> МАРГАРИТА: небезпечна подорож центром Києва; Ліна відзначилася; спробуй тут зрозумій, кого називати дівчиною .....	329
<i>Розділ 32.</i> САЛИВОН: відверта розмова з Маргаритою; дзвінок Максима Ісайовича; неприємна новина від Сомка .....	341
<i>Розділ 33.</i> САЛИВОН: що, окрім зелених Зміїв, літає в небі над Києвом; хіпар Славик співає державний гімн; сумна звістка; які перехожі з'явилися на київських вулицях .....	351
<i>Розділ 34.</i> МАРГАРИТА: посадка на ковчег за відсутності Ноя триває; нові сумні новини; дрібні чвари та великі неприємності .....	363
<i>Розділ 35.</i> ОЛЕНОЧКА: бенкет під час облави; мудрість юного Симона; поява за столом живого мерця .....	373
<i>Розділ 36, останній.</i> САЛИВОН, МАРГАРИТА: стогони серед ночі; хто з них двох серйозніше ставить-ся до грошей; вчення Кришнамурті та любовні плани Саливона .....	385



Літературно-художнє видання

**Росовецький Станіслав Казимирович**  
**ЖОРСТОКИЙ КИЇВСЬКИЙ РОМАНС**  
Роман

Редактор: *Ю. Б. Дядищева-Росовецька*  
Комп'ютерна верстка: *С. С. Росовецький*  
Коректор: *Ю. Б. Дядищева-Росовецька*  
Дизайн обкладинки: *С. С. Росовецький*  
Дизайн титульної сторінки: *Ю. Б. Дядищева-Росовецька*

На авантитулі фотографія С. К. Росовецького  
авторства С. М. Саломатіна

Підписано до друку 3.10.2024 р.  
Друк офсетний.

Папір офсетний. Ум. др. арк. 32,5.  
Формат 70х100/16  
Наклад 300 прим.

ФОП Саломатін Сергій Миколайович

Тел. +38 067 209 50 44

E-mail: [salomatин.sergii@gmail.com](mailto:salomatин.sergii@gmail.com)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої  
справи до Державного  
реєстру видавців, виготовлювачів і  
розповсюджувачів видавничої продукції

серія ДК №7496

дата видачі 27.10.2021 р.